

**T.C.**  
**KARABÜK ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ ANABİLİM DALI**

**DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZM VE FİNANSAL KAYNAKLARI: EL KAİDE,  
İŞİD VE BOKO HARAM**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**  
**Aydın ERDOĞAN**

**Tez Danışmanı**  
**Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ**

**Karabük**  
**Ocak, 2018**

## İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER .....	i
TEZ ONAY SAYFASI.....	iv
DOĞRULUK BEYANI .....	v
ÖNSÖZ .....	vi
ÖZET .....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
ARAŞTIRMANIN KONUSU .....	xi
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ .....	xi
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ .....	xi
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM .....	xii
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER .....	xii
GİRİŞ .....	1

## BİRİNCİ BÖLÜM

### DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZM VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. DİN, ŞİDDET VE TERÖRİZM .....	5
1.1.1. Din Kavramı .....	9
1.1.2. Şiddet, Terör Ve Terörizm Kavramları.....	13
1.1.3. Din Ve Şiddet Arasındaki İlişki.....	18
1.1.4. Dini Motifli Terörizm .....	21
1.2. DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZMİN TARİHSEL SÜRECİ .....	25
1.3. DİNLER ADINA ŞİDDET .....	28
1.3.1. Yahudilik Adına Şiddet .....	29
1.3.2. Hristiyanlık Adına Şiddet .....	31
1.3.3. İslam Adına Şiddet.....	33
1.3.4. Diğer Dinler Adına Şiddet .....	38

## İKİNCİ BÖLÜM

### DİNİ MOTİFLİ TERÖR ÖRGÜTLERİNİN YAPISI VE FİNANS KAYNAKLARI

<b>2.1. TERÖRİZMİN FİNANSMANI.....</b>	<b>42</b>
<b>2.2. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ .....</b>	<b>44</b>
2.2.1. Tarihçesi ve Kuruluşu.....	45
2.2.2. Amacı Ve Yapısı.....	48
2.2.3. Finans Kaynakları.....	50
2.2.3.1. Yasal Finans Kaynakları.....	50
2.2.3.1.1. El Kaide'ye Finansal Kaynak Sağlayan Hayır Kurumları.....	51
2.2.3.1.2. El Kaide'ye Finansal Kaynak Sağlayan Ticari İşletmeler.....	54
2.2.3.1.3. Havale Sistemi.....	56
2.2.3.2. Yasa Dışı Finans Kaynakları.....	56
<b>2.3. İŞİD TERÖR ÖRGÜTÜ .....</b>	<b>59</b>
2.3.1. Tarihçesi ve Kuruluşu.....	60
2.3.2. Amacı Ve Yapısı.....	62
2.3.3. Finans Kaynakları.....	64
2.3.3.1. Yasal Finans Kaynakları.....	64
2.3.3.2. Yasa Dışı Finans Kaynakları.....	68
<b>2.4. BOKO HARAM TERÖR ÖRGÜTÜ .....</b>	<b>72</b>
2.4.1. Tarihçesi ve Kuruluşu.....	72
2.4.2. Amacı Ve Yapısı.....	74
2.4.3. Finans Kaynakları.....	77
2.4.3.1. Yasal Finans Kaynakları.....	78
2.4.3.2. Yasa Dışı Finans Kaynakları.....	81

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE

<b>3.1. BM ve AB BÜNYESİNDE DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE .....</b>	<b>84</b>
<b>3.1.1. BM'nin Dini Motifli Terörizmin Finansmanı ile Mücadelesi .....</b>	<b>87</b>
<b>3.1.1.1. 11 Eylül Saldırıları Öncesi Dönem .....</b>	<b>87</b>
<b>3.1.1.2. 11 Eylül Saldırıları Sonrası Dönem .....</b>	<b>95</b>
<b>3.1.2. AB'nin Dini Motifli Terörizmin Finansmanı İle Mücadelesi .....</b>	<b>101</b>
<b>3.1.2.1. 11 Eylül Saldırıları Öncesi Dönem .....</b>	<b>102</b>
<b>3.1.2.2. 11 Eylül Saldırıları Sonrası Dönem .....</b>	<b>105</b>
<b>3.2. FATF ÇALIŞMA GRUBU.....</b>	<b>112</b>
<b>3.2.1. El Kaide'nin Finansmanı ile Mücadele Çalışmaları .....</b>	<b>115</b>
<b>3.2.2. IŞİD'in Finansmanı ile Mücadele Çalışmaları .....</b>	<b>116</b>
<b>3.2.3. Boko Haram'ın Finansmanı ile Mücadele Çalışmaları.....</b>	<b>117</b>
<b>SONUÇ .....</b>	<b>120</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>125</b>
<b>TABLolar LİSTESİ .....</b>	<b>140</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ .....</b>	<b>141</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ .....</b>	<b>142</b>

## TEZ ONAY FORMU

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Aydın ERDOĞAN'a ait "Dini Motifli Terörizm ve Finansal Kaynakları: El Kaide, IŞİD ve Boko Haram" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Uluslararası Politik Ekonomi YÜKSEK LİSANS programı tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

**Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı**

**İmzası**

**Tez Kurulu Başkanı** : Doç. Dr. Ali ASKER

**Danışman Üye** : Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ

**Üye** : Yrd. Doç. Dr. Samir MERDAN



**Tez Sınavı Tarihi** : 18/01/2018

**KARABÜK ÜNİVERSİTEİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DOĞRULUK BEYANI**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

18/01/2018

Adı-Soyadı

İmzası

Aydın ERDOĞAN  
KAE  
/hmm

## ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmam süresince bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren değerli tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimi titizlikle inceleyen değerli jüri üyelerine teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca yardımlarını hiç eksik etmeyen, desteklerini hep hissettiğim değerli hocam, Sayın Yrd. Doç. Dr. Saadat RUSTEMOVA DEMİRCİ'ye ve üzerimde çok büyük emekleri olan Sayın Ahmet KÖZ hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anlayışlarını, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme, babama, ablam Saliha ERDOĞAN ve amcam Methi ERDOĞAN'a şükranlarımı sunarım. Son olarak, tez yazım süreci boyunca bana her türlü desteği veren arkadaşlarım Osman ŞAŞKIN, Haşim TAŞKESEN, Fatih BİNER, Burcu ACAR, Seyhun TUTGUN ve Celil BATUR'a teşekkürlerimi sunarım.

**AYDIN ERDOĞAN**

## ÖZET

Dini motifli terör örgütleri, dini söylemleri kullanarak şiddet eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Bu tür terör örgütlerinin tarihi çok eskiye dayanmasına rağmen uluslararası toplumun odak noktası haline gelmeleri 11 Eylül saldırılarıyla birlikte olmuştur. 11 Eylül saldırılarıyla birlikte mevcut terörizmle mücadele stratejileri de değişmiştir. Finansal kaynaklar terör örgütlerinin eylem kapasitelerini arttırdığı için yeni terörizmle mücadele stratejisinde finans kaynaklarıyla mücadele konusu ön plana çıkmıştır. Bu nedenle, BM ve AB gibi örgütler ile FATF gibi kuruluşlar terörizmin finansmanı ile mücadele etmeye başlamıştır.

Bu çalışma; El Kaide, IŞİD ve Boko Haram gibi dini motifli terör örgütlerinin finansal kaynak bulma noktasında ne tür yollar izlediklerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, ilk önce din ve şiddet arasındaki ilişkiye bakılacak daha sonra söz konusu terör örgütlerinin kuruluşları, örgütsel yapıları, amaçları ve finansal kaynaklarına değinilecektir. El Kaide, IŞİD ve Boko Haram'ın finansal kaynakları ise yasal ve yasa dışı olmak üzere iki başlık altında ele alınacaktır.

Çalışmanın son bölümünde, dini motifli terör örgütlerinin finansal kaynaklarına yönelik uluslararası alanda nasıl bir mücadele verildiği üzerinde durulacaktır. Bu noktada, uluslararası alanda verilen mücadele 11 Eylül Saldırısı öncesi ve sonrası olmak üzere iki başlık altında detaylı bir şekilde incelenecektir.

### **ARSİV Kayıt Bilgileri :**

<b>Tezin Adı</b>	: Dini Motifli Terörizm ve Finansal Kaynakları: El Kaide, IŞİD ve Boko Haram
<b>Tezin Yazarı</b>	: Aydın ERDOĞAN
<b>Tezin Danışmanı</b>	: Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ
<b>Tezin Konumu</b>	: Yüksek Lisans
<b>Tezin Tarihi</b>	: 18/01/2018
<b>Tezin Alanı</b>	: Uluslararası Politik Ekonomi
<b>Tezin Yeri</b>	: KBÜSBE-KARABÜK
<b>Anahtar Sözcükler</b>	: Dini Motifli Terörizm, Terörizmin Finansmanı, Şiddet, Din, BM, FATF, AB



## ABSTRACT

Religiously motivated terror organizations are try to legitimize acts of violence using religious discourses. Despite the fact that the history of terrorist organizations are very old, with the September 11 attacks religiously motivated terror organizations have been focal point of international community. With the September 11 attacks, the existing strategies to combat terrorism have also changed. As financial resources have increased the capacity of terrorist organizations to act, the fight against financial resources has come to the forefront in the new fight against terrorism. For this reason, organizations such as the UN, EU and the FATF have begun to combat the financing of terrorism.

This study is trying to put forth the ways of how the religiously motivated terror organizations like Al-Qaeda, ISIS and Boko Haram find themselves financial resources. In this context, first we will overlook the relation between religion and violence and then deal with the establishment, organisational structure, purpose and financial resources of AL-Qaeda, ISIS and Boko Haram under two topics as legal and illegal.

At the conclusion of this study, we will focus on how we struggle internationally against the financial resources of these religiously motivated terror organizations. At this point, the international struggle will be examined in details under two headings as before and after the 9/11 attack.

### **ARCHIVE Registration Information:**

**Thesis Title** : Religious Motivated Terrorism and Its Financial Sources: Al Qaeda, ISIS and Boko Haram  
**Author Of The Thesis** : Aydın ERDOĞAN  
**Thesis Supervisor** : Asst. Prof. Umut KEDİKLİ  
**Type Of The Thesis** : Master Science  
**Thesis Date** : 18/01/2018  
**Thesis Field** : International Political Economy  
**Thesis Place** : KBÜSBE-KARABÜK  
**Keywords** : Religious Motivated Terrorism, Terrorism Financing, UN, FATF, EU, Violence, Religion.

## KISALTMALAR LİSTESİ

<b>AB</b>	: Avrupa Birliği
<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>a.g.e.</b>	: adı geçen eser
<b>a.g.m.</b>	: adı geçen makale
<b>A.T.</b>	: Avrupa Topluluğu
<b>BM</b>	: Birleşmiş Milletler
<b>CIA</b>	: Central Intelligence Agency (ABD Merkezi Haberalma Teşkilatı)
<b>Çev.</b>	: Çeviren
<b>ed.</b>	: editör
<b>et al.</b>	: Latince et alia (ve diğerleri)
<b>EUROJUST</b>	: The European Union's Judicial Cooperation Unit (AB Adli İşbirliği Birimi)
<b>EUROPOL</b>	: The European Police Office (Avrupa Polis Teşkilatı)
<b>FARC</b>	: Revolutionary Armed Forces of Colombia (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri)
<b>FATF</b>	: Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)
<b>GABAC</b>	: Le Groupe d'Action Contre Le Blanchiment d'Argent En Afrique Centrale (Kara Para Aklamaya Karşı Orta Afrika Grubu)
<b>GIABA</b>	: Le Groupe Intergouvernemental d'Action Contre Le Blanchiment d'Argent En Afrique De l'Ouest (Kara para Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Batı Afrika Eylem Grubu)
<b>HAMAS</b>	: Harakat al-Muqawama al-Islamiya (İslami Direniş Hareketi)
<b>haz.</b>	: Hazırlayan
<b>Hisbah</b>	: Ahlak Polisi
<b>IEK</b>	: Irak El Kaidesi
<b>İİD</b>	: Irak İslam Devleti
<b>Issue</b>	: Sayı
<b>İŞİD</b>	: Irak Şam İslam Devleti

<b>Lehi</b>	: Lohamei Herut Yisrael (İsrail Özgürlük Savaşçıları)
<b>MAK</b>	: Mekteb el-Hidamat (Hizmet Bürosu)
<b>NMİB</b>	: Nijerya Mali İstihbarat Birimi
<b>OECD</b>	: The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
<b>Pub.</b>	: Yayın
<b>s.</b>	: sayfa
<b>TE-SAT</b>	: Terrorism Situation and Trend Report (Terörizm Durumu ve Eğilimi Raporu)
<b>TFTP</b>	: Terrorist Finance Tracking Programme (Terörist Finansmanının İzlenmesi Programı)
<b>TREVI Group:</b>	Terrorism, Racism, Extreme, Violence International (Terörizm, Radikalizm, Ekstremizm, Uluslararası Şiddet Grubu)
<b>UHK</b>	: Uluslararası Hayırseverlik Kurumu
<b>v.d.</b>	: ve diğerleri
<b>Volume</b>	: Cilt

## **ARAŞTIRMANIN KONUSU**

Araştırmanın ana konusu, din ve şiddet ilişkisi bağlamında El Kaide, IŞİD ve Boko Haram gibi dini motifli terör örgütlerinin finans kaynaklarının incelenmesidir. Bu bağlamda, El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin finans kaynakları; yasal ve yasa dışı finans kaynakları olmak üzere iki başlık altında ele alınacak BM, AB ve FATF Çalışma Grubu'nun bu tür terör örgütlerin finans kaynaklarına yönelik yaptığı mücadeleye değinilecektir.

## **ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ**

Çalışmanın temel amacı, dini söylemleri kullanarak eylemlerini meşrulaştırmaya çalışan El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin yasal ve yasa dışı finansal kaynaklarını incelemek ve bu konuda BM, AB ve FATF Çalışma Grubu'nun yapmış olduğu mücadeleleri ele almaktır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın birinci bölümünde din, şiddet, terör ve terörizm kavramları üzerinde durularak din ve şiddet arasındaki ilişki mercek altına alınmakta ve geçmişten günümüze dini motifli terör örgütlerinin söylemleri ve tarihsel süreçleri incelenmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde, El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin kuruluşlarına, amaçlarına, örgütsel yapılarına, yasal ve yasa dışı finans kaynaklarına değinilmektedir. Üçüncü bölümde ise BM, AB ve FATF Çalışma Grubu'nun El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin finansal kaynaklarıyla mücadeleleri incelenmektedir.

Bu çalışma, dini söylemleri kullanarak eylemlerini meşrulaştırmaya çalışan dini motifli terör örgütlerinin yasal ve yasa dışı finans kaynaklarını ortaya çıkardığı ve bunu yaparken bilimsel bir tutum segilediği için önem taşımaktadır.

## **ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ**

Bu çalışma hazırlanırken bilimsel nitelik taşıyan makalelerden, kitaplardan, raporlardan ve BM, AB ve FATF Çalışma Grubu'nun resmi internet sitelerinden yararlanılmaktadır. Bunun yanı sıra, basına yansıyan haberler ve analiz kayıtları da çalışmanın kaynakları içerisinde yer almaktadır. Web ortamındaki ve kütüphane arşivlerindeki gazete metinleri de çalışmanın argümanları içinde kullanılmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen veriler akademik veri değerlendirme usullerine göre ve kronolojik bir düzen dâhilinde sunulmaktadır. Bu yolla, elde edilen tablo ve şekiller de yine çalışma içerisinde kaynak gösterilerek ilgililerin hizmetine sunulmaktadır.

## **ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM**

11 Eylül saldırılarını düzenleyen militanların dini motifli bir terör örgütüne üye olmaları, din ve şiddet arasında nasıl bir ilişki olduğu sorusunu gündeme getirmiştir. Bu saldırılarla birlikte, mevcut terörizmle mücadele stratejisinde de önemli değişiklikler yaşanmış artık terörizmle mücadele konusunda finansman boyutu ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda, devletler ve uluslararası örgütler bazında terörizmin finansmanı ile mücadele edilmeye başlanmıştır.

Bu çalışma, özellikle İslam coğrafyasında dini motifli terör örgütlerinin ortaya çıkmasında; Batılıların Müslüman ülkelere olan işgalleri, çoğu Müslüman ülkelerin baskıcı ve totaliter rejimlerle yönetiliyor olmaları ve Ortadoğu bölgesinde radikalleşmeye meyilli bir kesim bireylerin varlığının etkili olduğunu varsaymaktadır. Ayrıca bu çalışmada, dini motifli terör örgütlerinin, dini söylemler kullanarak hem bağış adı altında finansal kaynak toplayabildiği hem de eylemlerini meşrulaştırmaya çalıştıkları hipotezi varsayılmaktadır.

## **KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER**

Çalışma temel olarak, dini motifli terörizm ve finansal kaynakları üzerine odaklanacaktır. Bu bağlamda din, şiddet ve terörizm kavramları incelenerek dini motifli terör örgütlerinden El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin finans kaynakları ele alınacaktır. Çalışmanın bir diğer kapsama alanı ise BM, AB ve FATF Çalışma Grubu'nun dini motifli terörizmin finans kaynaklarıyla mücadelesidir. Ülkelerin ulusal anlamda dini motifli terörizmin finansmanına yönelik verdiği mücadele ise bu çalışmanın kapsama alanı dışında kalmaktadır.

Özellikle Boko Haram terör örgütüne yönelik Türkiye'de yapılan çalışmaların azlığı ve Boko Haram terör örgütünün finans kaynaklarıyla mücadele konusunda BM ve AB'nin aldığı kararların çok yetersiz olması çalışmada karşılaşılan güçlüklerdir.

## GİRİŞ

Kökleri insanlık tarihi kadar eskiye dayandırılan din, geçmişten beri hem bireyler hem de toplumlar üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur. Dinin bu etkileme gücü, tarih boyunca gerek toplumları gerekse de toplumlar arası ilişkileri şekillendirmiştir. Dinin etkisiyle şekillenen toplumlar, birleştirici noktalarda buluşabildikleri gibi ayrıştırıcı noktalarda da buluşabilmişlerdir. Yani aynı dine mensup toplumlar, dinin birleştirici rolü etrafında kenetlenebilirken farklı dine mensup toplumlara karşı aralarına ayrıştırıcı veya ötekileştirici bir sınır koyabilmişlerdir. Bu durum, dinin birleştirici olduğu kadar ayrıştırıcı bir özelliğe de sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Tarihte, dinin toplumlar üzerinde birleştirici ve şekillendirici bir rolü olduğunu kavrayanlar bu durumu, iktidarlıklarını sürdürmek veya çıkarlarını korumak için kötüye kullanabilmiştir. Dinin çıkar grupları tarafından kötüye kullanılması ise, çoğu zaman beraberinde şiddet kullanımını da getirmiştir. Böylelikle, uzun bir süredir üzerinde tartışılan bir soru ortaya çıkmıştır: “Din, şiddete neden olur mu?” Her dönem üzerinde durulan bir soru olmasına rağmen 20. Yüzyılda bu soru pek dikkate alınmamıştır. Fakat, 21. Yüzyılın ilk yıllarında, 11 Eylül saldırılarının olmasıyla beraber, bu soru tekrar gündeme gelmiştir. Din ve şiddet arasında nasıl bir ilişki olduğu sorunsalının tekrar gündeme gelmesinde şüphesiz El Kaide terör örgütünün rolü çok büyük olmuştur. Nitekim, dini metinlere ve söylemlere dayanarak Batı’ya karşı “cihat” başlattığını açıklayan El Kaide terör örgütü, 11 Eylül saldırılarını gerçekleştirerek uluslararası alanda tartışılan bir numaralı gündem konusu olmuştur. Bu saldırılarla birlikte artık mevcut terörle mücadele stratejilerinin de bir değişime uğraması gerekliliği daha net bir şekilde anlaşılmıştır. Böylelikle, terörizmin finansmanı ile mücadele konusu ön plana çıkmıştır.

11 Eylül saldırılarıyla beraber uluslararası toplumda terörizmle ilgili iki önemli konu gündeme gelmiştir. Bunlardan ilki; tekrar din ve şiddet arasında nasıl bir ilişkinin olduğu sorunsalının gündeme gelmesidir. İkinci önemli konu ise, terörizmin artık yeni bir boyut kazanmış olmasıdır. Terörizmin yeni bir boyut kazanmasından kastedilen, terörizmin artık küresel bir boyut kazanmış olmasıdır. Bu yeni terörizm dalgasında, terör örgütleri dünyanın herhangi bir yerinde eylem yapabilme kapasitelerine sahip olduklarını göstermişlerdir. Ayrıca, finansal kaynak bulabilme noktasında da bir şirket gibi yapılanmışlardır. Bu nedenle, genel anlamda terörizmle özel anlamda ise dini motifli terörizmin finansmanıya mücadele etme zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Maddi kaynakları ve terör örgütlerinin operasyonel hareket kabiliyetleri arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda yukarıda bahsedilen bu zorunluluk hali daha çok anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) önderliğinde başlatılan terörizmin finansmanıya mücadele Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) gibi örgütlerden de destek bulmuştur. BM, terörizmin finansmanıya mücadele konusunda genellikle El Kaide, Usame Bin Ladin, Taliban ve bunlarla bağlantılı kişi, grup ve kuruluşları ilgilendiren kararlar almıştır. Özellikle son dönemlerde Ortadoğu’da Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)<sup>1</sup> ve Afrika’da ise Boko Haram’ın barış ve güvenliği tehdit etmesi bu tür dini motifli terör örgütlerinin finansmanıya mücadeleyi gündeme taşımıştır. Bu doğrultuda BM, terörizmle mücadele konusunda alınan kararlara tüm ülkelerin uymasını ve gerekli iç hukuki düzenlemeleri yapmasını istemiştir. Ayrıca BM, ülkelere bir an önce söz konusu kişi, grup ve kuruluşların fonlarının dondurulmasını talep etmiştir. AB ise BM’nin aldığı kararları üye ülkelerinin iç hukuki sistemlerine entegre etmeye çalışmıştır. Öte yandan, 1980’li yılların sonlarında kara para aklamayı önlemek amacıyla kurulan Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF), küreselleşen terörizm karşısında yeni bir çalışma alanı bulmuştur. Bu yeni çalışma alanında FATF, terörizmin finansmanıya mücadele konusunda önemli raporlar yayımlamış ve bu konuda 9 özel tavsiye kararı çıkarmıştır.

---

<sup>1</sup> “ad-Dawlah al-Islamiyah fil-‘Iraq wa ash-Sham” (DEAŞ-DAEŞ) olarak da bilinir. Çalışmada İŞİD adıyla kullanılacaktır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde; din, şiddet, terör ve terörizm kavramları üzerinde durulacak, din ve şiddet arasındaki ilişki mercek altına alınacak ve geçmişten günümüze dini motifli terör örgütlerinin tarihsel süreçleri incelenecektir. Bu doğrultuda, üç kutsal dinin (İslam, Hristiyanlık ve Musevilik) ve Hindu dinlerinin (Budizm ve Hinduizm) kutsal söylemleri kullanılarak terör örgütlerinin şiddet eylemlerine nasıl başvurduklarına değinilecektir. Bu bölümde asıl üzerinde durulan ve cevap aranan sorular ise: Din, şiddete neden olur mu? Dini motifli terör örgütlerinin tarihsel kökenleri nelerdir? Dini motifli terör örgütleri din olgusunu kullanarak şiddeti nasıl meşrulaştırmaya çalışmaktadır?

Çalışmanın ikinci bölümünde; El Kaide, İŞİD ve Boko Haram terör örgütleri ele alınacaktır. Bu terör örgütlerinin seçilip ele alınmasında; dini söylemleri kullanıyor olmaları, etki alanlarının geniş olması, finansal kaynak bulma noktasında yaygın bir ağa sahip olmaları ile Ortadoğu ve Afrika gibi bölgelerde faaliyet gösteriyor olmaları rol oynamıştır. Bu doğrultuda, söz konusu terör örgütlerinin kuruluşları, amaçları ve örgütsel yapılarına değinilecektir. Ayrıca, terör örgütleri için finansal kaynak bulma hem operasyonel kabiliyetlerini artırmak hem de varlıklarını devam ettirmek için hayati bir öneme sahip olduğundan El Kaide, İŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin yasal ve yasa dışı finans kaynakları incelenecektir. Bu yolla ikinci bölümde: El Kaide, İŞİD ve Boko Haram'ın finans kaynakları nelerdir? Bu terör örgütlerinin temel ideolojik dayanakları nelerdir? Soruları üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, genel anlamda terörizm özel anlamda ise dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele konusuna değinilecektir. Terör örgütlerinin finansal kaynaklarını kurutmaya yönelik yapılacak mücadele, terör saldırılarının azalmasında veyahut tamamen ortadan kaldırılmasında önemli olduğundan BM ve AB gibi örgütler ile FATF gibi kuruluşların uluslararası alanda dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadeleleri ele alınacaktır. Bu bölümde: Uluslararası alanda dini motifli terörizmin finansmanı ile nasıl bir mücadelede verilmektedir? BM, AB ve FATF Çalışma Grubu dini motifli terörizm konusunda ne gibi adımlar atmaktadır? BM dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelede aldığı kararları BM Antlaşmasının hangi bölümü çerçevesinde almaktadır? Sorularına cevap aranacaktır.

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemi olarak; dinsel terörizm, El Kaide, İŞİD ve Boko Haram ile ilgili bilimsel nitelik taşıyan çeşitli makalelerden, kitaplardan,



dini motifli terör örgütlerinin finans kaynaklarıyla mücadeleye yönelik BM ve AB'nin aldığı kararlardan, FATF Çalışma Grubu'nun raporlarından ve uluslararası hukuk alanında yapılan bazı antlaşmalardan yararlanılacaktır. Bunun yanı sıra, söz konusu terör örgütleriyle ilgili olarak basına yansıyan haberler ve analiz kayıtları da çalışmanın kaynakları içerisinde yer alacaktır. Web ortamındaki ve kütüphane arşivlerindeki gazete metinleri de çalışmanın argümanları içinde kullanılacaktır. Yukarıda bahsi geçen veriler akademik veri değerlendirme usullerine göre ve kronolojik bir düzen dâhilinde sunulacaktır. Bu yolla, elde edilen tablo ve şekiller de yine çalışma içerisinde kaynak gösterilerek ilgililerin hizmetine sunulacaktır.



## BİRİNCİ BÖLÜM

### 1. DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZM VE TARİHSEL GELİŞİMİ

#### 1.1. DİN, ŞİDDET VE TERÖRİZM

İnsanlığın varoluş tarihi kadar eskiye dayanan din; insanlığa barış, huzur getirmeyi ve ilaha tapmayı öğütlemeyi amaç edinmiştir. Bu bağlamda din, insan hayatında ortaya çıktığı günden beri gerek birey gerekse de toplum bazında mensupları üzerinde sosyo-kültürel etkilere sahip olmuştur. İnsan hayatı üzerindeki bu etkileri mensuplarının; bir kimlik oluşturmada, bir dünya görüşü benimsemesinde, hatta ulusal ve uluslararası bir politika stratejisi belirlemelerinde bile etkin rol oynamıştır. Bu yönüyle din, uluslararası ilişkiler için önemli bir mesele olagelmıştır.

Nitekim günden güne aktörleri çeşitlenen günümüz uluslararası sisteminde dinin, devlet iç ve dış politikaları üzerinde bir etkisinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, uluslararası alanda dini referans alan örgüt sayısının da giderek arttığı bilinmektedir.<sup>2</sup> Bu nedenle din, üzerinde durulması ve detaylı bir şekilde incelenmesi gereken önemli konular arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda Erdem, dinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu ve insanlığın ayrılmaz bir parçası olarak varlığını devam ettirdiğini söylemektedir. Ona göre, dinler tarihine bakıldığında dinlerin kendisine direkt olarak insanları muhatap aldığını ve

---

<sup>2</sup> Research and Development isimli düşünce kuruluşu ile Andrews Üniversitesinin birlikte yaptığı bir çalışmaya göre, 1960'lı yılların sonunda hiçbir terör örgütü dini referans almazken 1995 yılına gelindiğinde 26 terör örgütünün dini referans olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Bu sayı 2000'lerden sonra daha da artmıştır. Bakınız: <https://www.rand.org/pubs/periodicals/rand-review/issues/rr-winter98-9/methods.html> (17 Temmuz 2017). Ayrıca benzer şekilde, 1995'te kaydedilen bütün terör saldırılarının %25'i dinsel amaçlı gruplarca yapıldığı ve kurban sayısı olarak, terör saldırısında ölenlerin toplamı içinde %60'ını oluşturduğu bilinmektedir. Bakınız: Ingmar Karlsson, *Din, Terör Ve Hoşgörü*, Çev.: Turhan Kayaoğlu, (İstanbul: Homer Kitapevi ve Yayıncılık, 2005), s.181.

amaçlarının insanoğluna; güven, mutluluk ve huzur sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.<sup>3</sup> Bu doğrultuda, dinlerin kutsal kitaplarına bakıldığında da amaçlarının; insanlara iyilik yapmayı ve kötülükten kaçınmayı emrettikleri görülmektedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de: "Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır."(Ali İmran, 3/104)<sup>4</sup> ayetinden anlaşılacağı gibi Kur'an, insanları iyi ve güzel davranmaya teşvik ederken kötülükten de uzak durmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı şekilde: "Allah, sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara âdil davranmaktan men etmez. Şüphesiz Allah, âdil davrananları sever." (Mümtehine, 60/8) ve "...Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır..." (Maide, 5/32) ayetlerinde de bu durum açıkça görülmektedir.

Tevrat'ta: "Her şeye egemen Rab diyor ki: Gerçek adaletle yargılayın; birbirinize sevgi ve sevecenlik gösterin. Dul kadına, öksüze, yabancıya, yoksula baskı yapmayın. Yüreğinizde birbirinize karşı kötülük tasarlamayın" (Zekeriya, 7/9-10)<sup>5</sup> ve "İyilik etmeyi öğrenin, adaleti gözetin, zorbayı yola getirin, öksüzün hakkını verin, dul kadını savunun" (Yeşaya, 1/17) pasajları ile insanların iyi olanı yapması ve kötü olandan sakınması gerektiği vurgulanmaktadır.

İnsanların barış ve huzur içinde yaşamaları, iyi olanı yapıp kötülükten kaçınmaları gerektiği İncil'de de vurgulanmaktadır: "Ne mutlu barışı sağlayanlara! Çünkü onlara Tanrı oğulları denecek" (Matta, 5/9). "Sevgili kardeşlerim, birbirimizi sevelim. Çünkü sevgi Allah'tandır. Seven herkes... Allah'ı tanır" (Yuhanna'nın 1. Mektubu, 4/7-11). "İyilik yapmayı ve sizde olanı başkalarıyla paylaşmayı unutmayın. Çünkü Allah (bunlardan) hoşnut olur" (Pavlus'tan İbranilere Mektup, 13/16). "Ama beni dinleyen sizlere şunu söylüyorum: Düşmanlarınızı sevin, sizden nefret edenlere iyilik yapın, size lanet edenler için iyilik dileyin, size hakaret edenler için dua edin" (Luka, 6/27-28).

<sup>3</sup> Mustafa Erdem, "Din ve Terör Üzerine," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 9.

<sup>4</sup> Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an-ı Kerim Meali*, haz. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Baskı, 2011(Çalışmada Kur'an-ı Kerim Meallerine değinilirken bu kaynaktan yararlanılmıştır).

<sup>5</sup> Tevrat ve İncil'deki kutsal metinlere değinilirken <http://www.yeniyasam.com/kutsalkitap/> (15 Aralık 2017) web adresinden yararlanılmıştır.

Üç kutsal kitabın metinlerinden de anlaşılacağı gibi dinler insanlara nasıl davranmaları gerektiğini göstermekte ve mensuplarını şekillendirmektedir. Bu yönüyle dinler, insanları aynı çatı altında toplayıp bütünleştirmeyi başarabilmiştir. Fakat dinlerin bütünleştirici özelliği olduğu gibi ayrıştırıcı özelliği de olabilmektedir. Bu ayrıştırma özelliği dinlerin koyduğu kurallardan ziyade dine inanan toplulukların oluşturduğu kimliklerden ve dini yorumlama biçimlerinden kaynaklanmaktadır. Yani başka bir deyişle, herhangi bir dinin öğretilerini benimsemiş olan bir topluluk başka topluluklarla arasına görünmez veya görünür bir şekilde ayırım yapabilir hatta katı veya esnek olacak biçimde bir sınır çizebilir.<sup>6</sup> Topluluklar arasında yapılan bu ayırım ötekileştirmeyi de beraberinde getirir. Böylelikle, topluluklar arasında din kaynaklı huzursuzluk ve çatışmalar çıkabilmektedir.

Tarihte Haçlı Seferleri olarak bilinen dönem (1096-1291) din kaynaklı çatışmaların sık sık yaşandığı bir dönem olmuştur. Bir yanda Hristiyan kimliğini taşıyanlar, diğer yanda kâfir olarak görülüp ötekileştirilen Müslümanlar arasında geçen çatışma ve savaşlar beraberinde yıkım ve ölümleri getirmiştir. Bu dönemde, Kiliselerin Hristiyanları kışkırtması ve tek bir kutsal kimlik altında toplayıp savaşa sürüklemesi çatışmaların ana nedeni olmuştur.<sup>7</sup> Söz konusu dönemde, Hristiyanların çoğu Haçlı Seferlerini; "...Haçlı Seferi döneminin Bizans İmparatoru Aleksios Komnenos'un kızı ve tarih yazarı Anna Komnene'nin ifadesiyle: Batı'nın bütün Barbar kavimlerinin, Doğu'daki din kardeşlerine yardım etmesi"<sup>8</sup> olarak görmekteydi. Benzer şekilde, Yahudi din adamları ve hukukçularının kutsal olarak gördükleri topraklara geri dönmenin dini bir zorunluluk olduğunu belirtmeleri<sup>9</sup> ve Filistin tarafına göçün mecburiyetini dile getirmeleri Arap-İsrail savaşlarına ve Yahudi-Müslüman çatışmalarına neden olmuştur.

Son zamanlarda yaşanan Hindu-Müslüman ve Budist-Müslüman çatışmaları da din kaynaklı ötekileştirmeye örnek teşkil etmektedir.<sup>10</sup> Dinin bu denli çatışmalara alet

<sup>6</sup> Halil Aydınalp, "Sosyal Çatışma ve Din," *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 2, 2010, s. 196.

<sup>7</sup> *Why Is Religion Violent and Violence Religious?*, <http://press.princeton.edu/chapters/i9566.pdf> (13 Temmuz 2017).

<sup>8</sup> *Tarih Boyu Haçlı Katliamları*, Toplumsal Tarih, <https://toplumsaltarih.wordpress.com/2012/10/28/tarih-boyu-haclli-katliamlari/> (13 Temmuz 2017).

<sup>9</sup> Baki Adam, "Kutsal Toprak, Mesih ve Terör," *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 65.

<sup>10</sup> Necati Alkan, *El Kaide'den IŞİD'e Din, Şiddet ve Terörizm*, (Ankara: Karınca Yayın, 2016), s. 23.

edilmesinin temel nedeni yukarıda da değinildiği gibi dine mensup olan toplulukların dini yorumlama ve kavrama anlayışlarından kaynaklanmaktadır. Nitekim, insan yaşantısında ortaya çıkan şiddet ve terör içerikli davranışları dinle-dinin öğretileriyle ilişkilendirmek, genellemeler yapmak ve dini bir şiddet kaynağı olarak görmek yanıltıcı ve yanlış bir yaklaşım olacaktır.<sup>11</sup> Çünkü genel anlamda tüm dinlerin öğretilerinde; insanlığın iyiliği, barış içinde yaşamaları ve ebedi huzura kavuşmaları amaç edinilmektedir.<sup>12</sup> Şiddet ve terörizm eylemlerinin amacı ise insanların can ve mal güvenliğini tehdit etmek, barış ve huzur ortamlarını zedelemektir.

Tarih boyunca din, şiddet ve terörizm üzerine uzun soluklu tartışmalar yapılmış ve bu tartışmalar hâlen devam etmekle birlikte genel olarak kabul edilen görüş; dinin terör ve şiddet ile uyuşmadığıdır.<sup>13</sup> Bu bağlamda Altıntaş; Müslüman, Yahudi veya Hristiyan terörünün olmadığını fakat bu dinleri referans alarak yapılan terör eylemlerinin olduğunu belirtmektedir.<sup>14</sup> Aynı şekilde Onat; terör ve şiddetin din ile doğrudan bir bağı olmadığını söylemekte fakat tarih boyunca iktidarı veya gücü elinde bulunduranların bu gücü devam ettirmek için dini kullanmaktan çekinmediklerini belirtmektedir.<sup>15</sup> Böylelikle, dinden beslenmeye çalışan şiddet ve terörizm hep var olagelmıştır.

Sonuç olarak, dini referans alarak terör ve şiddet eylemlerine başvuranlar Müslüman olabilecekleri gibi Hristiyan veyahut Yahudi de olabilmektedirler. Bu durumda eleştirilmesi gereken din değil, terör eylemlerini gerçekleştirenlerin dini kavrama biçimleridir. Zira hiçbir dinin amacı şiddet ve terörü desteklemek olduğu söylenemez. Aksine, dinlerin kutsal metinlerinden de anlaşılacağı gibi barış ve huzur ortamını sağlamayı amaç edinirler.

---

<sup>11</sup> Yaşar Yiğit, *Din, Anarşi ve Terör*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008), s. 14.

<sup>12</sup> M. Ali Kirman, "Küresel Bir Sorun Olarak Din ve Şiddet," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 325.

<sup>13</sup> A. Hamdi Aydın ve M. Emin Türkoğlu, "Dini Motifli Terör Kavramı," 38. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, Cilt:1, 2011, s. 165.

<sup>14</sup> Hayrani Altıntaş, "İslam'la Terör Bağdaşır mı?," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 123.

<sup>15</sup> Hasan Onat, "Küresel Şiddet ve Terör: İnsan Olma Onuruna Vurulan Darbe," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 26.

### 1.1.1. Din Kavramı

Dini tanımlamaya yönelik yapılan birçok girişim olmasına rağmen din ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında din kavramı üzerinde herkesin anlayabileceği net bir tanımın yapılamadığı görülmektedir.<sup>16</sup> Fakat bazı çalışmalar din kavramının tanım zorluğu karşısında, din kavramına bir takım özellikler yüklemektedirler. Buna göre, din kavramında olması gereken temel özelliklerden birinin “inanç” olduğu ifade edilmektedir.<sup>17</sup> Bu doğrultuda James Martineau; dini, sonsuz yaşayan bir tanrıya olan inanç olarak açıklamaktadır.<sup>18</sup> Benzer şekilde Tylor da dini; “ruhsal (spiritual) varlıklara inanç” olarak tanımlamaktadır.<sup>19</sup> Friedrich Schleiermacher ise; dinin özünün mutlak bağımlılık hissiyatından oluştuğunu belirtmektedir.<sup>20</sup>

Erdem’e göre ise dinin iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki; din, insan ile insanın değerleri arasındaki ilişkileri düzenlemekte veya sağlamaktır. Bu ilişkiye genel bir ifadeyle İnsan-Tanrı ilişkisi denilmektedir ve bu ikili arasındaki ilişki dinin en önemli işlevi olduğu vurgulanmaktadır. Erdem’e göre dinin ikinci özelliği ise, insanın insan ile olan ilişkisini kontrol etmesi ve düzenlemesidir.<sup>21</sup> Yani din, bu özelliği ile insanlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğini belirtmekte ve bireylerin imkân sınırlarını düzenlemektedir.

Yaran ise; dinin bir yandan tanımlanmasının güç olduğunu belirtirken öbür yandan da aslında tanımlanmaya gerek duymadığını söylemektedir.<sup>22</sup> Ona göre tüm dinlerin ortak iki özelliği vardır. Bunlardan ilki, tüm dinlerin insanlara bir “dünya görüşü” sunması ikincisi ise bu görüşe uyacak bir “yaşam biçimi” önermeleridir.<sup>23</sup> Dolayısıyla Yaran’a göre din, insana bir görüş kazandırmakta ve bu görüş ekseninde bir yaşam biçimi oluşturmaktadır.

---

<sup>16</sup> Michael Bergunder, *What is Religion?*, Translate (from German to English): Kenneth Fleming, Method & Theory in the Study of Religion pub., 2014, p. 247.

<sup>17</sup> Victoria Harrison, *The Pragmatics of Defining Religion in a Multi-cultural World*, International Journal for Philosophy of Religion pub., 2006, p. 134.

<sup>18</sup> *General Definition Of Religion*, <http://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/religion> (17 Temmuz 2017).

<sup>19</sup> Clifford Geertz, *Religion As A Cultural System*, Akt.: Behram Hasanov, “Clifford Geertz’e Göre Kültürel Bir Sistem Olarak Din,” *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2014, s. 80.

<sup>20</sup> Harrison, s. 135.

<sup>21</sup> Erdem, s. 9.

<sup>22</sup> C. Sadık Yaran, “Din ve Terör İlişkisinin Din Felsefesi Açısından Tahlili,” *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 47.

<sup>23</sup> a.g.m., s. 47.

Geertz ise dini tanımlarken beş ana özelliğe dikkat etmektedir:

(1) Din bir semboller sistemidir ki, (2) insanlarda güçlü, kapsamlı ve uzun süreli ruh halleri ve güdüler oluşturur; (3) bunu genel bir varoluş düzeni hakkında kavramlar üretmek ve (4) bu kavramlara öylesine bir gerçeklik havası giydirmek yapar ki, (5) söz konusu ruh halleri ve güdüler yegâne gerçeklik olarak görünür.<sup>24</sup>

Geertz din kavramına değinirken özellikle sembollere dikkat çeker ona göre kutsal sayılan semboller hem toplumun şekillenmesinde hem de inananlara dünyanın aslında ne olduğunu anlatma konusunda bir model oluşturur. Ona göre, insan hayatında karşılaşılan psikolojik ve sosyal gerçekler kutsal sayılan sembollerle açıklanmaya çalışılmaktadır.

Neville ise din ve dinsel bir geleneğin en az üç temel unsura sahip olması gerektiğini belirtir. Ona göre birinci unsur; dünyayı ve dünyanın temel yapılarını ve sınırlarını tanımlayacak, medeniyetlerin, bireylerin veya herhangi bir şeylerin nasıl olduğunu ve hangi yollarla meydana geldiğini belirtecek ve hayal etmenin temel yollarını oluşturacak efsanevi, felsefi veya teolojik kozmolojisinin olması gerekliliğidir. Dinin ikinci önemli unsuru dinsel tören-ayinlerdir. Ona göre dinde olması gereken üçüncü temel unsur ise bir dini geleneğin bazı anlayışlara ve pratiklere sahip olması gerekliliğidir. Buna göre bir din, mensuplarını manevi mükemmelliğe götüren yolda uyumlu bir şekilde ilişkilendirmeyi amaç edinmelidir. Bu ise Tanrı ile bir ilişki kurmak ve kurtuluşa ermek demektir.<sup>25</sup>

Anlaşılacağı gibi din kavramının tanımında karşılaşılan zorluklar nedeniyle dini net bir şekilde tanımlamaktan kaçınan araştırmacılar genelde dinin belirli özellikleri üzerinde durarak değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bütün bu değerlendirmeler bizleri din kavramının net tanımına ulaştırmaz fakat bu değerlendirmelerle birlikte dinin tipik özelliklerinin ne olduğu genel anlamda belirlenmektedir.

Elbette ki, din kavramının tanımını yapmaya çalışan bazı din araştırmacıları da olmuştur. Örneğin, Émile Durkheim'e göre din; "kutsal amellerden ve inançlardan oluşan, içinde yasaklanmış şeyler olan ve diğerlerinden ayrılmış bir sistemdir." Bu inanç sistemi sayesinde dine mensup olan bütün insanlar kilise diye adlandırılan tek bir

---

<sup>24</sup> Hasanov, s. 88.

<sup>25</sup> Robert Cummings Neville, in Foreword to Rodney L. Taylor, *The Religious Dimensions of Confucianism*, <http://www2.kenyon.edu/Depts/Religion/Fac/Adler/Reln101/definitions.pdf> (19 Temmuz 2017).

manevi toplum şeklinde bir araya gelirler.<sup>26</sup> Yani kısacası Durkheim'e göre din, toplumu bir arada tutup bütünleştiren ve şekillendiren bir tutkal gibidir. Ona göre din toplumsal bilincin ana kaynağını oluşturmaktadır.

J. Milton Yinger'a göre ise din; her bireyi, deneyimlerin paylaşıldığı, bir birliktelik içine koyar. Ona göre din, bireyin mutlak iyilik anlayışına tabi tutularak; arzuların ve korkuların görelî hale getirilmesi girişimidir.<sup>27</sup>

Nurettin Topçu ise çalışmalarında din kavramını şu şekilde ifade eder: "Biliyoruz ki din, maddî varlığımızın ruhi varlığımıza teslim oluşudur. Böyle bir anlaşmada beden bütün kuvvetlerini ve bütün hareketlerini, teslim olduğu ruhun hizmetine sokar; onun emrettiği disiplinin kaidelerini kabul eder."<sup>28</sup> Topçu'ya göre din, reddedilemeyen ve inkâr edilemeyen bir toplumsal gerçeklik olmakla beraber ortadan da kaldırılamayacak bir olgudur.

Din kavramına değinen başka bir düşünür olan Cemil Meriç ise dine, bütün insanları kucaklayan bir olgu olarak bakar.<sup>29</sup> Ona göre din önemsenmesi gereken bir meseledir zira din, insanlara bir görüş benimsetir ve topluluk içinde de uzlaştırıcı bir etkisi vardır. Meriç'e göre asıl önemli olan şey dini inançtır ve bu ortak dini inanca sahip olan herkes vatandaş-kardeştir.<sup>30</sup>

Genel anlamda yapılan tanımlara bakıldığında, din kavramının açıklanması zor olan bir kavram olduğu ve herkesin kendi bakış açısıyla dini tanımlamaya çalıştığı görülmektedir. Yapılan bütün tanımlar birbirinden farklı olmakla beraber çoğunun "insan ile kutsal arasındaki ilişki" noktasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Din kavramının net bir tanımının olmamasında; dünya üzerinde birbirinden farklı birçok dinin bulunması, dinin insan hayatında her alana hükmetmesi, din üzerine araştırmalar

---

<sup>26</sup> Émile Durkheim, *The Elementary Forms of the Religious Life*, Translate (from French to English): Karen E. Fields, The Free Press, 1995, p. 44.

<sup>27</sup> Russell Kirkland, *Defining "Religion,"* <https://faculty.franklin.uga.edu/sites/faculty.franklin.uga.edu.kirkland/files/RELDEFINE.pdf> (17 Temmuz 2017).

<sup>28</sup> Nurettin Topçu, *Yarıncı Türkiye*, (İstanbul: Dergâh Yayınevi, 2011), s. 299.

<sup>29</sup> Ali Fidan, *Cemil Meriç'e Göre Toplumlarda Dinî Hayat*, Rize Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 12.

<sup>30</sup> Cemil Meriç, *Bu Ülke*, (İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 1979), s. 91.



yapan disiplinlerin birbirinden farklı tanımlar yapması<sup>31</sup> ve dinin homojen olmaması gibi çeşitli nedenler gösterilebilir.

Sonuç olarak, din kavramının genel bir tanımının yapılabilmesi için ilk önce din sözcüğünün kökenine bakmak faydalı olacaktır. Din kelimesinin anlam ve kökeni için filologların üç kaynak gösterdiğini belirten Tümer, bu üç kaynağı şöyle açıklamaktadır:

1. İbrani-Arâmi kökenli olup “hüküm” anlamına gelmekte ve bu dilden Arapça’ya geçmiştir.
2. Öz Arapça’da “adet-örf” anlamındadır.
3. Eski Farsça’da “daena” veya Orta İran’da “den” kelimesine dayanmaktadır.<sup>32</sup>

Din sözcüğünün kaynağı ve anlamı hakkında yukarıda verilen üç maddenin yanı sıra din kelimesinin Sümerce’de de “dinu” fiili olarak karşılığı bulunduğu ve anlamca “hüküm, ceza, karar ve salih amel” gibi çeşitli anlamlara geldiği söylenmektedir.<sup>33</sup> Ayrıca Eski Yunanca’da ise "Thrioheya" olarak kullanılan din sözcüğü “korkuyla karışık saygı” anlamına geldiği belirtilmektedir.<sup>34</sup>

Din olgusunun insanlık tarihi kadar eskiye dayandığı göz önünde bulundurulduğunda sözcüğün birçok medeniyete dayandırılması olağan bir durum olarak görülebilir. Bu bağlamda, her ne kadar sözlükler din kelimesinin Türkçe’ye Arapça üzerinden geçtiğini söylese de aslında Eski Türkçe’de de din sözcüğüne rastlamak mümkündür. Buna göre, Eski Türkçe’de din sözcüğü "den, ilin, ten, tın, tin" olarak “beden” ve “ruh” anlamında kullanıldığı ifade edilmektedir.<sup>35</sup> Günümüz Türkçesinde ise din kelimesi, Türk Dil Kurumu tarafınca: “Tanrı’ya, doğüstü güçlere,

---

<sup>31</sup> Örneğin: Sosyoloji, teoloji ve psikoloji disiplinlerinin dine yaklaşımları birbirinden farklılık teşkil etmektedir. Sosyologlar genel anlamda dini toplumsal bir kurum olarak görürken Psikologlar dini bir tecrübe olarak görmekte, Teologlar ise dini İlah ve insan arasındaki ilişki olarak tanımlamaktadırlar. Bakınız: Ayşe Kartopu, *Dinler Tarihinde Dinin Tarifıyla İlgili Farklı Görüşler*, Çukurova Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 13.

<sup>32</sup> Günay Tümer, “Çeşitli Yönleriyle Din,” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 1, 1987, s. 214.

<sup>33</sup> M. Emin Türkoğlu, *Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm*, Polis Akademisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2014, s. 48.

<sup>34</sup> Tümer, 1987, s. 217.

<sup>35</sup> a.g.m., s. 214.

çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet” olarak tanımlanmaktadır.<sup>36</sup>

Kısaca, yukarıda verilen tüm bilgiler ışığında dinin genel özellikleri belirlenmeye çalışılırsa din:

1. Ebedi yaşayan bir kutsala olan inanç
2. Kutsal ile insan arasında olan bir bağ
3. Toplumsal düzeni sağlayan bir organ
4. Mensuplarına dünya görüşü sunan bir kurum
5. Hakikate ulaştıran bir yol

şeklinde ifade edilebilir.

### **1.1.2. Şiddet, Terör ve Terörizm Kavramları**

Terör ve Terörizm kavramları anlamsal olarak birbirinden farklı olmasına karşın, son dönemlerde bu iki kavram birbirleriyle karıştırılmaktadır. Bu iki kavramın karıştırılmasında; kelime yapısı olarak birbirlerine benziyor olmaları ve her iki kavramda da şiddet ögesinin olması neden olarak gösterilebilir. Bu bağlamda, terör ve terörizm kavramlarının daha net bir şekilde anlaşılması için ilk önce şiddet kavramına değinmek daha sonra ise terör ve terörizm kavramlarının anlamlarına bakmak faydalı olacaktır.

Latince “violentia” kelimesinden gelen şiddet kavramı “sert ve acımasız kişilik anlamına” gelmektedir.<sup>37</sup> Modern İngilizce sözlüklerde “fiziksel kuvveti içeren davranış, birine veya başka şeylere zarar vermeyi, hasara uğratmayı veya öldürmeyi amaç edinmek” olarak tanımlanmaktadır.<sup>38</sup> Güncel Fransızca sözlüklerde ise; “bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak” ve “bir şeyin karşı konulmaz gücü” olarak ifade edilmektedir.<sup>39</sup>

---

<sup>36</sup> Türk Dil Kurumu Sözlüğü, *Din*, <http://www.tdk.gov.tr> (20 Temmuz 2017).

<sup>37</sup> Ahmet Bulut, “Din Ve Şiddet,” *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 2017, s. 3.

<sup>38</sup> *Definition of Violence in English*, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/violence> (22 Temmuz 2017).

<sup>39</sup> Necmettin Özerkmen, “Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet,” *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 28, 2012, s. 2.

Türkçe'ye ise Arapça'dan geçmiş olan şiddet sözcüğü, Türk Dil Kurumunca “bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik” olarak tanımlanmaktadır.<sup>40</sup> “Kaba güç” ve “karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma” gibi anlamları da bulunan şiddet sözcüğü, insan hayatının hemen hemen her alanında kendini gösterebilmektedir. Bu nedenle Ahmet İnam; “şiddet doğaldır. Doğada vardır şiddet, bir yanıyla parçası olan insanda da” şeklinde ifadelerde bulunmuştur.<sup>41</sup> Benzer şekilde kimi düşünürler, insan ve şiddetin birbirini tamamlar nitelikte veya birbirinden ayrılmayan bir olgu olduğunu söylerler.<sup>42</sup> Nitekim tıp, uzay ve insan hayatını kolaylaştıracak onca alanlarda yapılan buluşlar ve üretilen teknolojiye rağmen aynı zamanda kemiklerin daha iyi kırılması için makineler, insanları ateşe atmak için fırınlar, boğmak için gaz odaları ve kimyasal-biyolojik silahların üretilmesi şiddetin insan benliğinin bir parçası olduğunu gösteriyor denilebilir.

Çitlioğlu'na göre; her insan, yaratılışında bazı içgüdülerle dünyaya gelmektedir ve bu içgüdülerden biri de şiddettir. Ona göre, hiçbir dinin veya hiçbir etnik grubun şiddete daha yatkın olduğu söylenemez. Çünkü şiddetin birey ya da toplum bazında başat güç haline gelmesi veya bastırılmasında; içinde bulunulan ortam, mevcut ekonomik koşullar, özümşenen kültür ve alınan eğitimin önemli bir etkisi vardır.<sup>43</sup> Yani anlaşılacağı gibi Çitlioğlu da şiddet ve insanın bir bütün olduğunu, şiddetin insan benliğinden geldiğini belirtmekte ve ona göre insan modernleştikçe veya eğitim aldıkça bu şiddet hissiyatını bastırabilmektedir.

Tacar'a göre: şiddet sözcüğü hakkında çeşitli tanımlar olmasına rağmen tüm tanımlamalarda; “kişinin canının acıtılması, yaralama, öldürmek, yasaya aykırı güç kullanmak, bir hedefe ulaşmak için güç kullanmak, mala zarar vermek ve fiziksel yok etme” eylemleri gibi ortak unsurlara rastlanılır.<sup>44</sup> Ona göre, şiddet sözcüğünün iki tür anlamı vardır ilk olarak dar anlamda şiddet sözcüğüne bakıldığında “meşru olduğu

---

<sup>40</sup> TDK Sözlüğü.

<sup>41</sup> Ahmet İnam, *Şiddeti Anlamak*,

<http://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/dersbelgeligi/kunduz/siddet/ahmetinam.htm> (23 Temmuz 2017).

<sup>42</sup> Konrad Lorenz, *On Aggression*, Translate: Marjorie Kerr Wilson, (London: Routledge Classics, 2002), p. 40.

<sup>43</sup> Ercan Çitlioğlu, *Gri Tehdit Terörizm*, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005), s. 21.

<sup>44</sup> Pulat Y. Tacar, *Terör ve Demokrasi*, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999), s. 32.

varsayılan bir organ tarafından kaba kuvvet kullanılması” anlamına gelmekte geniş anlamda ise “tüm insan hakları ihlalleri” olarak ifade edilmektedir.<sup>45</sup>

O’Moore göre şiddet; duygusal, cinsel veya fiziksel olabilecek saldırgan davranışlardır. Ona göre, saldırgan davranışlar ise bir grup veya birey tarafından başka bir grup veya bireye karşı yapılır ve iki türü vardır. Birincisi fiziksel saldırganlıktır ki bu şiddet türünde doğrudan yaralama ve öldürme durumu vardır. İkinci tür olan duygusal saldırganlıkta ise sözlü sataşma, tehdit etme, alay etme ve dışlama gibi durumlar söz konusudur.<sup>46</sup> Dünya Sağlık Örgütü’nün şiddet tanımı ise; “bir fiziksel güç veya kuvvetin; yaralanma, ölüm, psikolojik zarar veya kayıp ile sonuçlanan veya bunlarla sonuçlanması muhtemel olan, kişinin kendisine, başka bir kişiye, bir gruba veya topluluğa karşı tehdit veya fiili olarak kasıtlı kullanmak” şeklindedir.<sup>47</sup>

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere şiddet sözcüğünün birçok tanımının ve türünün olduğu anlaşılmaktadır. Şiddet sözcüğünün terör ve terörizm ile ilişkilendirilmesi için şiddetin bir türü olan “siyasal şiddet” kavramına odaklanmak gerekir.

Bu doğrultuda, Tacar’a göre siyasal şiddet; “iktidardaki rejimin meşrutiyetini kabul etmemek ve siyasal istikrarı ortadan kaldırmak veya kökünden değiştirmek amacıyla kitlelerin, grupların yaptığı örgütlü eylem” olarak ifade edilebilir.<sup>48</sup> Ona göre, siyasi tutuklulara yapılan işkenceler de siyasal şiddet sayılmalı zira devletler de bu şiddet türüne başvurabilir. Hakkı Caşın ise siyasal şiddeti; iktidara yönelik uygulanan kolektif bir şiddet türü olarak tanımlamaktadır.<sup>49</sup> Wilkinson ise, terörizm ve siyasal şiddetin birbirinden farklı şeyler olduğunu söyler fakat “uluslararası sistemdeki anarşik yapı ve terör örgütlerini destekleyen, tolerans gösteren ve bu örgütlere sempati duyan devletlerin varlığı yüzünden gelecekte de terörizm kavramı siyasal şiddetin en yaygın

---

<sup>45</sup> a.g.e., s. 35.

<sup>46</sup> Mona O’Moore, *Defining Violence: Towards A Pupil Based Definition*, <http://schoolbullying.eu/doc/Violencedefinition.pdf> (22 Temmuz 2017).

<sup>47</sup> Stephen C. Morris M.D., *The Causes of Violence and the Effects of Violence On Community and Individual Health*, Yale School of Medicine, 2007, p. 6.

<sup>48</sup> Tacar, s. 37.

<sup>49</sup> M. Hakkı Caşın, *Uluslararası Terörizm*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2008), s. 124.

hali olarak kullanılmaya devam edeceğini belirtir.”<sup>50</sup> Wilkinson terörizmi siyasal şiddetten ayıran özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Önceden ve aşırı korku yaratacak şekilde planlanır.
2. Geniş bir kurban kitlesi vardır.
3. Sembolik veya sivilleri de içeren rastgele hedeflere saldırılar yapar.
4. Asıl amaç devletlerin politikasını etkilemektir.<sup>51</sup>

Thornton siyasal şiddet konusuna değinmemesine rağmen Caşın ve Tacar’ın yaptığı tanımlara benzer bir ifadeyi terör kavramı için yapar. Zira ona göre; var olan düzeni bozmak isteyip iktidarı ele geçirmek isteyenlerin eylemleri ve kendi iktidarlarını korumak amacıyla isyanları bastırmaya çalışanların yaptığı faaliyetler olmak üzere iki tür terör uygulaması vardır.<sup>52</sup> Thornton’un bu ifadesi bir nevi siyasal şiddet kavramına işaret etmektedir. Thornton daha sonra terör kavramını; “politik davranışları olağandışı yöntemlerle etkilenmek üzere tasarlanan ve şiddetin kullanımını veya tehdidini içeren bir sembolik eylem” şeklinde ifade eder.<sup>53</sup> Ona göre terör ve terörizmde şiddet kaçınılmaz bir olgudur.<sup>54</sup>

Genel anlamda terör ve terörizm kavramlarının kökenine bakıldığında ise terör sözcüğünün Latince “terrere” kökünden geldiği anlaşılmaktadır.<sup>55</sup> Türkçe’ye Fransızca “terreur” kökü üzerinden giren sözcük, Türk Dil Kurumunca “yıldırı” anlamında kullanılmaktadır.<sup>56</sup> Fransızca’da ise “büyük korku, dehşet” anlamına gelmektedir.<sup>57</sup>

Terör genel itibari ile korku, dehşet gibi anlamlara gelirken terörizm sözcüğünün genel bir tanımını yapmak biraz daha zordur. Çünkü söz konusu sözcüğün genel geçer ve açıkça belirtilmiş bir tanımını yapılamamıştır.<sup>58</sup> Başeren’e göre, terörizm kavramının açık bir tanımının yapılamamasında meselenin ulusal sınırları aşması

---

<sup>50</sup> Paul Wilkinson, *Terrorism Versus Democracy: The Liberal State Response*, ed. David C. Rapoport, (London: Routledge pub., 2006), p. 178.

<sup>51</sup> a.g.e. s. 1.

<sup>52</sup> Thomas Perry Thornton, “Terror As A Weapon Of Political Agitation,” *Internal War*, (New York: Routledge, 1964), p. 72.

<sup>53</sup> a.g.m., s. 73.

<sup>54</sup> a.g.m., s. 75.

<sup>55</sup> Aydınalp, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, s.42.

<sup>56</sup> TDK Sözlüğü.

<sup>57</sup> French Dictionary, *Terreur*,

<http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/terreur/77456?q=terreur#76544> (24 Temmuz 2017).

<sup>58</sup> Brian M. Jenkins, “International Terrorism: A New Mode Of Conflict,” *California Seminar on Arms Control and Foreign Policy*, (California: Crescent pub., 1975), No: 48, p. 13.

neden olmaktadır. Zira sınırın bir tarafında normal karşılanan bir eylemci sınırın öbür tarafında farklı karşılanabilmektedir.<sup>59</sup> Acar'ın da ifade ettiği gibi terör genel itibarı ile irade dışı olarak meydana geldiği söylenebilir.<sup>60</sup> Örneğin herhangi bir trafik kazası, bir linç girişimi veya cinnet geçiren birinin yaptığı eylemler terör olarak adlandırılabilir. Acar terörü; “siyasal bir amaca yönelmemiş toplumda korku oluşturan bir eylem” olarak açıklar.<sup>61</sup> Bu açıklamadan hareketle terörizm kavramı da siyasi bir amaç uğruna toplumda korku yaratma eylemi olarak belirtilebilir. Jenkins terörizm kavramını yorumlarken “şiddet tehdidi, bireysel şiddet eylemleri veya korkuyu aşlamak için tasarlanmış bir şiddet girişimi-kampanyası” ifadelerine dikkat çeker. Ona göre bu tip eylemler terörizm olarak adlandırılabilir.<sup>62</sup>

Wilkinson terörizmi; “genellikle siyasi bir amaca hizmet etmek için sistemli bir şekilde kullanılan zorlayıcı yıldırma” olarak ifade eder.<sup>63</sup> Ona göre, asıl amaç hedef grup üzerinde geniş çapta bir korku ortamının yaratılmasıdır. Bu yüzden, kurbanın kim olduğunun bir önemi yoktur asıl önemli olan şey eylemin uyandıracığı yankıdır. Tam da bu noktada, yukarıda da belirtildiği gibi Thornton bu durumu “fiil semboliktir” şeklinde açıklar.<sup>64</sup> Bu nedenle Karacan, terörizmi bazen son derece etkili olabilecek bir strateji olarak görür.<sup>65</sup>

Terörizmin genel karakteristik özellikleri; siyasi bir amaç gütmesi, hukuk ve ahlak dışı şiddet kullanımı, hedef ülkeyi istikrarsızlaşmayı amaç edinmesi ve yapılan fiillerin sembolik olması olarak gösterilebilir. Nitekim, terörizmi terörden ayıran temel belirleyici unsurun da “siyasal amaç” olduğu gözden kaçırılmamalıdır.<sup>66</sup>

Sonuç olarak, terör ve terörizm kavramları birbirinden farklı durumları anlatmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Terör genel itibarı ile şiddet aracılığıyla oluşturulan korku ortamını ifade ederken terörizm ise siyasi bir amaç uğruna

<sup>59</sup> Sertaç Başeren, “Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme,” *Terörizm İncelemeleri: Teori, Örgütler, Olaylar*, (Ankara: ASAM Yayınları, 2000), s. 1.

<sup>60</sup> Ünal Acar, *A'dan Z'ye Terörizm*, (Ankara: Kripto Yayın, 2012), s. 111.

<sup>61</sup> a.g.e., s. 111.

<sup>62</sup> Jenkins, s. 14.

<sup>63</sup> Wilkinson, s. 15.

<sup>64</sup> Thornton, s. 73.

<sup>65</sup> İsmet Karacan, “Terörizm: Kavram ve Yapısı,” *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 1984), No:88, s. 198.

<sup>66</sup> Başeren, 2000, s. 2.

örgütlenmiş bir şekilde şiddet kullanma durumunu ifade etmektedir. Görüldüğü gibi her iki kavramda da şiddet ögesi önemli bir unsurdur.

### 1.1.3. Din ve Şiddet Arasındaki İlişki

Dinin barış ve esenlik getirdiği yönünde birçok tanım bulunmaktadır. Yapılan hiçbir tanımda din ve şiddet arasında doğrudan bir ilişki kurulmazken özellikle son zamanlarda bu iki kavramın sıklıkla beraber anıldığı görülmektedir. Dinin şiddete neden olup olmadığı veya şiddeti besleyip beslemediği tartışmaları 11 Eylül<sup>67</sup> saldırılarıyla birlikte büyük önem kazanmıştır. Özellikle, bu saldırıları üstlenen örgütün dini motifli bir terör örgütü olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu tartışmaların neden önem kazandığı anlaşılır bir hal almaktadır. Bu bağlamda, dinin şiddete ve çatışmalara neden olduğu düşüncesi bazı kesimler tarafından iddia edilmiştir.<sup>68</sup> Cavanaugh'un belirttiği gibi bu düşünce, birinci sınıf üniversite öğrencilerinden medya yorumlayıcılarına kadar yaygın bir görüş olma yönünde ilerlemektedir.<sup>69</sup> Onlara göre din, direkt olarak şiddete neden olmasa bile insanlık tarihindeki çatışmaların çoğunda önemli bir rol oynamıştır. Nitekim bu durum, dinlerin sembolik sınırlarını belirtmek ve iç çürümeleri engellemek için toplumsal çatışmalara ve rekabete ihtiyaç duydukları şeklinde ifade edilmiştir.<sup>70</sup>

Bu nedenle, her ne kadar dinlerin doğrudan bir çatışma ortamı yarattığını savunmasalar bile dinlerin bir çatışma ortamı buldukça daha çok güçlendikleri ve canlandıkları görüşü bazı kesimlerce ifade edilmiştir.<sup>71</sup> Bu noktada Caşın, dinlerin olaylar karşısında bir gruplaştırma veya bir kimikleştirme vazifesi gördüğünü belirtmektedir. Ona göre din, mensupları üzerinde birleştirici bir etkiye sahipken farklı dine mensup olanlar üzerinde ayrıştırıcı etkilere sahip olabilmektedir.<sup>72</sup> Bu durumda, aynı dine mensup olan bireyler farklı sosyal olaylar karşısında radikalleşerek bir şiddet

<sup>67</sup> 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide terör örgütüne mensup 19 militan tarafından 4 ticari yolcu jeti kaçırılarak ABD'ye yapılan saldırılardır. Uçaklardan 2 tanesi New York'ta bulunan Merkez Bankası İkiz Kuleler'ine çarptı ve yaklaşık olarak 3 bin kişi hayatını kaybetti. Daha fazla bilgi için bakınız: [http://www.bbc.co.uk/history/events/the\\_september\\_11th\\_terrorist\\_attacks](http://www.bbc.co.uk/history/events/the_september_11th_terrorist_attacks) (31 Aralık 2017)

<sup>68</sup> Bilal Sambur, "Din Şiddet Üretir mi?," *Din ve Şiddet*, R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, Sayı: 11, 2016, s. 99.

<sup>69</sup> William T. Cavanaugh, *The Violence Of "Religion": Examining A Prevalent Myth*, Working Paper 310, 2004, p. 1. <https://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/310.pdf> (25 Temmuz 2017).

<sup>70</sup> James K. Wellman ve JR. Kyoto Tokuno, "Dinsel Şiddet Kaçınılmaz Mıdır?," Çev.: İhsan Çapçioğlu, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 363.

<sup>71</sup> Wellman ve Tokuno, 2004, s. 362.

<sup>72</sup> Caşın, s. 601.

eyleminin parçası olabilmektedirler.<sup>73</sup> Fakat bu, dinin direkt şiddete neden olduğunu göstermez onun yerine ikincil bir “sosyo-politik” etken aracı olduğunu gösterir denilebilir.

İnsan eylemlerinin ve kararlarının bir sonucu olarak doğabilen şiddet ve çatışmalar, meşru bir zemin kazanmak için kültüre veya dini metinlere sığınma ihtiyacı duyar.<sup>74</sup> Bu durum, bazı kesimlerce dinin kötüye kullanılmasına ve şiddetin haklı gösterilmeye çalışılmasına neden olmaktadır. Özellikle, dini referanslardan beslenmeye çalışıp şiddete başvuranlar; toplum ve birey üzerinde büyük etkiler yaratabilmektedir. Çünkü genel olarak din, toplum ve birey hayatını şekillendirmede önemli bir etkidir. Bu haliyle şiddet, dini bir kıyafet giyerek insanlar üzerinde defalarca büyü yaptığı söylenmektedir.<sup>75</sup>

Din ve şiddet ilişkisi üzerinde yapılan tartışmalara bakıldığında genel itibari ile üç ana görüş üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlardan ilki yukarıda da ifade edildiği gibi dinin şiddet doğurma gibi bir amacının olmadığı fakat şiddetin çıkmasına aracı olabileceği görüşüdür. Wellman ve Tokuno gibi bu görüşü benimseyenler, dini gruplar tarafından çatışma ve şiddet eylemlerinin miras alındığını ve bu unsurların onların kimlik oluşturmalarında ve grubu canlı tutmada önemli bir rol oynadığını savunmaktadırlar.<sup>76</sup> Onlara göre, dinin amacı şiddet üretmek değildir fakat siyaset veya kültür ilişkisinin bir sonucu olarak şiddetin doğması da olağan dışı bir durum değildir. Yani özetle onlara göre; dini çatışma ve şiddet tahmin edilebilir ve beklendik bir olgudur. Bu nedenle, dinsel şiddet kimseyi şaşırtmamalıdır.<sup>77</sup> Sonuç olarak bu görüşü savunanlar için şiddet dinden tamamen bağımsız düşünülemediği gibi dinin şiddetle doğrudan özleştirilmesi de yanlıştır.<sup>78</sup>

Din şiddet ilişkisi bağlamında ikinci görüşü benimseyenler, her iki kavram arasında bir ilişkinin belirgin bir şekilde olduğunu savunurlar. Onlara göre din, şiddetin bazı türlerini meşrulaştırır.<sup>79</sup> Dinin kesinlikle savaşa neden olduğunu belirten Dawkins; Bosna Hersek, Afganistan, Ortadoğu, Kuzey İrlanda ve Sri Lanka’da olan

<sup>73</sup> a.g.e., 600.

<sup>74</sup> S. Ayşe Kadayıfçı, “Religion, Violence And The Islamic Tradition Of Nonviolence,” *The Turkish YearBook*, Vol.: 34, 2003, p. 26.

<sup>75</sup> Cavanaugh, s. 1.

<sup>76</sup> Wellman ve Tokuno, s. 365.

<sup>77</sup> a.g.m., s. 366.

<sup>78</sup> Sambur, s. 101.

<sup>79</sup> Cavanaugh, s. 2.



tüm savaşların “dini farklılıklardan” kaynaklandığını belirtmektedir.<sup>80</sup> Ona göre din, “11 Eylül saldırılarına kadar zararsız bir düşünce gibi görünüyordu fakat o saldırılarla birlikte dinin çok büyük zararlara neden olabileceği kanıtlanmış oldu.” Dawkins; “din ölümcüldür çünkü insanlara yaptığı eylemler hakkında sarsılmaz bir güven ve inanç verir” der ve dini tehlikeli görür çünkü bireylere, diğer insanlara zarar verecek şekilde kendini öldürme cesareti verdiğini düşünür.<sup>81</sup> Dinin şiddete neden olduğunu söyleyenlerin diğer bir söylemi ise; şiddet, utanç ve aşağılanma duygusu arasında bir bağın olduğu ve bu bağın din tarafından kullanılarak şiddete meşru bir zemin hazırladığıdır.<sup>82</sup> Böylelikle, onlara göre, şiddet din tarafından sosyal bir onay zemini oluşturmaya çalışır.<sup>83</sup>

Üçüncü görüşü benimseyenler ise din ve şiddet arasında kesinlikle bir bağın olmadığını savunurlar.<sup>84</sup> Onlara göre din, insanı ve insani değerleri korumayı birincil hedef olarak görür.<sup>85</sup> Bu nedenle hoşgörü ve barış kaynağı olan dinin, şiddet ve terörle ilişkilendirilmemesi gerekir.<sup>86</sup> Bu görüşe göre, din adına şiddet eylemi gerçekleştirilenlerin dinle herhangi bir alakaları yoktur ve şiddetin din ile anılması dine yapılan büyük bir haksızlıktır.<sup>87</sup> Bu görüşü savunanlar, din ve şiddet arasında ilişki kuranların “ideolojik ve kasıtlı” bir bağlantı kurmak istediklerini ifade ederler.<sup>88</sup> Onlara göre, bir şiddet veya terör eylemini bir gruba mal etmemek gerekir bunun yerine şiddeti besleyen ve şiddetin doğmasına neden olan etkenlerin belirlenip incelenmesi gerekir.

Sonuç olarak, din ve şiddet arasında ne tür bir ilişkinin olduğu hala bir tartışma konusudur. Dinin barış ve huzur getirmeyi amaçladığı göz önünde bulundurulduğunda şiddetle hiçbir şekilde bağdaştırılmaması gerektiği anlaşılmaktadır. Fakat dini referans olarak şiddet eylemlerine başvuranlar düşünüldüğünde ise, akıllarda din ve şiddet

---

<sup>80</sup> *Religion Causes Wars*, Be Thinking, <https://www.bethinking.org/is-religion-harmful/religion-causes-wars> (26 Temmuz 2017).

<sup>81</sup> Richard Dawkins, *The God Delusion Famous*, [http://www.age-of-the-sage.org/atheists/richard\\_dawkins.html](http://www.age-of-the-sage.org/atheists/richard_dawkins.html) (26 Temmuz 2017).

<sup>82</sup> James W. Jones, “Why does Religion Turn Violent? A Psychoanalytic Exploration of Religious Terrorism”, *Rutgers University Community Repository*, 2006, p. 169.

<sup>83</sup> a.g.m., s. 170.

<sup>84</sup> Türkoğlu, s. 59.

<sup>85</sup> Yiğit, s. 17.

<sup>86</sup> Erdem, s. 12.

<sup>87</sup> Kemal Ataman, “Şiddetin Kaynağı Olarak Din: Mit mi? Gerçek mi?,” *Din ve Şiddet*, R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, Sayı: 11, 2016, s. 114.

<sup>88</sup> İlyas Canikli, “Dini Terör Senaryoları,” *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 239.

arasında bir ilişkinin olabileceği ihtimali gelmektedir. Bu durumda, asıl sorgulanması gereken şey din ve şiddetin nasıl bir ilişkisi olduğu değil, şiddeti ortaya çıkaran ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi etkenlerin neler olduğudur. Ayrıca, din adına şiddete başvuranların dini anlama biçimleri de sorgulanması gereken başka bir unsurdur. Nitekim, insan doğasında hırs, düşmanlık, bencillik, güç peşinde koşma ve kin duygusu olduğu sürece şiddet, ya din adı altında ya da başka bir isim altında insan hayatında her zaman var olacak, din ve şiddet arasındaki ilişki de tartışma konusu olmaya devam edecektir.

#### 1.1.4. Dini Motifli Terörizm

Din ve Tanrı adına terör eylemlerinde bulunmak hem geçmiş hem de yakın zamanda sıklıkla gündeme gelen bir olgudur.<sup>89</sup> Geçmişten beri, dinsel metinlerin veya söylemlerin insanlar üzerinde etkileri dikkate alınarak, kendi çıkarları uğruna dini yorumlayıp terör eylemlerini gerçekleştiren ve bu eylemleri meşrulaştırmaya çalışanlar olmuştur.<sup>90</sup> Tarihte Haşhaşiler, Sicariler ve Thuglar<sup>91</sup> gibi birçok örgüt dini kullanarak terör eylemlerinde bulunmuştur. Bu durum dinin kötüye kullanılmasına ve yanlış anlaşılmasına neden olmuştur.

Dinin farklı yorumlanması ve bir ideolojiye dönüşmesiyle birlikte terör ile anılmasına neden olmuştur. Bu noktada, dini motifli terörizm kavramı ortaya çıkmıştır. Fakat burada anlaşılması gereken temel nokta terörün dinlerden değil, bireylerin veya grupların dini kendi amaçları uğruna kullanmalarından kaynaklandığı hususudur. Bu durumda, sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için dini motifli terörizm kavramının literatürdeki tanımları incelenmelidir.

Dini referans alan terörizm veya dini motifli terörizm olarak karşılaşılan kavram Kirman'ın deyişiyle; “bir dinî gelenek içinde aşırı uçlarda bulunan marjinal düşünceler veya inanç sistemlerinin, bazı davranışları, özellikle saldırganlığı kutsaması ve yüceltmesi durumunda ortaya çıkan terör ve şiddet eylemleri” olarak tanımlanabilir.<sup>92</sup> Burada önemli olan husus terör eyleminin kutsallaştırılmasıdır zira bir gruba mensup olup körü körüne ve hiçbir şeyi sorgulamadan bağlanan bir birey,

---

<sup>89</sup> Karlsson, s. 176.

<sup>90</sup> Osman Şen, *Din, Terörizm ve El-Kaide*, (Ankara: Sarkaç Yayınları, 2011), s. 32.

<sup>91</sup> Bu örgütlere çalışmanın 25 ve 26. Sayfalarında daha detaylı bir şekilde değinilmiştir.

<sup>92</sup> Kirman, s. 320.

kendini feda etmeyi dinin bir gerekliliği olarak algılayabilir. Bu durumda birey, grubun amaçları doğrultusunda kendi canını hiğe sayabilir ve yaptığı tüm eylemleri din adına gerđeleřtirdiđini sanabilir. Tam da bu noktada, dini motifli terörizm olgusunun ortaya çıkmasına neden olan önemli etkenler incelendiğinde “şehitlik” ve “cihat” kavramlarının çok etkili olduğu görülmektedir. Onat’a göre, söz konusu iki kavram “insanın kendini feda etmesi” olarak yorumlanabilir ve bu durum, dinlerin terörle anılmasını kolaylaştırabilir.<sup>93</sup>

Dini istekler arınmaya ve kanlı adanmalara dönüştüğünde ise dindarlık isteği terörist bir eyleme dönüşmektedir. Bu noktada “şehitlik” kavramının kutsallık kazanma eylemi olduğunu söyleyen Sambur, lerek arınmayı ve kutsallığı gerđeleřtirmek arzusunun dini referans alarak yapılan terör eylemlerinin olmazsa olmazı olduğunu belirtmektedir.<sup>94</sup> “şehit” olma arzusu ve öldükten sonra cennette ebedi bir yaşam sürdürme düşüncesi “fedailiği” kolaylaştırmaktadır. Bu noktada birey, yaptığı eylemleri siyasi veya grubun bir amacı olarak görmekten ziyade yapılması gereken dini bir amel olarak görmektedir. Böylelikle, yapacağı veya yaptığı eylemlerden kendini sorumlu tutmaz ve bunu din adına yaptığını düşünerek eylemlerini meşrulaştırmaktadır.<sup>95</sup>

Gregg’e göre, dini motifli terörizm; hkmetleri veya toplumları etkileyerek dinin öngördüğü hedeflere göre şekillendirmek için tehdit veya güç kullanımı olarak tanımlanabilir.<sup>96</sup> Ona göre, dini motifli terör örgütlerinin genelde üç ana hedefi vardır. Bunlardan ilki; mensuplarına yeni bir dünya vaadinde bulunmak. İkincisi; dini rejimle yönetebilecek bir hükümet kurmak. Üçüncüsü ise; tamamen saf dinî bir devlet kurmaktır. Bu üç hedefin gerdeşmesi uğruna ölen ve öldürülenlerin de bir önemi yoktur. Gregg’den farklı olarak Karlsson, bütün dini motifli terör örgütlerinin; kıyamete dayalı bir düşünce sistemi geliştirmeleri, dünyanın sonunun yaklaştığı düşüncesi ve kıyamet gününde doğru yolda olan insanların ödüllendirileceği inancı olmak üzere üç ortak hedefte buluştuğunu ifade etmektedir.<sup>97</sup>

---

<sup>93</sup> Onat, s. 26.

<sup>94</sup> Sambur, s. 104.

<sup>95</sup> a.g.m., s. 107.

<sup>96</sup> Heather S. Gregg, *Defining and Distinguishing Secular and Religious Terrorism*, Perspectives on Terror, <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/336/html> (28 Temmuz 2017).

<sup>97</sup> Karlsson, s. 182.

Bazılarına göre, politik amaçları olan ve bu yönde eylemler yapan örgütler ile dünyevi hedefleri bir kenara koyup ulaşılması imkânsız olan daha soyut kutsal amaçlar için gayret gösteren örgütler olmak üzere iki tür dini motifli terör örgütleri vardır. Bunlardan ilki *politik dini terörizm* ikincisi ise *milliyetçi dini terörizm* olarak adlandırılmaktadır. Böyle bir sınıflandırma yapanlardan biri olan Odhiamb'e göre, en tehlikeli tip milliyetçi dini terörizmdir çünkü bu tür terörizmin hedefi herkes olabilir.<sup>98</sup> Politik amaçlar uğruna eylemlerde bulunan diğer terör örgütleri göz önünde bulundurulduğunda, Odhiamb'ın politik dini terörizm için yapmış olduğu tanım oldukça önemlidir. Çünkü bütün terör örgütlerinin amacı politik sonuçlara ulaşmakken politik dini terörizm, bunu kutsal metinleri kullanarak gerçekleştirmeye çalışır. Bu noktadan hareketle dini motifli terörizm; herhangi bir dinin öğretilerini kullanarak terör ve şiddet eylemlerine düzenli ve sistemli bir şekilde başvurmak olarak ifade edilebilir.

Sonuç olarak dini motifli terörizme bakıldığında, yaptıkları çoğu eylemleri sadece politik amaçlarla değil inandıkları dinin doğruları ile meşrulaştırmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Genel olarak hedeflerini şeytanlaştıran ve yapacakları eylemleri kutsallaştıran dini motifli terör örgütleri; şehitlik, seçilmiş halk ve cihat kavramlarını sık sık kullanarak taraftar toplamaya çalıştıkları görülmektedir. Hedefin şeytanlaştırılması onun yok edilmesi gerekliliğini ortaya koyarken onunla mücadeleyi de dini bir zorunluluk olarak gösterir. Bu durumda, hedefle mücadele için eyleme geçen birey, yaptığı mücadeleyi din adına yaptığını sanmakta ve şehit olmak için kendini feda etmekten çekinmemektedir. Mücadelenin kutsallaştırılması nedeniyle eylem sırasında öldürülen masum kişilerin pek bir kıymeti yoktur. Çünkü asıl önemli olan mücadeledir ve bunun karşılığı öbür dünyada cennete girilerek alınacaktır. Bu yüzden onlar kendilerini, dünyayı kötülüklerden temizlemek ve değiştirmek için feda eden birer “fedai” olarak görmektedirler.<sup>99</sup>

Allah adına savaş ve terör eylemlerinde bulunularak yapılmaya çalışılan mücadele ve en önemlisi bu mücadele sonrası öbür dünyada elde edileceğine inanılan mertebe ve cennet, şiddeti tetikleyen önemli nedenler içerisinde gösterilebilir. Nitekim geçmişte Thug, Scarii ve Haşhaşilerin kullandığı gibi son dönemlerde de IŞİD, Boko

<sup>98</sup> Standslause Odhiamb, “Religious Fundamentalism and Terrorism,” *Journal of Global Peace and Conflict*, American Research Institute for Policy Development pub., Vol.: 2, No.: 1, 2014, p. 192.

<sup>99</sup> Sambur, s. 103.

Haram ve El Kaide gibi terör örgütlerinin kullandığı en tehlikeli silah din tüccarlığıdır. Bu tip örgütler şehitlik ve cihat kavramlarını sık sık kullanarak ve cennet vaatlerinde bulunarak taraftar toplamaya çalışmaktadırlar.

Son 10 yıldır sosyal ağların çokluğu ve iletişim araçlarının etkin kullanımı sayesinde çok geniş kitlelere hitap edebilen dini motifli terör örgütleri, taraftar toplamak için dünyanın her yerindeki insanlara ulaşabilmektedir. Böylelikle, dünyanın dört bir yanından taraftar toplayabilen bu tip örgütler dini kullanarak taraftarlarını birer militana çevirebilmektedirler. Örneğin, 2014 yılında Halep’te bomba yüklü bir araç ile kendini patlatan ve IŞİD’e Türkiye’den katılan Erkan isimli bir militan intihar eylemini gerçekleştirmeden önce cennette kendisine eş olarak “Hurilerin” verileceğini ifade etmiştir.<sup>100</sup> Benzer şekilde, 2017 yılı içinde Türkiye’de eylem yapmak üzere emir alan bir IŞİD’li militan yakalanıp sorgulandığında: “Ez kâfirleri, peygamber selam söyledi. Sen şehit olacaksın. Bu gece hurilerle zifafa gireceksin” yönünde telefon aldığını ve eylemi bu yüzden yapmak istediğini söylemiştir.<sup>101</sup> Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi insanlar gerçek dünyada elde edemedikleri güzellikleri ve belki de tadamadıkları duyguları öbür dünyada tatmak ve yaşamak için birer militana dönüşebilmektedir. Birer militana dönüşen bu tip insanların çoğu genelde gençlik, ergenlik ve çocukluk dönemlerinde aile sevgisi ve desteği görmemiş, kendisinin veya mensubu olduğu grubun aşağılandığını sanan ve hayatının boşa gittiğini düşünenlerdir.<sup>102</sup> Bu tür insanlar, dini kimliklerine sıkı sıkıya bağlanabilirler. Böylelikle siyasi, psikolojik, teolojik ve ekonomik etkilerle militan kişilik oluşturulabilirler.<sup>103</sup>

Dini motifli terör örgütleri yukarıda bahsedilen özellikleri taşıyan insanları özellikle bulup seçmeye çalışmaktadır. Çünkü bu tür insanlar aldıkları şehitlik, cihat, huriler ve cennet gibi vaatlerle yapacakları eylemleri sorgulamazlar. Bu nedenle, hedeflerine ulaşmak için her yolu deneyebilirler. Bu noktada Mannik; “11 Eylül saldırıları, dini motifli terör örgütlerinin amaçlarına ulaşmak için her türlü terör

---

<sup>100</sup> *Türk Militan Huri İçin Kendini Patlattı!*, Vatan, <http://www.gazetevatan.com/turk-militan-huri-icin--kendini-patlatti--610675-dunya/> (30 Temmuz 2017).

<sup>101</sup> Mehmet Tezkan, *Hurilerle Zifaf*, Milliyet, <http://m.milliyet.com.tr/yazarlar/mehmet-tezkan/hurilerle-zifaf-2487084/> (30 Temmuz 2017).

<sup>102</sup> Sambur, s. 106.

<sup>103</sup> Militan kimliğinin oluşması ve intihar bombacısı olmakla ilgili daha fazla bilgi için bakınız: Halil Aydınalp, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, (Ankara: Birleşik Yayınevi, 2011).

eylemlerine başvurmada ne kadar istekli olduklarını göstermiştir.”<sup>104</sup> Şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

Kısacası, asıp kesmeyi, öldürmeyi ve gereksiz amaçlar uğruna ölmeyi emreden bir dine hiç kimsenin ihtiyacı yoktur.<sup>105</sup> Unutulmamalıdır ki dinler, insan öldürme fikrine karşıdır ve onlar affetmeyi, barışı sağlamayı ve tolerans göstermeyi desteklemektedirler. Bu durumda, Allah adını kullanarak bir grubun çıkarları için cihat şemsiyesi altında terör eylemlerinde bulunmak, dini bilinçli olarak kötüye kullanmaktan ve sömürmekten başka bir şey değildir. Allah yolunda, insanlığın güven ve barışı için cihat nefisle yapılmalıdır. Çünkü insan; içindeki hırs, düşmanlık, bencillik ve kin duygusunu yenmedikçe gerçek anlamda huzura kavuşmuş sayılmaz.

## 1.2. DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZMİN TARİHSEL SÜRECİ

Bilindiği gibi insanlık tarihinde ilk şiddet ve öldürme eylemi Hz. Adem’in oğulları olan Habil ve Kabil arasında olmuştur.<sup>106</sup> O günden beri şiddet ve öldürme eylemleri insan hayatında hep var olagelmiştir. Hırs, kin, kıskançlık ve düşmanlık gibi duygularla yapılan terör eylemleri gittikçe siyasal, toplumsal, kültürel, tarihsel ve dinsel referansları kullanarak bu eylemleri normalleştirmeye çalışmıştır. Bu nedenle, tarihte bilinen ilk terör örgütlerinin dini kullanarak şiddete başvuran örgütler olması şaşırtıcı değildir.<sup>107</sup> Bu örgütlerden ilki olan Sicariler, M.S. 7-73 yılları arasında günümüzde Filistin olarak bilinen bölgede terör eylemlerinde bulunmuşlardır.<sup>108</sup> Sicariler Yahudi Zealot tarikatına mensup bir örgüt olarak M.S. 73 yılına kadar hedef seçtikleri kişileri öldürmeye devam etmişlerdir. M.S. 73 yılında Romalılar Sicarileri kuşatmış ve kuşatmaya daha fazla dayanamayan Sicariler toplu şekilde intihar etmişlerdir.<sup>109</sup>

Dini referans alarak örgütlenen ve terör eylemlerinde bulunan bir diğer örgüt ise Thuglar’dır. 600’lü yıllardan başlayıp 1800’lü yılların ortasına kadar faaliyetlerine devam eden bu örgüt, genel olarak hedeflerini kırsal bölgelerde yolculuk yapan kişilerden seçmekte ve hedef seçtikleri kişileri “Hindu terör ve yıkım tanrıcısı Kali’ye

<sup>104</sup> Erik Mannik, “Terrorism: Its Past, Present And Future Prospects,” *ENDC Proceedings*, Vol.: 12, 2009, p. 153.

<sup>105</sup> Sambur, s. 107.

<sup>106</sup> Alkan, s. 28.

<sup>107</sup> Şen, s. 36.

<sup>108</sup> Karlsson, s. 177.

<sup>109</sup> Alkan, s. 29.

kurban etmekteydiler.”<sup>110</sup> Bu örgütün mensupları hırsız ve katillerden oluşmaktaydı. 1800’lerin ortalarında İngilizler tarafından yok edilen bu örgüt, yılda 20 bin kişiyi kurban ettiği ve genel olarak milyonlarca kişiyi öldürüp yıkım ve terör tanrıçası olan Kali’ye sunduğu söylenmektedir.<sup>111</sup>

11. yüzyılda Hasan Sabbah tarafından kurulan Haşhaşiler, dini referans alarak eylemler yapan bir diğer terör örgütüdür. Sabbah, günümüzde İran sınırları içerisinde yer alan Alamut kalesini fethederek bu kaleden Abbasilere ve Selçuklulara karşı gerilla taktiği ile saldırmaya başlamıştır. Hasan Sabbah, yetiştirdiği suikastçılara haşhaş verip eylemlere gönderdiği için kurduğu örgüte “Haşşaşiler” veya başka bir deyişle haşhaş keyifçileri denilmekteydi.<sup>112</sup> Bu suikastçılar haşhaşin etkisiyle intihar eylemlerinde bulunmuşlardır. Haşhaşiler kılık değiştirme ve öldürme konusunda oldukça ustaydılar. Cennet vaadi alan suikastçılar hedeflerini öldürmeye gittiklerinde ölümü göze alarak ve isteyerek gitmekteydiler. Öldürdükleri kişiler arasında Hristiyanlar ve hatta Sünni Müslümanlar bile vardı. Örneğin Haşhaşiler, Selçuklu Devleti’nin en önemli vezirlerden biri olan Nizamül Mülk’ü (1092) ve daha sonra vezir Kaşanî’yi bir suikast sonucu öldürmüştür.<sup>113</sup> O dönemde suikastler o kadar yaygın bir hal aldı ki, bazı Haçlı liderleri suikastlere kurban gitmemek için Haşhaşilere haraç bile vermekteydiler.<sup>114</sup>

Tarihsel süreçte karşılaşılan bir diğer şiddet faaliyetleri Haçlı seferleridir. “Kudüs’ü kurtarma” adı altında başlatılan Haçlı seferleri 1096 yılından 1291 yılına kadar devam etmiştir. Haçlı seferlerinin asıl amacı Müslümanların ellerinde bulunan ve Hristiyanlarca kutsal olarak görülen toprakları almaktı. Bu nedenle, söz konusu süre zarfı içerisinde kiliseler İslam coğrafyasına en az dokuz kez saldırıda bulunmuştur.<sup>115</sup> Bu saldırılar boyunca sivillere ve savaş dışı kalmış kişilere karşı yapılan cinayetler ve gerçekleştirilen katliamlar dini referanslı terörizme örnek teşkil etmektedir.<sup>116</sup> Söz konusu dönemde kiliselerin kutsal metinleri farklı yorumlayarak yapmış olduğu çağrılar Haçlı seferlerinin başlamasında önemli bir rol oynamıştır.

---

<sup>110</sup> Karlsson, s. 178.

<sup>111</sup> Gus Martin, *Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies*, (California: SAGE pub., 2011), p. 136.

<sup>112</sup> Karlsson, s. 177.

<sup>113</sup> *Selçuklu Devleti Haşhaşî'lerle nasıl mücadele etti*, Haber7, <http://www.haber7.com/tarih-ve-fikir/haber/1239828-selcuklu-devleti-hashesilerle-nasil-mucadele-etti> (31 Aralık 2017).

<sup>114</sup> Martin, s. 135

<sup>115</sup> a.g.e., s. 133.

<sup>116</sup> Alkan, s. 34.

Hristiyanları kutsal savaşa çağırıldığını söyleyen Papa II. Urban, savaşın ölenlerin “şehit” olacağını ve dolayısıyla gökyüzünde bir yer edineceğini ifade etmiştir.<sup>117</sup> Toprak, ganimet ve ihtişam gibi vaatler de alan Hristiyanlar Haçlı seferlerine katılmayı dini bir mecburiyet olarak görmeye başlamışlardır.

Yukarıda bahsedilen terör şekillerinden sonra modern çağa kadar dini motifli terörizmin insan hayatında çok az rastlandığı söylenebilir. Nitekim, bu alanda araştırma yapan Research and Development isimli düşünce kuruluşu ile St. Andrews Üniversitesi'nin hazırladığı “Uluslararası Terörizm Kronolojisi” raporuna göre 1968 yılında uluslararası terörist örgüt kategorisi altında hiçbir ‘Dini Motifli Terör Örgütü’ bulunmazken 1980 yılında 2, 1992 yılında 11, 1994 yılında 16 ve 1995 yılında ise 26 terör örgütü dini referans olarak örgütlendiği ifade edilmiştir.<sup>118</sup>

Yakın çağda ise, 1968 yılında Amerika’da Yahudiler tarafından kurulan Kach Hareketi ile 1974 yılında İsrail’de kurulan Gush Emunim dini referans olarak faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleri olmuştur. Benzer şekilde, beyaz ırkın üstünlüğünü ve İncil Hukuku’nu uygulamak isteyen Hristiyan Kimliği Hareketi’nin kuruluşu her ne kadar 1957 yılına dayandırılrsa da aktif olarak terör eylemlerine başvurması 1990’lı yılların ortalarını bulmuştur.<sup>119</sup> 1800’lü yılların ortalarında kurulan Ku Klux Klan örgütü de dini referansları kullanarak beyaz Protestan ırkının üstünlüğünü vurgulamış ve çeşitli eylemlerde bulunmuştur. Sihizm dininin öğretilerine dayanarak bağımsız bir devlet kurmak için özellikle 1970 ve 1980’lerde aktif olarak Hindistan’da terör saldırılarında bulunan Babbar Khalsa terör örgütü de dini motifli terör örgütleri listesinde yer almaktadır.<sup>120</sup> 1990’lı yıllarda ortaya çıkıp faaliyete geçen bir başka dini motifli terör örgütü ise, Yüce Gerçek tarikatıdır. Bu tarikat Japonya’da kurulmuş ve 1995 yılında sarin gazı kullanarak terörizme yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu tarikatın eylemleri terör örgütlerinin artık kimyasal silahlar kullanabileceğini göstermiştir.

Soğuk Savaşın sonlarına doğru ortaya çıkan dini motifli terör örgütleri özellikle 11 Eylül saldırılarıyla birlikte uluslararası gündemin önemli bir meselesi olmuştur.

---

<sup>117</sup> Martin, s. 133.

<sup>118</sup> Bruce Hoffman, *Old Madness, New Methods*, Rand, <https://www.rand.org/pubs/periodicals/rand-review/issues/rr-winter98-9/methods.html> (31 Temmuz 2017).

<sup>119</sup> Aydınalp, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, s. 73.

<sup>120</sup> Babbar Khalsa, [http://www.sikhiwiki.org/index.php/Babbar\\_Khalsa](http://www.sikhiwiki.org/index.php/Babbar_Khalsa) (31 Aralık 2017).



Terör eylemlerinin artık Amerika'nın kalbinde bile olabileceğini gösteren bu saldırılar, dini motifli terör örgütlerinin tehlikeli boyutunu tüm dünyaya göstermiştir. Saldırıların ani, yoğun ve belenmedik bir şekilde olması nedeniyle hiçbir erken uyarı cihazı bu saldırıları öngörememiştir. Saldırısı yapan örgüt, modern çağın Hasan Sabbah'ı olarak nitelendirilmiştir.<sup>121</sup>

1990'lı yıllardan itibaren hem dini motifli hem de diğer terör örgütlerinde sistemli bir değişim olmuştur. Terör örgütleri küreselleşme ve teknolojiye gelişmelerle birlikte dünyanın dört bir yanından farklı etnik gruba mensup kişileri barındırabilmekte, farklı coğrafyalarda hücreleşerek faaliyet gösterebilmekte ve eylem için militanlarını hücreler arasında değiştirebilmektedir. Bu yönüyle terör örgütleri çok uluslu bir şirket haline bürünmüştür.<sup>122</sup> Gelişen teknoloji sayesinde her yerden militan toplayabilen dini motifli terör örgütleri; etnik, kültürel ve sosyal kimliklerin üzerinde bir dini kimlik oluşturarak farklı uluslardan ve kültürlerden bireyleri aynı çatı altında toplayabilmiştir.<sup>123</sup> Cihat adı altında tek bir amaca yönelebilen bu tip terör örgütleri küresel ölçekte bir tehdit boyutuna ulaşmışlardır. Nitekim, 11 Eylül saldırılarından sonra Amerika'nın özelde El Kaide genelde ise tüm terör örgütlerine küresel ölçekte savaş açması ve dönemin başkanı Bush'un yaptığı "ya bizimlesiniz ya da teröristlerle" açıklaması tehdidin boyutunu gözler önüne sermektedir.<sup>124</sup>

Sonuç olarak, yazılanlardan da anlaşılacağı gibi eski çağdaki dini motifli terör örgütlerinin aksine 21. yüzyılda bu örgütlerin etki ve eylem alanlarının çok daha genişlediği görülmektedir. Hedef kitleleri de oldukça genişleyen bu örgütler, uluslararası toplum için büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

### 1.3. DİNLER ADINA ŞİDDET

Yukarıda da bahsedildiği gibi insanoğlu yaptığı şiddet eylemlerini genelde kutsal bir metne, kültüre veya tarihe dayandırarak, gerek söylem bazında gerekse de eylem bazında yaptıklarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Tarihte defalarca olduğu gibi içinde bulunduğumuz çağda da şiddet ve terör eylemleri bir dinin kutsal metinlerine veya farklı sosyal değerlere dayandırılmaya çalışılmaktadır. Fakat

---

<sup>121</sup> Caşın, s. 628.

<sup>122</sup> a.g.e., s. 617.

<sup>123</sup> a.g.e., s. 618.

<sup>124</sup> *Bush: You Are Either With Us, Or With the Terrorists*, Voanews, <https://www.voanews.com/a/a-13-a-2001-09-21-14-bush-66411197/549664.html> (2 Ağustos 2017).

geçmişte küresel bir boyut kazanamayan şiddet ve terör eylemleri modern çağa gelindiğinde global bir boyut kazanmıştır. Böylelikle, etki alanı genişleyen şiddet ve terör kendini dünyanın herhangi bir yerinde gösterebilmektedir.

### 1.3.1.Yahudilik Adına Şiddet

Tarihte dini kullanan ilk terör örgütü, Yahudiliği referans alan ve Zealot Tarikatı'na mensup olan Sicariler olduğu bilinmektedir.<sup>125</sup> Bu örgüt Sicari olarak adlandırıldı çünkü eylemlerinde o dönemde Perslilerin kullandığı hançere benzer kısa bir kılıç kullanıyorlardı ve bu kısa kılıcın adı Sica idi.<sup>126</sup> Hedeflerini gün içinde ve özellikle kalabalık yerlerde öldüren Sicariler, o dönemde herkesin korkulu rüyası olmuştur. Bu örgüt, dini kullanarak yapılan ilk grup olmakla beraber siyasi amaçlar uğruna şiddet ve intihar eylemleri gerçekleştiren ilk terör örgütü özelliğini de taşımaktadır.<sup>127</sup> Bu yönüyle Sicariler, terör örgütlerinin atası sayılabilir. Dönemin şartlarına uygun olarak ustaca silah kullanmaları ve fark edilmeden hedeflerini öldürmeleri ile ün salan Sicariler, terörizmi amaçlarına ulaşmak için düzenli olarak kullandıkları söylenebilir. Yahudilerin kutsal kitabı olan Eski Ahit'te şiddet metinlerinin yer yer olması bu tip terör örgütlerinin bu metinleri referans alarak örgütlenmesine neden olabildiği söylenebilir. Nitekim, XX. Yüzyılda kurulan Haganah Çetesi, İrgun Çetesi, Stern Çetesi, Gush Emunim, ve Kach Hareketi gibi örgütlenmeler dini metinleri referans alarak terör eylemlerine başvurmuştur. Özellikle Gush Emunim terör örgütü "Tevrat'ta zikredildiği gibi vaat edilen topraklar Tanrı tarafından İbrahim'e verilmiş" olduğuna inanmaktaydı bu nedenle Filistin'de çeşitli suikast eylemlerinde bulunmuştur.<sup>128</sup> Yahudi şeriatına dayalı bir ideoloji benimseyen Gush terör örgütü, Tevrat'ta bahsi geçen toprakları almak için elinden geleni yapmaya çalışmıştır. Bu amaçlarına ulaşmak için Gush, bazı hedefler belirlemiştir. Bu hedefler kısaca şöyle sıralanabilir: Gazze ve Batı Şeria'ya olabildiğince hızlı bir şekilde yerleşmek, göreve gelen her hükümeti bu alanlarda yerleşim yeri açma konusunda sıkıştırmak, dünyadaki tüm Yahudilerden destek toplamaya çalışmak, Batı Şeria'daki ve Kudüs'teki Filistinlilere karşı terör eylemlerinde bulunmak.<sup>129</sup> Gush ile benzer

---

<sup>125</sup> Alkan, s. 29.

<sup>126</sup> Mark A. Brighton, "The Sicarii In Acts: A New Perspective," *Journal of the Evangelical Theological Society*, JETS, Vol.: 54, Num.: 3, 2011, p. 555.

<sup>127</sup> Alkan, s. 29.

<sup>128</sup> Aydınalp, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, s. 69.

<sup>129</sup> Alkan, s. 30-31.

ideolojiler taşıyan Kach Hareketi ise özellikle Amerika'daki Yahudilerin haklarını savunmaya çalışmıştır.<sup>130</sup> Bu hareketin temel düşüncesi Yahudilerin seçilmiş olduğu ve Tanrının kutsal planında rol alan bir halk olduğu üzerinedir.<sup>131</sup> 1920 yılında kurulan Haganah Çetesi, Filistin topraklarının bir Yahudi yurdu olması için gizli yollardan Avrupa'dan yasa dışı göçler planlamış ve Filistin toprakları içerisinde bulunan yerli Müslüman Araplara karşı terörist saldırılar başlatmıştır. Daha sonra, 1947 yılında, Haganah Çetesi'nin liderliğine David B. Gurion gelmiştir. Gurion, bağımsızlık sonrası İsrail'in ilk başbakanı olmuştur.<sup>132</sup> Müslümanlara karşı terör saldırıları gerçekleştiren bir diğer terör örgütü ise 1931 yılında bir yer altı örgütü olarak kurulmuş olan İrgun Çetesi'dir. İrgun Çetesi, silahlanarak Arap ve İngilizlere karşı terörist saldırılara başlamıştır.<sup>133</sup> 1940 yılında kurulan Stern Çetesi de aynı amaçlar doğrultusunda terör eylemlerinde bulunmuştur. Stern Çetesi (diğer adıyla “İsrail Özgürlük Savaşçıları, Lohamei Herut Yisrael-Lehi”), Tevrat'ta H.z. İbrahim'e vaad edilen topraklar üzerinde büyük bir Yahudi Devleti kurmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda Stern Çetesi, özellikle Filistin'de bulunan İngiliz güçlerine ve Kudüs'teki Müslümanlara karşı birçok saldırılar düzenlemiştir.<sup>134</sup>

Genel anlamda geçmişten beri Yahudiliği referans alarak şiddet ve terör eylemlerine başvuranlar, Eski Ahit'teki şu metinleri: “Böylece Tanrımız Rab, Başan Kralı Og'u ve halkını da elimize teslim etti. Hiçbirini sağ bırakmadan hepsini yok ettik. Bütün kentlerini ele geçirdik. Ele geçirmediğimiz tek kent kalmadı... Heşbon Kralı Sihon'a yaptığımız gibi hepsini yok ettik. Her kenti, kadın, erkek ve çocuklarla birlikte, tümüyle yok ettik. Hayvanlara ve kentlerdeki mallara ise el koyduk” (Tesniye 3:3-7) kullanmaktadır. Benzer şekilde, “Tanrımız Rabb'ın miras olarak size vereceği bu kavimlerin kentlerinde soluk alan hiçbir canlıyı yaşatmayacaksınız. Tanrınız Rabb'ın size buyurduğu gibi, onları –Hitit, Amor, Kenan, Periz, Hiv ve Yenus Kavimlerini-tümüyle yok edeceksiniz. Öyle ki, ilahlarına taparken yaptıkları iğrençliklere uymayı size öğretmesinler, siz de Tanrınız Rabb'e karşı günah işlemeyesiniz” (Tesniye

---

<sup>130</sup> a.g.e., s. 30.

<sup>131</sup> a.g.e., s. 32.

<sup>132</sup> *Siyonizm ve İsrail'in Kuruluşundaki Terör Örgütleri*, Stratejik Ortak, <https://www.stratejikortak.com/2016/08/israil-teror-orgutleri.html> (31 Aralık 2017).

<sup>133</sup> *Irgun Tz'va'i Le'umi (Etzel): Background & Overview*, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-the-irgun-etzel> (31 Aralık 2017).

<sup>134</sup> *Jewish Defense Organizations: Lohamei Herut Yisrael (Lehi)*, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/lohamei-herut-yisrael-lehi> (31 Aralık 2017).

20:16-18) pasajları da şiddet içerikli metinlerdir. Eski Ahit'te buna benzer şiddet ve yıkımı öngören birçok pasaj bulunmaktadır.<sup>135</sup> Bu pasajlar günümüzde Yahudi radikalizmini ve Yahudiliği referans alan terör örgütlerinin şiddet eylemlerini meşrulaştırmakta kullandığı temel kutsal metinler olarak görülmektedir.<sup>136</sup> Bu noktada, “Seçilmiş Halk” olma ile şiddet arasında bir bağın ortaya çıktığı görülmektedir.<sup>137</sup> Eskiden olduğu gibi son zamanlarda da Yahudilerin Filistin topraklarına yerleşme çabaları ve bu yerleşmeler neticesinde Filistinlilerin öldürülmesi, Tevrat'taki “Vaat Edilen Topraklar” ve “Seçilmiş Halk” ifadelerine dayandırıldığı söylenebilir. Fakat burada önemli olan husus bu şiddet ve yıkım içeren metinleri okuyup yorumlamaya çalışırken dönemin sosyal, kültürel ve tarihsel şartlarını göz önünde bulundurmamak gerekliliğidir. Zira unutulmaması gereken nokta, Eski Yakın Doğu halkları için şiddet ve öldürme eylemlerinin hayatın günlük bir parçası olduğudur.<sup>138</sup> Dolayısıyla, her ne kadar problemleri bir yapısı olsa da Eski Ahit'tin bütünüyle şiddeti desteklediği varsayımı yapmak doğru bir yaklaşım olmaz.<sup>139</sup> Zira her metin kendi yorum ve bağlamı içinde incelenmelidir.

### 1.3.2. Hristiyanlık Adına Şiddet

Hristiyanlık, IV. Yüzyıldan itibaren, Roma İmparatorluğunun resmi dini olmasıyla birlikte siyasallaşmaya ve diğer inançları bir tehdit olarak görmeye başlamıştır.<sup>140</sup> Sadece farklı inançları değil, Hristiyanlık içinde bazı düşünceleri de bir tehdit olarak algılayan Kilise; sapkınları dinden çıkarmaya (afroz) ve onlara çeşitli cezalar vermeye başlamıştır. Siyasallaşan ve etki alanı gittikçe artan Hristiyanlık, hem farklı düşünen mensuplarına hem de Hristiyan olmayanlara “dinsel kaynakları referans olarak sürekli şiddet uygulamıştır.”<sup>141</sup>

Dinde sapkın olanların tespit edilmeye çalışılması ve bunların cezalandırılması girişimleri Engizisyon zihniyetini doğurmuştur. Bu zihniyet, XIII. Yüzyılda

<sup>135</sup> Bakınız: Levililer 18:24-30, Çıkış 17:8-16, I. Samuel 15:1-3, Tesniye 25:17-19.

<sup>136</sup> S. Leyla Gürkan, “Barış ve Şiddet Ekseninde Yahudilik,” *Din ve Şiddet*, R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, Sayı: 11, 2016, s. 117.

<sup>137</sup> a.g.m., s. 121.

<sup>138</sup> a.g.m., s. 124.

<sup>139</sup> a.g.m., s. 118.

<sup>140</sup> A. Hikmet Eroğlu, “Farklı İnanıcı Tehdit Olarak Algılamının Sonucu: Engizisyon Terörü,” *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 95.

<sup>141</sup> Ö. Faruk Harman, “Hristiyanlık ve Şiddet,” *Din ve Şiddet*, R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, Sayı: 11, 2016, s. 167-168.

Engizisyon mahkemelerinin kurulmasında etkili bir rol oynamıştır. Kurulan mahkemelerin; “halkın imanını sorgulamak, gerçek imandan ayrılanları geri döndürmek” gibi temel görevleri vardı.<sup>142</sup> Daha sonra farklı inanca mensup insanları Hristiyanlaştırma ve bunları sürekli kontrol etme gibi görevler de üstlenen bu mahkemeler, binlerce Müslüman ve Yahudi’yi yakarak öldürme kararı almıştır.<sup>143</sup> Bu dönemde Hristiyanlık kimliği o kadar ön plana çıkmıştır ki, “Katolik” ve “vatandaş” kelimeleri aynı şeyi ifade etmiş, bu yüzden imana karşı işlenen her suç vatana ihanet olarak değerlendirilmiştir.<sup>144</sup> Böylelikle, başka bir dine mensup olan Müslüman ve Yahudilerin yakılarak öldürülmesi de imanın bir gerekliliği olarak görülmüştür. Resmi olarak XIX. yüzyılda ancak kaldırılan bu Engizisyon mahkemeleri, acımasızlıkları ile ün salmış, sorgulama yöntemleri ve verdikleri cezalarla korkunç boyutlara ulaşmıştır. Bu mahkemelerin en çok bilinen cezası; sapkınlı odunların içine kazığa bağlanmış bir şekilde koyup yakmaktır.<sup>145</sup> XI. yüzyılda Hristiyanlık adına yapılan başka bir şiddet girişimi ise yaklaşık 200 yıl süren Haçlı seferleri olmuştur. Bu seferler o dönemde “kutsal bir amaç için Tanrı’nın inayetiyle Tanrı’nın yeryüzündeki vekili Kutsal Papalık kanalıyla girişilen kutsal bir savaş” olarak görülüyordu.<sup>146</sup> Hz. İsa’yı çarmıha geldikleri için Yahudileri ve Kudüs’ü ellerinde bulundurdukları için Müslümanları düşman olarak gören Hristiyanlar, düzenledikleri seferlerle şiddet ve terör eylemlerine başvurarak katliamlar yapmışlardır.<sup>147</sup> Bu seferlerde ölen Hristiyanlar “şehit” olarak ilan edilirken Müslümanlar da kilise tarafından şeytanlaştırılmıştır.<sup>148</sup>

1800’li yılların ortalarına gelindiğinde Ku Klux Klan adında Hristiyanlığı referans alan bir örgütlenmenin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu terör örgütünün temel hedefi, beyaz Protestanların üstünlüğünü sağlamak ve ABD’deki siyahilerin kazandıkları haklara karşı çıkmaktır.<sup>149</sup> Bu hedef için de her türlü şiddet ve terör eylemini kullanmaktan çekinmemişlerdir. Son zamanlarda çok az da olsa hâlâ destekçisi bulunan bu terör örgütü, her ne kadar ırkçı bir alt yapısı olsa da Hristiyanlığı

---

<sup>142</sup> Eroğlu, s. 96.

<sup>143</sup> a.g.m., s. 98.

<sup>144</sup> Ş. Ali Düzgün, “Bir Şiddetin Anatomisi: Latin Batı’nın Haçlı Terörü,” *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s.77.

<sup>145</sup> Eroğlu, s. 98.

<sup>146</sup> Düzgün, s. 75.

<sup>147</sup> a.g.m., s. 78-79.

<sup>148</sup> Alkan, s. 34.

<sup>149</sup> a.g.e., s. 36.

kendince yorumlayıp şiddet eylemlerini meşrulaştırmaya çalışması nedeniyle dini istismar etmektedir.<sup>150</sup>

Beyaz ırkın üstünlüğünü, Hristiyanlığı ve İncil hukukunu temel alan bir başka yapılanma olan Hristiyan Kimliği Hareketi (The Christian Identity Movement), dini referans alarak şiddet eylemlerine başvuran bir başka terör örgütüdür. Din ve devleti birleştirerek, din ile yönetilen bir toplum oluşturmaya çalışan bu hareket 1850’de İngiltere’de kurulmuştur.<sup>151</sup> Yahudilikteki “seçilmiş halk” düşüncesine benzer bir fikre sahip olan bu hareket, Tanrı tarafından beyaz Aryan ırkının seçildiğini savunmaktadır.<sup>152</sup> Hristiyanlığa geçtikleri için yükseldiklerini ve üstün bir ırk olduklarını düşünen hareket, 1990’lı yıllarda bombalı saldırılar düzenlemiştir.<sup>153</sup> Örgüt, en büyük eylemini 1995 yılında Oklahoma Hükümet binasına saldırarak gerçekleştirmiş, saldırıda 168 kişinin öldüğü ve 500’den fazla kişinin yaralandığı belirtilmiştir.<sup>154</sup> 1996 ve sonraki yıllarda da bombalı saldırılar yapan bu hareketin mensupları, eşcinsel mekânları, Yahudileri ve diğer dine mensup grupları düşman olarak algılamaktadırlar.<sup>155</sup>

### 1.3.3. İslam Adına Şiddet

İslam adını kullanarak terör ve şiddet eylemlerine başvuran ilk oluşumlardan biri Hariciler olarak görülmektedir.<sup>156</sup> İlk başlarda Hz. Ali’yi destekleyen bu grup, hakem olayından sonra hem Hz. Ali’yi hem de Muaviye’yi tekfir etmiş ve Hz. Ali’yi de desteklemeyi bırakmışlardır.<sup>157</sup> Bu noktada, “Hüküm ancak Allah’a aittir” (Yusuf 12/40) ayetini sloganlaştıran Hariciler, kendileri gibi düşünmeyenlere karşı şiddete başvurmuş ve fikirlerini desteklemeyen Müslümanları öldürmekten çekinmemişlerdir.<sup>158</sup> Kimilerine göre Haricilerin radikalleşip terör estirmelerinde; hem Müslümanlıkta hem de Müslümanlıktan önceki dönemlerinde yoksulluk içinde yaşamaları önemli bir etken aracı olmuştur. Çünkü hayat koşulları onları kabalaştırıp

<sup>150</sup> Şen, s. 37.

<sup>151</sup> Aydınalp, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, s. 72.

<sup>152</sup> a.g.e., s. 73.

<sup>153</sup> Alkan, s. 36.

<sup>154</sup> Aydınalp, *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, s. 73.

<sup>155</sup> Hakan Olgun, “Protestan Teolojide Şiddet Güdülleri ve İslam Terörü Algısı,” *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 2004, s. 114.

<sup>156</sup> Alkan, s. 37.

<sup>157</sup> Halil İbrahim Bulut, “Dini Şiddetin Fikri Arka Planı Olarak Haricilik ve Günümüze Yansımaları,” *Usûl İslam Araştırmaları*, Cilt: 11, Sayı: 11, 2016, s. 41.

<sup>158</sup> a.g.m., s. 45.

şiddete meyilli insanlar haline getirmiştir.<sup>159</sup> Savaşmaktan ve ölmekten çekinmeyen Hariciler; Kur'an'ı çok okumakla beraber ayetleri anlama ve yorumlama konusunda, eğitim seviyelerinin düşük olması nedeniyle, pek başarılı olmadıkları bilinmektedir.<sup>160</sup>

Katil ve suikastçı anlamlarıyla XI. Yüzyıldan sonra İngilizce'ye "assassin"<sup>161</sup> olarak geçen Haşhaşiler, şüphesiz İslam'ı istismar ederek şiddete başvuran bir diğer oluşumdur. Sahte bir cennet kurup fedailerine haşhaş veren Hasan Sabbah, fedaileri tarafından bir mehdi olarak görülmekteydi.<sup>162</sup> Haşhaşiler için ölmek ve öldürmek iyi bir şeydi çünkü öldürmek inanç uğruna yapılıyordu, suikast sürecinde fedainin ölmesi ise cenneti kazanması demektir. Haşhaşiler, siyasi ve örgütsel olarak 1256 yılında Moğollar tarafından ortadan kalkmasına rağmen düşünce ve dini istismar etme anlayışları, günümüz dini motifli terör örgütleri tarafından hala çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.<sup>163</sup>

Kimilerine göre dinsel terörizm ve şiddet 1979 yılında İran'daki İslam Devrimiyle birlikte tekrar geri dönmüştür.<sup>164</sup> Devrimden sonra hem ülke içinde hem de ülke dışında terör örgütlerine ve eylemlerine destek veren İran, bu desteklerini açıkça ifade etmiş dolayısıyla bu eylemleri bir "devlet politikasına dönüştürmüştür."<sup>165</sup> Devrimle beraber camileri "ideolojilerini" yaymak için birer araç olarak kullanan demagoglar, politik mesajlarını dinsel metinlerle süsleyip bütün Müslümanlara ulaştırmaya çalışmışlardır.<sup>166</sup>

İslam Devriminden sonra İran'ın desteğiyle 1980'lerin başında kurulan Hizbullah, Lübnan'ı işgal eden İsrail'e karşı silahlı bir mücadele vermiştir. 1985 yılında yayımladıkları mektup ile "Cihat yapan bir örgüt" olduklarını bildiren Hizbullah, siyasi bir dönüşüm içine girmiş ve "İslam âlemine yönelik yapılan saldırılara karşı koymak için Müslümanları mücadeleye çağırmıştır."<sup>167</sup> Siyasi bir dönüşüm içine girdikten sonra bir parti gibi örgütlenmeye başlayan Hizbullah,

---

<sup>159</sup> Alkan, s. 39.

<sup>160</sup> Bulut, s. 46.

<sup>161</sup> Robert Hendrickson, *The Facts On File Encyclopedia Of Word And Phrase Origins*, (New York: Facts On File Pub., 2008), p. 41.

<sup>162</sup> Alkan, s. 40.

<sup>163</sup> Martin, s. 135.

<sup>164</sup> Karlsson, s. 179.

<sup>165</sup> Umut Kedikli, *Uluslararası Terörizm ve Devlet Sorumluluğu*, (Ankara: Nobel Yayın, 2013), s. 149-151.

<sup>166</sup> Karlsson, s. 180.

<sup>167</sup> Yenal Göksun, *Suriye Krizi Bağlamında Hizbullah'ın Medya Stratejisi*, SETA, Sayı: 163, 2016, s. 9.

Lübnan'da giderek etkinlik kazanmıştır. Daha sonraki yıllarda Filistin sorununa da değinen parti, Batılı ülkelere ve İsrail'e yönelik birçok eylem gerçekleştirmiştir. Örneğin Hizbullah, Beyrut'ta bulunan Amerikan Üniversitesinin rektörü David S. Dodge'yi 1982 yılında kaçırmış 1983 yılında ise serbest bırakmıştır. Kaçırılan rektör bu süre zarfı içerisinde Hizbullah tarafından “önce Bekaa vadisine daha sonra İran'a götürülmüş ve Tahran'ın Kuzeybatı'sında yer alan Evin Hapishanesi'nde üç ay süreyle rehine kalmıştır.”<sup>168</sup> Öte yandan, 2001 yılında Filistin'deki mücadeleye tam destek verdiğini söyleyen Hizbullah'ın genel sekreteri Hasan Nasrallah, 2003 yılında da “Sloganımız Amerika'ya ölümdür” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.<sup>169</sup> Haricilerin yaptığı ayrıma benzer şekilde “bizler” ve “ötekiler” ile “hak” ve “batıl” gibi ayrımlar yapan Hizbullah, kendilerini destekleyenleri hakkı savunanlar olarak görürken karşı duranları da batıl ve Batı yanlısı olarak görmektedir.<sup>170</sup>

Benzer amaçlar doğrultusunda 1987 yılında Filistin'de kurulan “Harakat al-Muqawama al-Islamiya” (HAMAS), İsrail'e karşı silahlı bir mücadele verirken ülke içinde de siyasi bir parti gibi yapılanmaya gitmiştir. Yaptıkları açıklamada “Filistin'i özgürleştirmek ve Siyonist projelerle yüzleşmek” amaçlarını güttüklerini belirten HAMAS, ilke ve hedeflerini belirlerken İslam'ı referans aldıklarını ifade etmiştir.<sup>171</sup> 2006 yılında Filistin'de gerçekleştirilen seçimlerde 132 koltuğun 74'ünü HAMAS kazanmıştır.<sup>172</sup> Bu durum, her ne kadar HAMAS'ın siyasi bir parti mi yoksa bir terör örgütü mü tartışmalarına neden olsa da Amerika, İsrail ve Avrupalı devletler HAMAS'ı dinden beslenen bir terör örgütü olarak görmektedir. Batılı devletlerin HAMAS'ı böyle sınıflandırmasında, Hizbullah gibi cihat yanlısı ve İsrail'e karşı birçok eylem yapmış olması neden gösterilebilir.

Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte bu işgale karşı koymak için Müslüman ülkelerden Afganistan'a radikal İslamcılar akın etmiştir.<sup>173</sup> Gelen bu fanatikler cihat adı altında Sovyetler Birliği'ne karşı bir mücadele

<sup>168</sup> Kedikli, *Uluslararası Terörizm ve Devlet Sorumluluğu*, s. 149.

<sup>169</sup> Mona Harb and Reinoud Leenders, “Know Thy Enemy: Hizbullah, ‘Terrorism’ And The Politics of Perception,” *Third World Quarterly*, Vol.: 26, No.: 1, 2005, p. 176.

<sup>170</sup> Alkan, s. 43.

<sup>171</sup> The Islamic Resistance Movement “Hamass”, *A Document of General Principles and Policies*, <http://hamas.ps/ar/uploads/documents/06c77206ce934064ab5a901fa8bfef44.pdf> (7 Ağustos 2017).

<sup>172</sup> Floor Janssen, *Hamas and its Positions Towards Israel*, (The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 2009), p. 23.

<sup>173</sup> Jason Burke, *El Kaide Terörün Gölgesi*, Çev.: Ebru Kılıç, (İstanbul: Everest Yayınları, 2004), s. 10.



girişiminde bulunmuş ve bu mücadele ile El Kaide'nin temelleri atılmıştır.<sup>174</sup> Sovyet işgaline karşı çıkmak için destek ve eleman toplamada önemli bir isim olan -Usame bin Ladin'in hocası- Abdullah Azzam, yapılan mücadeleyi "...her Müslümanın görevi ve hiçbir Müslümanın ihmal edemeyeceği bir farz" olarak görmekteydi. Ona göre "cihat bütün Müslümanların yükümlülüğündedir ve işgal altındaki bütün Müslüman topraklar geri alınmalıdır."<sup>175</sup> Mücadele yılları boyunca ABD, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'dan çıkması için bu radikal grupları desteklediği bilinmektedir.<sup>176</sup> 1989 yılında Sovyetlerin Afganistan'dan çıkması ile fanatikler arasında bir çözülme başladı El Kaide bu çözümlerin durdurulması ve mücadelenin devamını amaç edindi.<sup>177</sup> Böylelikle, mücadele yıllarında destek aldığı ABD'ye de saldırmaya başlayan El Kaide küresel ölçekte bir cihat girişiminde bulunmuştur. Nitekim, 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide tarafından ABD'ye yapılan saldırılar bunu kanıtlar niteliktedir.

İslam'ı istismar edip şiddet kullanan bir diğer örgüt olan IŞİD, temelleri her ne kadar 1999 yılında atılmış olsa da özellikle Amerika'nın Irak'ı işgal etmesiyle güç kazanmaya başlamış Amerika'nın Irak'tan çekilmesiyle de ismini iyice duyurmuştur.<sup>178</sup> Amacı Şeriat ile yönetilen bir İslam devleti kurmak olan IŞİD, bu amaç doğrultusunda hem Batılı devletlere yönelik hem de kendisi gibi düşünmeyen Müslümanlara karşı infazlar ve intihar eylemleri gerçekleştirmiştir. Diğer terör örgütlerinin yaptığı gibi IŞİD de cihat çağrısında bulunmuş ve eylemlerini yaparken İslam adına yaptığını iddia etmiştir. Şehit olma, cennete girme ve hurileri eş olarak alma gibi düşüncelerle kandırılan insanlar IŞİD ve benzeri terör örgütlerinin ellerinde çok rahat şekilde birer militana dönüşebilmektedir.

Bütün bu açıklamalardan sonra yukarıda İslam adını kullanarak şiddete başvuran terör örgütlerine bakıldığında çoğunun bir işgal sonrası kurulduğu ve güçlendiği görülmektedir. Dolayısıyla farklı dine mensup devletlerin, Müslüman ülkeleri işgal girişimi bu örgütlerin çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu noktadan hareketle bazı düşünürler, benzer işgal ve sömürülerin farklı milletlere yapılması durumunda aynı tepkilerin ve terör eylemlerinin ortaya çıkıp çıkmayacağını

<sup>174</sup> John Rollins, *Al Qaeda and Affiliates: Historical Perspective, Global Presence, and Implications for U.S. Policy*, Congressional Research Service, 2011, p. 5.

<sup>175</sup> Richard Whelan, *El-Kaidecilik İslam'a Tehdit, Dünya'ya Tehdit*, Çev.: Hüseyin Bağcı, (Ankara: Platin Yayın, 2006), s. 76.

<sup>176</sup> Rollins, s. 5.

<sup>177</sup> Bruke, s. 11.

<sup>178</sup> Alkan, s. 164.

sorgulamaktadır.<sup>179</sup> Yani farklı bir deyişle; İsrail'in Filistin'i, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı, ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgal ettiği gibi Müslüman ülkeler Polonya'yı, Almanya'yı veyahut başka bir ülkeyi işgal etseydi bu ülkeler içinde Hristiyanlığı referans alan ve işgale karşı mücadele veren örgütler ortaya çıkmaz mıydı? Bu ülkelerin bulunduğu coğrafya günümüz Ortadoğu'sundan çok mu farklı olurdu? Şüphesiz bu sorulara kesin bir cevap vermek zordur. Fakat, bu işgallerin terör örgütlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. Öte yandan kimi yazarlar; Batılı ülkelerin Müslüman coğrafyasını işgal etmesini zengin petrol ve doğalgaz yataklarına bağlamaktadırlar. Onlara göre Batılılar, işgallerini haklı gösterip uluslararası toplumdan destek almak için bu coğrafyadaki ülkelerin yönetim biçimlerini eleştirmekte ve onları terör örgütlerini beslemekle suçlamaktadırlar. Batılı devletlerin yayımladıkları terör örgütleri listesinde çoğu örgütün bu coğrafyada yer alması da kimilerine göre şüpheyle yaklaşılması gereken bir husustur.<sup>180</sup> Çünkü böylelikle Batılılar, bu coğrafyaya yaptıkları müdahaleleri meşrulaştırmaya ve itirazları da engellemeye çalıştıkları söylenmektedir.<sup>181</sup>

**Tablo 1. Terör Örgütleri Listesi**

	<b>ABD'NİN TERÖR ÖRGÜTÜ LİSTESİ</b>	<b>AB'NİN TERÖR ÖRGÜTÜ LİSTESİ</b>	<b>RUSYA'NIN TERÖR ÖRGÜTÜ LİSTESİ</b>
1	Abu Nidal (Filistin)	Abu Nidal (Filistin)	Kafkasya Birleşik Mücahid Gücü (Çeçenistan)
2	Abu Sayyaf (Filipinler)	Al-Aqsa Martyrs' Brigade (Filistin)	İçkerya Ve Dağıstan Halkları Kongresi (Dağıstan)
3	Aum Shinrikyo (Japonya)	Al-Aqsa e.V.(Ürdün, Filistin)	El Kaide (Afganistan)
4	Basque Fatherland and Liberty (İspanya)	Communist Party of the Philippine (Filipinler)	Asbat an-Ansar (Filistin)
5	Gama'a al-Islamiyya (Mısır)	Gama'a al-Islamiyya (Mısır)	Mısır İslami Cihad (Mısır)
6	HAMAS (Filistin)	Great Islamic Eastern Warriors Front (Türkiye)	Gama'a al-Islamiyya (Mısır)
7	Harakat ul-Mujahidin (Pakistan)	HAMAS (Filistin)	Müslüman Kardeşler (Mısır)
8	Hizbullah (Lübnan)	Hizbullah (Lübnan)	Hizb-ut Tahrir (Filistin)

**Kaynak:** 2017 yılı itibariyle ABD(<https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>), AB(<http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/>) ve Rusya'nın(<http://fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>) resmi internet siteleri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur (3 Ocak 2018).

<sup>179</sup> Çitlioğlu, s. 32.

<sup>180</sup> Acar, s. 107.

<sup>181</sup> Olgun, s. 116.

Tablo 1’den de anlaşılacağı gibi Batılı devletlerin terör örgütleri listesinin çoğunluğunu İslam adını kullanıp şiddete başvuranlar oluşturmaktadır. Verilen bilgilerden de anlaşılacağı gibi “dünyada İslam kimliğini taşıyan ve şiddete başvuran örgütler ve kişiler daha çok kendilerine yapılan işgal ve haksızlıklara bir tepki olarak ortaya çıktığı, doğrudan müdahale edecek güçleri olmadığı yerlerde dolaylı mücadele yöntemi olarak terör eylemlerine başvurdukları görülmektedir.”<sup>182</sup> Unutulmamalıdır ki, işgal altındaki topraklarda “dış güçlere karşı mücadele” anlayışı dini motifli terör örgütlerinin temel besin kaynağıdır. Mücadeleyi kutsallaştırıp militanları dini referanslarla motive edip cesaretlendiren bu tür terör örgütleri, mensuplarını birer fedaiye dönüştürdüğü bilinmektedir.

Sonuç olarak, İslam’ı referans alıp şiddete başvuran örgütler incelendiğinde çoğunun Haricilik ve Haşhaşilerde olduğu gibi “bizler” ve “ötekiler” anlayışını benimsediği görülmektedir. Bu tür Örgüt ve bireylerin radikalleşmesinde sosyal, kültürel, ekonomik ve tarihsel birçok etken vardır. Son zamanlarda bu etkenlerin başında, bazı devletlerin “işgal” ve “sömürü” faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Nitekim HAMAS, El Kaide, Hizbullah ve IŞİD gibi terör örgütleri bazı devletlerin işgal ve sömürü faaliyetleri neticesinde ortaya çıktığı veya güçlendiği gözle görülür bir gerçektir. Öte yandan terör örgütlerinin, İslam adını kullanılarak şiddet eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaları ve Batı’yı hedef almaları Batı toplumunda İslamofobi’nin artmasında etkili olmuştur.<sup>183</sup> Bu durum, İslam’ın şiddetle anılmasına neden olmuştur.

#### 1.3.4. Diğer Dinler Adına Şiddet

Tek tanrılı dinleri referans alan şiddet eylemleri olduğu gibi diğer dinlerden beslenip şiddete başvuranlar da olmuştur. Özellikle Hint dinleri olarak bilinen Budizm ve Hinduizm adına tarihte pek çok kez şiddet eylemleri gerçekleştirilmiştir. Bu noktada, Hint dinlerinde yıkım ve kaos tanrıçası Kali’nin varlığı şiddete neden olduğu söylenebilir. Çünkü sırf bu tanrıçaya kurbanlar vermek için Thug adında bir terör örgütü kurulmuştur. Bu örgüt, bin yıldan fazla bir süre varlığını sürdürmüş ve kırsal alanlarda seyahat eden insanları soyup öldürmüştür.<sup>184</sup> 1900’lü yıllara gelindiğinde

<sup>182</sup> Caşın, s. 401-402.

<sup>183</sup> Batı’da artan İslamofobi hakkında daha fazla bilgi için bakınız: Umut Kedikli ve Mehmet Akça, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da Artan İslamofobi” *TASAM Akademi Dergisi*, TASAM Yayınları, Cilt: 4, Sayı: 1, 2017.

<sup>184</sup> Karlsson, s. 178.

Hindu gelenekleri yeniden yorumlayıp ortaya çıkan çeşitli Hint milliyetçi hareketlerin kurulduğu görülmektedir. Bajrang Dal, Shiva Sena ve Maha Sabha gibi hareketler, Hinduizm'i ve kendilerini savunduklarını dile getirerek Müslümanlara ve diğer dini inanca sahip olanlara karşı şiddete başvurmuştur.<sup>185</sup> 1915'lerde kurulan Maha Sabha Hareketi; "Hindistan sadece Hindularındır" görüşünü benimsemiş ve Müslümanlığı kabul edenleri tekrar Hinduizm'e döndürüp gençlere silahlı eğitim vermeyi amaç edinmiştir.<sup>186</sup> 1966 yılında politik bir parti olarak kurulan Shiva Sena, Maha Sabha Hareketine benzer biçimde Hindu milliyetçiliğini savunmaktadır. Parti temel dayanaklarını Hinduizm ve Hint kimliği üzerine inşa ettiklerini belirtmektedir.<sup>187</sup>

1984 yılında aşırı milliyetçi ve dini bir grup olarak kurulan Bajrang Dal ise, Hinduizm milliyetçiliğinin yayılmasını ve Hinduizm çıkarlarının korunmasını temel amaç edinmiştir.<sup>188</sup> Aşırı milliyetçi olması nedeniyle Müslüman, Hristiyan ve diğer dinlere mensup olanlara saldıran bu örgüt, Hinduizm'in korunması bahanesiyle şiddet kullanmaktadır. Örneğin; 1998 ve 1999 yılları arasında Bajrang Dal örgütüne mensup olduğu söylenen dört rahip bir Avusturyalı babayı ve iki oğlunu yakarak öldürmüştür. Benzer şekilde, bu örgütle bağlantılı olduğu bilinen bir militan, Müslüman bir tüccarın kollarını kesmiş ve 400 kişilik bir kalabalığın önünde bu tüccarı yakarak öldürmüştür.<sup>189</sup>

Tüm radikal dinci terör örgütlerinde olduğu gibi Hindistan'daki örgütlenmelerde de "bizler" ve "ötekiler" duygusu aşırılığı ve şiddeti beraberinde getirmektedir. Hindistan'da artan Müslüman ve Hristiyan sayısı da aşırı sağcı Hindu ve Budistleri hoşnutsuz etmektedir. Bu durum, 2015 yılında Maha Sabha başkan yardımcısının verdiği bir demeçte de görülmektedir. Demeçte, ülkede artan Müslüman

---

<sup>185</sup> Cengiz Batuk, "Ahimsa Versus Himsa, Hint Dinlerinin Şiddet/sizlikle Dansı," *Din ve Şiddet*, R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, Sayı: 11, 2016, s. 153.

<sup>186</sup> N. Ahmet Asrar, "Hint-Pakistan Uyuşmazlığının Menşeleri ve Bangladeş'in Doğuşunun Tarihçesi," *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Cilt: 6, 1975, s. 60.

<sup>187</sup> *Shivsena Goals & Policies*, Vijaychougule, <http://www.vijaychougule.com/en/vijay-chougules-shivsena-goals-policies/> (9 Ağustos 2017).

<sup>188</sup> *Bajrang Dal*, <http://bajrang-dal.weebly.com/> (9 Ağustos 2017).

<sup>189</sup> Smita Narula, "India Politics By Other Means: Attacks Against Christians In India," *Human Rights Watch*, Vol.: 11, No.:6, 1999, p. 5.

ve Hristiyan nüfusu Hinduları rahatsız ettiği belirtilmiştir.<sup>190</sup> Biraz daha aşırıya giden Shiva Sena Partisi ise Hristiyan ve Müslümanların kısırlaştırılmasını dile getirmiştir.<sup>191</sup>

Budizm'in yaygın olduğu Myanmar'da da bu durum farklı değildir. Ülkede 2012 yılından beri özellikle Müslümanlara karşı çeşitli şiddet eylemleri gerçekleştirilmektedir. Budist milliyetçiler Müslümanları tehdit olarak algılamakta ve onlara karşı propaganda yapmaktadır. Dinin dış tehditlerden korunması amacıyla yapılan bu propagandalar şiddet eylemlerine neden olmaktadır.<sup>192</sup> Myanmar'da Budistler arasında özel saygı gören Keşişler, Müslümanlara karşı şiddeti teşvik eden kişiler olmuştur.<sup>193</sup> Milliyetçi Budist Keşişler, sosyal ağları da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Youtube gibi paylaşım ağlarında videolar yayımlayan bu Keşişler, halkı kışkırtmakta ve potansiyel bir katil kitlesi oluşturmaktadır.<sup>194</sup> Bu Keşişlerden biri olan Ashin Wirathu bazı kesimlerce Neo-Nazi Keşiş olarak tanımlanmaktadır. Facebook ve Youtube gibi sosyal ağlarda Myanmar'ın dört bir yanından binlerce takipçisi olan Wirathu, Müslümanları birer yılan olarak görmektedir. Wirathu, Budist öğretilerini Müslümanlara karşı nefret ve hoşgörüsüzlük üzerine inşa etmektedir.<sup>195</sup>

Ülkede şiddet dalgasının başladığı 2012 yılında, sadece bir yıllık dönem içerisinde “bin kadar Müslümanın öldürüldüğü, 90 bin kişinin evlerini terk etmek zorunda kaldığı ve 500 bin kadar kişinin de Bangladeş'e göç ettiği” söylenmektedir.<sup>196</sup> 2017 yılında “BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi Myanmar Hükümetinin bu şiddet eylemlerinde katkısı olduğunu söylemiş ve Myanmar'da etnik temizlik ve insanlığa karşı suç işlendiği iddiasını ileri sürmüştür” Myanmar Hükümeti ise yaptığı

---

<sup>190</sup> *Muslims, Christians Should Be Forcibly Sterilised: Sadhvi Deva Thakur*, Indiatoday, <http://indiatoday.intoday.in/story/sadhvi-deva-thakur-muslims-christians-forcibly-sterilised/1/429727.html> (9 Ağustos 2017).

<sup>191</sup> *Adopt Family Planning: Shiv Sena's Advice For Muslims To Control Population*, Indiatoday, <http://indiatoday.intoday.in/story/shiv-sena-muslim-population-control-family-planning-saamana/1/449362.html> (9 Ağustos 2017).

<sup>192</sup> Stephen Gray and Josefina Roos, *Intercommunal Violence in Myanmar*, Adapt Research and Consulting, 2014, p. 10.

<sup>193</sup> Penny Green and Thomas MacManus, *Countdown To Annihilation: Genocide In Myanmar*, (London: International State Crime Initiative pub., 2015), p. 59.

<sup>194</sup> Gray ve Roos, 2014, s. 10.

<sup>195</sup> *We Must Protect Our Country: Extremist Buddhists Target Mandalay's Muslims*, The Guardian, <https://www.theguardian.com/cities/2017/may/08/buddhist-extremists-anti-muslim-mandalay-ma-ba-tha> (4 Eylül 2017).

<sup>196</sup> *Myanmar'da Müslümanlara Şiddet*, Al Jazeera Turk, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/myanmarda-muslumanlara-siddet> (10 Ağustos 2017).

açıklamada “İnsanlığa karşı suça dair herhangi bir kanıt bulunamamıştır” demiştir.<sup>197</sup> Her ne kadar Myanmar Hükümeti böyle bir açıklama yapmış olsa da günümüzde Arakan’da hâlen Müslümanlar katledilmektedir. Sadece 2017 yılının Ağustos ayı içinde bile binlerce Müslüman, Myanmar silahlı güçleri ve Budist militanlar tarafından öldürülmüştür. Çoğu kişiye göre, bu katliamlarda Wirathu ve onun düşünce yapısına sahip keşişlerin büyük bir etkisi vardır.

Japonya’da 1987 yılında Budizm ve Hinduizm gibi dini gelenekleri yorumlayıp yeni bir din oluşturan Shoko Asahara, Aum Shinrikyo (Yüce Gerçek) adında bir tarikat kurmuştur.<sup>198</sup> Temelde “Armageddon” düşüncesi üzerine kurulmuş olan bu tarikat, kıyametin yaklaştığını ve sadece Aum Shinrikyo mensuplarının bu kıyametten kurtulacağını iddia etmiştir.<sup>199</sup> ABD’nin tekrar Japonya’ya saldıracağını da iddia eden tarikat, ülke içinde destek toplamaya çalışmıştır. 1988 yılından itibaren tarikat içinde şiddet eylemleri görülmeye başlanmıştır. 1989 yılından itibaren ise Asahara ile aynı görüşte olmayan herkes öldürülme riski ile karşılaşmıştır.<sup>200</sup> Tarikat, 1995 yılında Tokyo metrosuna yaptığı sarin gazı saldırısı ile 12 kişiyi öldürmüş ve binlerce kişiyi yaralamıştır. Bu saldırı ile toplum içinde büyük psikolojik etkiler bırakan tarikat, böylelikle dünya çapında da tanınmıştır.<sup>201</sup>

Özetle, verilen tüm bilgiler ışığında herhangi bir dini referans olarak yapılan şiddet ve terör eylemlerine bakıldığında hepsinin üç ortak noktada bulunduğu söylenebilir. Bunlar:

1. Dünyayı “bizler” ve “ötekiler” olarak görürler, bu noktada “iyi” ve “kötü” arasında bir savaş verirler.
2. Benimsedikleri inanç sitemini dış etkenlere karşı korurlar.
3. Din adına yapılan şiddetin haklı olduğunu iddia ederler.

---

<sup>197</sup> Myanmar Hükümeti Arakan Soruşturma Raporunu Yayımladı, Sondakika, <https://www.sondakika.com/haber/haber-myanmar-hukumeti-arakan-sorusturma-raporunu-9907431/> (10 Ağustos 2017).

<sup>198</sup> Alkan, s. 49.

<sup>199</sup> Alexander E. Raevskiy, “Psychological aspects of the Aum Shinrikyo Affair,” *Psychology in Russia: State of the Art*, Vol.: 7, Issue:1, 2014, p. 36.

<sup>200</sup> a.g.m., s. 37.

<sup>201</sup> a.g.m., s. 34.

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. DİNİ MOTİFLİ TERÖR ÖRGÜTLERİNİN YAPISI VE FİNANS KAYNAKLARI

#### 2.1. TERÖRİZMİN FİNANSMANI

Terör örgütlerinin yapacakları eylemler, onların doğrudan maddi kapasiteleri ile ilgili olduğundan daimi bir gelir kaynağı sağlama çabası içindedirler.<sup>202</sup> Yapacakları eylemler için; silah, araç ve sığınacak yer gibi gereksinimler duyan terör örgütleri, bu gereksinimlerini karşılamak için finansal kaynağa muhtaçtırlar. Bu nedenle, terör örgütlerinin -her ne kadar- yegâne hedefleri para elde etmek olmasa da asıl hedeflerine ulaşmak için finansal kaynak sağlamaları bir zorunluluk hali oluşturmaktadır.<sup>203</sup>

Dolayısıyla, terör örgütleri parasal ihtiyaçlarını gidermeyi, ekonomik bir hedef olarak görmekten ziyade politik bir amaca ulaşmak için bir gereksinim olarak görmektedirler.<sup>204</sup> Bu noktadan hareketle, politik amaçlar uğruna yapılan ve yapılacak olan eylemler için maddi olarak çeşitli yöntemlerle terör örgütlerinin kaynak toplamalarına terörizmin finansmanı denilebilir. Benzer şekilde bir tanım, 1999 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”de: “Herhangi bir kişi, her ne suretle olursa olsun, tümüyle veya kısmen, sözleşmede tadat edilen eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek, doğrudan veya dolaylı olarak, yasa

---

<sup>202</sup> FATF, *Emerging Terrorist Financing Risks*, (Paris: FATF Report, 2015), p. 9.

<sup>203</sup> Hatice Topkaya ve Abdullah Kocaer, “Terörün Finansmanı İle Mücadelede Yeni Dönem,” *Uzman Bakış*, Maliye Uzmanları Derneği Yayınları, Yıl: 1, Sayı: 1, 2013, s. 66.

<sup>204</sup> Bekir Gücenmez, *Terörizmin Finansmanı: PKK, ETA ve IRA Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması*, Kara Harp Okulu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014, s. 24.

dışı bir şekilde ve kasten, fon sağlaması veya toplaması” şeklinde ifade edilmektedir.<sup>205</sup>

Terör örgütlerinin finansal kaynak sağlaması için birçok yol bulunmaktadır. Bu yollardan bazıları yasal iken bazıları da yasa dışı olabilmektedir. Avrupa ve Ortadoğu’da bulunan ve bulunmuş olan terör örgütlerinin büyük bir kısmı, terör eylemlerinin giderlerini karşılamak için yasal olarak iş yeri kurup gelir elde ettiği bilinmektedir.<sup>206</sup> İş yeri kurmanın dışında; aidat, örgütsel yayınlar, sosyal etkinliklerden elde edilen gelirler ve bağışlar da yasal kaynak toplama biçimlerindedir. Terör örgütleri yasa dışı finans kaynaklarını ise; fidye alma, haraç toplama ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi faaliyetlerden sağlayabilmektedirler. Gelir elde etmek için bu tür faaliyetleri eylem gerçekleştirdikleri ülkede yapabildikleri gibi diğer ülkelerde de kurdukları bağlantılar sayesinde yapabilmektedirler.<sup>207</sup> Özellikle, El Kaide ve IŞİD gibi terör örgütleri birçok ülkede farklı bağlantılar kurdukları bilinmektedir.<sup>208</sup> Kurulan bağlantılar sayesinde farklı ülkelerde de küçük hücreler oluşturabilen bu tür örgütler, hücreler sayesinde çok daha az bir maliyetle eylem yapabilmektedirler. Nitekim, 2015 yılında IŞİD ile bağlantılı olan bir militanın gerçekleştirdiği Paris saldırısı ve sonrasında Türkiye ve diğer ülkelerde yapılan eylemler bu hücreler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir.<sup>209</sup>

Netice itibariyle, terör örgütleri için finansal kaynak bulma bir zorunluluk olduğu görülmektedir. Bu nedenle, terör örgütleri ile askeri olduğu gibi finansal olarak da bir mücadelenin yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, El Kaide, IŞİD ve Boko Haram gibi terör örgütlerinin eylemlerinde kullandıkları malzemeler dikkate alındığında, bu malzemelerin belirlenmesi ve nasıl temin edildiği gibi konularda atılacak adımlar dini motifli terörizmin finansmanıya mücadelede önemli bir adım olacaktır.

---

<sup>205</sup> UN, *International Convention For The Suppression Of The Financing Of Terrorism*, 1999, <https://www.un.org/ruleoflaw/files/International%20Convention%20for%20the%20Suppression%20of%20the%20Financing%20of%20Terrorism.pdf> (8 Ekim 2017).

<sup>206</sup> Caşın, s. 528.

<sup>207</sup> Topkaya ve Kocaer, s. 66.

<sup>208</sup> FATF, *Consolidated FATF Strategy On Combatting Terrorist Financing*, (Paris: FATF Report, 2016), p. 3.

<sup>209</sup> a.g.e., s. 4.



## 2.2. EL KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ

El Kaide terör örgütünü daha iyi anlayabilmek için ilk başta isminin anlamına bakmakta fayda vardır. Arapça bir kelime olan El Kaide, “Kaf-ayn-dal kökünden gelmektedir. Ka'id kamp veya ev gibi merkez alınan bir mekân anlamına gelebildiği gibi, evin altındaki temel” anlamına da gelebilmektedir. Aynı şekilde “bir sütunu destekleyen tabanı anlatabileceği gibi, kural, ilke yöntem veya örnek anlamına da gelebilmektedir.”<sup>210</sup> Fakat bazı modern sözlükler El Kaide’yi tanımlarken sözcüğün kökeninden ve anlamından çok örgütün amaçlarını temel alarak bir tanım yapmaktadır. Nitekim, bu tür modern sözlükler El Kaide’yi; “1988 yılında Usame Bin Ladin tarafından kurulan ve Arap ülkelerdeki Batılı varlıkların yok edilmesini amaç edinmiş radikal bir Sünni Müslüman örgüt” olarak tanımlamaktadır.<sup>211</sup>

El Kaide kavramı, ilk defa 1996 yılında ABD’nin Merkezi Haberalma Teşkilatı (Central Intelligence Agency-CIA) raporunda ortaya çıkmış 1998 yılında ise ilk kez resmi olarak ABD’nin Dışişleri Bakanlığınca kullanılmıştır. Bu dönemde El Kaide örgütlenmiş bir terör grubu olarak görülmekten ziyade, aynı düşünceleri taşıyan Sünni radikaller için bir merkez olarak görülmüştür.<sup>212</sup> El Kaide, resmi olarak her ne kadar 1990’lı yılların sonlarına doğru kullanılmış olsa da 1980’li yıllarda Sovyetler Birliği’ne karşı cihat yapmak için Afganistan’a gelen radikaller tarafından sıklıkla kullanılmıştır.<sup>213</sup> Sovyetler Birliği ile olan savaş bitince Afganistan’dan bazı radikaller ayrılmaya başlamıştır. Bu ayrılıkların önüne geçmek ve Müslümanları dış saldırılardan korumak için Bin Ladin, Abdullah Azzam’ın da tavsiyeleri ile El Kaide terör örgütünü kurmuştur.<sup>214</sup>

1990’lı yıllarda Sudan’a giden Ladin, Sovyetler Birliği’ne karşı birlikte savaştığı arkadaşlarını da Sudan’a çağırması ve buradaki kamplarda küresel cihadın temellerini atmıştır. 1990’lı yılların sonlarına doğru ise El Kaide, hem ABD’ye hem de ABD’ye destek veren ülkelere karşı direkt olarak bir cihat ilan etmiştir.<sup>215</sup>

---

<sup>210</sup> Burke, s. 10.

<sup>211</sup> *The Word ‘Al Qaeda,’* Dictionary, <http://www.dictionary.com/browse/al-qaeda> (17 Ağustos 2017).

<sup>212</sup> Bruce Lawrence, *Messages to the World: The Statements of Osama bin Laden*, Translate: James Howarth, (New York: Verso, 2005), p. 108.

<sup>213</sup> Burke, s. 10.

<sup>214</sup> a.g.e., s. 11.

<sup>215</sup> Alkan, s. 86-87.

### 2.2.1. Tarihçesi ve Kuruluşu

1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte El Kaide'nin temelleri atılmaya başlanmıştır. Kuruluşu 1988-1989'a dayandırılmasına rağmen ideolojisi daha eskiye dayandırılmaktadır. Bazı yazarlar El Kaide ideolojisinin temellerini; İbni Teymiye (1268-1328), Muhammed Bin Abd'ul Vahhab (1703-1792), Hasan El Benna (1906-1949), Mevlana Mevdudi (1903-1979), Seyyid Kutub (1906-1966) ve Abdullah Azzam'a (1941-1989) bağlamaktadırlar.<sup>216</sup> Onlara göre; bu kişiler, El Kaide'nin ortaya çıkmasına neden olan ideolojinin oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamış şahıslardır. Bu nedenle, El Kaide'nin tarihçesi ve kuruluşu incelenecek olursa bu şahıslara da kısaca değinmek gerekir.

**İbni Teymiye:** Düşünceleri ile Seyyid Kutub, Abd'ul Vahhab, Abdullah Azzam ve birçok kişiyi etkilemiş, ilahiyatçı ve İslam hukuku uzmanı siyasi bir kişiliktir.<sup>217</sup> O, hayatının tamamında bir cihat mücadelesi içinde olmuştur. Ona göre; cihat fiziksel olarak savaşmak olabileceği gibi konuşarak ve yazarak da olabilmektedir.<sup>218</sup> Günümüzde hâlen Batı karşıtı ideolojinin en önemli figürlerinden biri olarak görülen Teymiye; İslam'ı, ilk ortaya çıktığı dönemdeki saflığa yeniden ulaştırmaya çalışmış ve Kur'an'daki anlayıştan sapan toplumsal bozukluklara karşı eleştiriler getirmiştir.<sup>219</sup> İslam'ın ilk çıktığı döneme yani ilk nesle dönme düşüncesi daha sonra Selefilik ve Vahhabilik düşüncelerinin oluşmasında da etkili olmuştur. Yaşadığı dönemde İslam coğrafyası hem Moğol hem de Haçlı istilasına uğradığı için Moğollara ve Haçlılara karşı cihat yapılması gerektiği yönünde fetvalar vermiştir. Teymiye, Müslümanlığı kabul eden Moğollara karşı bile cihat yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum, günümüz çağdaş radikal İslamcılarının görüşleri için bir zemin oluşturmuştur.<sup>220</sup>

**Muhammed Bin Abd'ul Vahhab:** Teymiye'nin düşüncelerinden etkilenen Vahhab, bu düşünceleri kendi penceresinden yorumlamaya çalışmıştır. İslam dünyasında yaşanan düşüşü durdurup yeniden bir gelişme yaşatmak için atılan ilk

<sup>216</sup> Whelan, s. 57.

<sup>217</sup> a.g.e., s. 59.

<sup>218</sup> Muhammad al-' Arifi, *The Essential Pearls And Gems Of İbn Taymiyyah*, (Riyadh: Darussalam, 2013), p. 49.

<sup>219</sup> Virginia Murr, *The Power of Ideas: Sayyid Qutb and Islamism*, Rockford College, p. 9, <http://www.stephenhicks.org/wp-content/uploads/2009/02/murr-qutb.pdf> (18 Ağustos 2017).

<sup>220</sup> Michael G. Knapp, "The Concept and Practice of Jihad in Islam," *Parameters*, Vol.: 33, Issue: 1, 2003, p. 84.

Sünni adımlardan biri olarak gösterilen Vahhabilik, Suudi Arabistan bölgesinde savaş halindeki kabileleri barıştırıp birleştiren Abd'ul Vahhab tarafından oluşturulmuştur.<sup>221</sup> Hz. Muhammed dönemindeki ve Kur'an'daki yaşamın özüne dönme çağrısında bulunan Abd'ul Vahhab, yaşadığı dönemdeki bazı İslam inançlarını ve pratiklerini kınamış ve bunları putperestlikle itham etmiştir.<sup>222</sup> Daha sonra Suudi Arabistan'ın resmi mezhebi olan Vahhabilik, İslam'ı yorumlamada aşırılığa kaçmıştır. Bu aşırılık onları, “türbeleri yıkmaya, peygamberlere şefaati, kendi anlayışları dışındaki mezheplere bağlanmayı ve sigara içme gibi birçok konuyu küfür” olarak saymalarına neden olmuştur.<sup>223</sup>

**Hasan El Benna:** 1928 yılında Mısır'da Müslüman Kardeşleri kurmuştur. Kurduğu bu teşkilatın asıl gayesi; “İslâm dünyasını İslami mevzularda haberdar etmek ve Kur'an'da belirtilen demokratik prensiplere dayalı bir İslam devletinin teşkilinde Müslümanlara bir rehber olmaktır.”<sup>224</sup> Benna, Müslüman ülkelerin bir işgal altında olduğunu ve bu işgalin püskürtülmesi için bütün Müslümanların yükümlü olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde ona göre, bir İslam hükümeti inşa edilmelidir ve bu inşa sürecine engel olan herkesle bir mücadele verilmelidir. Benna, büyük cihat yani manevi cihadın yerine küçük cihat yani askeri cihadı tercih etmiştir.<sup>225</sup>

**Mevlana Mevdudi:** 1941 yılında “Cemaat-i İslami” adında Pakistan'da bir teşkilat kurmuştur. Mevdudi, Müslüman kimliğinin Güney Asya'da bir tehlike içinde olduğunu belirtmiştir. Bu tehlikeyi; artan Hint milliyetçiliğine ve Batının bir dayatması olan modern milliyetçiliğe bağlamıştır. Ona göre, “Güney Asya'daki Müslüman yönetimlerin gerilemesi ve Osmanlı'nın dağılması; İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinin bir sonucudur.”<sup>226</sup> Mevdudi, İslam devleti ile Müslüman devleti arasında bir ayrım yapmaktadır. Ona göre, Müslümanlar tarafından yönetilen bir devlet, İslam devleti olmayabilir çünkü söz konusu devletin ideolojisi ulus ve laiklik gibi ideolojilere

---

<sup>221</sup> Whelan, s. 60.

<sup>222</sup> Christopher M. Blanchard, *The Islamic Traditions of Wahhabism and Salafiyya*, CSR Report For Congress, 2008, <https://fas.org/sgp/crs/misc/RS21695.pdf> (18 Ağustos 2017).

<sup>223</sup> Alkan, s. 94.

<sup>224</sup> Fatma Pınar, “Hasan el-Benna ve Müslüman Kardeşler,” *İğdir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 5, 2015, s. 143.

<sup>225</sup> John L. Esposito, *Unholy War: Terror in the Name of Islam*, (New York: Oxford University Press, 2002), p. 51.

<sup>226</sup> a.g.e., s. 51.

dayanabilir. Bu yüzden ona göre, şeriat ve “İslami İlkeler” ile yönetilen bir ülke ancak İslam devleti olabilir.<sup>227</sup>

**Seyyid Kutub:** Teymiye, El Benna ve Mevdudi’den etkilenen Kutub, özellikle Benna ve Mevdudi’nin görüşleri üzerinde kendi fikirlerini inşa ederek radikalleşmiştir.<sup>228</sup> Aşırı Sünni İslamcılar üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Kutub, El Kaidecilik ideolojisinin doğmasına ve tehlikeli bir boyut kazanmasına doğrudan yol açtığı söylenebilir.<sup>229</sup> Müslüman Kardeşler teşkilatında propaganda bölümünü yöneten Kutub, “bir toplumun temellerini adalet esasına oturtulabilmesinin ancak bu devletin İslami ilkelere göre kurulmuş olmasına” bağlamaktadır.<sup>230</sup> Aksi takdirde toplumun, ilahi kudretin yol göstericiliğinden yoksun olacağını ifade etmektedir. Kutub, düşünceleri ve Mısır devletini eleştirmesi yüzünden, darbe ile başa gelen, Nasr tarafından hapse atıldı ve 1966 yılında idam edildi. Whelan’ın aktardığına göre Kutub, düşüncelerini ve Mısır otoritesine karşı olan tutumunu yumuşatsaydı idamdan kurtulabilirdi. Fakat o bunu reddetti ve idamı şehadet olarak kabul etti. Bu durum, daha sonra 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren El Kaideli intihar eylemcilerin örnek aldığı ve örnek almaya devam edeceği bir davranış oldu. Böylece, Esposito’nun deyişiyle Kutub dünya genelinde aşırı dinci Sünni hareketin manevi babası oldu.<sup>231</sup>

**Abdullah Azzam:** Seyyid Kutub’dan sonra modern cihat anlayışının en önemli figürlerinden biri olan Azzam, Afganistan’daki Sovyet işgaline karşı koyacak gönüllü radikal İslamcıları toplamak ve destek almak için ABD Merkezi Haberalma Teşkilatı (Central Intelligence Agency- CIA) ile işbirliği içinde olduğu ve bu yüzden de 1980’li yıllarda ABD’ye gittiği söylenmektedir.<sup>232</sup> Dünya çapında cihat ve militan çatışma esasına dayalı bir düşünceye sahip olan Azzam, yaptığı konuşmalarda ideolojisinin “sadece cihat ve silah; müzakere yok, diyalog yok” üzerine inşa ettiğini ifade etmiştir.<sup>233</sup> Azzam, işgal edilen Müslüman toprakları geri almak; Kur’an’da Fetih Suresinin on yedinci ayetinde belirtilen körler, topallar ve hastalar dışında herkese

---

<sup>227</sup> Muhammad R. Farooqui, “The Political Thought of Maulana Mawdudi,” Osmania University, PhD Thesis, 2013, p. 7.

<sup>228</sup> Esposito, s. 50.

<sup>229</sup> Whelan, s. 69.

<sup>230</sup> Alkan, s. 97.

<sup>231</sup> Esposito, s. 56.

<sup>232</sup> Whelan, s. 76.

<sup>233</sup> Andrew McGregor, “Jihad and the Rifle Alone: Abdullah Azzam and the Islamist Revolution.” *Journal of Conflict Studies*, Vol.: 23, No: 2, 2003, p. 92.

farz-ı ayn olduğunu söylemiştir.<sup>234</sup> Ona göre, bütün Müslüman topraklar geri alındıktan sonra bu kez cihat İsrail, İngiltere ve ABD'ye karşı yapılmalıdır.<sup>235</sup> El Kaide'nin kurucusu Usame bin Ladin üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Azzam, Ladin'in ile birlikte cihat için eleman toplamada, maddi kaynak sağlamada, militanların eğitilmesinde ve kampların yapılmasında birlikte çalışmıştır. Beraber çalıştıkları bu sürede Ladin, Azzam'ı hem parasal açıdan hem de örgütsel açıdan desteklemiştir.<sup>236</sup>

Afganistan işgali ile birlikte Abdullah Azzam'ın düşüncelerinin daha çok radikalleştiği söylenebilir. Bu noktada, El Kaide'nin kurulması da bu radikalleşme sürecinde olmuştur. 1988 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'dan çekilmesiyle birlikte farklı ülkelere cihat için gelen militanların bir bölümü farklı bölgelere gitmeye başlamıştır. Afganistan'dan ayrılmaya başlayan militanları durdurmak ve onları tekrar ortak bir düşmana karşı savaştırmak amacıyla Azzam; Ladin ve diğer militanlara kurdukları ideolojinin bir muhafaza ihtiyacı duyduğunu ve bu muhafazın, toplumun en güçlü temelini yani El Kaide'yi oluşturacağını söylemiştir.<sup>237</sup> Azzam'ın bu sözlerinden etkilenen Ladin, yakın çevresindeki birkaç arkadaşıyla birlikte El Kaide terör örgütünü 1988-1989 yılında kurmuştur. El Kaide'yi kurduktan sonra Suudi Arabistan'a giden Ladin, Suudi yönetiminin ABD askerlerini Irak tehdidine karşı ülkeye alması nedeniyle Suudi Arabistan'ı eleştirmiş ve bir yıl sonra Suudi Arabistan'dan sınır dışı edilmiştir. Buradan sonra Sudan'a geçen Ladin, 1996 yılına kadar burada kalmıştır. Sudan'da geçirdiği yıllarda finansal olarak güçlenen Ladin, 1996 yılında da Afganistan'a geçmiştir. 2011 yılında ise ABD askerlerince düzenlenen bir operasyonda Pakistan'da öldürülmüştür.

### 2.2.2. Amacı Ve Yapısı

El Kaide, Sovyetlerin Afganistan'dan çekildiği bir dönemde radikal İslamcılarını birleştirip Müslümanları baskıya karşı korumak amacıyla kurulduğu söylenmektedir.<sup>238</sup> Örgüt kurulduktan sonra ise, İslam'a Halifeliği getirmeyi amaç edindiği ve

---

<sup>234</sup> Abdullah Azzam, *Tevbe Suresinin Gölgesinde Cihad Dersleri*, s. 2076-2077, <https://ia800908.us.archive.org/24/items/CIHADDERSLERISeyhAbdullahAzzam/C%C4%B0HAD%20DERSLER%C4%B0-%20%C5%9Eeyh%20Abdullah%20Azzam-.pdf> (21 Ağustos 2017).

<sup>235</sup> Alkan, s. 103.

<sup>236</sup> Whelan, s. 80.

<sup>237</sup> Burke, s. 11.

<sup>238</sup> a.g.e., s. 11.

Osmanlı'nın eski sınırları üzerinde bir hilafet inşa etmek için uğraş verdiği belirtilmektedir. Bu noktada, Ladin'in öldürülmeden önce yeni Halife olacağı yönünde de bir görüş vardı.<sup>239</sup> Öte yandan; Ladin öldürüldükten sonra EL Kaide'nin lideri olan Eymen El Zevahiri, 11 Eylül saldırılarından sonra bir bildiri yayımlamış ve bu bildiride El Kaide'nin iki aşamalı bir amacı olduğunu açıklamıştır. Buna göre ilk aşamada, küresel cihat Ortadoğu'da büyük bir alana odaklanacaktır. Böylece ABD bu bölgeden çıkarılacak ve Mısır'da Halifelik kurulacaktır. İkinci aşamada ise, tüm Müslümanlar Halife önderliğinde toplanacak ve Batıya karşı cihat ettirilmeye çalışılacaktır. Böylelikle "Allah'ın izniyle tarih, ABD imparatorluğu ve Yahudi devleti için terse dönecek" denilmektedir.<sup>240</sup> Tüm bu açıklamalardan sonra El Kaide'nin, Halifelik ve cihat kavramlarını kullanarak tüm Müslümanları Batıya karşı savaştırmak amacını taşıdığı sonucuna varılabilir. Nitekim Kamolnick bu durumu şöyle açıklamaktadır: El Kaide'nin nihai politik dini amacı "dünyanın her yerinde zafer kazanana dek Allah'ın sözünü yükseltmek" ve bu amaç doğrultusunda cihadı kullanmaktır.<sup>241</sup>

Öte yandan örgütün yapılanmasına bakılacak olunursa genel anlamda ilk yapılanmasını 1988 yılında Azzam ve Ladin'in kurduğu "Hizmet Bürosu (Mekteb el-Hidamat-MAK)" ile oluşturduğu söylenebilir. Zira bu oluşum sayesinde Afganistan'da savaşıcaklar için eğitim, barınma ve sağlık hizmetleri sağlanmış ve birçok farklı kesimden maddi kaynak temin edilmiştir. 1989 yılında Azzam'ın öldürülmesiyle birlikte MAK'ın tüm mal varlığı Ladin'e geçmiştir. Böylece, El Kaide'nin yapılanması ve daha çok destek toplaması için ekstra bir kaynak elde edilmiştir. Örgütün yapılanmasına bakıldığında; lider Usame Bin Ladin, yardımcısı Eymen El Zevahiri, sözcüsü Süleyman Ebu Geyt ve Danışma kurulundan oluştuğu görülecektir. Ladin öldürülünce onun yerine yardımcısı Zevahiri geçmiştir. Örgütün danışma kurulu; siyasi, dini, mali, askeri ve medya komitesi ile istihbarat birimi olmak üzere altı kola ayrılmaktadır. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin Afganistan'a girmesiyle El Kaide'nin merkezi küçük hücreler halinde dünyanın dört bir yanına dağılmıştır. Bu süreçte yapısal bir dönüşüm geçiren örgüt, dünyanın her yerinden büyük, küçük ve orta

---

<sup>239</sup> Whelan, s. 108.

<sup>240</sup> J. David Kilcullen, "Countering Global Insurgency," *Journal Of Strategic Studies*, Vol.: 28, No: 4, 2009, p. 599.

<sup>241</sup> Paul Kamolnick, *The Al-Qaeda Organization And The Islamic State Organization*, United States Army War College Press, 2017, p. 18.

düzyeyde radikal gruplarla bir bağ kurmuştur. Kurulan bu bağlarla, örgütün hedefleri doğrultusunda eylemler yapıyor olunsa da etkileşimdeki tüm gruplar El Kaide lideri Zevahiri'n bütün buyruklarına uyduğu söylenemez. Buna verilecek en iyi örnek IŞİD'tir zira ilk başta El Kaide'ye bağlı bir grup olarak ortaya çıkan örgüt, güç kazandıktan sonra El Kaide'nin buyruklarını yerine getirmeyi reddetmiş ve örgütle olan bağlarını koparmıştır.<sup>242</sup>

Toparlamak gerekirse, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali ve sonrasındaki süreçte güçlenen ve merkezileşen El Kaide, ABD'nin Afganistan'a girmesiyle örgütsel yapısında bir dönüşüme gittiği ve dünyanın her yerinde hücre sayısını artırdığı söylenebilir. Bu durum, El Kaide'ye hem dünyanın her yerinde eylem yapma hem de yapılan eylemin maliyetini düşürme fırsatı vermektedir.

### **2.2.3. Finans Kaynakları**

Diğer tüm terör örgütleri gibi El Kaide terör örgütü de eylemlerini gerçekleştirmek için finansal kaynağa ihtiyaç duyar. Finansal kaynak bulmak sadece eylemlerin gerçekleşmesi için değil aynı zamanda militanların eğitilmesi, barınması, sağlık ve yiyecek giderlerinin karşılanması ile silah temininde de gereklidir. 11 Eylül saldırıları öncesi kolay bir şekilde doğrudan finansal kaynak bulabilen El Kaide, bu saldırılardan sonra kaynak bulma noktasında çeşitli arayışlar içine girmiştir. Saldırılarından sonra ABD ve uluslararası toplum tarafından El Kaide'ye karşı yürütülen mücadele nedeniyle örgüt, finansal kaynak yapısını ve ağlarını değiştirmiştir. Bu dönemden itibaren finansal kaynak toplama konusunda kendini geliştiren örgüt, kaynak tabanını çeşitlendirmiş ve havale sistemi ile büyük miktarlarda kaynak toplamıştır.

#### **2.2.3.1. Yasal Finans Kaynakları**

Terör örgütlerine yapılan her yardım elbette ki yasa dışıdır ve suçtur. Fakat bazı finansal kaynak aktarımları görünüşleri itibari ile yasaldırlar. Bu tip yardımların tespit edilmesi ve cezalandırılması çok daha zordur. Bunun farkında olan El Kaide ve diğer terör örgütleri bu durumu kullanmaktan çekinmemektedirler.

---

<sup>242</sup> Rajeshwari Krishnamurthy, "Three Years After Osama bin Laden Al Qaeda Today: Transitions and Trajectories," *Institute of Peace and Conflict Studies*, IPCS Reports, Issue: 165, 2014, p. 5.

El Kaide, bağlantılı olduğu hayır kurumlarından, ticari amaçlar doğrultusunda açılan işletmelerden ve çeşitli sivil toplum örgütlerinden finansal kaynak toplamaktadır. Buralardan elde edilen kaynaklar her ne kadar yasa dışı olsa da kaynak aktarma biçimlerinden dolayı yasal görünmektedirler. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD ve müttefikleri El Kaide ile bağlantılı olan bu tür kuruluşları ve örgütleri kapatmaya çalışmıştır. Fakat bu kuruluşlar tekrar sanal veya reel olarak açılmış ve El Kaide'ye kaynak aktarmaya devam etmişlerdir.<sup>243</sup> Bu nedenle, El Kaide'nin yasal finans kaynakları incelendiğinde bu tür kuruluşlara değinmekte fayda vardır.

### 2.2.3.1.1 El Kaide'ye Finansal Kaynak Sağlayan Hayır Kurumları

Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası birçok İslami hayır kurumunun El Kaide'ye kaynak sağladığı yönünde açıklamalar yapılmış ve örgüt ile ilişkilendirilen birçok kurumun varlıkları dondurulmuştur. Nitekim, 2002 yılında hazırlanan "Olası Şüpheli Kurumlar Listesi"nde yirmi kadar hayır kurumunun hem El Kaide hem de HAMAS ile bağlantılı olduğu belirtilmiştir.<sup>244</sup> El Kaide ile bağlantılı olduğu düşünülen bazı hayır kurumları ve dernekler şunlardır: Katar Hayırsever Topluluğu, Müslüman Dünya Ligi, Uluslararası İslami Yardım Örgütü ve Uluslararası Hayırseverlik Kurumu (UHK). Bunlardan UHK, 1987 yılında Suudi bir milyoner olan Adel Batterjee tarafından kurulan "İslami Yardımseverlik Komitesi"nin daha geniş alana yayılmış halidir. İslami Yardımseverlik Komitesi bağış adı altında topladığı kaynakları, Afganistan'da savaşan militanlara göndermek amacıyla kullanmıştır. Komite ayrıca Pakistan içinde militanların dolaşımında ve bu militanların Afganistan'a aktarılmasında da rol oynamıştır. 1988 yılında ise, Usame Bin Ladin'in kayınbiraderi olan Muhammed Cemal Halife tarafından Uluslararası Hayırseverlik Şirketi kurulmuştur. Bu şirket ithalat ve ihracat yaparak Filipinler'deki militanlara finansal kaynak sağlamıştır. Cemal Halife ve Adel Batterjee 1992 yılında söz konusu her iki kuruluşu birleştirerek Amerika'da UHK'yı kurmuştur.<sup>245</sup> UHK daha sonra Bosna Hersek, Rusya, Çin, Çeçenistan ve Pakistan'da ofisler açmıştır. UHK kurulduğunda, kâr amacı gütmeyen bir organizasyon olarak insani yardım projelerini dünya çapında

<sup>243</sup> Angel Rabasa, et al., *Beyond al-Qaeda. Part 1. The Global Jihadist Movement*, (Santa Monica: RAND, 2006), p. 57.

<sup>244</sup> Haydar Çakmak, "Terörizmin Yasal Finans Kaynakları," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, (Ankara: Barış Platin Kitabevi, 2009), s. 123.

<sup>245</sup> *Profile: Adel Abdul Jalil Batterjee*, History Commons, [http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=adel\\_abdul\\_jalil\\_batterjee](http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=adel_abdul_jalil_batterjee) (26 Ağustos 2017).



gerçekleştirmek hedefi doğrultusunda kurulduğunu belirtmiştir.<sup>246</sup> Fakat Kurumun 1999 yılındaki açıklamalarından amacının “İslam’ı dünya üzerinde yüceltmek” ve radikal militanlara destek vermek olduğu anlaşılmıştır. UHK’nın üst düzey yöneticilerinin birçoğunun da El Kaide ile bağlantılı olduğu ve El Kaide’ye finansal kaynak aktardığı bilinmektedir. UHK sadece El Kaide’ye değil aynı zamanda HAMAS’a, Filipinler’deki ve Bosna’daki militanlara da kaynak sağlamıştır. Ayrıca UHK, bağış adı altında Amerika’da yaşayan Müslümanlardan para toplamış ve terör örgütlerine aktarmıştır. 11 Eylül saldırılarıyla birlikte UHK şüpheli kurumlar arasına girmiş ve ABD tarafından Kurumun bütün mal varlığı dondurulmuştur. Daha sonra ise, önemli yöneticilerinden biri olan Enaam Arnaout hakkında yasal işlemler başlatılmıştır.

2001 yılının Aralık ayında Kurumun ABD’deki ofisine yapılan bir baskında çeşitli belgeler ele geçirilmiştir. Bu belgelere göre UHK’nın Bosna Hersek ofisinin yegâne amacının Bosna’da bir cihat başlatmak, operasyonları desteklemek ve Haçlı saldırılarını Müslüman topraklardan püskürtmek olduğu anlaşılmaktadır. Ele geçirilen başka bir belgede ise, UHK’nın birincil amacının mücahitlere destek vermek olduğu görülmektedir. Tüm bu belgelerin dışında UHK’nın silah satın almak ve teröristleri dünyanın her tarafına transfer etmek için Müslümanlardan aldığı bağışları El Kaide’ye gönderdiği yönünde kanıtlar da bulunmuştur.<sup>247</sup> 2004 yılında hem ABD hem de BM, UHK’nın kurucularından olan Adel Batterjee’yi küresel bir terörist ilan etmiş ve UHK’nın da El Kaide’ye fon sağladığını belirtmiştir.

El Kaide ile bağlantılı olduğu söylenen bir başka hayır kurumu ise Uluslararası İslami Yardım Örgütüdür. Bu örgüt Suudi Arabistan merkezli olup Müslüman Dünya Ligi Konseyi tarafından 1978 yılında kurulmuştur. Örgüt amacının; dünyadaki muhtaç insanlara yardım edip acılarını hafifletmek olduğunu belirtmiştir.<sup>248</sup> Bütün faaliyetleri din, sosyal, eğitim ve insani yardımlarla ilgili olmasına rağmen örgüt ve örgütün bazı yan kuruluşları El Kaide’ye fon sağladığı yönünde görüşler ortaya çıkmıştır. Örgüt,

---

<sup>246</sup> *Benevolence International Foundation*, Security Council Subsidiary Organs, [https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq\\_sanctions\\_list/summaries/entity/benevolence-international-foundation](https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/benevolence-international-foundation) (26 Ağustos 2017).

<sup>247</sup> *Muslim Charity That Provided a Foothold For Al Qaeda in The United States: Benevolence International Foundation*, <http://www.discoverthenetworks.org/printgroupProfile.asp?gpid=6416> (26 Ağustos 2017).

<sup>248</sup> *International Islamic Relief Organization*, <http://en.themwl.org/content/international-islamic-relief-organization> (27 Ağustos 2017).

çeşitli raporlarda terör operasyonlarıyla da ilişkilendirilmiştir.<sup>249</sup> Benzer şekilde, Müslüman Dünya Ligi çatısı altında 1988 yılında kurulan Al Haramain İslami Vakfı'nın da El Kaide'yi finanse ettiği ileri sürülmüştür. Vakfın ana merkezi Suudi Arabistan'da olup Bosna Hersek, Pakistan, Endonezya, Amerika, Hollanda, Bangladeş, Somali, Tanzanya, Arnavutluk ve Kenya'da şubeler açmış ve uluslararası alanda birçok yerden bağış toplamıştır. Vakfın kurucularından olan ve 1988 ile 2004 yılları arasında vakfın başkanlığını yapan Aqeel Abdul Aziz Aqeel al-Aqeel, görevde bulunduğu süre zarfında El Kaide dâhil birçok terörist gruba fon sağladığı yönünde haberler gündeme gelmiştir. Nitekim vakıf, 2002 yılında terör örgütlerini finanse eden Şüpheli Kurumlar Listesi'ne girmiştir. ABD Hazine Bakanlığının yaptığı açıklamaya göre Vakfın 2002 ile 2004 yılları arasında tam olarak 13 tane şubesi bulunmaktadır. BM ve ABD bu şubelerden çoğunun El Kaide'yi finanse ettiğini belirtmiştir. 2008 yılında ABD Hazine Bakanlığının yayımladığı bildiri de Al Haramain İslami Vakfı'nın hem El Kaide'ye hem de dünyanın çeşitli bölgelerindeki teröristlere maddi kaynak sağladığı ifade edilmiştir.<sup>250</sup> Benzer şekilde, Pakistan polisininin 2009 yılındaki raporuna göre Vakıf, Pakistan'daki cihatçı gruplara 15 milyon dolar para aktarmıştır.<sup>251</sup>

El Kaide'ye finansal kaynak sağladığı yönünde şüpheli listesine giren bir başka hayır kurumu ise, Kuveyt merkezli İslam Topluluğu Mirasını Canlandırma Derneğidir. Dernek Pakistan, Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Rusya, Kamboçya, Bosna Hersek ve Amerika'da da şubeler açmıştır. Derneğin Pakistan ve Afganistan'daki yetkilileri El Kaide'ye finansal kaynak sağladığı için 2002 yılında ABD hükümeti ve BM Güvenlik Konseyi Yaptırım Komitesi tarafından terörist ilan edilmiştir. Derneğin yetkilileri terörist ilan edilmelerine rağmen ilk başlarda dernek aleyhine herhangi bir kanıt bulunamamıştır. Ancak 2002'den günümüze gelindiğinde dernek yetkililerinin bağışları çeşitli yollarla El Kaide'ye aktardığı ortaya çıkmıştır. Sonraki süreçlerde derneğin Arnavutluk, Azerbaycan, Rusya, Bangladeş, Bosna Hersek ve Kamboçya şubeleri terörizme finansal kaynak sağladığı için ilgili devletlerin hükümetlerince kapatılmıştır. Kapatılan bu ofisler daha sonra ya isim değiştirerek ya da farklı yasa dışı yolları deneyerek yeniden faaliyet göstermeye çalışmıştır. Dernek, El Kaide'nin yanı

<sup>249</sup> M. Del Cid Gomez, "A Financial Profile Of The Terrorism Of Al-Qaeda And Its Affiliates," *Perspectives on Terrorism*, Vol.: 4, Issue: 4, 2010, p. 8.

<sup>250</sup> *Treasury Designates Al Haramain Islamic Foundation*, The U.S. Department of the Treasury, <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/hp1043.aspx> (27 Ağustos 2017).

<sup>251</sup> Gomez, s. 9.

sıra Somali, Pakistan ve Bangladeş'teki militanlara da kaynak yardımında bulunduğu ifade edilmektedir.<sup>252</sup> Bu tür kurum ve derneklerin mevcut durumları günümüzde anlaşılması güç bir haldedir. Zira bütün varlıkları dondurulmasına rağmen bu tür kurum ve dernekler hâlen faaliyetlerine üçüncü şahıslar üzerinden devam edebilmektedirler.

### **2.2.3.1.2. El Kaide'ye Finansal Kaynak Sağlayan Ticari İşletmeler**

Terör örgütleriyle direkt olarak ilişkisi bulunanlar veya örgüte sempati duyanlar tarafından kurulabilen işletmeler, faaliyette oldukları ülkenin kanunlarına uygun bir şekilde kuruldukları için görünüşleri itibari ile yasaldırlar. Fakat işletmeler, kazançlarını terör örgütlerine aktardıkları takdirde ortaya yasa dışı bir durum çıkmaktadır. Finansal kaynak aktarımı konusunda çeşitli yollar izledikleri için bu tür işletmelerin tespiti de oldukça zordur.

El Kaide ile ilişkisi bulunan veya sempati duyan kişilerin çeşitli ülkelerde kurduğu işletmeler mevcuttur. Bunlardan Yemen merkezli El Nur Balcılık ve El Şifa Balcılık işletmeleri Ortadoğu ve Kuzey Pakistan'da şubeler açmış ve El Kaide'ye hem para aktarmış hem de silah kaçakçılığında bir paravan rolü üstlenmiştir. Bal yapısı gereği yapışkan ve kalın olduğu için gümrüklerde genel itibari ile kontrol edilmez. Bunun farkına varan El Zevahiri ve Ladin söz konusu iki işletmeyi kara para aklama ve silah kaçakçılığında kullanmıştır. Nitekim, 11 Eylül saldırıları sonrasında her iki işletme de ABD tarafından kara listeye alınmıştır. Benzer şekilde, El Kaide'nin üst düzey yöneticilerinden biri tarafından 1990'lı yılların başında kurulan Konsonjaya şirketi hem Malezya'dan Afganistan'a palmye yağı ihraç etmekteydi hem de Sudan ve Yemen'den Uzakdoğu ülkelerine bal ihraç etmekteydi. Filipinler'de de faaliyette olan bu şirket, Filipinler Göçmen Bürosu tarafından kontrol edilmiş ve görünüşte herhangi bir yasa dışılığı rastlanılmadığı belirtilmiştir. Fakat şirketin yasa dışı yollarla El Kaide ve militanlara finansal kaynak sağladığı yönünde şüphelerin olduğu da ifade edilmiştir.<sup>253</sup> El Kaide ile ilişkilendirilen bir başka işletme ise 1986 yılında Somali'de kurulan ve bir nakit para transferi işlemi gören El Bereket şirketi idi. Amerika'da yaşayan Somaliler ailelerine para göndermek istemekteydiler fakat bu para transferini ucuz bir şekilde yapacak bir aracı kurum yoktu. Bu eksikliği gidermek amacıyla El

---

<sup>252</sup> a.g.m., s. 10.

<sup>253</sup> Kochan, s. 127.

Bereket, para transfer ağı oluşturdu.<sup>254</sup> Şirketin telekomünikasyon ağına yatırım yapan Ladin için El Bereket önemli bir para transfer aracıydı. Ladin'in bu şirket aracılığıyla yaptığı para transferleri çoğunlukla Kenya, Somali ve Birleşik Arap Emirlikleri arasında olmaktadır ve genelde fonlar Al Haramain ve Uluslararası İslami Yardım Örgütü adına yapılmaktadır.<sup>255</sup> El Bereket, 11 Eylül saldırıları sonrasında El Kaide'ye finansal kaynak sağlayan şüpheli kurumlar listesine girmiştir. 2008 yılında BM Güvenlik Konseyi aldığı 1822 sayılı kararla şirketi inceleme altına almış ve 2010 yılında inceleme raporu sonuçlanmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nin El Kaide Yaptırım Komitesi 2012 yılında aldığı kararla 17 kuruluşu yaptırımlar listesinden çıkarmıştır ve bu kuruluşlardan biri de El Bereket olmuştur.<sup>256</sup>

El Kaide ile doğrudan bağlantılı olan kişiler 1993 yılında Tanzanya'ya giderek orada Taheer adında bir şirket kurmuştur. Bu şirket Tanzanya'da elmas ticareti yapmak amacıyla kurulmuştur. Bir yıl sonra yine El Kaide ile bağlantılı kişilerce Tanzanite King Mining ismiyle bir şirket daha kurulmuştur. 1998 yılına gelindiğinde Tanzanite şirketinin iş hacminin 300 milyon dolara ulaştığı tahmin edilmiştir.<sup>257</sup> El Hage'nin kurduğu bu şirketler sayesinde El Kaide Afrika'da da kendini göstermeye başlamıştır. El Kaide, 1998 yılında Kenya ve Tanzanya'da bombalı saldırılarda bulunmuştur. Bu saldırılardan sorumlu tutulan El Hage yakalanmış ve ABD'deki hapisanelere gönderilmiştir. Bu tarihten itibaren ise elmas operasyonlarının merkezi Doğu Afrika'dan Batı Afrika'da yer alan ve politik açıdan bir karmaşa içinde olan Sierra Leone'ye taşınmıştır. Merkez bu ülkeye taşındıktan sonra El Kaide bu ülkedeki Birleşik Devrim Cephesi ile temasa geçmiş ve elmas işini burada sürdürmüştür.<sup>258</sup> 2000'li yılların başına gelindiğinde El Kaide, Birleşik Devrim Cephesi'nin kontrolündeki bölgelerde elmas ticareti tekeline eline geçirmiş ve elmasın aklanması için Antwerp merkezli ASA Diam adında başka bir şirket kullanılmıştır. 2001 yılının sonlarına gelindiğinde ise, sadece ASA Diam şirketinin hesapları arasında bir milyar dolardan fazla para dolaşmıştır. Bu elmas ticaretinden El Kaide'nin ne kadarlık bir kâr

---

<sup>254</sup> John Roth, et al., "National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States," *Monograph on Terrorist Financing*, 2004, p. 67.

<sup>255</sup> Gomez, s. 11.

<sup>256</sup> *Security Council Al-Qaida Sanctions Committee Deletes One Individual and 17 Entities from Its List*, United Nations, <http://www.un.org/press/en/2012/sc10549.doc.htm> (28 Ağustos 2012).

<sup>257</sup> Kochan, s. 121.

<sup>258</sup> a.g.e., s. 122.

elde ettiği hala netlik kazanmamıştır. Fakat örgüt geliştirdiği Havale Sistemi ile paralarını farklı bölgelere transfer ettiği bilinmektedir.<sup>259</sup>

### **2.2.3.1.3. Havale Sistemi**

El Kaide'nin para transferi için kullandığı bir sistemdir. Alternatif bir para transfer sistemi olarak görülen Havale, para göndermenin hem ucuz hem de çok hızlı bir yoldur. Genel olarak sistem şu şekilde işlemektedir: Kanada'da çalışan bir Pakistanlı ailesine veya yakın çevresinden herhangi birine 10 bin Kanada doları göndermek istediğinde Havale simsarının (başka bir deyişle Havaledar) yanına gider ve parayı Havaledara nakit olarak verir.<sup>260</sup> Daha sonra Kanada'daki Havaledar Pakistan'daki Havaledarı arayıp göndericinin ailesine 10 bin Kanada dolarına karşılık gelen miktarda Pakistan rupisini vermesini söyler. Güvenlik amacıyla da hem Pakistan'daki Havaledara hem de göndericinin ailesine bir güvenlik kodu verilir. Bu kod birleştiğinde de ödeme yapılır. Bu işlem esnasında Havaledar küçük miktarda bir hizmet payı almaktadır ancak bu pay gelişmiş banka sistemlerindeki kesintilerden çok daha azdır. Yapılan bu havale işleminde herhangi bir belge veya kaydın tutulmaması sistemin kötü amaçlarla kullanılmasına neden olmaktadır. Nitekim, El Kaide ve çeşitli terör örgütleri bu sistemi etkin bir şekilde kullandığı bilinmektedir. Günümüzde El Kaide, bu yöntemle hâlâ para transferi yapmakta ve aynı şekilde zengin iş adamlarından bu yöntemle kaynak almaya devam etmektedir.

### **2.2.3.2. Yasa Dışı Finans Kaynakları**

Genel olarak terör örgütlerinin yasa dışı finans kaynaklarını; uyuşturucu madde kaçakçılığı, gasp, hırsızlık, adam kaçırma, fidye, silah ve insan kaçakçılığı gibi unsurlar oluşturur. Diğer örgütler gibi El Kaide de bu tür yasa dışı yollarla gelir elde etmeye çalışmıştır. Özellikle uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı El Kaide'nin önemli yasa dışı kaynaklarını oluşturmaktadır. Uyuşturucu maddenin taşınması kolay olması, yüksek miktarda kârlar elde edilmesi ve talep eden kişilerin çok olması nedeniyle El Kaide'nin dikkatini çekmiştir. Nitekim, 2006 yılında yapılan bir çalışmaya göre dünya genelinde üretilen haşhaşın %90'ına yakını Afganistan'da üretilmiştir. Üretilen bu haşhaşın değerinin milyarlarca dolara karşılık geldiği

---

<sup>259</sup> a.g.e., s. 126.

<sup>260</sup> Patrick M. Jost and Harjit Singh Sandhu, *The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering*, (Vienna: INTERPOL, 2003) p. 5.

söylenmektedir.<sup>261</sup> El Kaide'nin Afganistan'daki etkinliği düşünüldüğünde ne kadarlık bir gelir elde edebileceğini kestirmek oldukça zordur. Fakat yapılan tahminlere göre, El Kaide uyuşturucu kaçakçılığında yılda en az bir milyar dolar gelir elde etmektedir.<sup>262</sup> Haşhaş ve benzeri ürünlerin özellikle Afganistan'da yetiştirilmesinde Taliban'ın da önemli bir rolü vardır. Öte yandan, ülkede işsizliğin ve fakirliğin yaygın olması bu tür uyuşturucu maddelerin ülke içinde kullanımını da artırmaktadır. Nitekim, BM Uyuşturucu ve Suç Bürosunun Afganistan'da yaptığı bir araştırmaya göre işsizlik ve fakirliğin uyuşturucu madde kullanımıyla doğrudan bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır.<sup>263</sup> Gerek ülke içinde gerekse de ülke dışında uyuşturucuya olan talep nedeniyle El Kaide, uyuşturucu madde kaçakçılığında büyük miktarda gelir elde etmektedir.

Uyuşturucu madde ticaretinden büyük gelirler elde eden El Kaide, 1990'lı yılların başından itibaren Güney Amerika'da uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan örgütlerle de ilişkiler geliştirmiştir. Benzer şekilde Batı Afrika bölgesinde de bu tür faaliyetler yapan örgüt, "Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Revolutionary Armed Forces of Colombia-FARC)" ile ilişkiler geliştirmiştir. 2010 yılında Amerikalı yetkililerden birinin yaptığı açıklamaya göre FARC, Batı Afrika üzerinden Avrupa'ya uyuşturucu madde sokmaya çalışmaktadır. El Kaide ise, Batı Afrika'da FARC ile bağlantılı olan ve uyuşturucu maddeyi Avrupa pazarlarına sokmaya çalışan grupların güvenliğini sağlamak ve koruma adı altında bu gruplardan haraç talep etmektedir.<sup>264</sup> FARC ve El Kaide arasındaki bu ilişki Batılılar tarafından "kutsal olmayan ittifak" olarak adlandırılmaktadır.<sup>265</sup>

El Kaide ve benzeri örgütlerle bağlantılı olan kişiler uyuşturucu madde kaçakçılığının yanı sıra, geliştirdikleri sistemlerle sanal ortamda birçok kişinin kimlik bilgilerini ele geçirmektedir. Bu bilgiler sayesinde kişilerin kredi kartları ve banka hesaplarına erişilmektedir. Böylelikle, hesaplar ve kredi kartları örgütün amaçları

---

<sup>261</sup> Taner Altunok, "Terörizmin Yasal Olmayan Finans Kaynakları," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, (Ankara: Barış Platin Kitabevi, 2009), s. 101.

<sup>262</sup> Rabasa, s. 59.

<sup>263</sup> United Nations, *Report of the International Narcotics Control Board for 2016*, The International Narcotics Control Board Pub., 2017, p. 3.

<sup>264</sup> Rachel Ehrenfeld, *Drug Trafficking, Kidnapping Fund Al Qaeda*, CNN, <http://edition.cnn.com/2011/OPINION/05/03/ehrenfeld.al.qaeda.funding/index.html> (29 Ağustos 2017).

<sup>265</sup> Hugh Bronstein, *Colombia Rebels, Al Qaeda in "Unholy" Drug Alliance*, Reuters, <http://www.reuters.com/article/us-drugs-colombia-qaeda-interview-idUKTRE6034L920100104> (29 Ağustos 2017).

doğrultusunda kullanılmaktadır. İngiltere Polisinin yaptığı bir soruşturmaya göre, yakalanan 3 kişi sanal kimlik avı yapan bir program sayesinde yüzlerce internet sitesine sızmış ve buralardan elde ettikleri kimlik bilgileri sayesinde bu kişilerin kredi kartlarından yaklaşık 3.5 milyon dolar para harcamıştır. Harcanan bu paralar cihat yanlısı grupların amaçları doğrultusunda kullanılmıştır.<sup>266</sup>

Silah kaçakçılığında da gelir elde eden El Kaide özellikle yakın coğrafyasındaki muhalif militanlara ve kendisi gibi olan dini motifli terör örgütlerine silah sattığı bilinmektedir.<sup>267</sup> El Kaide, hem Orta Asya hem de Afrika'da yürüttüğü silah ticaretinden önemli miktarda gelir elde etmektedir. Yemen'de kurulan işletmeler olan El Şifa ve El Nur balcılık sayesinde de örgüt silah kaçakçılığı yapmıştır. Balın kalın ve şekerli olması nedeniyle gümrüklerde kontrol edilmiyor olması silah kaçakçılığını kolaylaştırmıştır. Bu yolla Ladin ve Zevahiri çeşitli ülkelere hem para transfer etmiş hem de silah göndermiştir. Öte yandan, 1990'lı yıllar boyunca Taliban, Victor Bout adında Tacikistan asıllı bir silah tüccarıyla bir bağlantı kurmuş ve bu bağlantı sayesinde birçok kez silah satın almıştır. Alınan bu silahların bir bölümü de El Kaide'nin eline geçmiştir. BM, 19 Aralık 2000 tarihine gelinceye kadar Taliban'a karşı herhangi bir silah satışı ambargosu koymamıştı bu nedenle de Bout'un Taliban'a silah satışında herhangi bir sorun görünmemekteydi.

Özetle, El Kaide'nin finansmanına bakıldığında örgütün hem yasal yollarla hem de yasa dışı yollarla gelir elde ettiği görülmektedir. Örneğin, CIA'in 2007 yılında yaptığı tahminlere göre örgüt, 2001 yılından 2007 yılına kadar olan süreçte toplam 265 milyon dolar gelir elde etmeyi başarmıştır.<sup>268</sup> Benzer şekilde, New York Times'ın 2014 yılında yaptığı habere göre El Kaide, 2008 yılından 2014 yılına kadar olan süreçte sadece adam kaçırma eylemleri ve fidyeden 125 milyon dolar finansal kaynak sağlamıştır. ABD Hazine Bakanlığına göre ise El Kaide, fidyeden toplam 165 milyon dolar gelir elde etmiştir.<sup>269</sup> Öte yandan El Kaide terör örgütü yasal yollardan, özellikle hayır kurumları aracılığıyla da büyük meblağda paralar toplamaktadır. Zekât ve sadaka

---

<sup>266</sup> Gomez, s. 14.

<sup>267</sup> E. Hasan Mikail, Andaç Karabulut ve Filiz Değer, "Terör Grupları İçin Finans Kaynaklarının Öneme Genel Bakış," *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 88, Sayı: 4, 2014, s. 114.

<sup>268</sup> Peter Grier, *Frozen Assets: US Has Crimped Al Qaeda Funds*, <https://www.csmonitor.com/2007/1030/p01s07-usgn.html> (31 Aralık 2017).

<sup>269</sup> Rukmini Callimachi, *Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaeda Terror*, <https://www.nytimes.com/2014/07/30/world/africa/ransoming-citizens-europe-becomes-al-qaeda-patron.html> (31 Aralık 2017).

verme anlayışının olduğu bir dinde, hayır kurumlarının El Kaide ve türevi örgütlere finansal kaynak sağlaması dinin sömürülmesinden başka bir şey değildir. Nitekim, bu kurumlardan elde edilen gelirler örgütün eylemlerinin devamlılığı için hayati bir rol oynamaktadır. Bu durumda, Allah rızası için zekâtını veren bir kişi bilmeyerek de olsa El Kaide'nin yapacağı bir saldırıya fon sağlamış olmaktadır. Bütün bunların dışında, Ladin'in zengin bir iş adamının oğlu ve Ortadoğu'da birçok zengin tanıdığına olması da El Kaide'nin finansal kaynak bulmasını kolaylaştırmıştır. Zira yaklaşık 300 milyon dolarlık bir serveti olan Ladin'in, El Kaide için çeşitli harcamalar yaptığı bilinmektedir. Yine aynı şekilde, Ladin'in Suudi iş adamları ve zenginlerinden cihat için birçok kez para topladığı da ortaya çıkmıştır. El Kaide ve türevlerinin sadece zengin iş adamlarından değil Suudi Arabistan, Katar ve Kuveyt gibi devletlerden de finansal kaynak sağladığı yönünde bilgiler mevcuttur.<sup>270</sup>

### 2.3. İŞİD TERÖR ÖRGÜTÜ

Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi birçok radikal İslamcı militanın Afganistan'a akın etmesine neden olmuştur. İşgal süresi boyunca burada hem ideolojik hem de askeri eğitim alan militanlar giderek daha tehlikeli bir boyut kazanmışlardır. Nitekim, bu işgal neticesinde dünyanın en tehlikeli örgütlerinden biri olan El Kaide kurulmuştur. Sonraki yıllarda El Kaide, birçok dini motifli terör örgütünün örnek aldığı ve bağlılık yemininde bulunduğu bir örgüt olacaktır. Benzer şekilde, 1999 yılına geldiğinde Irak Şam İslam Devleti de El Kaide'yi örnek alarak kurulacak ve daha sonra ona bağlılığını bildirecektir.

İŞİD kuruluşundan bu yana birçok defa isim değişikliğine gitmiştir. Sırasıyla örgüt; Tevhid ve Cihad Örgütü, Irak El Kaidesi, Mücahitler Şura Konseyi, Irak İslam Devleti, Irak Şam İslam Devleti ve İslam Devleti olarak ismini değiştirmiştir. Bu isim değişiklikleri bazen bir strateji gereği bazen de ele geçirilen toprakların genişliği nedeniyle yapılmıştır. Örneğin; örgüt ilk kurulduğunda ismi Tevhid ve Cihad Örgütüydü bu isim altında umduğu finansal ve insani kaynağı bulamayınca El Kaide'den destek almak için ismini Irak El Kaidesi olarak değiştirmiştir. Benzer şekilde, Irak'tan sonra Suriye'de de faaliyete geçen örgüt, ismini bu kez Irak Şam İslam Devleti olarak değiştirmiştir.

<sup>270</sup> D. Andrew Weinberg, *Qatar and Terror Finance Part II: Private Funders of al-Qaeda in Syria*, (Washington: Foundation for Defense of Democracies, 2017), p. 7.



### 2.3.1. Tarihçesi ve Kuruluşu

1999 yılında Afganistan’da Musab el Zerkavi tarafından temelleri atılan İŞİD, Irak’ta kurulmuş ve bu ülkede faaliyetlerine başlamıştır.<sup>271</sup> Zerkavi, Sovyet işgalinin bitmesine yakın bir tarihte Afganistan’a gitmiş ve orada birkaç çatışmaya katılmıştır. Afganistan’da bulunduğu dönemde ara ara Pakistan’a da geçen Zerkavi, burada Ebu Muhammad el-Maqqisi ile tanışmış ve ondan dini konuda etkilenmiştir. 1989 ile 1992 yılları arasında Afganistan’da bulunan Zerkavi daha sonra Ürdün’e dönmüş ve burada kendi militan grubunu kurmaya çalışmıştır. Ürdün’de bir canlı bomba eylemi emri verdiği gerekçesiyle hapse atılan Zerkavi, 1999 yılında hapisten çıkmış ve Ladin ile tanışmak için Afganistan’a geri dönmüştür.<sup>272</sup> Ladin, bu tanışma faslı sonrasında Zerkavi’ye beş bin dolar vermiştir. Böylelikle İŞİD’in temelleri de atılmıştır. Zerkavi aldığı bu para ile kendi eğitim kampını kurma fırsatı yakalamıştır.

İlk başlarda pek tanınmayan ve önemli bir etkiye sahip olmayan Zerkavi, 2003 yılında ABD’nin Irak’a girmesiyle yavaş yavaş ün kazanmaya başlamıştır. Zerkavi, ABD’nin Irak işgali süresi boyunca ABD askerlerine yaptığı saldırılar ve Şiilere olan nefretiyle tanınmaya başlandı. Zerkavi, Şiileri “hain ve ihanet eden bir mezhep” olarak görüyor ve onları “kurnaz ve kötü niyetli bir akrebe” benzetiyordu.<sup>273</sup> ABD’nin Irak işgalinden bir yıl sonra Zerkavi, Tevhid ve Cihat Örgütü’nün ismini değiştirerek “İki Nehir Arasındaki El Kaide” (Dicle ve Fırat nehirleri) veya bilinen adıyla Irak El Kaidesi yapmıştır. Bu isim değişikliğinin ana nedenlerinden biri Zerkavi’nin El Kaide’den destek almaya çalışmasıdır. Diğer önemli bir neden ise bu isim değişikliği sayesinde dışardan örgüte deneyimli radikal savaşçıların katılmasını sağlamaktır. Nitekim, isim değişikliğiyle beraber Ladin’e bağlılık yemini eden Zerkavi, hem El Kaide’den destek almış hem de dışardan yabancı savaşçı almıştır. Böylelikle, Irak El Kaidesi (IEK) daha da çok güçlenmiştir.

IEK, Irak halkından da destek almaya başlamıştır. Zira bu dönemde ABD tarafından Irak’a atanan L. Paul Bremer, Irak’a geldiği gibi hem devlet kurumlarından hem de güvenlik görevlilerinden yaklaşık 350 bin kişiyi işten çıkarmıştır. İşten çıkarılan bu kişiler radikalleşmiş Şiilere ve ABD’ye karşı eylemlerde bulunmak için ya çeşitli gruplar kurmuş ya da IEK gibi örgütlere katılmıştır. Böylelikle, halkın bir

<sup>271</sup> Alkan, s. 164.

<sup>272</sup> Gülsüm Boz, *İŞİD Terör Örgütü ve Evrim Süreci: Irak El-Kaide’sinden Irak-Şam İslam Devleti’ne*, (Ankara: Ankara Strateji Enstitüsü Yayınları, 2014), s. 7.

<sup>273</sup> Elliot Friedland, *The Islamic State*, Special Report of Clarion Project, 2015, p. 7.

kesiminden de destek bulan IEK, her ne kadar teknik olarak El Kaide'ye bağlı olsa da uygulamada kendi destekçilerinden ve savaşçılarından özerk bir yapı kurmuş ve "aşırı şiddet yanlısı Selefi cihat" markasını oluşturmuştur.<sup>274</sup> Her ne kadar Selefilik'in ılımlı<sup>275</sup> kolları olsa da IŞİD'in bu aşırı şiddet yanlısı cihat anlayışı, Zerkavi'den sonra başa geçecek olan liderlerin de benimsediği bir görüş olacaktır.

Zerkavi, 2006 yılına gelindiğinde Irak içinde birkaç küçük cihat grubuyla birleşerek IEK'nin adını Mücahitler Şura Konseyi olarak değiştirmiştir. Bu isim değişikliğinden birkaç ay sonra bir saldırıda Zerkavi öldürülmüş ve onun yerine Ömer El Bağdadi geçmiştir. Bu zorunlu lider değişikliğinden sonra aynı yıl içinde örgüt tekrar isim değişikliğine giderek ismini Irak İslam Devleti (İİD) olarak değiştirmiştir. 2007 yılından itibaren Irak'ta asker sayısını artıran ABD, Irak içindeki direniş gruplarını ve önemli Sünni aşiretleri yanına çekerek Sahva Birliğini kurmuştur. Bu birlik İİD'ye çok büyük bir darbe vurmuştur. Birlik, 2.400 militanı öldürmüş ve yaklaşık olarak 9 bin kadarını da yakalayıp hapse atmıştır.<sup>276</sup> 2010 yılına gelindiğinde ise örgütün lideri Ömer El Bağdadi öldürülmüştür. İyice zayıflayan örgüt dağılma sürecine girecekken, Irak Başbakanı Nuri El Maliki'nin Sünnileri dışlaması ve Arap Baharı dalgasının başlaması nedeniyle örgüt tekrar nefes solumaya ve destek bulmaya başlamıştır.<sup>277</sup> Bu dönemden sonra Suriye'de de yayılma fırsatı bulan İİD, burada da giderek destekçi bulmuş ve güçlenmiştir.

Ömer El Bağdadi'nin öldürülmesinden sonra başa geçen Ebu Bekir El Bağdadi kendi örgütünden bir grubu El Kaide'nin de onayı ile Suriye'ye göndermiştir. Suriye'ye giden bu grup Nusra Cephesini oluşturmuştur. Bağdadi daha sonra Suriye'ye geçerek 2013 yılında örgütün ismini Irak Şam İslam Devleti olarak değiştirmiştir. Bu tarihten sonra ise Bağdadi, Nusra Cephesi komutanından bağlılık yemini istemiş fakat Nusra Cephesi komutanı bunu reddetmiştir. Bunun üzerine IŞİD, Nusra Cephesine saldırılar düzenlemiştir. Bu saldırılara tepki olarak El Kaide, 2014 yılında bir açıklamada bulunmuş ve IŞİD ile herhangi bir ilişkilerinin kalmadığını bildirmiştir.<sup>278</sup> 2014'ün Haziran ayına gelindiğinde IŞİD, Irak ve Suriye toprakları üzerinde bir "İslam

<sup>274</sup> a.g.e., s. 9.

<sup>275</sup> Ali Asker ve İ. Fevzi Güven, "Vaynahlarda Tarikat ve Selefilik," *Yeni Türkiye*, Sayı: 98, 2017, s.267.

<sup>276</sup> Adem Özer, "Kabuk Devlet ve IŞİD," *Suriye, Çatışma ve Uluslararası Hukuk*, ed. Fatma Taşdemir, (Ankara: Nobel Yayınevi, 2016), s. 261.

<sup>277</sup> W. Theo Oosterveld and Willem Bloem, *The Rise and Fall of ISIS*, (The Hague: Centre for Strategic Studies, 2017), p. 6.

<sup>278</sup> Elliot Friedland, *The Islamic State*, Special Report of Clarion Project, 2014, p. 7.

Devleti” kurduğunu ilan etmiştir.<sup>279</sup> 2017 yılına gelindiğinde ise Mayıs ayının sonlarına doğru Rusya’nın Rakka’ya yaptığı hava saldırısında Ebu Bekir El Bağdadi’nin öldürüldüğü iddiaları ortaya atılmıştır. Bu iddialar henüz bir kesinlik kazanmamakla birlikte genel kanı Bağdadi’nin öldüğü ve IŞİD’in yeni liderini belirlediği yönündedir.

### 2.3.2. Amacı Ve Yapısı

Kurulduğu günden beri aşırı şiddet yanlısı olan IŞİD, El Kaide ile benzer şekilde bir halifelik kurma amacını taşımaktadır. Bu amacını gerçekleştirmek için; kısa, orta ve uzun vadeli hedefler belirlemiştir. Buna göre IŞİD amacına ulaşmak için kısa vadede hedeflerini; ele geçirdiği topraklarda gücünü pekiştirmek ve yeni topraklar ele geçirmek olarak belirlemiştir. Bunu yapabilmek için de Irak ve Suriye’de Sünni-Şii mezhep çatışmasını alevlendirmeye çalışmış ve bu doğrultuda Şiiilere karşı bir katliam başlatmıştır. Bu katliamlar neticesinde, Şii gruplar misilleme saldırılarda bulunmuş ve Sünnilerle bir çatışma içine girmiştir. Böylelikle, Sünnilerin IŞİD’e katılması ve destek olması hedeflenmiştir. IŞİD’in orta vadeli hedefi ise, topladığı destek ve militanlar sayesinde Irak ve Suriye’de yeteri kadar toprak ele geçirdikten sonra komşu ülkelere ilerlemektir. IŞİD, bu şekilde ilerleyerek hem yönetilebilir hem de savunulabilir bir devlet kurmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, örgütün gözünü Ürdün ve Suudi Arabistan’a diktiği söylenmektedir. Zira her iki ülkede de radikalleşmeye eğilimli gençlerin olduğu bilinmektedir.<sup>280</sup> Uzun vadede hedefi ise, bütün Müslüman ülkelere Hilafeti yaymak ve Hilafeti kullanarak Batı ile bir savaş vermektir.<sup>281</sup> IŞİD’in üst düzey yöneticileri söz konusu hedefleri gerçekleştirebilmek için şehitlik, cennet ve şariat ile yönetilen bir “İslam Devleti” kurmak gibi söylemler kullanmaktadır. Bununla birlikte IŞİD militanları: “Ya IŞİD ile birliktesiniz, Allah yolundasınız veya IŞİD’e karşısınız, kafirsiniz ve şeytanın ortağısınız” gibi söylemler de kullanmaktadır.<sup>282</sup> Bu söylemlerle IŞİD, hem militan toplamaya hem de şiddet ve terör eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Anlaşılabacağı üzere, El Kaide gibi IŞİD de Batı’ya cihat adı altında bir savaş açma isteğindedir. Her iki örgüt de Hilafeti tekrar getirmeyi ve

<sup>279</sup> Oosterveld ve Bloem, s. 8.

<sup>280</sup> Friedland, s. 16.

<sup>281</sup> Oosterveld ve Bloem, s. 10.

<sup>282</sup> Alihan Özsoy, *IŞİD’in Dini Görüşü, Yapısı ve Yenilikçi Yöntemleri*, <https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-dini-ve-yontemleri.html> (17 Aralık 2017).

bütün Müslüman ülkeleri bu Hilafet altında toplamayı amaçlamakta bunu yaparken de dini söylemlere başvurmaktadır.

IŞİD'in yapısına bakıldığında, diğer terör örgütlerine nazaran daha kontrollü ve daha merkezi bir yapılanmasının olduğu anlaşılmaktadır. Örgüt, tıpkı bir devlet yapılanması gibi bir yapıya sahiptir. Ele geçirdiği yerleri "vilayet" sisteminin içine dâhil etmektedir. Nitekim BM'nin 2014 yılında yayımladığı bir rapora göre IŞİD, elinde 8 vilayet bulundurmaktadır. Elinde bulundurduğu bu vilayetlere vali olarak birilerini atamakta ve vilayetleri bu valiler aracılığıyla idare etmektedir.<sup>283</sup> Genel olarak yapılanmasına bakıldığında, tepede en başta bir lider bulunmakta ve bu liderin altında Suriye ve Irak'ı temsil eden iki vekil bulunmaktadır.<sup>284</sup> Bunların dışında elinde bulundurduğu toprakları daha iyi yönetebilmek için Şer'i, Danışma, Güvenlik ve Askeri Konsey yapılanması da mevcuttur. Bu yapılanma aynı şekilde vilayetlerde ve ilçelerde (kitahat) de bulunmaktadır.<sup>285</sup>

IŞİD böyle bir yapılanma içinde bir devlet gibi rol üstlenmektedir. Üstlendiği bu rolle işgal ettiği topraklarda devletin sürdürülebilirliği ve idare edilebilirliği açısından sıkı bir teşkilatlanma içine girmektedir. Örgüt, ilan ettiği İslam Devleti içindeki yerel halktan da destek toplamaya çalışmaktadır. Örgüt Rakka'yı ele geçirdikten sonra burayı başkent ilan etmiş ve özellikle Rakka başta olmak üzere işgal ettiği topraklarda eğitim, sağlık ve kamu hizmetleri vermeye başlamıştır. Tüm bunların dışında örgüt, şeriat yasalarının uygulandığı bir mahkeme de kurmuştur. Bu mahkemenin yanı sıra, halkın şeriat kurallarına uyup uymadığını denetlemek için "Hisbah (Ahlak Polisi)" adında bir yapı oluşturulmuştur.<sup>286</sup> Anlaşılacağı üzere, IŞİD çoğu terör örgütünden farklı olarak derin bir teşkilatlanma içine girmiş ve bir devlet gibi görevler üstlenmiştir.

---

<sup>283</sup> United Nations, *The Islamic State In Iraq and The Levant and the Al Nusrah Front For The People Of The Levant: Report and Recommendations Submitted Pursuant to Resolution 2170*, 2014, p. 8. [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/2014/815](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/815) (1 Eylül 2017).

<sup>284</sup> Friedland, s. 18.

<sup>285</sup> Şemsettin Erdoğan ve Ergün Deligöz, "Irak Şam İslam Devleti (IŞİD): Gücü ve Geleceği," *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, 2015, s. 10.

<sup>286</sup> Friedland, s. 19.

### 2.3.3. Finans Kaynakları

Daha önce de değinildiği gibi IŞİD, devlet gibi bir yapılanma içine girerek işgal ettiği topraklarda sağlık, kamu ve radikal eğitim hizmetleri vermektedir. Hem bu hizmetlerin verilmesi hem de yeni toprakların işgal edilebilmesi için örgüt finansal kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada IŞİD, hâkimiyet kurduğu bölgelerde vergi toplayarak, petrol ve gaz satarak, bankalardaki paralara el koyarak, muhaliflere yapılan yardımları ele geçirerek, kontrol ettiği bölgelerde mal giriş ve çıkışından komisyon alarak ve hem dışarıdan hem de içeriden bağış toplayarak finansal kaynak sağlamaktadır. Ayrıca IŞİD; fidye, yabancı savaşçıların örgüte katılırken getirdiği eşya ve paralar, tarihi eserlerin satılması, savaş bölgesinden kaçan kişilerin gayrimenkullerinin ele geçirilmesi ve insan kaçakçılığında da finansal kaynak sağlamaktadır.

IŞİD, sosyal ağları da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Sosyal ağlar aracılığıyla elektronik dergiler çıkaran örgüt, söz konusu dergiler sayesinde ideolojisini yaymakta ve böylelikle hem insan hem de ekonomik kaynak bulma fırsatı yakalamaktadır. IŞİD, finansal kaynak bulma noktasında her yolu deneyen ve önüne çıkan bütün fırsatları değerlendiren bir örgüttür. Bu nedenle IŞİD'in, "425 milyon dolarlık bütçesiyle" dünyanın en zengin terör örgütü olması şaşırtıcı değildir.<sup>287</sup> Nitekim, 2014 yılında kendi para birimini kurmayı düşünecek kadar finansal güce sahip olduğunu gösteren örgüt, 2015 yılında ise para basmaya başlamış ve 5 dinarın 694 dolara denk geldiğini belirtmiştir.<sup>288</sup> Dolayısıyla IŞİD'in 425 milyon dolarlık bir bütçe ile dünyanın en zengin terör örgütü olması şaşırtıcı değildir.

#### 2.3.3.1. Yasal Finans Kaynakları

Bazı kurumlardan ve kişilerden yapılan bağışlar IŞİD'in yasal finansal kaynaklarını oluşturmaktadır. Tabii ki, buradaki yasallık sadece kaynak aktarımı biçimiyle ilgilidir. Kurum ve kişiler dışında, Katar ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin de dolaylı yoldan IŞİD'e bağış yaptığı iddiaları ortaya atılmaktadır. Söz konusu ülkelerin IŞİD'e yardım etmesinde; İran'ın Suriye üzerindeki etkinliğinin bitirilmesi ve

---

<sup>287</sup> Özer, s. 267.

<sup>288</sup> Lizzie Dearden, *ISIS Claims To Mint Gold And Silver Coins For Currency Free From 'Satanic' Global eEconomy*, Independent, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-claims-to-mint-gold-and-silver-coins-for-currency-free-from-satanic-global-economy-10342632.html> (9 Eylül 2017).

Suriye’de Esat rejiminin yıkılıp Sünni bir rejimin kurulma isteği neden olarak gösterilmektedir. Özellikle Katar; El Kaide ve IŞİD’e yaptığı yardımlardan dolayı uluslararası alanda birçok kez eleştirilmiş ve baskıya uğramıştır. Bu eleştiri ve baskılardan dolayı Katar, 2004 yılında terörizmin finansmanı ile ilgili bir kanun çıkarmış ve Mali İstihbarat Birimini kurmuştur. 2008 yılında IMF’nin (Uluslararası Para Fonu) yayımladığı rapora göre Katar, yeteri kadar önlem alamamış ve terörizmin finansmanı konusunda yeterli düzeyde adım atamamıştır. Raporun bir bölümünde, BM’nin yaptırımlar listesinde bulunan bir kişiye Katar yetkilileri tarafından güvenli bir liman sağlama teklifi edildiği ve bu kişinin mal varlıklarının Katar’da dondurulmadığı belirtilmiştir.

2013 yılında ABD Dış İşleri Bakanlığının yaptığı bir açıklamada Katar’ın yerel bağış toplayan kurumları iyi denetleyemediği ifade edilmiştir. Bu bağışların Suriye’deki terör örgütlerine aktarıldığından şüphe duyulmuştur.<sup>289</sup> Nitekim, ABD Hazine Bakanlığı 2013 yılının sonlarında Katarlı bir akademisyen ve iş adamı olan Abd el-Rahman el-Nuaymi’yi yaptırımlar listesine almıştır. Levitt’in aktardığına göre bu kişi, IŞİD’e ve Somali’de faaliyette olan El Şebab’a ayda iki milyon dolar para aktarmaktadır.<sup>290</sup> Günümüze gelinceye kadar Katar, terörizmin finansmanı ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Nitekim 2016 yılında, ABD Hazine Bakanlığına bağlı çalışan Daniel Glase, Katar’ın terörizmin finansmanı ile mücadelesine yönelik olumlu ifadelerde bulunmuştur. Fakat daha sonra yapılan açıklamada, terörizmin finansmanı konusunda Katar’ın alması gereken uzun bir yolun olduğu belirtilmiştir.<sup>291</sup> Zira hala çeşitli yollardan Katar’dan IŞİD ve benzeri örgütlere finansal kaynak aktarımı olduğu ifade edilmektedir.

Kuweyt ve Suudi Arabistan’ın da IŞİD’e çeşitli yollardan finansal kaynak sağladığı ifade edilmektedir. ABD Hazine Bakanlığı’nın yaptığı açıklamaya göre özellikle Kuveyt, “Suriye’deki terörist gruplara para toplama üssü” konumundadır. Öyle ki, Kuveyt Ulusal Meclis üyesi Muhammed Hayef el-Mutairi bile IŞİD ile bağlantılı olan cihatçı gruplara fon topladığı söylenmektedir.<sup>292</sup> Benzer şekilde, Körfez ülkelerindeki birçok kişinin de IŞİD için bağış topladığı ifade edilmektedir. Bu

<sup>289</sup> Matthew Levitt, "Terrorist financing and the Islamic state." *The Washington Institute for Near East Policy*, (Washington: Washington Institute, 2014), p. 6.

<sup>290</sup> a.g.e., s. 7.

<sup>291</sup> Weinberg, s. 9.

<sup>292</sup> Levitt, s. 8.

ülkelerdeki bazı zengin kişiler de bağış veya başka yollarla IŞİD'e yardım etmektedir. Bu kişiler özellikle 2012 ve 2013 yıllarında Türkiye'ye gelerek çantalar dolusu parayı IŞİD ile bağlantılı kişilere verdiği bilinmektedir.<sup>293</sup> IŞİD'in, Sünni İslam Devleti kurma söylemleri Körfez ülkelerindeki bu zenginlerin örgüte finansal yardım yapmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu zengin kişilerden ve çeşitli kurumlardan finansal kaynak bulup IŞİD'e aktardığı bilinen Irak doğumlu Salim Mustafa Muhammed el-Mansur, örgütün Musul mali sorumlusu olarak görev yaptığı söylenmektedir. ABD Hazine Bakanlığı'nın 29 Ağustos 2017 tarihinde yaptığı açıklamaya göre el-Mansur, "küresel bir terörist" olarak ilan edilmiş ve yaptırımlar listesine eklenmiştir.<sup>294</sup> Ayrıca, el-Mansur'un şuan hâlen Türkiye'de Mersin, Adana ve İstanbul'da faaliyette olduğu IŞİD için bir şekilde finansal kaynak toplamaya devam ettiği belirtilmektedir.

Öte yandan, bağış adı altında sanal ortamda toplanan paralar da IŞİD'e aktarılmaktadır. Özellikle, Twitter ve Facebook gibi sosyal paylaşım ağları üzerinden başlatılan kampanyalarda "bitcoin" adı verilen sanal paralar toplanmakta ve bu paralar IŞİD'e aktarılmaktadır. Nitekim, 2015 yılında Amerika'da bir kişi sosyal ağ üzerinden bu yöntemi kullanarak sanal para topladığı ve bu paraları IŞİD'e aktarmaya çalıştığı ortaya çıkmıştır.<sup>295</sup> Benzer şekilde bir olay Rusya'da da yaşanmıştır. Verilen bilgilere göre Rusya'da 2013 ve 2014 yılları arasında yaklaşık üç bin beş yüz kişi IŞİD'e sanal ortamdan bağış yapmıştır. Yapılan bağışların toplamı ise 4.6 milyon dolar olduğu ve bu bağışların sanal ortamdan IŞİD'e havale edildiği söylenmektedir.<sup>296</sup> ABD ve Rusya'da yaşanan bu olayların yanı sıra, IŞİD'li bir yetkilinin Körfez ülkelerinden iki milyon dolar bağış aldığı ve bu bağışı örgüte aktardığı da ABD Hazine Bakanlığı'na tespit edilmiştir. Hem sanal ortamdan hem de doğrudan kişiler üzerinden bağış toplayabilen IŞİD, finansal açıdan gücüne güç katmıştır.

---

<sup>293</sup> IŞİD: Nereden Besleniyor, Finans Kaynakları Ne?, BBC,

[http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140901\\_isid\\_nasil\\_ayakta](http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140901_isid_nasil_ayakta) (10 Eylül 2017).

<sup>294</sup> U.S. Department Of The Treasury, *The Office of Foreign Assets Control*, <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20170829.aspx> (10 Eylül 2017).

<sup>295</sup> *Terör Örgütlerinin Yeni Finansman Kaynağı Açıklandı*, Vatan, <http://www.gazetevatan.com/teror-orgutlerinin-yeni-finansman-kaynagi-aciklandi-909538-dunya/> (10 Eylül 2017).

<sup>296</sup> *Rusya Vatandaşlarının IŞİD'i Finanse Ettiği İtiraf Edildi*, QHA, <http://qha.com.ua/tr/toplum/rusya-vatandaslarinin-isid-i-finanse-ettigi-itiraf-edildi/140809/> (12 Eylül 2017).

Bireyler tarafından yapılan bağışların yanı sıra, IŞİD'e bağlılık yemini eden ve Filipinler'de faaliyette olan Abu Sayyaf Grubu ile Mısır merkezli Ansar Bayt el-Maqqis gibi örgütler de uluslararası para gönderme yöntemlerini kullanarak IŞİD'e kaynak sağlayabilmektedir. Nitekim FATF, 2015 yılında yayımladığı raporda hem bu örgütlere hem de bağış adı altında IŞİD'e para aktaran organizasyonlara değinmektedir. Rapora göre, Kuzey İtalya'da bulunan bir organizasyon İtalyan bankalarında bir hesap açmış ve bu hesaba hem İtalya'da hem de Avrupa'nın diğer ülkelerinde faaliyet gösteren kurum ve kişilerce bağış yapılmıştır. Bu bağışlar ise Türkiye'ye havale edilmiştir. Yapılan araştırmaya göre bu organizasyona bağış yapan kişilerin aşırı şiddet yanlısı bir gruba mensup olduğu ve bu bağışların bir şekilde Suriye'deki teröristlere aktarıldığı anlaşılmıştır.<sup>297</sup> Ayrıca raporda, ismi verilmeyen bir kişinin Suriyelilere tıbbi ve mali yardımda bulunmak için bir hayır kurumu kurduğu ve bu hayır kurumu aracılığıyla camiler ve okullar inşa ettiği belirtilmektedir. Raporun ilerleyen satırlarında bu kişinin, topladığı bağışları kurumun hesabına değil kendisiyle bağlantılı bir grubun hesabına yatırdığı söylenmektedir. Yapılan incelemelerde ise, bu şahsın IŞİD ile bağlantılı olduğu ve bağışları örgüte aktardığı yönünde kanıtlar bulunmuştur.<sup>298</sup> Bu tür kurum ve organizasyonların bağış adı altında topladıkları paralar yasal görünüme sahip olduğu için takip edilmesi oldukça zordur. Bu nedenle, IŞİD ve benzeri örgütlerin sempatizanları bağış adı altında benimsedikleri örgütlere kaynak sağlamaya çalışmaktadır.

IŞİD'in yasal olarak sayılabilecek finansal kaynaklarına yabancı savaşçıların örgüte katılırken kendileriyle beraber getirdikleri paralar ve eşyalar da gösterilebilir. Zira, bu kişilerin terör örgütlerine katılacakları yönünde kanıt olmadığı takdirde üzerlerinde bulundukları eşya ve paralar yasal olarak görünmektedir. IŞİD, bu tür katılımlardan çok büyük miktarda olmasa da önemli sayılabilecek oranda bir gelir elde etmektedir. Çünkü bu savaşçılar bazen geldikleri ülkede önemli miktarda bağış toplayıp daha sonra örgüte katılabilmektedir. ABD tarafından yapılan açıklamaya göre, 2014 yılının Aralık ayı itibarıyla toplam 90 ülkeden yaklaşık 19 bin kişi IŞİD'e katılmak için ülkelerini terk etmiştir.<sup>299</sup> Bu sayının 2016-2017 yılında 27 ile 31 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir. IŞİD'e katılan yabancı savaşçılar elbette ki

---

<sup>297</sup> FATF, *Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant*, (Paris: FATF Report, 2015), p. 19.

<sup>298</sup> a.g.e., s. 20.

<sup>299</sup> FATF, *Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant*, s. 20.



örgüte finansal açıdan bir katkıda bulunmaktadır. Fakat finansal destekten ziyade bu kişiler, örgüte önemli oranda insani kaynak ve iş gücü sağlamaktadırlar.

Bu başlık altında, IŞİD'in hâkimiyeti altındaki topraklarda yaşayanlardan vergi toplaması konusuna da değinmekte fayda vardır. Daha önce de belirtildiği gibi IŞİD, bir devlet gibi yapılanmakta ve işgal ettiği yerlerde çeşitli kamu hizmetleri vermektedir. Bu kamu hizmetlerinin verilmesi ve örgüte kaynak toplanması için de halktan vergi toplanmaktadır. Bu vergiler yol geçişlerinde ve ticari işlemlerde de kendini göstermektedir. Nitekim, yapılan bir araştırmaya göre IŞİD, Kuzey Irak bölgesindeki kamyon geçişlerinden 200 dolar, Suriye ve Ürdün sınırlarında giriş çıkış yapan kamyonlardan ise 800 dolarlık bir gümrük vergisi aldığı ortaya çıkmıştır.<sup>300</sup> IŞİD tarım konusuna da el atmıştır. Özellikle, Irak'ta arpa ve buğday üretiminin önemli bir payını elinde bulundurmaktadır. IŞİD, bu tarım ürünlerini piyasa fiyatının yarısına satarak yılda yaklaşık iki yüz milyon dolar gelir elde ettiği söylenmektedir.<sup>301</sup> Netice itibari ile IŞİD vergi ve bağışlardan, 2014 yılında 300 ile 400 milyon, 2015 yılında 400 ile 800 milyon ve 2016 yılında ise 200 ile 400 milyon dolar arasında bir finansal kaynak sağladığı tahmin edilmektedir.<sup>302</sup> 2015 yılından itibaren uluslararası ortamda IŞİD'in finansmanının önlenmesine yönelik artan işbirliği sayesinde örgütün bağışlardan ve toprak kaybı nedeniyle de vergilerden elde ettiği gelirin önemli miktarda azaldığı görülmektedir.

### 2.3.3.2. Yasa Dışı Finans Kaynakları

IŞİD, işgal ettiği topraklarda petrol ve doğalgaz kaynaklarını ele geçirerek piyasa değerinin çok altında bu kaynakları kaçak yollarla satmaktadır. Petrol ve doğalgaz satışının yanı sıra örgüt; çimento, fosfat ve sülfür gibi kaynakları da ele geçirerek satmaktadır. Bu tür kaynak satışlarının yanı sıra, IŞİD'in 2014 yılında Musul'u ele geçirmesi de örgüte ekonomik açıdan çok önemli katkılar sağlamıştır. Zira örgüt, Musul'daki bütün bankalara ve bu bankalardaki paralara el koymuştur. Musul'un ele geçirilmesi örgüte sadece ekonomik anlamda değil aynı zamanda askeri teçhizat bakımından da büyük bir katkı sağlamıştır. Çünkü IŞİD, Musul'a geldiğinde Irak ordusu tüm askeri malzemeleri bırakıp kaçmıştır. Neredeyse hiçbir direnişle

<sup>300</sup> a.g.e., s. 17.

<sup>301</sup> Gülsüm Boz ve N. Onur Kuru, *IŞİD'in Finansmanı*, (Ankara: Ankara Strateji Enstitüsü, 2015), s. 12.

<sup>302</sup> Stefan Heibner, et al., *Caliphate in Decline: An Estimate of Islamic State's Financial Fortunes*, ICRS, 2017, p. 7.

karşılaşmayan örgüt, hem Musul'u hem de Irak ordusunun arkasında bıraktığı tüm askeri malzemeleri ele geçirmiştir. Bu durum, örgütün bir anda hem askeri hem de ekonomik olarak büyümesine ve gücüne güç katmasına neden olmuştur. IŞİD, sadece Musul'daki Irak Merkez Bankasının şubelerinden 2014 yılının Haziran ayında 425 milyon dolar nakit paraya el koyduğu söylenmektedir.<sup>303</sup> Ayrıca örgütün, Musul'daki işletmelerden ve halktan vergi adı altında aylık 8 milyon dolar civarında haraç topladığı ifade edilmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda örgütün bir anda nasıl güçlendiği daha kolay anlaşılmaktadır.

IŞİD'in petrol ve doğalgaz satışlarına bakıldığında bu satışlardan elde ettiği gelirin bankalar ve vergilerden elde ettiği gelirden çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki, 2015 yılında Financial Times'ın yayınladığı habere göre IŞİD Suriye'de; El-Tanak'ta 15-17 bin, El-Ommar'da 9-13 bin, El-Japseh'te 2.500-3000, El-Tabqa'da 1.500-1.800, El-Kharata'da bin ve diğer yakın bölgelerden günde yaklaşık 1.850 ile 2.700 arasında varil petrol ürettiği tahmin edilmiştir. Örgütün Musul yakınlarındaki bir bölgeden de günde 8 bin varil petrol çıkarttığı söylenmiştir. Üretilen her varilin, petrol kalitesine göre değeri 25 ile 45 dolar arasında değiştiği belirtilmiştir. Fakat IŞİD, bu varilleri piyasa değerinin çok altında Irak ve Suriye'deki simsarlara satmaktadır. Simsarlar ise; Esad rejimine, İran'a, Ürdün'e ve Türkiye'deki bağlantılarına IŞİD'ten aldıkları petrolü satmaktadır.<sup>304</sup>

The Wall Street Journal gazetesinin 2017 yılında yaptığı habere göre, Esad rejimi IŞİD'ten 2014 yılından beri günde yaklaşık bir milyon dolar değerinde petrol ve doğalgaz satın almaktadır.<sup>305</sup> 2014 ve 2015 yıllarında ise IŞİD, tüm bu petrol satışlarından günde yaklaşık 1.53 milyon dolar kazandığı tahmin edilmiştir.<sup>306</sup> 2014 Eylül ayı için yapılan bir başka tahmine göre örgütün günlük geliri yaklaşık üç milyon dolara ulaşmış, örgütün toplam elde ettiği varlık ise 1.3 ile 2 milyar dolar arasında

---

<sup>303</sup> J. Charles Brisard and Damien Martinez, *Islamic State : The Economy-Based Terrorist Funding*, Thomson Reuters, 2014, p. 6.

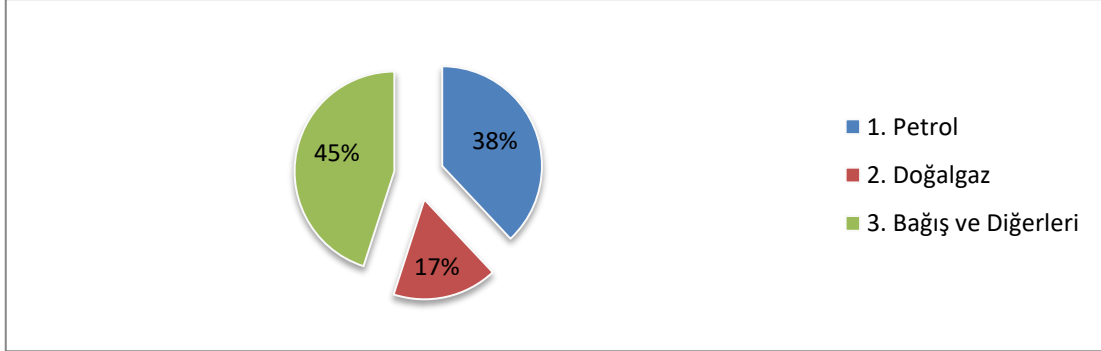
<sup>304</sup> Boz ve Kuru, s. 8.

<sup>305</sup> Benoit Faucon and Ahmed Al Omran, *Islamic State Steps Up Oil and Gas Sales to Assad Regime*, The Wall Street Journal, 2017, <https://www.wsj.com/articles/islamic-state-steps-up-oil-and-gas-sales-to-assad-regime-1484835563> (14 Eylül 2017).

<sup>306</sup> Erika Solomon, Robin Kwong and Steven Bernard, *Inside Isis Inc: The Journey Of A Barrel Of Oil*, Financial Times, 2015, <https://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/> (14 Eylül 2017).

olmuştur. Böylelikle IŞİD, dünyadaki çoğu küçük devletten çok daha fazla gelir elde eden bir terör örgütü olmuştur.<sup>307</sup>

**Şekil 1. IŞİD'in 2014 yılındaki tahmini gelir dağılımı**



**Kaynak:** J. Charles Brisard and Damien Martinez, *Islamic State : The Economy-Based Terrorist Funding*, Thomson Reuters, 2014.

Şekil 1’de görüldüğü gibi petrol ve doğalgaz IŞİD’in en önemli finans kaynaklarını oluşturmaktadır. Örgüt, Suriye ve Irak’ta ele geçirdiği doğalgaz yataklarından da yılda yaklaşık bir milyar dolar gelir elde edebilecek kadar kaynağa sahip olmuştur. 2014 yılında IŞİD; petrolden 150 ile 450 milyon dolar arasında bir gelir elde ederken bu oran, 2015 yılında 435 ile 550 milyon dolar arası bir orana yükselmiştir. IŞİD’in petrolden kazandığı gelir 2016 yılında ise, 200 ile 250 milyon dolar arası bir orana düştüğü tahmin edilmektedir.<sup>308</sup> Örgütün hem petrol hem de diğer kaynaklardan elde ettiği gelir 2015’ten sonra giderek azalmıştır. Örgütün gelir kaynağının azalmasında, terörizmle mücadele konusunda devletlerin uluslararası alanda attığı adımların etkili olduğu söylenebilir. Zira örgüt ile verilen mücadele sonucu IŞİD’in, 2015’ten bu yana çok büyük oranda bir toprak kaybına uğradığı bilinmektedir. Toprak kaybetmenin yanı sıra IŞİD, koalisyon güçlerince hava saldırılarına da uğramaktadır. Hava saldırıları hem IŞİD militanlarına hem de IŞİD’in önemli miktarda gelir elde ettiği petrol kaynaklarına yönelik olmaktadır. Böylelikle IŞİD, hem toprak kaybettiği hem de hava saldırılarına uğradığı için finansal açıdan giderek yoksullaşmaktadır.

Petrol ve doğalgaz satışının yanı sıra IŞİD, Suriye ve Irak’taki fosfat, sülfür ve çimento madenlerini de ele geçirerek bu madenlerin üretimini ve satışını yapmaktadır. Yapılan tahminlere göre IŞİD; sülfürden yılda 300 milyon, çimentodan yılda 292

<sup>307</sup> Levitt, s. 2.

<sup>308</sup> Heibner v.d., s. 11.

milyon ve fosfattan ise yılda 50 milyon dolar finansal kaynak sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Bu oranın azalıp veya artması ise aradaki simsar ve çıkar gruplarının gelişim ağına bağlı olarak değişebilmektedir. Tüm bunların dışında IŞİD; kadın ticareti, tarihi eser kaçakçılığı, gasp ve yağmadan da finansal kaynak sağlamaktadır. Nitekim örgüt, Musul'u ele geçirince Musul'da bulunan ve yaklaşık dört bin beş yüz yıllık olduğu söylenen Asurlulara ait tarihi eserleri tahrip edip sattığı bilinmektedir.<sup>309</sup>

Örgütün gasp ve yağmalardan da birkaç milyon dolar finansal kaynak sağladığı bilinmektedir. Bu gasp ve yağmalardan elde edilen gelire bankalardan çalınan paralar dâhil değildir. Aynı şekilde IŞİD, işgal ettiği bölgelerde kadınları birer ganimet olarak görmekte ve onları satarak bir gelir elde etmektedir. Aslında kaçırılan kadınlar özellikle satılmak için değil bir cariye olarak kullanılmak için kaçırılmaktadır. Kadınlar yabancı savaşçıların IŞİD'e katılması amacıyla da kaçırılmaktadır. Böylelikle örgüt, genç erkeklere cazip gelebilmektedir. Emily Feldman'ın aktardığına göre, IŞİD'in elinde bulunan kadınların kurtarılması için Irak Kürt yönetimi "Ezidi İşleri Bürosu" kurmuştur. Bu büronun kendine ait bir bütçesi vardır ve görevi ise kimlerin kaçırıldığını öğrenip kaçakçılar aracılığıyla bu kadınları IŞİD'ten almaktadır. Büronun, Ezidilerin her biri için iki bin dolar ödediği söylenmektedir.<sup>310</sup>

Özetle, IŞİD 1999 yılında ortaya çıkıp 2010 ile 2015 yılları arasında önemli finansal kaynak bulan bir örgüt olmuştur. Fakat, özellikle 2015 yılından sonra koalisyon güçlerinin IŞİD'e karşı etkin mücadelesi sonucunda örgüt gün geçtikçe hem toprak hem de ekonomik gücünü kaybetmeye başlamıştır. Nitekim, Oil and Gas'ın yayınladığı habere göre IŞİD, 2014'ten bu yana topraklarının yüzde altmışından fazlasını ve toplam gelirinin ise yaklaşık yüzde seksenini kaybetmiştir.<sup>311</sup> Son dönemlerde bu oran gittikçe artmaktadır. Böylelikle örgüt, hem fiziksel hem de ekonomik anlamda gittikçe küçülmektedir.

---

<sup>309</sup> Boz ve Kuru, s. 11.

<sup>310</sup> *IŞİD'in Elindeki Ezidi Kadınlar 'Serbest Bırakılmak İçin Satın Alınıyor'*, BBC, [http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150612\\_ezidi\\_koleler](http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150612_ezidi_koleler) (15 Eylül 2017).

<sup>311</sup> *ISIS is Losing Territory And Revenue, Down 60%, 80%*, Oil and Gas, <https://www.oilandgas360.com/isis-oil-revenue-tanks-85-study/> (15 Eylül 2017).

## 2.4. BOKO HARAM TERÖR ÖRGÜTÜ

Boko Haram olarak bilinen ve Nijerya’da aşırı şiddetli eylemlerde bulunan örgütün aslında resmi adı “Cemaatu Ehlü’s-Sünne Li’d-Dava ve’l-Cihad ala-Menheci’s-Selef” yani “Selef Yöntemi Üzerine Ehl-i Sünnet Davet ve Cihat Cemaati”dir.<sup>312</sup> Örgüt, genel olarak Nijerya’nın Kuzeydoğusunda yer alan Borno eyaletinde bir etkinliğe sahiptir. Boko Haram’ın bu eyaletteki etkinliğinin ana nedeni ise, eyaletin çoğunluğunu Müslümanların oluşturması ve örgütün buradan destek bulabilmesidir. Ayrıca, Borno eyaletinin Nijer ve Çad ile sınırının olması da Boko Haram’ın burada etkin olmasına neden olmaktadır. Zira örgüt, Çad ve Nijer’den de önemli oranda destekçi bulabilmektedir.

Boko Haram, uzun bir süre İngiliz sömürsü altında kalmış Nijerya’da, verilen Batı tarzı eğitime karşı çıkmaktadır. Bu nedenle, örgüt birçok kez okulları basmış ve kız öğrencileri kaçırmıştır. Nitekim Boko Haram, 2014 yılında Borno eyaletinin Chibok şehrinde bir okulu basmış ve 270 kız öğrenciyi kaçırmıştır. Bu kaçırma eylemi ile birlikte Boko Haram, dünyaya ismini duyurmuştur.<sup>313</sup>

### 2.4.1. Tarihçesi ve Kuruluşu

Boko Haram terör örgütü, 2002 yılında Borno eyaletinin başkenti ve en büyük şehri olan Maiduguri’de Muhammed Yusuf tarafından kurulmuştur. Yusuf, ortaokulda eğitimini bırakıp Nijerya’dan ayrılmıştır. Eğitimini tamamlamak için Çad ve Nijer’e giden Yusuf, bu ülkelerde eğitimini tamamladıktan sonra 2001 yılında Nijerya’nın Borno eyaletine geri dönmüştür. İlerleyen yıllarda ise “Yusufiye” adıyla Maiduguri’de kendi tarikatını kurmuştur. Yusuf’un tarikatına Çad’dan, Nijerya’nın kuzeyinden ve Nijer’den kısa sürede birçok kişi katılmıştır. Yusuf, radikal İslamcılardan olan İbni Teymiye ve Seyyid Kutub’dan etkilenmiştir. İbni Teymiye ve Seyyid Kutub’un yanı sıra, Abdullah Azzam’ın fikirlerinden de etkilenmiştir. Yusuf, cihadı -farz-ı ayn olarak gören Azzam gibi- çok önemsemiştir. Öyle ki Yusuf, cihada İslam’ın 5 şartından daha çok önem vermiştir.<sup>314</sup>

<sup>312</sup> Emrah Kekilli, Hayri Ömer ve İ. Bachir Abdoulaye, *Bir Örgütün Anatomisi: Boko Haram*, SETA, Sayı: 214, 2017, s. 9.

<sup>313</sup> a.g.e., s. 17.

<sup>314</sup> Abdurrahim Sıradağ, *Sahra Altı Afrika’ında Terörist Grupların Yükselişi: Boko Haram Ve Eş-Şebab*, SETA, Sayı: 125, 2015, s. 9.

Yusuf, 2002 ile 2009 yılları arasında Boko Haram terör örgütüne liderlik yapmıştır. 2002 yılında Maiduguri’de bir okul ve İbni Teymiye adında bir cami açan Yusuf, kendi ideolojisini buradan yaymaya çalışmıştır. Kısa sürede, Nijerya’dan, Nijer’den, Kamerun’dan ve Çad’dan 280 bin kişi Yusuf’u takip etmeye başlamıştır. Onun öğretilerine göre, Nijerya’da herhangi bir kamu görevinde çalışmak haramdır çünkü Nijerya bir İslam ülkesi değildir. Ayrıca Yusuf, bu ülkede yapılacak bir aktivitenin de haram olacağını söylemiştir. Zira ona göre, bu aktivite ile Batı örnek alınabilir.<sup>315</sup>

Yusuf’un ideolojisi ülkedeki gençler üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Nitekim, 2003 yılında Nijerya’da Yusuf’un takipçileri olan bir grup genç kendilerine “Nijerya Talibanı” ismini vererek Borno eyaletinin batısındaki Yobe eyaletinde saldırı eylemlerine başlamışlardır. Nijerya Talibanı Yusuf’un kontrolünde ve Muhammed Ali’nin liderliğinde bu saldırıları gerçekleştirmiştir. Böylelikle, Boko Haram terör örgütünün özünün ilk buradan çıktığı söylenmektedir.<sup>316</sup> Her ne kadar böyle bir söylem olsa da Nijerya Savunma Direktörlüğü Boko Haram’ın kökenini 1995 yılında Abubakar Lawan tarafından kurulan “Ehlü’s-Sünne ve’l-Cemaati’l-Hicre”ye kadar dayandırmaktadır. Bazı kesimler ise, Boko Haram’ın kökenini takma adı Maitatsine olarak bilinen Muhammed Merva’nın 1980 yılında çıkardığı isyana kadar dayandırmaktadır. Merva, dini aykırı biçimde yorumlayan bir kişilik olmuştur. Öyle ki, 1979 yılında kendini peygamber olarak ilan etmiştir. Merva’nın takipçileri fakir, yoksul ve işsiz gençlerden oluşmaktaydı. 1980 yılında çıkardığı isyanda o ve onunla birlikte yaklaşık beş bin kişi öldürülmüştür.<sup>317</sup> Boko Haram terör örgütünün de Maitatsine hareketinin bir kolundan geldiği ifade edilmektedir. 1995 yılından sonra ise örgütün sırasıyla şu isimleri aldığı da söylenmektedir: Yusufiye, Nijerya Talibanı ve Boko Haram. Örgüt Boko Haram ismini 2006 yılında aldığı söylenmektedir. Bu isim adı altında yaptığı ilk ciddi eylemin ise 2009 yılında bir trafik polisini yakarak öldürmesi olduğu ifade edilmektedir.<sup>318</sup> 2009 yılında Nijerya hükümetinin Yusuf ve takipçilerine yönelik başlattığı operasyonlar sonucu Yusuf ve onunla beraber yaklaşık bin kişi öldürülmüştür. Çok ağır bir darbe alan örgüt, dağılmanın eşiğine gelmiştir.

---

<sup>315</sup> *Boko Haram*, World Almanac of Islamism, <http://almanac.afpc.org/boko-haram> (19 Eylül 2017).

<sup>316</sup> Kekilli v.d., s. 12.

<sup>317</sup> Sıradağ, s. 11.

<sup>318</sup> İzzettin Artokça, *Boko Haram Ve Eş Şebab Terör Örgütlerinin Yapısal Bakımdan Karşılaştırılması*, Tasam, 2012, s. 11.

Örgütün sağ kalan militanları Borno eyaleti ile sınırı olan Çad, Nijer ve Kamerun gibi ülkelere giderek toparlanmaya çalışmıştır. 2010 yılında ise Boko Haram, Nijerya'daki hapishanelere saldırarak hapishanedeki üyelerini serbest bırakmıştır. Böylelikle örgüt, yeniden toparlanma sürecine girmiştir. 2010 yılında örgütün başına geçen Ebubekir Şekau intikam duygusuyla hareket etmiştir. Nitekim bu tarihten itibaren örgüt, çok daha kanlı eylemlere imza atmıştır.

Örgütün mevcut durumuna bakıldığında, hedef kitlesinin giderek genişlediği görülmektedir. Zira örgüt 2010 yılından sonra kiliselere, BM ofislerine, camilere ve okullara yönelik eylemler gerçekleştirmiştir. Örgüt, 2014 yılında bir okula yaptığı saldırı ile de ismini uluslararası kamuoyuna iyice duyurmuştur. Öyle ki, bu saldırıdan sonra dönemin ABD başkanı Barack Obama'nın eşi Michelle Obama tarafından sosyal medyada, Boko Haram'ın kaçırdığı kızların serbest bırakılması için bir kampanya bile başlatılmıştır.<sup>319</sup> 2015 ve 2016 yıllarında ise Nijerya askeri güçleri ile yoğun bir çatışmaya giren örgüt, 2017 yılının başından beri intihar ve saldırı eylemlerine devam etmektedir.

#### **2.4.2. Amacı Ve Yapısı**

Boko Haram terör örgütünün amacını daha iyi anlayabilmek için örgütün ismine bakmakta fayda vardır. Örgütün etkin olduğu bölgenin yerel dili olan Hausa dilinde Boko "book" yani "kitap" anlamına gelmektedir. Kitaptan kasıt ise, Batılı tarzda eğitimin haram olduğu söylenmektedir.<sup>320</sup> Örgütün ismiyle ilgili her ne kadar böyle bir söylem olsa da 2009 yılında Yusuf'un öldürülmesinden sonra geçici bir süreliğine liderlik koltuğuna oturan Mallam Sanni Umaru tarafından yayımlanan bildiride, bu tarz söylemlerin kâfir medya tarafından yapıldığı ve örgütün böyle bir tanımı kabul etmediği ifade edilmiştir. Zira Umaru'ya göre Boko Haram, "Batılı Eğitim Haramdır" anlamına değil "Batı Medeniyeti Haramdır" anlamına gelmektedir. Bu noktada ilk tanım ile ikinci tanım arasında fark olduğunu söyleyen Umaru, bu farkı şöyle açıklamaktadır: "İlk tanım doğru olmamasına rağmen Batı tarzı eğitime karşı olduğumuz izlenimi verirken, ikinci tanım İslam kültürünün üstünlüğüne olan

---

<sup>319</sup> Kekilli v.d., s. 17.

<sup>320</sup> Freedom Onuoha, "Boko Haram And The Evolving Salafi Jihadist Threat In Nigeria," *Boko Haram: Islamism, Politics, Security And The State in Nigeria*, African Studies Centre, Vol.: 2, 2014, p. 160.

inancımızı gösterir. Zira kültür kavramı çok daha geniştir ve eğitimi de içermektedir.” Fakat bu eğitim, Batı eğitimi tarafından belirlenmez.<sup>321</sup>

Bu tanımlamadan dolayı örgüt, Boko Haram olarak anılmak yerine ideolojisi Selefi Cihad üzerine kurulan ve “Peygamber Efendimizin Öğretilerini ve Cihadını Yaymaya Kendini Adanmış İnsanlar” anlamına gelen “Cemaatu Ehlü’s-Sünne Li’l-Dava ve’l-Cihad ala-Menheci’s-Selef” olarak hitap edilmeyi tercih etmektedir. Bu noktada örgütün temel ideolojisini oluşturan Selefizm, İslamiyet’in ilk yıllarına geri dönmek ve İslam’ı dış etkenlerden korumak düşüncesinden oluşmaktadır. Bu ideolojiye sahip olan Yusuf, Boko Haram’a öncülük ettiği dönemde Taliban’ın bir zamanlar Afganistan’da kurduğu yönetim modelini örnek alarak Nijerya’nın kuzey bölgesinde bir İslam Devleti kurmayı amaç edinmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmalarda bulunan Yusuf, İslam Devletini sadece Kuzey Nijerya’da değil mümkünse bütün dünyada tam bir inançla (dava aşkıyla) kurmak istemiştir.<sup>322</sup> Bu doğrultuda, Yusuf’un himayesinde bir grup genç tarafından “Nijerya Talibanı” kurulmuş ve Nijerya’nın kuzey eyaletlerinde faaliyete geçmiştir. Nijerya Talibanı, ahlaki çöküntünün ve iflasın yaşandığı toplumdan uzaklaşarak Nijerya’nın kuzeyine göç etmiştir. Amaçları toplumu siyasi bozukluktan ve ahlaki yozlaşmadan kurtarıp ideal bir İslam toplumu oluşturmaktır. 2003 yılının sonlarına gelindiğinde ise Nijerya Talibanı, Yobe eyaletindeki devlet kurumlarına saldırmış ve Nijerya silahlı güçleriyle çatışmalara girmeye başlamıştır. Daha sonra ise, Muhammed Ali önderliğinde Nijerya Talibanı Kanama isyanı başlatmıştır. Bu isyan ile ilişkilendirilmemek için isyan süresince Yusuf, Suudi Arabistan’da kalmıştır. İsyana Nijerya devleti tarafından sert bir şekilde bastırılmış Boko Haram’ın kurucusu Yusuf’un bu isyanla bir bağının olup olmadığı tartışılmıştır.<sup>323</sup> Nijerya Talibanı’nın Yusuf kontrolünde kurulduğu ve isyandan sağ çıkanların Yusuf’un safına geçtiği göz önünde bulundurulduğunda, Yusuf’un bu isyanla bir ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür. İsyandan sonra Nijerya’ya dönen Yusuf, giderek taraftar toplamış ve Nijerya’nın kuzeyinde önemli bir güç kazanmıştır. Öyle ki, 2007 yerel seçimlerinde destek alabilmek için Borno valisi

---

<sup>321</sup> a.g.m., s. 160.

<sup>322</sup> Innocent Chiluwa, “The Discourse of Terror Threats: Assessing Online Written Threats by Nigerian Terrorist Groups,” *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol.: 40, Issue: 4, 2017, p. 320.

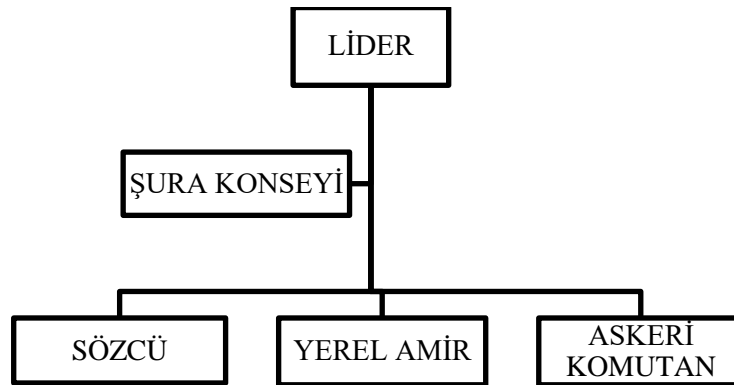
<sup>323</sup> Kekilli v.d., s. 12.



Ali Madu Şerif ve birçok siyasetçinin Yusuf ile ilişkiler geliştirmeye çalıştığı söylenmektedir.<sup>324</sup>

Yusuf'un ve Boko Haram terör örgütünün temel ideolojisini ve dolayısıyla amacını oluşturan düşünce yapısına bakıldığında, Selefi ideolojisiyle yönetilen ve başta Nijerya olmak üzere dünyanın her yerinde bir *İslam Devleti* kurmak olduğu görülmektedir. Bu noktada, amaçlarının gerçekleşmesi için sürekli cihat çağrısında bulunan Yusuf, cihadı İslam'ın beş şartından daha çok önemseydiği söylenmektedir. Ona göre; Irak, Filistin, Afganistan ve diğer Müslüman ülkelerinin işgal altında olmasının temel nedeni Müslümanların içinde bulunduğu tembellek ve maneviyat eksikliğidir. Bunun giderilmesi ve işgal altındaki her Müslüman toprağının geri kazanılması için de cihadın farz olduğunu söyleyen Yusuf, “nerede cihat” ve “nerede iman” diyerek Müslümanları cihada çağırmıştır.<sup>325</sup> Ona göre, İslam Şeriatı kabul edilebilir tek yönetim ve yaşam biçimidir bu yönetim dışındaki her yönetime karşı cihat yapılmalıdır. Bu nedenle, İslam Şeriatı ile yönetilmeyen Nijerya'ya karşı da cihat edilmelidir. Yusuf'un bu düşünceleri ve Nijerya devleti karşıtı söylemleri onun sonunu getirmiştir. Zira, 2009 yılında Nijerya ordusunun yaptığı operasyonlar sonucunda Yusuf ve bin kadar taraftarı öldürülmüştür. Öte yandan örgütün yapılanmasına bakıldığında, gerçek anlamda bir yapılanmaya ancak 2009 yılından sonra erişebildiği görülmektedir. Bu tarihten itibaren daha düzenli bir yapılanma içine giren örgüt, çeşitli bölgelerde hücre sistemine geçmiştir. Hücreler sayesinde örgüt hem daha çok alana yayılabilme fırsatı yakalamış hem de eylem kapasitesini artırmıştır.

## Şekil 2. Boko Haram'ın Örgütsel Yapısı



**Kaynak:** SETA, Sayı: 125, Yıl: 2015 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

<sup>324</sup> a.g.e., s. 13.

<sup>325</sup> a.g.e., s. 14.

Boko Haram'ın en üst örgütsel yapısı şekil 2'den anlaşılacağı gibi en tepede bir lider ve liderin başkanlık ettiği otuz kişilik bir Şura Konseyi'nden oluşmaktadır. Şura Konseyi'nin altında Sözcü, Yerel Amir ve Askeri Komutan bulunmaktadır. Bu birimler dışında yine Şura Konseyi'nin altında Operasyonel Birim de mevcuttur. Bu birim genel olarak finans ve silah işlerine bakmaktadır. Boko Haram'ın örgütsel yapısının Yusuf döneminde, en üstte bir lider ve liderin altında iki yardımcısından oluştuğu ifade edilmektedir. Ayrıca, bunların altında da Şura Konseyi ve Uygulama Konseyi'nin olduğu söylenmektedir.<sup>326</sup> Yusuf'un ölümünden sonra lider koltuğuna geçen Ebubekir Şekau, Boko Haram'ı hem siyasi hem de örgütsel yapılanma açısından bir devlet yapılanmasına dönüştürdüğü söylenebilir. Bu noktada Boko Haram'ı IŞİD gibi bir yapılanma içine sokan Şekau, 2015 yılında IŞİD lideri Ebubekir Bağdadi'ye bağlılık yemini ettiğini de bildirmiştir. Şekau, Bu bağlılık yemininden sonra ise örgütün ismini "İslam Devleti'nin Batı Afrika Eyaleti" olarak değiştirmiştir. Fakat 2016 yılında örgüt içinde yaşanan iç kavgalardan dolayı IŞİD lideri Bağdadi, Ebubekir Şekau'yu liderlikten çektiğini açıklamıştır. Bağdadi, Şekau yerine Yusuf'un oğlu olarak anılan Ebu Musab el-Barnavi'yi liderliğe getirmiştir. Bunun üzerine Şekau, Boko Haram terör örgütünü yeniden canlandırmıştır. Barnavi liderliğindeki İslam Devleti'nin Batı Afrika Eyaleti örgütü ise daha sonra Çad, Kamerun ve Senegal'de de faaliyetlerde bulunmuştur. Böylelikle, her ne kadar iki örgüt arasında işbirliğine yönelik ideolojik farklılıklar olsa da hem Boko Haram hem de İslam Devleti'nin Batı Afrika Eyaleti aynı bölgede faaliyetlerde bulunmuşlardır.<sup>327</sup>

#### 2.4.3. Finans Kaynakları

Boko Haram terör örgütü finansal kaynak bulma noktasında IŞİD ve El Kaide kadar etkin ve yaygın bir ağa sahip olamadığı söylenebilir. Bu durumun nedenleri arasında; örgüt üyelerinin çok büyük bir bölümünün fakir, işsiz ve okumamış kesimlerden oluşması gösterilebilir. Fakat her terör örgütünün finansal kaynağa ihtiyaç duyduğu gibi Boko Haram da ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle örgüt, kaynak sağlamak için çeşitli yollar izlemiştir. Bu yollardan biri ülke içinde çiftlikler işleterek gelir elde etmeye çalışmak olurken başka bir yol ise El Kaide gibi büyük terör örgütlerinden ilham ve destek almaya çalışmak olmuştur. Ayrıca Boko Haram, finansal

<sup>326</sup> a.g.e., s. 18.

<sup>327</sup> *Boko Haram*, American Foreign Policy Council, World Almanac Of Islamism, <http://almanac.afpc.org/sites/almanac.afpc.org/files/Boko%20Haram%202017%20Update.pdf> (20 Eylül 2017).

kaynak sağlayabilmek için banka soygunları, kaçakçılık, gasp ve adam kaçırma faaliyetlerine de başvurmuştur. Örgüt bu eylemleri genel olarak devlet otoritesinin zayıf olduğu Nijerya'nın kuzey bölgelerinde yapmıştır ve yapmaktadır.

#### **2.4.3.1. Yasal Finans Kaynakları**

Boko Haram'ın yasal görünümlü finans kaynaklarını Yusuf döneminde işletilen çiftlikler, valilerden alınan destekler, bazı kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan alınan bağışlar, Kuzey eyaletlerdeki zengin Nijeryalıların yaptığı yardımlar ve El Kaide, Eş-Şabab ve IŞİD gibi terörist örgütlerden havale sistemiyle alınan yardımlar gösterilebilir. Özellikle El Kaide ve IŞİD gibi örgütlerin uluslararası para aktarma sistemlerini veya havale sistemini kullanarak Boko Haram'a yaptıkları finansal yardımlar görünüşleri itibariyle yasal olabilmektedir. Zira para aktarma, biçimsel olarak hukuka uygun bir şekilde karşı tarafa gönderilebilmektedir. Havale sistemi kullanılarak gönderilen yardımlar ise; ortada bir kanıt bırakmadığı ve takip edilmesi zor olduğu için hukuka aykırılığının bulunması güçtür.

Boko Haram terör örgütü finansal kaynaklarını Yusuf'tan sonra çeşitlendirmiştir. Yusuf döneminde, örgütün finansal kaynak ihtiyacının büyük bir bölümünü örgüt üyelerinin eşya ve mallarını satarak örgüte yaptıkları bağışlar oluştururken Yusuf'tan sonra Boko Haram, etkin biçimde geliştirdiği ilişkiler sayesinde çeşitli örgüt ve kurumlardan da finansal kaynak sağlamaya başladığı görülmüştür. Zaten, örgüt üyelerinin fakir, işsiz ve okumamış kimseler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Boko Haram'ın sadece üyelerden aldığı bağışlarla ciddi bir finansal kaynak bulması mümkün olmadığı görülmektedir. Bu nedenle Yusuf, Kuzey eyaletlerdeki siyasetçilerden ve çeşitli görevlerde çalışan devlet memurlarından da finansal destek almıştır. Nitekim, Borno eyaletinde Dini İşler Müdürü olarak görev yapan Buji Foi'nin Yusuf'a finansal destek sağladığı iddiaları ortaya çıkmıştır. Foi'nin örgüte ne kadarlık bir kaynak aktardığı belli değildir. Bununla birlikte, Foi'nin görev süresini doldurduktan sonra Boko Haram'a katıldığı bilinmektedir. 2009 yılında ise Foi, Nijerya askerleri tarafından sokak ortasında öldürülmüştür.<sup>328</sup> Foi'nin öldürülme anları hâlen youtube ve benzeri video paylaşım ağlarında mevcuttur.

---

<sup>328</sup> Mike Smith, *Boko Haram: Inside Nigeria's Unholy War*, (London: Tauris pub., 2015), p. 86.

Yusuf, Nijerya'nın kuzey eyaletlerinde etkin bir hale gelince özellikle seçim dönemlerinde valilerden ve yerel siyasetçilerden de destek bulmuştur. Bu siyasetçiler Yusuf ile ilişkiler geliştirerek bölge halkından oy almaya çalışmıştır. Özellikle Nijerya'daki 2007 seçimlerinde Yusuf ile ilişkiler geliştiren birçok siyasetçi örgüte çeşitli yollardan finansal kaynak sağlamıştır. Siyasetçiler dışında, Yusuf döneminde kuzey eyaletlerdeki bazı zengin iş adamlarının da Boko Haram'ı desteklediği ortaya çıkmıştır. Bu iş adamlarından biri olan Alhaji Bunu Waki, 2006 yılında Nijerya Güvenlik Hizmetleri tarafından tutuklanmıştır. Waki yaptığı savunmada İslamiyet'te sadaka ve zekât vermenin farz olduğunu bu nedenle sadece dini bir görevi yerine getirdiğini belirtmiştir.<sup>329</sup>

Yusuf döneminde, örgüt üyelerinin işlettiği çiftliklerden de Boko Haram'a bir finansal kaynak sağlanmıştır.<sup>330</sup> Çiftliklerden elde edilen gelirin miktarı her ne kadar belli olmasa da örgütün organize olmasında ve ihtiyaçlarını karşılama da çiftliklerin önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir. Yusuf döneminde, Boko Haram'ın El Kaide lideri Usame bin Ladin'den de finansal destek (3 milyon dolar) aldığı iddia edilmiştir. Fakat böyle bir iddia olsa da Ladin'in Boko Haram'a finansal kaynak sağladığıyla ilgili herhangi bir kanıt bulunamamıştır.<sup>331</sup>

Yusuf'tan sonra başa geçen Ebubekir Şekau, hem El Kaide ve IŞİD ile hem de Eş-Şabab ve Mağrip El Kaidesi ile iyi ilişkiler geliştirmiştir. Böylelikle Boko Haram, hem askeri eğitim hem de finansal destek bulma fırsatı yakalamıştır. Nitekim, Boko Haram militanlarının Somali'de faaliyetlerde bulunan Eş-Şabab terör örgütü tarafından eğitildiği, Mağrip El Kaidesi sayesinde birçok silah ele geçirdiği, El Kaide ve IŞİD tarafından da finansal destek aldığı bilinmektedir. Her ne kadar kısa bir bağlılık olsa da Boko Haram'ın 2015 yılında IŞİD'e bağlılık yemini etmesi örgütün finansal açıdan güçlenmesini sağlamıştır.<sup>332</sup>

Şekau döneminde örgütün uluslararası hayır kurumlarından da bağış adı altında finansal destek aldığı iddia edilmiştir. Nitekim, 1986 yılında kurulan ve hem İngiltere'de hem de uluslararası alanda faaliyetlerde bulunan El Muntada Vakfı, İngiliz

---

<sup>329</sup> David Doukhan, *Boko Haram: An Update And Some Thoughts About Who Is Sponsoring Boko Haram*, International Institute for Counter-Terrorism, 2013, p. 9.

<sup>330</sup> Kekilli v.d., s. 19.

<sup>331</sup> Smith, s. 87

<sup>332</sup> Sıradağ, s. 15.

Lordlar Kamarası üyesi David Alton tarafından 2012 yılında yapılan bir konuşmada Boko Haram ile ilişkilendirilmiştir. Alton, yaptığı açıklamada El Muntada'nın Boko Haram'ın operasyonlarını finanse ettiğini belirtmiştir. Fakat El Muntada Vakfı, kendi resmi internet sitesinden yayımladığı açıklamada Boko Haram ile herhangi bir bağlantılarının olmadıklarını kamuoyuna duyurmuştur.<sup>333</sup> Bu iddialardan dolayı İngiltere Hayır Komisyonu tarafından vakfa bir soruşturma başlatılmıştır. Vakfın ismine benzer birçok hayır kurumunun olması soruşturmanın yürütülmesini güçleştirmiştir. Fakat yapılan soruşturma sonucunda, vakfın Boko Haram'a finansal kaynak sağladığı yönünde herhangi bir kanıt rastlanılmadığı ifade edilmiştir. Soruşturmada temiz bir şekilde çıkan El Muntada Vakfı, günümüzde faaliyetlerine hâlen devam etmektedir.

Öte yandan, Nijerya içinde birçok hayır kurumu ve siyasi partinin de Boko Haram'ı finanse ettiği iddiaları ortaya çıkmıştır. Nitekim 2011 yılında, Nijerya'da faaliyette bulunan siyasi partilerden biri olan Halkların Demokratik Partisi ve bu partinin Senato üyesi Ali Ndume'nin örgüte finansal kaynak sağladığı iddia edilmiş ve Ali Ndume tutuklanmıştır. Ali'nin tutuklanması ancak Boko Haram örgütündeki bir üst düzey yöneticinin yakalanıp Ali'yi açığa çıkarmasıyla mümkün olmuştur.

Nijerya Mali İstihbarat Birimi'nin (NMİB) yaptığı açıklamaya göre ülke içinde Boko Haram'a finansal kaynak sağlayan kurum ve bankalar gözetim altına alınmıştır. NMİB yaptığı açıklamada zekât ve sadaka gibi dini faaliyetlerin Boko Haram tarafından sömürüldüğünü ifade etmiştir.<sup>334</sup> Öte yandan Nijerya'da, Boko Haram üyeleri ticaretle de uğraşmaktadır. FATF'ın 2016 yılındaki raporuna göre örgüt üyeleri 463 kasa balıkla yakalanmıştır. Militanlar bu balıkların satışından elde ettikleri gelirleri örgüte göndermeye çalışmıştır.<sup>335</sup> Balık ticareti dışında farklı alanlarda da örgüt üyeleri ticari faaliyetler sürdürmektedir. Örgütün bu tür ticari faaliyetlerden ve bağışlardan yıllık ne kadarlık bir gelir sağladığı belli değildir. Fakat, örgüt tüm finans kaynaklarından 2014 ve 2015 yıllarında yılda 10 milyon dolardan fazla bir gelir elde

---

<sup>333</sup> Jamie Doward, *Peer Raises Fears Over UK Charity's Alleged Links To Boko Haram*, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/09/uk-charity-boko-haram> (22 Eylül 2017).

<sup>334</sup> Doukhan, s. 10.

<sup>335</sup> FATF, GIABA And GABAC, *Terrorist Financing in West and Central Africa*, (Paris: FATF Report, 2016), p. 17.

ettiği söylenmektedir. Bu oranın 2015'ten sonra ise düştüğü belirtilmektedir.<sup>336</sup> 2017 yılında ise örgüt, askerlerinin aylık maaşlarını ödeyemez hale geldiği ifade edilmektedir. Bu düşüşün çeşitli nedenleri olabileceği gibi örgütün IŞİD ile olan birlikteliğine son vermesi de bu nedenlerden biri olarak gösterilebilir.

#### 2.4.3.2. Yasa Dışı Finans Kaynakları

Boko Haram'ın yasa dışı finans kaynaklarını genel olarak; adam kaçırma, banka soygunları, kadın ticareti, gasp, kaçakçılık ve etkin olduğu bölgelerdeki yerel halktan vergi adı altında zorla aldığı haraçlar oluşturmaktadır. Örgütün bu tür yollarla finansal kaynak sağlamaya çalışması 2009 yılından sonra olmuştur. Zira, Yusuf'un öldürülmesiyle örgüt radikalleşmiş ve Ebubekir Şekau önderliğinde bu tür faaliyetlere başlamıştır. Dolayısıyla, 2010 ile 2013 yılları arasında örgütün en önemli finans kaynaklarını banka soygunlarının oluşturması şaşırtıcı değildir. Fakat, 2013 yılından itibaren Nijerya hükümetinin Kuzey eyaletlerde Olağan Üstü Hal ilan etmesiyle örgütün yaptığı banka soygunları giderek azalmıştır. 2017 yılında yayımlanan bir rapora göre örgüt, 2010 ile 2013 yılları arasında yüzlerce bankayı soymuştur. Özellikle 2011 yılında ise Boko Haram'ın 30'dan fazla bankayı soyduğu belirtilmiştir. Örgütün 2014 yılına kadar yapmış olduğu tüm banka soygunlarından yaklaşık 6 milyon dolar gelir elde ettiği tahmin edilmiştir. Sözde dini öğretiler üzerine kurulan örgüt, bu soygunları da dini bir kılıfa uydurarak gerçekleştirmektedir. Boko Haram'a göre banka soygunları "savaş ganimetleri"dir ve dinen de caizdir.<sup>337</sup>

Boko Haram, banka soygunlarının yanı sıra polis merkezlerine, askeri kışlalara saldırarak silah temin etmeye çalışmakta, köylere ve çiftliklere baskınlar yaparak da oraları soymaya çalışmaktadır. Nitekim, 2015 yılında Nijerya'nın kuzeydoğusundaki bir kasabada yakalanan bir Boko Haram militanı üzerinden 341 tane altın sikkesi çıkmıştır. Yapılan soruşturma neticesinde bu altınların civar kasaba ve köylere yapılan baskınlar sonucunda Boko Haram üyelerince ele geçirildiği anlaşılmıştır. Yine benzer şekilde, 2016 yılında yakalanan bir başka Boko Haram militanı köy baskını sırasında içinde altın takıların olduğu bir çantayı çaldığını ve takıları yaklaşık 15 bin Euro değerinde piyasaya sürdüğünü itiraf etmiştir.<sup>338</sup> Örgüt, etkin olduğu bölgelerde değerli

<sup>336</sup> Yaya J. Fanusie And Alex Entz, *Boko Haram Financial Assessment*, Center On Sanctions And Illicit Finance, 2017, p. 2.

<sup>337</sup> a.g.e., s. 8.

<sup>338</sup> FATF, *Terrorist Financing in West and Central Africa*, s. 11.

eşyaları çalmanın dışında o bölgelerdeki hayvanları da ya çalmakta ya da zorla el koymaktadır. Örneğin 2014 yılında, Çad'dan Nijerya'nın Borno eyaletine bağlı Maiduguri şehrine getirilen yaklaşık 7 bin ineğe örgüt zorla el koymuştur.<sup>339</sup>

Boko Haram'ın yasa dışı finans kaynağını oluşturan bir başka faaliyet ise adam kaçırmaya ve gasptır. Örgütün özellikle 2013 ve 2014 yıllarında adam kaçırmaya olaylarından milyon dolarlar kazandığı söylenmektedir. Örneğin, 2013 yılında örgüt Fransız bir aileyi kaçırmış ve bu ailenin serbest bırakılması için tam olarak 3 milyon dolar fidye almıştır.<sup>340</sup> Adam kaçırmaya önemli miktarda para getirdiğini gören örgüt, hem yerli hem de yabancı birçok kişiyi kaçırmıştır. Örgüt, Nijerya içinde orta düzey gelire sahip olan birçok kişiyi kaçırmıştır. Yapılan tahminlere göre örgüt, orta düzey gelire sahip olan kişilerden 2013 yılının şubat ve haziran ayları arasında on bin dolar fidye almıştır. Örgütün 2013 yılı boyunca yerel kaçırmaya olaylarından yüz binlerce dolar kazandığı ifade edilmiştir.<sup>341</sup> 2014 yılında ise örgüt, Kamerun Başbakan yardımcısının eşini kaçırmıştır. Bu kaçırmaya olayından da örgütün önemli miktarda gelir elde ettiği ve 30 Boko Haram militanının da serbest bırakıldığı söylenmektedir.<sup>342</sup> 2014 yılında örgüt, Nijeryalı zenginleri kaçırmaya başlamış ve kaçırdığı her bir zengin için serbest bırakılması için ortalama bir milyon dolar fidye almıştır.

Boko Haram'ın gelir elde ettiği bir başka yol ise haraçlardır. Örgüt, etkin olduğu bölgelerde faaliyette olan ticari işletmelerden koruma adı altında haraç toplamaktadır. Örgüt, hükümet yetkililerinden de haraç toplayabilmektedir. Nitekim, Nijerya basınında çıkan haberlere göre bazı hükümet ve eyalet yetkilileri kendi yetki alanlarına bir saldırının olmaması için Boko Haram'a haraç vermektedir.<sup>343</sup> Örgüte haraç veren bu yetkililer genel olarak Nijerya'nın kuzeyinde olan eyaletlerde çalışmaktadır. Özellikle Bauchi ve Kano eyaletleri valileri kendi bölgelerinde bir saldırı girişiminin olmaması için Boko Haram'a 2009 ile 2011 yılları arasında yaklaşık 1.5 milyon dolar haraç verdiği bilinmektedir.<sup>344</sup> Her iki eyaletin valisi 2011 yılından sonra haraç vermeyi kesmiştir. Böylelikle, Boko Haram'ın bu eyaletlerde saldırıları başlamıştır. Örgüt 2013 ve 2014 yıllarında kontrol ettiği bölgelerde yaşayan halktan da

<sup>339</sup> a.g.e., s. 12.

<sup>340</sup> Fanusie ve Entz, s. 7.

<sup>341</sup> a.g.e., s. 7.

<sup>342</sup> FATF, *Terrorist Financing in West and Central Africa*, s. 18.

<sup>343</sup> Emmanuel Aziken, et al., *We're on Northern Govs' payroll – Boko Haram*, Vanguard, <http://www.vanguardngr.com/2012/01/we-re-on-northern-govspayrollboko-haram/> (24 Eylül 2017).

<sup>344</sup> Fanusie ve Entz, s. 8.

zorla haraç almıştır. 2015 ve 2016 yıllarında Nijerya'nın örgüt ile verdiği etkin mücadele neticesinde Boko Haram etkinliğini bazı bölgelerde kaybetmiş ve vergi adı altında topladığı haraçlarda önemli oranda azalma olmuştur.

Tüm bunların yanında Boko Haram kadın ticareti ile de uğraşmaktadır. Örgüt özellikle okullara baskınlar düzenleyerek birçok kız öğrenciyi kaçırmakta ve daha sonra onları satmaktadır. Örgüt kaçırdığı kadınları bir cinsel köle olarak da kullanmaktadır. Sadece 2014 yılında Chibok'ta yapılan bir okul baskınında 274 kız öğrenci kaçırılmıştır. Bu kızların serbest bırakılması için örgüte önemli miktarda fidyeler verilmektedir. Verilen fideler örgütü zenginleştirirken bir sonraki kaçırma eylemleri için onları cesaretlendirmektedir. Çünkü örgüt, bu kaçırma olaylarından önemli miktarda gelir elde edebileceğini görmüştür. Bütün bu faaliyetlerden Boko Haram'ın ne kadarlık bir gelir elde ettiğini tahmin etmek oldukça zordur. Fakat, örgütün 2006 ile 2011 yılları arasında toplam 70 milyon dolarlık bir gelir elde ettiği söylenmektedir.<sup>345</sup> 2011 ve 2015 yılları arasında ise örgütün yılda yaklaşık 10 milyon dolar kazandığı 2016 yılından itibaren ise, Nijerya ordusunun hem bölgesel hem de uluslararası alanda Boko Haram'a karşı verdiği mücadele nedeniyle örgütün yıllık gelirinin giderek azaldığı ifade edilmektedir.

Sonuç itibari ile El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütleri faaliyetlerini yürütebilmek ve militanlarının giderlerini karşılayabilmek için, tüm diğer terör örgütleri gibi, finansal kaynağa muhtaçlardır. Bu nedenle El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütleri hem yasal yollardan hem de yasa dışı yollardan finansal kaynak bulmaya çalışmaktadır. Terör örgütleri için finansal kaynakların hayati bir öneme sahip olması terörizmin finansmanı ile mücadeleyi ön plana çıkarmaktadır. Nitekim, finansal kaynaklardan mahrum bırakılmış bir terör örgütünün ömrü uzun süremeyeceği gibi eylem kapasitesi de çok önemli bir oranda azalacaktır. Bu doğrultuda, çalışmanın üçüncü bölümünde genel anlamda terörizmin finansmanı ile özel anlamda ise dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele konusunun önemine değinilecektir. Bu bağlamda BM, AB ve FATF Çalışma Grubu'nun faaliyetleri ele alınacaktır.

---

<sup>345</sup> a.g.e. s. 7.



## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE

#### 3.1. BM ve AB BÜNYESİNDE DİNİ MOTİFLİ TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE

Terör örgütlerinin finans kaynaklarını önlemeye yönelik uluslararası alanda yapılacak bir mücadele, terör saldırılarının azaltılmasında veyahut tamamen saldırıların ortadan kaldırılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü terör örgütlerinin operasyon kabiliyetleri, doğrudan onların finansal kaynak bulma kapasiteleriyle ilgili olmaktadır. Yani finansal kaynak bulma noktasında sıkıntı çekmeyen bir örgüt, dünyanın herhangi bir yerinde çeşitli terör saldırılarında bulunabilmektedir. Nitekim, dini motifli terör örgütü kategorisinde yer alan El Kaide, 11 Eylül saldırılarını gerçekleştirerek dünyanın bir ucundan öbür ucuna saldırı eylemleri yapılabileceğini göstermiştir. Yine benzer şekilde aynı kategoride olan İŞİD terör örgütü, son zamanlarda Avrupa içinde birçok ülkede saldırı eylemleri gerçekleştirerek terör eylemlerinin dünyanın herhangi bir yerinde olabileceğini herkese göstermiştir. Böylelikle, Soğuk Savaş dönemindeki klasik terörizm anlayışı artık yerini küresel terörizme bırakmıştır. Bu yeni model terörizm ile yapılacak mücadele, sadece tek bir ülkenin değil birçok ülkenin işbirliği içine girmesini zorunlu hale getirmiştir. Zira artık terörizm, sadece bir ülke içinde değil birden fazla ülke içinde örgütlenip dünyanın herhangi bir yerinde saldırılar gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle, uluslararası alanda terörizmin finansmanı ile mücadele üzerinde durulması gereken önemli konular arasında yer almaktadır.

Terörizm ile etkin ve kapsamlı bir mücadele yapılabilmesi için öncelikle terör örgütlerinin ana unsurlarının iyi bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Bir terör

örgütü, ilk başta bir ideolojiye daha sonra ise bir örgütlenmeye ve bu örgütlenmenin gerçekleşip ideolojinin ayakta kalması için de hem finansal hem de insani kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla, bahsi geçen (ideoloji, örgütlenme ve kaynak) unsurlarından birinin ya da bir kaçının engellenmesi veyahut ortadan kaldırılması terör örgütlerini başarısızlığa uğratacaktır. Bir terör örgütünü başarılı yapan unsurlar ise; “moral” ve “operasyonel kabiliyet” unsurlarıdır. Operasyonel kabiliyet unsuru doğrudan finansal kaynaklarla ilişkiliyken moral unsuru ise dolaylı yoldan finansal kaynaklarla bağlantılıdır.<sup>346</sup> Bu açıdan, terör örgütlerinin finansmanını önlemek operasyonel kabiliyetlerini sınırlandırmak için hayati öneme sahiptir. Nitekim, 1993 yılında New York’ta Dünya Ticaret Merkezine yapılan bombalı saldırıda teröristlerin yeteri kadar finansal kaynak bulamadıkları için daha büyük bir bomba kullanamadıkları bilinmektedir. Benzer şekilde, 1995 yılında Pakistan’ın başkenti İslamabad’da Mısır büyükelçiliğine düzenlenen ve 15 kişinin yaşamını yitirdiği saldırı aslında ABD büyükelçiliğine yapılmak istenmiştir. Fakat, maddi yetersizlik nedeniyle saldırı ABD’ye değil Mısır büyükelçiliğine yapılmıştır.<sup>347</sup>

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi finansal kaynaklar, terör örgütlerinin eylem yapma kapasitelerini doğrudan etkilemektedir. Finansal kaynak ve eylem kapasitesi arasında doğrudan bir ilişki olmasına rağmen uluslararası alanda terörizmin finansmanı ile mücadele konusu 11 Eylül saldırılarına kadar hak ettiği değeri görememiştir. Bu saldırılardan önce uluslararası alanda birkaç çalışma olmuştur. Fakat, bu çalışmalara taraf olan ülkelerin azlığı veya taraf olursa bile mücadele aşamasında yeteri kadar özen ve önemin gösterilmemesi bu çalışmaları arka planda bırakmıştır. Nitekim, James Adams 1986 yılında çıkardığı “The Financing of Terror” adlı eseriyle terörizmin finansmanı ile mücadele konusuna yeterince önemin gösterilmediğini ifade etmiştir.<sup>348</sup> 11 Eylül saldırıları öncesi uluslararası alanda terörle mücadele anlayışı; *Terörizmi Ortaya Çıkaran Nedenleri İncelemek* ve *Teröristle Mücadele* etmek olmak üzere iki ana unsur üzerinde yoğunlaşmıştır.<sup>349</sup> Bu dönemde devletler, Teröristle Mücadele unsurunu güvenlik ve askeri seçenekler üzerine inşa

<sup>346</sup> Hasan Aykın, “Türkiye’nin Terörün Finansmanı İle Mücadele Sistemi,” *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, ed. Süleyman Özeren ve Murat Sever, Karınca Yayınevi, 2011, s. 262.

<sup>347</sup> Haydar Çakmak, “Terörizmin Finansman Boyutu Ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri,” *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, (Ankara: Barış Platin Kitabevi, 2009), s. 15.

<sup>348</sup> James Adams, *The Financing Of Terror: Behind The PLO, IRA, Red Brigades, And M-19 Stand The Paymasters: How The Groups That Are Terrorizing The World Get The Money To Do It*, (New York: Simon & Schuster, 1986).

<sup>349</sup> a.g.e., s. 8.

etmişlerdir. Terörizmi Ortaya Çıkaran Nedenler ise üzerinde dikkatle durulması gereken bir konu olmuştur. Çünkü, Terörizmi Ortaya Çıkaran Nedenler bazında yapılan mücadelede, terör örgütlerinin varlık sebepleri ve eylem amaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Terör örgütlerinin amaçları; devleti istikrarsızlaştırmak, kaos ortamı yaratmak ve hedef ülkeyi bölmek olduğu için devletlerin bahsi geçen unsuru kullanarak terörizmle mücadele etmeye çalışması oldukça güç olmuştur.<sup>350</sup> Ayrıca, Soğuk Savaş döneminde devletlerin, terörizmi karşı bloğa zarar vermek amacıyla bir dış politika aracı olarak görmeleri terörizm ile mücadelede karşılaşılan bir başka zorluk olmuştur. Söz konusu dönemde, terörizmi kendi amaçları doğrultusunda finanse eden birçok devlet olmuştur. Fakat, Soğuk Savaşın bitmesi ve küreselleşme dalgasının başlamasıyla birlikte terör örgütleri artık kendi kendilerini finanse etmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeple, 11 Eylül saldırılarına kadarki süreçte uluslararası hukuk alanında ne terörizm ne de dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele üzerinde durulan önemli konular arasında kendine yer bulamamıştır. Her ne kadar, 1999 yılında BM Genel Kurulu tarafından “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme” kabul edilmiş olsa da bu sözleşmeye sadece 4 ülke taraf olmuş ve diğer ülkeler tarafından bu sözleşmeye yeteri kadar önem verilmemiştir. Bu sözleşme hak ettiği önemi ancak 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra kazanabilmiştir. Bu saldırılardan sonra sözleşmeye 156 devlet taraf olmuştur.

11 Eylül saldırılarından sonra ise genelde terörizme, özelde ise dini motifli terörizmin finansmanına yönelik uluslararası alanda etkin bir mücadele verilmeye başlanmıştır. Verilen mücadele ile; terör örgütlerinin eylem kabiliyetlerinin ortadan kaldırılması, eylem için yapılan hazırlıkların önceden tespit edilmesi, terör örgütlerine olan para akışının durdurulması ve uluslararası alanda ülkelerin terörizme karşı işbirliği yapması gibi konular önem kazanmıştır. Bu saldırılardan sonra Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve FATF (Mali Eylem Görev Grubu) gibi kuruluşlar terörizm ve dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli kararlar almıştır.

Özetle, 11 Eylül saldırıları uluslararası alanda dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemden önce; 1977 yılında ABD tarafından “Uluslararası Acil Ekonomik Güç Yasası” ve 1996 yılında “Terörist Örgütlere Malzeme Desteği Sağlanması Hakkındaki Kanun”

---

<sup>350</sup> a.g.e., s. 9.

çıkarılmıştır. Aynı şekilde İngiltere tarafından “Teröristin Finansmanı Birimi (Terrorist Financing Unit)” isminde bir birim kurulmuştur. 1999 yılında ise BM Güvenlik Konseyi tarafından El Kaide ve Taliban’a karşı Kara Para Aklamayla Mücadeleyi öngören 1267 sayılı karar çıkarılmıştır. Fakat, daha önce de değinildiği gibi bütün bu gelişmeler ya tek bir ülkenin çabasıyla yapılmış ya da bu çalışmalara taraf olan ülke sayısı oldukça az olmuştur. 2001 yılından sonra ise BM, AB ve G8 ülkelerince dini motifli terörizmin finansmanına karşı yapılan mücadele, gündemi meşgul eden önemli konular arasında kendine yer bulmuştur. Konunun önem kazanmasında özellikle ABD ve BM’nin önemli bir etkisi olmuştur. Nitekim, 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD dünyanın her yerinde terörizmle ve terörizmin finansmanı ile mücadele edeceğini belirtmiş tüm dünyaya “ya bizimlesiniz ya da teröristlerle” mesajını vermiştir. Bu dönemde, ABD’nin terörizmle mücadelede kararlı duruşu ve sert tavrı birçok ülkenin de terörizme karşı işbirliği yapmasını sağlamıştır. Böylelikle, uluslararası alanda dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele daha etkin ve daha yaygın bir hal almıştır.

### **3.1.1. Birleşmiş Milletler’in Terörizmin Finansmanı ile Mücadelesi**

BM çatısı altında dini motifli terörizmin finansmanı ile yapılan mücadeleyi, 11 Eylül saldırıları öncesi ve sonrası olmak üzere iki boyutta incelemekte fayda vardır. Zira 11 Eylül saldırıları, dini motifli terörizmin finansmanı ile yapılan mücadelede bir milat olarak sayılmaktadır. BM’nin 11 Eylül saldırılarından önce terörizmin finansmanı ile ilgili yaptığı çalışmalar BM’ye üye olan ülkelerin inisiyatifine bırakıldığı için uygulamada istenilen etkiyi gösterememiştir. Fakat bu durum, 11 Eylül saldırılarından sonra değişmiş, BM daha etkin ve daha aktif bir rol üstlenmiştir.

#### **3.1.1.1. 11 Eylül Saldırıları Öncesi Dönem**

BM, 1960’lı yılların başından beri terörizmle mücadele etmektedir. Bu mücadele kapsamında 11 Eylül’den önce BM bünyesinde çeşitli sözleşme ve protokoller hazırlanmıştır. Söz konusu sözleşme ve protokoller şunlardır;

1. “1963 Tarihli Uçak İçinde İşlenen Suçlar Ve Diğer Eylemler Hakkında Sözleşme”
2. “1970 Tarihli Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme”

3. “1971 Tarihli Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme”
4. “1973 Tarihli Diplomatik Temsilcilikler Dahil Uluslararası Alanda Koruma Altındaki Kimselere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Sözleşme”
5. “1979 Tarihli Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme”
6. “1980 Tarihli Nükleer Maddelerin Fiziksel Olarak Korunmasına İlişkin Sözleşme”
7. “1988 Tarihli Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye Ek Protokol”
8. “1988 Tarihli Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme”
9. “1988 Tarihli Kıta Sahanelerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Protokol”
10. “1991 Tarihli Yerinin Tespiti Amacıyla Plastik Patlayıcıların İşaretlenmesine İlişkin Sözleşme”
11. “1997 Tarihli Terörist Bombalamaların Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”
12. “1999 Tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”

Yukarıda ismi verilen sözleşmelerden de anlaşılacağı gibi terörizm, zaman içinde evrimleşmiş ve farklı boyutlara dönüşmüştür. Bu nedenle, BM çatısı altında terörizme karşı verilen mücadele de gün geçtikçe yeni boyutlar kazanmıştır. Terörizmle yapılan mücadelenin boyut değiştirip finansal kaynaklarla mücadele şeklini alması ise ancak 1999 yılında mümkün olabilmiştir. Bu tarihe kadar yapılan bazı sözleşmelerin içeriğine değinmekte yarar vardır. İlk olarak; Tokyo’da 1963 yılında “Uçak İçinde İşlenen Suçlar Ve Diğer Eylemler Hakkında Sözleşme” imzalanmıştır. 1960’lı yıllarda uçak kaçırma eylemlerinin sıklığı yüzünden yapılan bu sözleşme, genel olarak uçak içinde güvenliğin sağlanmasını öngörmüştür. Güvenlik ortamının sağlanması için de özellikle kaptan başta olmak üzere, mürettebata ve gerekli görüldüğü takdirde yolculara da suç eylemini bertaraf etme yetkisi verilmiştir. 1969 yılında yürürlüğe giren bu sözleşme, uçakta işlenen suçların önlenmesini öngörmüş

uçak kaçırma eylemlerini ise bir suç olarak görmemiştir.<sup>351</sup> Fakat, 1970 ve 1971 yıllarında uçak kaçırma eylemlerine yönelik yapılan diğer sözleşmelerle birlikte artık bu tür eylemler suç sayılmış ve devletlerarası işbirliğinin gerekliliği ön plana çıkmıştır.

Terörizmle mücadele konusunda önemli sözleşmelerden biri olan “1997 Tarihli Terörist Bombalamaların Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme” genel olarak kamusal alanlarda insanları öldürecek veya yaralayacak patlayıcı maddelerin kullanımını önlemeye çalışmayı amaç edinmiştir. Terörist kavramının doğrudan kullanılması bakımından da bir öneme sahip olan bu sözleşme, taraf ülkelerin işbirliği içinde çalışmasını ve teröristlerin iade edilmesini öngörmüştür.<sup>352</sup>

Konu açısından asıl önemli olan sözleşme ise, şüphesiz 1999 yılında BM Genel Kurulu tarafından hazırlanmış olan “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”dir. Sözleşmenin 2. Maddesinin 1. Bendi terörizmin finansmanını açıklamakta ve terörizm eylemlerinin ne olduğunun tanımını yapmaktadır. Buna göre:

Herhangi bir kişi, her ne suretle olursa olsun, tümüyle veya kısmen, aşağıda sayılan eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek, doğrudan ya da dolaylı olarak yasadışı bir şekilde ve kasten, fon sağlamak veya toplamakta ise, bu sözleşmeyi ihlal eder: a) Ekte sayılan antlaşmaların herhangi biri kapsamında ve vazettiği tanım çerçevesinde suç teşkil eden eylem, b) Niteliği veya kapsamı itibarıyla, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silahlı çatışma durumunda çarpışmalara doğrudan katılmayan herhangi bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler.<sup>353</sup>

Bahsi geçen sözleşmenin 4. Maddesi taraf olan bütün ülkelere terörizmin finansmanını önlemeye yönelik bazı yükümlülükler getirmektedir. Buna göre taraf ülkeler terörizmin finansmanına karşı iç hukukta fon ve diğer kaynaklara el koyacak veya bu kaynakları dondurabilecek bazı düzenlemeler yapmalıdır. Aynı doğrultuda sözleşmenin 5, 6 ve 8. Maddelerinde de terörizme fon sağlayan kişilerin yargılanıp cezalandırılması için iç hukukta düzenlemelerin yapılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Sözleşmenin 12. Maddesinde ise banka hesaplarına değinilmektedir. Bu maddeye göre terörizme fon sağlamanın önüne geçilmesi için

<sup>351</sup> Caşın, 2008, s. 787.

<sup>352</sup> UN, *International Convention For The Suppression Of Terrorist Bombings*, 1997, <https://www.un.org/ruleoflaw/files/english-18-9.pdf> (8 Ekim 2017).

<sup>353</sup> UN, *International Convention For The Suppression Of The Financing Of Terrosim*, 1999, <https://www.un.org/ruleoflaw/files/International%20Convention%20for%20the%20Suppression%20of%20the%20Financing%20of%20Terrorism.pdf> (8 Ekim 2017).

bankadaki hesapların gizliliği ilkesi ihlal edilebilmektedir. Böylelikle, gizlilik ilkesinin arkasına sığınarak terörizme yapılacak kaynak aktarımlarının önüne geçilmek hedeflenmiştir. Ayrıca sözleşmenin 1. Maddesinde yer alan "...doğrudan veya dolaylı olarak edinilen fonları veya böyle bir suçun işlenmesi sayesinde doğrudan veya dolaylı olarak temin edilen fonları kapsar" ifadesi ile de terör örgütlerinin hayır ve benzeri kâr amacı gütmeyen kurumlardan finansal kaynak sağlaması da suç sayılmıştır. Özellikle, dini motifli terör örgütlerinin hayır kurumlarından aldığı finansal destekler göz önünde bulundurulduğunda bu kararın terörizmin finansmanı ile mücadelede ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Fakat, sözleşmenin bağlayıcılığı olmasına rağmen uygulamada çok fazla bir yaptırım gücünün olmaması ve 11 Eylül 2001 öncesi dönemde sözleşmeye taraf olan ülke sayısının az olması gibi nedenlerden dolayı 1999 sözleşmesi hak ettiği değeri görememiştir. 11 Eylül saldırılarından sonra ise, BM ve ABD'nin çağrısıyla bu sözleşmeye taraf olan ülke sayısı giderek artmış ve en nihayetinde sözleşme hak ettiği değeri görmüştür.

1999 sözleşmesi dışında 11 Eylül saldırılarından önce BM çatısı altında alınan bazı kararlar ve sözleşmeler de mevcuttur. Bu sözleşmelerden biri; her ne kadar doğrudan terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla çıkarılmamış olsa da BM Genel Kurulu tarafından 1988 yılında kabul edilen "Uyuşturucu Ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"dir. Bu sözleşme terörizmin finansmanı ile mücadele için önemlidir. Zira uyuşturucu madde kaçakçılığı çoğu terör örgütünün olduğu gibi dini motifli terör örgütlerinin de önemli finans kaynakları arasında yer almaktadır. Viyana Konvansiyonu olarak da adlandırılan bu sözleşme, uluslararası alanda gerçekleştirilen uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığını denetlemeyi, kontrol altına almayı ve önlemeyi amaç edinmektedir.<sup>354</sup> Bu sözleşmeyle birlikte taraf ülkeler arasında iş birliği artmış ve taraf ülkelerce kara para aklamaya yönelik iç düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Sözleşmede kara para, uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen gelirlerle sınırlı tutulmuştur. Sözleşme doğrudan kara para aklama kavramını kullanmasa da bu kavramın yerine bir tanım

---

<sup>354</sup> UN, *Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, 1988, [http://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/conventions-drug-control/1988\\_Convention.pdf](http://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/conventions-drug-control/1988_Convention.pdf) (9 Ekim 2017).

yapıp bütün devletleri kara para aklamaya karşı mücadeleye çağıran ilk BM sözleşmesi olarak bir öneme sahiptir.<sup>355</sup>

BM çatısı altında terörizmin finansmanına yönelik alınan kararlardan biri ise A/Res/49/60 sayılı karardır. Bu karar, 1995 yılında BM Genel Kurulunca “Terörizmin Bertaraf Edilmesine İlişkin Önlemler Bildirisi” ile çıkarılmıştır. Bildirinin 5. Maddesinin (a) bendine göre; “Devletler ...terörist eylemleri örgütlemekten, teşvik etmekten, kolaylaştırmaktan, finanse etmekten sakınmalı...”dır.<sup>356</sup> Çalışmanın konusu açısından bu kararı ve bildiriye önemli kılan şey ise “finans” teriminin kullanılmasıdır. Zira, bu bildiri ile ilk defa BM çatısı altında terörizmin finansmanından doğrudan bahsedilmiş ve devletlerin terörizmi finanse etmeleri önlenmeye çalışılmıştır.<sup>357</sup> Benzer şekilde, BM Genel Kurulu 1996 yılında terörizmin finansmanı ile mücadeleyi de kapsayan 51/210 Sayılı başka bir karar almıştır. Kararın 3. Maddesinin (d) bendinde kâr amacı gütmeyen kuruluşların kötüye kullanımlarını engellemek için devletlere bazı yetkiler verilmiştir. Buna göre 3. Maddenin (d) bendi şu şekilde bir çağrı yapmaktadır:

Toplumsal, kültürel ve hayır amaçlı olanlar da dâhil olmak üzere, dernek, grup veya teşkilatların, teröristler tarafından, etkinlikleri izlemek maksadıyla kötüye kullanılması hususunun; devletin kendi milli mevzuatı gereğince yeterli derecede haklı sebep bulunması halinde, kendi yargı yetkisi dâhilinde ve uygun uluslararası işbirliği kanalları vasıtasıyla araştırılması.<sup>358</sup>

Genel Kurulun 51/210 sayılı kararı, doğrudan hayır kurumlarını ve kâr amacı gütmeyen her türlü kültürel ve toplumsal kuruluşları baz aldığı için dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli bir yere sahiptir. Çünkü dini motifli terör örgütlerinin finans gelirleri büyük oranda hayır kurumlarından sağlanmaktadır. Söz konusu kararın 3. Maddesinin (f) bendinde ise, terörizmin finansmanının kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlardan yasal yollarla olabileceği gibi yasadışı yollardan da sağlanabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle Genel Kurul, ülkeleri önlemler almaya davet etmiştir.

<sup>355</sup> Haydar Çakmak, “Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri,” *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, (Ankara: Barış Platin Kitabevi, 2009), s. 175.

<sup>356</sup> UN General Assembly, *Measures To Eliminate International Terrorism*, 1995, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/49/60](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/49/60) (9 Ekim 2017).

<sup>357</sup> Çakmak, *Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri*, s. 176.

<sup>358</sup> UN General Assembly, *51/210. Measures To Eliminate International Terrorism*, 1996, <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm> (9 Ekim 2017).



BM Güvenlik Konseyi'nin de 11 Eylül saldırıları öncesi doğrudan veya dolaylı olarak terörizm ve dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda aldığı bazı kararlar vardır. Buna göre Güvenlik Konseyi'nin 11 Eylül saldırılarından önce aldığı kararlar sırasıyla şunlardır:

1. “31 Mart 1992 Tarihli 748 Sayılı Karar”
2. “8 Aralık 1998 Tarihli 1214 Sayılı Karar”
3. “15 Ekim 1999 Tarihli 1267 Sayılı Karar”
4. “19 Ekim 1999 Tarihli 1269 Sayılı Karar”
5. “19 Aralık 2000 Tarihli 1333 Sayılı Karar”
6. “30 Temmuz 2001 Tarihli 1363 Sayılı Karar”

Güvenlik Konseyi'nin dolaylı yoldan terörizme karşı almış olduğu kararlardan olan 748 sayılı karar, Libya'nın içeride ve dışarda terör örgütlerine yönelik yeteri kadar tedbir almaması ve desteklemeye çalışması üzerine, BM Antlaşmasının 2. Maddesinin 4. Bendi hatırlatılarak; “Kuvvet kullanmak ya da kullanma tehdidinde bulunan terör eylemlerine katılmak, yardımda bulunmak, bunları... organize etmek veya... kendi topraklarında örgütlü etkinliklere göz yummaktan sakınırlar” yükümlülüğü getirilmiştir.<sup>359</sup> 748 sayılı karar devletlere, terörizme mali yardımda bulunmama yükümlülüğü getirmesi açısından önemlidir. Bu kararın alınmasında, Libya'nın özellikle 1980 ve 2001 yılları arasında dini motifli terör örgütlerine (Abu Nidal gibi) mali yardımlar yapması, askeri ve lojistik malzemeler sağlaması, ülke içinde terör kamplarının kurulmasına izin vermesi ve birçok saldırı eyleminin arkasında bulunması veya bu eylemlerde bulunan kişilerin yargılanıp cezalandırılması için bir çaba sarf etmemesi etkili olmuştur.<sup>360</sup>

Benzer şekilde, Afganistan'da Taliban yönetiminin başta El Kaide olmak üzere çeşitli dini motifli terör örgütlerine destek vermesi nedeniyle Güvenlik Konseyi 1998 yılında 1214 sayılı kararı almıştır. 1214 sayılı kararda Taliban yönetimi teröre mali destek sağladığı için eleştirilmiştir. Bu karar ile BM Güvenlik Konseyi, Taliban yönetimini yasadışı yollarla ürettiği uyuşturucu maddeleri durdurmaya çağırmıştır. Ayrıca Konsey, Taliban'ın bu tür maddelerin satışından elde ettiği geliri terör

<sup>359</sup> UN Security Council, *Libyan Arab Jamahiriya S/RES/748/(1992)*, 1992, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/748\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/748(1992)) (9 Ekim 2017).

<sup>360</sup> Libya'nın terör örgütlerine verdiği destek hakkında daha fazla bilgi için bakınız: Kedikli, *Uluslararası Terörizm ve Devlet Sorumluluğu*, s. 143.

örgütlerine aktarmasından endişe duyduğunu belirtmiştir.<sup>361</sup> Güvenlik Konseyi'nin aldığı 1267 sayılı karar da Taliban yönetimi ile ilgilidir. Buna göre alınan kararda, "Afganistan topraklarında özellikle de Taliban kontrolündeki bölgelerde terör örgütlerine barınak, eğitim ve saldırı eylemlerini planlama" imkânı verildiği belirtilmiş ve bu durumun "uluslararası güvenlik ve barışı tehdit ettiği kanaatine" varılmıştır.<sup>362</sup> Ayrıca kararda, Taliban yönetiminin Usame Bin Ladin'e ve onunla bağlantılı olan kişilere güvenli bir liman olarak hizmet ettiğine değinilmiş ve Taliban'ın uluslararası terörizmi himaye ettiği ifade edilmiştir. Kararda, Ladin'in ABD elçiliklerine yönelik saldırılar gerçekleştirmesi nedeniyle ABD'ye teslim edilmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Güvenlik Konseyi, BM Antlaşması'nın VII. Bölümü gereğince Taliban yönetiminin fon kaynaklarına ve hava araçlarının iniş kalkışına yönelik bazı yaptırımlar almaya karar vermiştir. Bu yaptırımları izlemek amacıyla da 1267 sayılı kararın 6. Maddesinde bir "Yaptırımlar Komitesi"nin kurulması öngörülmüştür. Komite, terörizme finansal kaynak sağlayan birey ve grupları saptamak, bunların bir listesini çıkararak BM'ye sunmakla görevlendirilmiştir. Çıkarılan listede ismi olan birey veya grupların finansal gelir ve kaynaklarına ise tüm üye ülkeler el koymakla veya dondurmakla yükümlü tutulmuştur.<sup>363</sup> Güvenlik Konseyi aldığı 1267 sayılı kararla, artık BM Antlaşmasının VII. Bölümündeki yaptırımların bir gruba veya kişiye yönelik de olabileceğini göstermiştir. 1267 sayılı karar, bu yönüyle önemli olup BM'nin dönüşüm geçirdiğinin bir göstergesi olmuştur.

Güvenlik Konseyi'nin aldığı 1269 sayılı karar dini motifli terörizmin finansmanının önlenmesi açısından önemli olan bir diğer karardır. Konsey, bütün ülkeleri bu kararın 4. Maddesinde yer alan önlemleri almak için işbirliğine çağırmıştır. Kararın 4. Maddesindeki bazı önlemler şunlardır:

1. Terör saldırılarını önlemek ve engellemek, vatandaşlarını ve diğer bireyleri terörist saldırılardan korumak ve bu tür eylemler gerçekleştirenleri adalete teslim etmek için iki taraflı veya çok taraflı olacak şekilde antlaşmalar ve düzenlemeler yapmak;
2. Tüm devletlerin kendi topraklarında terör eylemlerinin finansman ve hazırlıklarının önlenmesi ve engellenmesi için bütün yasal yolları kullanması;

---

<sup>361</sup> UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1214 (1998)*, 1998,

[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1214\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1214(1998)) (11 Ekim 2017).

<sup>362</sup> UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1267(1999)*, 1999,

[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)) (11 Ekim 2017).

<sup>363</sup> Çakmak, *Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri*, s. 183.

3. Terör eylemlerini finanse eden, bu eylemlere katılan veya planlayan kişilerin tutuklanması ve geri iade edilmesini sağlamak.<sup>364</sup>

11 Eylül saldırıları öncesi Güvenlik Konseyi'nce alınan bir başka karar ise 19 Aralık 2000 tarihli 1333 sayılı karardır. Bu karar genel olarak 1267 sayılı karara benzemektedir. Kararda Taliban ve Usame Bin Ladin başta olmak üzere El Kaide terör örgütü hedef alınmaktadır. Güvenlik Konseyi 1333 sayılı kararla, Yaptırımlar Komitesi tarafından El Kaide ve Taliban'ın belirlenen fonlarına yönelik dondurma işlemlerinin her devletçe başlatılması çağrısında bulunmuştur. Karara göre her ülke kendi sınırları içinde bulunan ve Taliban'a ait olan bütün büroları (Afgan havayolları dâhil) kapatmalıdır. 1333 sayılı karar ile Yaptırımlar Komitesi'nden El Kaide ve Ladin ile bağlantılı olan herkesin bir listesinin oluşturulması istenmiştir. Kararın 18. Maddesinde ise üye ülkelerden, Komite'nin oluşturacağı listedeki bütün kişilere gerekli soruşturma ve cezalandırma işlemlerinin yapılması yönünde adımlar atmaları beklenmiştir.<sup>365</sup> Ayrıca, kararın 9. Maddesinde Taliban'ın uyuşturucu madde kaçakçılığında elde ettiği gelir ile terör örgütlerini finanse ettiği ifade edilmiş ve Taliban'dan hem uyuşturucu madde yetiştirmeyi hem de terör örgütlerini finanse etmeyi bırakması istenilmiştir. 1333 sayılı karar ile BM, 1267 sayılı kararda yaşadığı dönüşümü devam ettirmiştir. Zira artık yaptırımlar, sadece devletlere yönelik değil birey ve gruplara yönelik olmaya devam etmiştir.

Güvenlik Konseyi 11 Eylül saldırılarından önce konu açısından aldığı son karar ise 1363 sayılı karar olmuştur. Bu karar, 1267 ve 1333 sayılı kararlar hatırlatılarak tüm bu kararların uygulanmasını izlemek amacıyla bir "Gözlem Grubu"nun kurulmasını öngörmüştür. Kurulan bu grup biri başkan olmak üzere 5 uzmandan oluşturulmuştur. 1363 sayılı kararın 4. Maddesinin (a) bendinde ise grubun; "...silah alımlarıyla, terörizmin finansmanı, kara para aklama, mali işlemler ve uyuşturucu kaçakçılığı..." gibi alanlar arasında bağlantıları gözlemleyeceği ve "...1267 ile 1333 sayılı kararlardaki tüm önlemlerin uygulanması..." için gereken izlemeleri yapacağı belirtilmiştir.<sup>366</sup>

<sup>364</sup> UN Security Council, *Responsibility Of The Security Council In The Maintenance Of International Peace And Security S/RES/1269(1999)*, 1999,

[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1269\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1269(1999)) (11 Ekim 2017).

<sup>365</sup> UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1333(2000)*, 2000,

[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1333\(2000\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1333(2000)) (11 Ekim 2017).

<sup>366</sup> UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1363(2001)*, 2001,

[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1363\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1363(2001)) (11 Ekim 2017).

### 3.1.1.2. 11 Eylül Saldırıları Sonrası Dönem

11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide tarafından ABD'ye yönelik gerçekleştirilen terör saldırıları uluslararası toplumu dehşete düşürmüştür. Bu saldırılarla birlikte hem BM'nin hem de uluslararası toplumun bir numaralı gündem konusu küresel terörizm ve dini motifli terörizm olmuştur. Bu tür terörizm ile yapılacak mücadelede ise terörizmin finansman boyutu ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda, 11 Eylül saldırılarından sonra BM Güvenlik Konseyi dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelede önemli adımlar atmış ve bu konuda birçok karar almıştır. Güvenlik Konseyi'nin 11 Eylül saldırılarından sonra aldığı kararlar şunlardır:

1. "12 Eylül 2001 Tarihli 1368 Sayılı Karar"
2. "28 Eylül 2001 Tarihli 1373 Sayılı Karar"
3. "12 Ekim 2001 Tarihli 1377 Sayılı Karar"
4. "16 Ocak 2002 Tarihli 1390 Sayılı Karar"
5. "17 Ocak 2003 Tarihli 1455 Sayılı Karar"
6. "30 Ocak 2004 Tarihli 1526 Sayılı Karar"
7. "8 Ekim 2004 Tarihli 1566 Sayılı Karar"
8. "29 Temmuz 2005 Tarihli 1617 Sayılı Karar"
9. "22 Aralık 2006 Tarihli 1735 Sayılı Karar"

Tüm bunların dışında Güvenlik Konseyi tarafından terörizm ve dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele için 1822(2008), 1963(2010), 1988(2011), 1989(2011), 2083(2012), 2129(2013), 2170(2014), 2255(2015), 2253(2015) ve 2341(2017) sayılı kararlar da alınmıştır. Konsey tarafından alınan bu kararlarla birlikte uluslararası alanda genelde terörizme özeldir ise dini motifli terörizmin finansmanına karşı etkin bir mücadele başlatılmıştır. Verilen bu mücadelenin başarılı olması için de şüphesiz devletlerarası işbirliği zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle BM, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda devletlerarası işbirliğinin artması ve iç hukuki düzenlemelerin yapılması için üzerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmıştır.

11 Eylül saldırılarından sonra Güvenlik Konseyi'nce birçok karar alınmasına rağmen aslında en önemli iki kararın 1368 ve 1373 sayılı kararlar olduğu söylenebilir. Çünkü alınan diğer kararlar genel olarak bu iki kararın devamı niteliğinde olmuştur.

Bu nedenle, 1368 ve 1373 sayılı kararlar üzerinde durmakta fayda vardır. 12 Eylül tarihinde alınmış olan 1368 sayılı karar, ABD'ye yapılmış olan saldırıların kınanması ve tüm ülkelerin terörizme karşı bazı önlemler alması için çıkarılmıştır. Tüm diğer kararlar gibi 1368 sayılı kararda da uluslararası barış ve güvenliğin tehdit edildiği belirtilmiştir. Kararda saldırıları düzenleyenlere mali ve her türlü yardımı yapanların yargıya teslim edilmesi için uluslararası alanda bir mücadelenin verilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.<sup>367</sup>

Dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelede bir diğer önemli karar olan 1373 sayılı karar; El Kaide, Bin Ladin, Taliban ve 11 Eylül saldırıları gibi konularla sınırlı kalmamıştır. Bu yönüyle 1373 sayılı karar, Güvenlik Konseyi'nin terörizme ve terörizmin finansmanına karşı genel bir mücadele verdiği ilk karar olmuştur.<sup>368</sup> Kararda bütün ülkeler, acilen işbirliğini artırmaya çağırılmış ve terörizmin finansmanının engellenmesi için mücadeleye davet edilmiştir. Kararın 1. Maddesi terörizmin finansmanının önlenmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Buna göre, Güvenlik Konseyi, kararın 1. Maddesinde tüm devletleri:

- a) Terörist eylemlerin finansmanını önlemesine ve cezalandırmasına;
- b) Hangi şekilde olursa olsun, doğrudan ya da dolaylı olarak uyrukları tarafından toprakları üzerinde terörist eylemleri işlemek için veya bunların terörist eylemleri işlemek için kullanılacağı bilinerek kasten malî kaynak temini ve toplanmasını suç haline getirilmesine;
- c) Terörist eylemlerde bulunmak suçunu işleyenlerin ya da işlemeye kalkışanların, bu nev'i eylemleri kolaylaştıran ya da onlara katılanların, bu şahıslara ait veya bu şahıslar tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak denetlenen kuruluşların ve anılan şahıs ya da kuruluşlar adına veya bu şahıs ya da kuruluşların talimatları doğrultusunda hareket eden şahıs ya da kuruluşların, ve bu şahıslar ve kuruluşlarla ortak olan veya onlar tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol edilen bu şahıslara ait mal varlıklarından doğan anapara da dahil olmak üzere, anaparalarının ve diğer malî varlıklarının ve ekonomik kaynaklarının vakit geçirmeksizin dondurulmasına;
- d) Toprakları üzerinde bulunan kendi uyrukları veya bütün kişi ve kuruluşlardan, doğrudan veya dolaylı olarak, terörist eylemlerde bulunmak suçunu işleyenlerin ya da işlemeye kalkışanların, bu nev'i eylemleri kolaylaştıran ya da onlara katılanların, bu şahıslara ait ya da doğrudan veya dolaylı olarak bunlar tarafından kontrol edilen kuruluşların ve bu şahısların adına ya da talimatları doğrultusunda hareket eden şahıs ya da kuruluşlara anapara katmalarını, malî katkıda veya ekonomik kaynak veya malî ya da buna bağlı diğer hizmette bulunma ve sağlamalarının yasaklamasına<sup>369</sup>

<sup>367</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1368(2001)*, 2001, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1368\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368(2001)) (12 Ekim 2017).

<sup>368</sup> Çakmak, *Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri*, s. 193.

<sup>369</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1373 (2001)*, 2001, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1373\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373(2001)) (12 Ekim 2017).

davet etmiş ve devletlerin BM Antlaşmasının VII. Bölümü gereğince iç hukuki düzenlemeleri yapması çağrısında bulunmuştur. Kararın 2. Maddesinde ise tüm devletlere terörizmin finansmanı ile mücadelede yükümlülükler getirilmiştir. Buna göre devletler, terörist gruplara fon sağlayan kişileri yakalayıp yargıya teslim etmek ve cezalandırmakla yükümlü tutulmuştur. Bu karar ile, terörizme karşı devletlerin işbirliği içinde çalışması, sınırlarında etkin kontroller yapması ve bilgi değişimi çerçevesinde diğer ülkelere acil uyarıda bulunması da öngörülmüştür. Ayrıca, Güvenlik Konseyi 1373 sayılı karar ile tüm devletleri 1999 yılında Genel Kurul tarafından hazırlanmış olan “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”ye taraf olmaya çağırmıştır. Kararın 6. Maddesinde ise “Terörizmle Mücadele Komitesi” kurulmuştur. Komite’nin amacı ise 1373 sayılı kararın uygulanmasını gözlemlemek olmuştur. Komite uluslararası terörizme karşı devletlerin faaliyetlerini artırmaya da çalışmıştır.<sup>370</sup> Güvenlik Konseyi’nin aldığı 1377 sayılı kararda da bu Komite’den bahsedilmiştir. Söz konusu kararda Komite’nin devletlerle ve bölgesel örgütlerle terörizme karşı işbirliği içinde çalışması gerekliliği vurgulanmıştır.

2002 tarihinde Güvenlik Konseyi tarafından alınan 1390 Sayılı karar ise, 1267 ve 1333 sayılı kararları baz alarak El Kaide, Taliban ve Bin Ladin’e yönelik çıkarılmıştır. Karara göre, Taliban, El Kaide ve Ladin’i dolaylı veya doğrudan finanse eden kişi ve kuruluşlara yönelik 1373 sayılı karardaki tedbirler alınmalıdır.<sup>371</sup> Benzer şekilde, 2003 yılında alınan 1455 sayılı kararda da 1267 ve 1333 sayılı kararlardaki kişi ve kuruluş listelerine yönelik 1373 sayılı kararın tedbirlerinin uygulanması istenilmiştir. Ayrıca kararda, “Terörizmle Mücadele Komitesi”nin üç ayda bir bahsi geçen listeleri üye devletlere bildirilmesi gerekliliği getirilmiştir.<sup>372</sup> 2004’te alınan 1526 sayılı karar ile Komite’nin yetkileri biraz daha genişletilmiştir. Karara göre artık Komite, Konseye tedbir almaya yönelik tavsiyeler verebilecektir. Ayrıca kararda, El Kaide ve Bin Ladin’e finansal destek sağlayan kişi ve kurumlara yönelik devletlerin

---

<sup>370</sup> Çakmak, *Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8’in Faaliyetleri*, s. 193.

<sup>371</sup> UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1390 (2002)*, 2002, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1390\(2002\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1390(2002)) (12 Ekim 2017).

<sup>372</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1455(2003)*, 2003, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1455\(2003\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1455(2003)) (12 Ekim 2017).

daha kararlı adımlar atması istenilmiştir.<sup>373</sup> 2004 yılında alınan bir başka karar olan 1566 sayılı karar da diğer kararlardaki gibi terörizmin finansmanına karşı tedbirlerin alınmasını vurgulamakta, uluslararası alanda işbirliği ve hoşgörünün artması için çağrılarda bulunmaktadır. Tüm bu kararlarla birlikte çalışmanın ikinci bölümünde bahsi geçen; Katar Hayırsever Topluluğu, Müslüman Dünya Ligi, Uluslararası İslami Yardım Örgütü, Uluslararası Hayırseverlik Kurumu ve El Bereket Uluslararası Vakfı gibi hayır kuruluşları ve bazı Suudi iş adamları kara listeye eklenmiştir.

2005 yılında Konsey tarafından alınan 1617 sayılı kararda da eski kararlara atıfta bulunulmuş ve yine aynı şekilde Taliban, El Kaide ve Bin Ladin ile ilişkisi bulunan kişi ve kuruluşlara yönelik tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır.<sup>374</sup> Konsey'in aldığı 2006 tarihli 1735 sayılı kararda da benzer bir tablo mevcuttur. Bu kararda da eski kararlar hatırlatılmış ve gerekli önlemlerin alınması için devletlere çağrıda bulunulmuştur. Karar, devletlere terörizmin finansmanına yönelik her türlü ekonomik kaynak ve fonları dondurma yükümlülüğüne sahip olduğunu hatırlatmıştır.<sup>375</sup>

2014 yılında ise Güvenlik Konseyi IŞİD ve El Nusra Cephesi gibi dini motifli terör örgütleri için bazı kararlar almaya başlamıştır. Bu kararlardan biri olan 2170 sayılı kararda, IŞİD'in yapmış olduğu eylemler dâhil edilerek terörizmin hiçbir ırk veya dinle bağdaştırılmaması gerektiği vurgulanmıştır. 2170 sayılı kararın BM Antlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde alınmış olması, kararın hukuki açıdan devletler için bağlayıcı gücünü arttırmıştır. Bu karar ile Güvenlik Konseyi; IŞİD, El Nusra ve El Kaide gibi terör örgütleriyle bağlantılı birey veya örgütlerin finansal kaynak bulmalarının engellenmesi ve savaşçı toplamalarının önüne geçilmesi amacıyla tüm üye devletlerin işbirliği içinde hareket etmesi çağrısında bulunmuştur. Kararda IŞİD'in internet teknolojisinden etkin bir şekilde yararlanmasından duyulan endişe de

---

<sup>373</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1526(2004)*, 2004, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1526\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1526(2004)) (12 Ekim 2017).

<sup>374</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1617(2005)*, 2005, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1617\(2005\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1617(2005)) (12 Ekim 2017).

<sup>375</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1735(2006)*, 2006, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1735\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1735(2006)) (12 Ekim 2017).

vurgulanmıştır.<sup>376</sup> 2170 sayılı kararın 5. maddesinde, 1373 sayılı karar gereğince tüm devletlerin IŞİD, El Nusra ve El Kaide ile bağlantılı olan kişi, grup ve kuruluşlara yönelik tedbirler almaları ve onları adalete teslim etmeleri için gerekli çabayı sarf etmeleri istenmiştir. Kararın 16. Maddesinde ise, IŞİD tarafından ele geçirilen topraklardan gelen uçak ve diğer taşıtların değerli madenleri uluslararası pazarlarda bir şekilde satmasından endişe duyulduğu belirtilmiştir. 15. Maddede ise tüm devletlerden, Komite tarafından belirlenen El Kaide, El Nusra ve IŞİD ile bağlantılı birey ve kurumlara vatandaşlarca yapılacak bağışların önlemeye yönelik yükümlülüklerini yerine getirmeleri istenmiştir. Kararın 13. Maddesinde IŞİD'in ele geçirdiği petrol alanlarından ve bu alanlardan finansal kaynak temin etmekten duyulan endişe vurgulanmıştır.

Güvenlik Konseyi IŞİD, El Nusra ve El Kaide gibi dini motifli terör örgütlerinden duyduğu endişe nedeniyle 2015 yılında da terörizme ve terörizmin finansmanına yönelik bazı kararlar almıştır. Bu kararlardan 2255 sayılı karar, 1267, 1333, 1373, 1390 ve diğer kararlara atıflar yaparak Afganistan'daki çatışmalara, El Kaide'nin bölgedeki rolüne ve IŞİD'in büyüyen tehdidine değinmektedir. Kararın 11. Maddesinde, üye devletlerin FATF tavsiyelerine uyararak söz konu örgütlerle bağlantılı kişi ve grupların kaynak akışlarını durdurmaya ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizme para aktarmalarını önlemeye çağırılmaktadır.<sup>377</sup> 2170 sayılı kararda olduğu gibi 2255 sayılı kararın da BM Antlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde alınmış olması yapılan bu çağrıyı daha da önemli kılmaktadır.

Yine benzer şekilde, BM Antlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde Güvenlik Konseyi "13 Şubat 2017 Tarih ve 2341 Sayılı Kararı" almıştır. Kararda, terörizmin her çeşidinin uluslararası güvenlik ve barışı tehdit ettiğini belirtmiştir. Kararın 3. Maddesinde Konsey, tüm üye ülkeleri terörist eylemleri gerçekleştiren, planlayan veya finanse edenleri cezalandırmak için 1373 sayılı karardaki yükümlülükleri yerine

---

<sup>376</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2170(2014)*, 2014, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2170\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2170(2014)) (12 Ekim 2017).

<sup>377</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2255(2015)*, 2015, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2255\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2255(2015)) (12 Ekim 2017).



getirmeye davet etmiştir. Ayrıca karar, tüm ülkeleri terörizm ve terörizmin finansmanına karşı mücadelede işbirliğine çağırmıştır.<sup>378</sup>

Güvenlik Konseyi, 20 Temmuz 2017 tarihinde ve 8007. Toplantısında kabul ettiği “2368 Sayılı Karar”ında da IŞİD ve El Kaide gibi dini motifli terör örgütlerinin finansmanı ile mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Karar tüm ülkeleri, IŞİD ve El Kaide’ye finansal kaynak aktarabilecek kişi, grup ve kuruluşlara yönelik tedbir almaya ve sınır güvenliğini artırmaya çağırılmaktadır. BM Antlaşması’nın VII. Bölümü çerçevesinde alınmış olan “2368 Sayılı Karar”ın 2. Maddesine göre; bir kişi, grup veya kuruluşun El Kaide ve IŞİD ile ilişkili olması dolayısıyla El Kaide ve IŞİD Yaptırımlar Listesi’ne alınması için bazı faaliyetlerde bulunmuş veya bulunuyor olması gerekmektedir. Bu faaliyetler:

- a. El Kaide veya IŞİD’in eylemlerini veya faaliyetlerini finanse etmesi, planlaması, hazırlaması ve desteklemesi;
- b. Silah malzemelerini temin etmesi veya satması;
- c. El Kaide veya IŞİD’in hücreli yapılarının faaliyetlerini desteklemek veya eleman ve finansal kaynak sağlamaya çalışmak.

2368 Sayılı Karar’ın son kısmında IŞİD veya El Kaide ile bağlantılı olan kişilerin isimleri verilmiştir. Bu isimler Tablo 2’te verilmiştir.<sup>379</sup>

**Tablo 2. IŞİD veya El Kaide ile Bağlantılı Olan Kişiler**

1.	Muhammad Bahrum Naim Anggih Tamtomo
2.	Malik Ruslanovich Barkhanov
3.	Murad Iraklievich Margoshvili
4.	Oman Rochman

Güvenlik Konseyi 20 Kasım 2017 tarihinde 8111. Toplantısında aldığı “2388 Sayılı Karar”ında IŞİD, Boko Haram, El Şabbab ve Tanrı’nın Direniş Ordusu’nun yapmış olduğu insan kaçakçılığını kınamaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde değinildiği gibi IŞİD Yezidi kadınları, Boko Haram ise okulları basarak kız öğrencileri

<sup>378</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2341(2017)*, 2017, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2341\(2017\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2341(2017)) (12 Ekim 2017).

<sup>379</sup> UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2368(2017)*, 2017, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2368\(2017\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2368(2017)) (19 Aralık 2017).

kaçırmakta ve kaçырdıkları kişileri satarak bir gelir kaynağı elde etmektedir. Konsey, “2388 Sayılı Karar”ın 10. Maddesinde bu durumu kınamakta ve tüm ülkeleri işbirliğine çağırılmaktadır.<sup>380</sup>

Sonuç olarak, Güvenlik Konseyi’nin aldığı bütün bu kararlara bakıldığında aldığı kararların çoğunun dini motifli terör örgütü kategorisinde yer alan El Kaide, İŞİD, El Nusra ve Taliban ile ilgili olduğu görülmektedir. Konseyi’n bu kararları, terörizmle mücadele konusunda bir yönüyle eksik olmasına rağmen 1373 sayılı kararın alınması bu mücadeleyi genişletmiştir. Çünkü bu karar sadece El Kaide ve Taliban yönetimi ile değil her türlü terör örgütüyle bir mücadelenin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan, 11 Eylül sonrası Konseyi’n aldığı kararlarda terörizmle mücadelede finansman boyutunun önem kazanması, terör saldırılarının azalmasında önemli bir rol oynayacağını göstergesidir. Zira, daha önce de değinildiği gibi finansman açısından yoksul olan bir örgüt, terör saldırıları gerçekleştirme noktasında büyük zorluklarla karşılaşacaktır.

### **3.1.2. AB’nin Dini Motifli Terörizmin Finansmanı İle Mücadelesi**

Avrupa’da güvenlik ve barış ortamının tesis edilip kalıcı hale gelmesi için kurulan Avrupa Birliği (o günkü ismiyle Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu), üye ülkeler arasında ekonomik işbirliğini artırarak savaşların önüne geçmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda, kurulduğu günden beri üye devletler arasında ekonomik bütünleşme açısından önemli adımlar atan Birlik; güvenlik, terörizm ve siyasi bütünleşme konularında 11 Eylül saldırılarına kadar olan süreçte beklenen etkinlikte adımlar atamamıştır. Üye devletlerin güvenlik ve siyasi bütünleşme konularında farklı tutumlara sahip olması Birliğin 11 Eylül’e kadar etkin bir politika yürütememesine neden olmuştur. Günümüzde hâlen üye ülkeler arasında bu konularda fikir farklılıkları olmasına rağmen 11 Eylül saldırıları sonrası, özellikle terörizmle mücadele konusunda Birlik daha aktif rol üstlenmiştir. Bu nedenle, AB’nin terörizmle ve dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelesini 11 Eylül saldırıları öncesi ve sonrası olmak üzere iki başlık altında incelemekte yarar vardır.

---

<sup>380</sup> UN Security Council, *Maintenance Of International Peace And Security S/RES/2388(2017)*, 2017, [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2388\(2017\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2388(2017)) (19 Aralık 2017).

### 3.1.2.1. 11 Eylül Saldırıları Öncesi Dönem

AB, terörizmle mücadele konusunda ilk adımlarını 1970'li yılların başlarında atmıştır.<sup>381</sup> Birlik (o zamanki ismiyle Avrupa Topluluğu) 1975 yılında Roma'da bir araya gelerek, üye ülkelerin polis teşkilatları arasında işbirliğinin artırılması için "Terörizm, Radikalizm, Ekstremizm, Uluslararası Şiddet Grubu (Terrorism, Racism, Extreme, Violence International TREVI Group)"nın kurulmasını önermiştir. 1976 yılında ise AT İçişleri Bakanlarının Lüksemburg'da yaptığı toplantı ile kurulan TREVI Grubu, üye ülkeler arasında terörizmle mücadelede işbirliğinin artırılması ve bilgi alışverişinin kolaylıkla yapılmasını amaç edinmiştir. Grubun kurulmasında 1971 ve 1972 yıllarında terörizm üzerine Topluluğun yapmış olduğu hükümetler arası terörizm toplantıları etkili olmuştur.<sup>382</sup> AB'nin terörizmle mücadele konusunda üye ülkelere ortak attığı ilk adım olan TREVI Grubu, beş çalışma grubundan oluşturulmuştur. Fakat, 1. Ve 2. Çalışma Grubu dışında diğer üç grup aktiflik kazanamamıştır (1985 yılında 3. Çalışma Grubuna bir rol verilmiştir). 1977 yılında üye ülkelerin içişleri bakanının TREVI Grubu çatısı altında gerçekleştirdiği ikinci toplantıda, 1. Çalışma Grubuna terörizmle mücadele konusunda bazı görevler verilmiştir. Buna göre 1. Çalışma Grubuna; merkezi irtibat noktaları kurmak, üye ülkeler arasında terörist saldırılara karşı işbirliğinin artırılması için bilgi alışverişinin yapılmasını sağlamak ve terör saldırılarından elde edilen tecrübeleri raporlamak gibi görevler verilmiştir. 2. Çalışma Grubuna ise, polisleri eğitime ve bilgi alışverişinde bulunmak gibi görevler verilmiştir.<sup>383</sup> Bu dönemde, terörizmle mücadelede finansman boyutu pek gündeme gelmemiştir.

1985 yılına gelindiğinde beş AT üyesi ülke arasında (Almanya, Fransa ve Benalux) Schengen Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma ile iç sınırlarını kaldıran üye ülkeler, terörizmle mücadele konusunu ikinci plana bırakmıştır. Çünkü Schengen ile üye ülkeler iç sınırları kaldırarak hem vatandaşların hem de terör eylemlerinde bulunabilecek kişilerin serbest dolaşmasına izin vermiştir. Bu noktada, vatandaşların

---

<sup>381</sup> Haydar Çakmak, "Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, (Ankara: Barış Platin Kitabevi, 2009), s. 217.

<sup>382</sup> Tony Bunyan, *Key Texts On Justice And Home Affairs In The European Union*, (London: Statewatch Pub., 1997), p. 1.

<sup>383</sup> a.g.e., s. 2.

serbest dolaşması birinci öncelik sırasına konulduğundan terörizmle mücadele ikinci plana atıldığı söylenebilir.

1990'lı yılların başına gelindiğinde ise Topluluk, kara para aklamayla mücadelede konusunda önemli adımlar atmıştır. Bu önemli adımlardan biri olan “91/308/EEC Sayılı Mali Sistemin Kara Para Aklama Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine İlişkin Konsey Direktifi” 1991 yılında AT Konseyi tarafından kara para aklama ile mücadele konusunda alınmıştır. Bu Direktif hem organize suç hem de terör örgütleri ile yapılacak finansal mücadele için önemli bir adım olmuştur. Zira bu tür örgütlerin kara para aktarma yollarını kullanarak hücreler arasında finansal kaynak aktarımı yaptıkları bilinmektedir. Öte yandan bu Direktif ile finansal kuruluşlara şüpheli para aktarımlarını bildirme, müşterilerin kimlik bilgilerini saklama ve kara para transferini engelleme gibi bazı yükümlülükler getirilmiştir.<sup>384</sup> Böylelikle, finansal kuruluşlar aracılığıyla gerçekleşecek olan şüpheli para akışları engellenmeye çalışılmıştır.

1992 yılına gelindiğinde ise AT çatısı altında Maastricht Antlaşması imzalanmış ve Topluluk, AB olarak ismini değiştirmiştir. Bu antlaşma ile Birlik; Ekonomi sütunu, Güvenlik ve Ortak Dış Politika sütunu ile İçişleri ve Adalet sütunu olmak üzere üç sütunlu bir yapıya bürünmüştür. Terörizmle mücadele konusu ise İçişleri ve Adalet sütununda yerini almıştır. Bu antlaşma ile AB, ilerde terörizmle mücadelede önemli bir rol oynayacak olan EUROPOL'un (Avrupa Polis Teşkilatı) kurulmasını öngörmüştür. 1998 yılında ise EUROPOL, terörizmle mücadelede aktif hale getirilmiştir.<sup>385</sup> Fakat, AB ülkeleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle EUROPOL'un yetkileri kısıtlı kalmıştır. 11 Eylül saldırılarından sonra ise EUROPOL, terörizmle ve her türlü kara para aklamayla ilgili konularda daha geniş yetkiler almıştır.<sup>386</sup> Diğer yandan, 1995 yılında Madrid zirvesinde toplanan AB Konseyi, Zirve sonunda “La Gomera Deklarasyonu”nu açıklamıştır. Bu Deklarasyonda, kara para

---

<sup>384</sup> Council Of The European Communities, *On The Prevention Of The Use Of The Financial System For The Purposes Of Money Laundering 91/308/EEC*, Official Journal of the European Communities, 1991.

<sup>385</sup> Çakmak, *Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri*, s. 217.

<sup>386</sup> İhsan Bal, *Terörizm: Terör, Terörizm Ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler*, USAK, 2006, s. 366.

aktarma girişimleri ve terör örgütlerinin finans kaynaklarıyla ilgili olarak üye ülkelerden terörizmle mücadelede işbirliğinin artırılması istenmiştir.<sup>387</sup>

1999 yılına gelindiğinde AB, terörizmin finansmanı ile mücadelede yönelik bazı adımlar atmaya başlamıştır. Buna göre, 9 Aralık 1999 tarihinde AB Konseyi “1999/C373/01 Sayılı Tavsiye Kararı”nı almıştır. Kararın 1. Maddesinde üye ülkelerin terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda işbirliğini daha çok artırması gerektiği belirtilmiştir. Bu amaçla kararın 2. Maddesinde, birden fazla üye ülkede faaliyette bulunan terör örgütlerinin finansal kaynak bulma noktasında kullandıkları yöntem ve yapılanma usulleri hakkında Birlik içinde bilgi alışverişinin sağlanması öngörülmüştür. Kararın 6. Maddesinde bilgi transferinin terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla kullanılacağı ve bilgiyi aktaran üyenin izni olmadan üçüncü ülkelerle bu bilginin paylaşılmayacağı belirtilmiştir.<sup>388</sup> Bununla birlikte Birlik, 15 Ekim 1999 tarihinde “1999/727/CFSP Sayılı Ortak Tutum Belgesi” yayımlamıştır. Bu belge Güvenlik Konseyi’nin 1267 sayılı kararında Taliban’a yönelik belirlenen önlemlerin alınmasını öngörmüştür. Dini motifli terörizmin finansal kaynaklarıyla mücadelede önemli bir yere sahip olan bu belge ile AB, Taliban tarafından Ladin’in teslim edilmemesi nedeniyle Taliban’ın fon ve diğer mali kaynaklarının dondurulacağını belirtmiştir. Ayrıca, Taliban’a ait olan ve Taliban tarafından kiralanmış tüm uçaklara uçuş yasağı getirilmiştir.<sup>389</sup>

Benzer şekilde, 26 Şubat 2001 tarihinde AB “2001/154/CFSP Sayılı Ortak Tutum Belgesi”ni yayımlamıştır. Bu belge ile AB, 1999 yılında yayımlanan “1999/727/CFSP Sayılı Ortak Tutum Belgesi” ile BM Güvenlik Konseyi’nin 2000 yılında aldığı 1333 sayılı karardaki önlemlerin Usame Bin Ladin’i desteklediği için Taliban’a uygulanacağını belirtmiştir. Belgenin 3. Maddesinde Avrupa’da faaliyette olan Taliban’a ait tüm büroların ve Afgan havayollarına ait tüm şirketlerin kapatılacağı ifade edilmiştir. Belgenin 4. Maddesinde, “BM Yaptırımlar Komitesi” tarafından belirlenen Usame Bin Ladin’in tüm fonları ve diğer mali kaynaklarının dondurulacağı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca yine aynı maddede, 1333 Sayılı Karar gereğince Bin Ladin

---

<sup>387</sup> Zeki Yıldırım, *Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanının Önlenmesi*, (Adalet Yayın Evi, 2012), s. 185.

<sup>388</sup> Council Recommendation, *On Cooperation In Combating The Financing Of Terrorist Groups 1999/C373/01*, Official Journal Of The European Communities, 1999.

<sup>389</sup> Council Common Position, *Concerning Restrictive Measures Against The Taliban 1999/727/CFSP*, Official Journal of the European Communities, 1999.

ile bağlantıları tespit edilen birey, grup ve kuruluşların da tüm fon ve mali varlıklarına el konulacağı açıklanmıştır.<sup>390</sup> Bu nedenle, tüm üye devletlerden işbirliği içinde söz konusu önemlerin alınması istenilmiştir.

Özetle, AB'nin terörizmle mücadelesi 1970'li yıllarda başlamasına rağmen terörizmin finansman boyutuyla mücadelesi 1990'lı yıllara dayanmaktadır. Özellikle, 11 Eylül saldırıları öncesi BM Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması açısından yayımlanan Ortak Tutum Belgeleri konumuz açısından dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadele noktasında hayati bir öneme sahiptir. Her ne kadar AB ve BM aldığı kararlar ve yayımladığı belgelerde dini motifli terörizmden bahsetmemiş olsalar da Usame Bin Ladin, El Kaide ve bunlarla bağlantılı kişi, grup ve kuruluşlardan bahsediyor olması bu konuya referans etmektedir. Zira bahsi geçen kişi ve grupların dini kullanarak örgütlediği ve terör saldırılarında bulunduğu gözden kaçırılmaması gereken bir detaydır.

### **3.1.2.2. 11 Eylül Saldırıları Sonrası Dönem**

El Kaide'nin gerçekleştirdiği 11 Eylül saldırıları uluslararası topluma, dini motifli terör örgütlerinin (dolayısıyla terörizmin) artık sadece Ortadoğu bölgesinde veya sadece terör örgütlerinin etkin olduğu bölgelerde değil dünyanın herhangi bir yerinde de terör saldırıları yapabileceklerini göstermiştir. Bu nedenle, 11 Eylül saldırılarıyla birlikte AB üye ülkeleri, terörizmle mücadele konusunda daha çok kenetlenmiş ve daha da aktif bir rol üstlenmeye başlamıştır. Nitekim, saldırılardan hemen bir gün sonra özel bir toplantı yapan AB Konseyi, "C/01/318 Sayılı Deklarasyon"unu yayımlamıştır. Deklarasyon'da, 11 Eylül saldırılarının sadece ABD'ye değil tüm insanlığa yapıldığı vurgulanmış saldırıyı gerçekleştiren ve bunlarla bağlantılı olan kişilerin derhal bulunup yargıya teslim edilmesi için ABD ile işbirliği içinde çalışılacağı belirtilmiştir.<sup>391</sup> Deklarasyon'un sonuç kısmında ise Komisyon'un, 27-28 Eylül'de veya daha erken bir tarihte tekrar toplanacağı ve bu saldırıları gerçekleştirenler için önlemler alacağı ifade edilmiştir.

---

<sup>390</sup> Council Common Position, *Concerning Additional Restrictive Measures Against The Taliban And Amending Common Position 2001/154/CFSP*, Official Journal of the European Communities, 2001.

<sup>391</sup> The Council Of The EU, *Special Council Meeting -General Affairs- C/01/318 Brussels 12 September 2001*, [http://europa.eu/rapid/press-release\\_PRES-01-318\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-01-318_en.htm) (17 Ekim 2017).

21 Eylül’de tekrar toplanan AB Konseyi, terörizmin hem Avrupa’ya hem de tüm dünyaya bir tehdit olduğunu belirtmiştir. Bu tehdidin bertaraf edilmesi için de terörizmle mücadele konusunun öncelikli konular arasına girmesi noktasında uzlaşmıştır. 11 Eylül saldırılarının sözde İslami bir kimlik taşıdığını iddia eden El Kaide terör örgütü tarafından gerçekleşmiş olması, bu dönemde bazı kesimlerce İslam’ın terörle anılmasına neden olmuştur. Fakat, AB Konseyi’nin yaptığı toplantı neticesinde yayımlanan belgede, terörist grupların Müslümanlarla ilişkilendirilmesinin AB tarafından kabul edilmeyeceği vurgulanmıştır. Belgenin ilerleyen bölümlerinde AB, tüm üyeleri 1999 yılında BM Genel Kurulu tarafından hazırlanmış olan “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”ye taraf olma çağrısında bulunmuş ve terörizmin finansmanı ile mücadele için Adalet ve İçişleri Konseyi’ne gerekli önlemleri almasını bildirmiştir.<sup>392</sup> Ayrıca AB, üye ülkeler arasında polis ve adli işler konusunda işbirliğinin artırılması gerekliliğini vurgulamış “BM semsiyesi altında terörizmle mücadele etmek için geniş bir koalisyon oluşturulması” çağrısında bulunmuştur.<sup>393</sup>

AB Konseyi 27 Aralık 2001 tarihinde ise “2001/930/CFSP Sayılı Konsey Ortak Tutum Belgesi”ni yayımlamıştır. Belgenin 2. Maddesinde Konsey; terörist eylemlerde bulunan, bulunma girişiminde olan ve kişileri bu tür eylemlere teşvik eden bireylerin sahip oldukları veya doğrudan ya da dolaylı olarak işlettikleri şirketler ve kuruluşların fonlarına ve tüm mal varlıklarını dondurma kararı almıştır. 3. Maddede terör örgütlerini herhangi bir şekilde finanse eden kişilerin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Belgenin 13. Maddesinde ise, üye ülkeler arasında ve üye ülkeler ile üçüncü ülkeler arasında terör saldırılarının önlenmesine yönelik işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir.<sup>394</sup> Böylelikle, bu belge ile AB’nin tüm üye ülkelerinde terör örgütlerine finans sağlamak suç haline gelmiş ve bu tür girişimlerde bulunan kişi ve kurumların malvarlıkları dondurulmaya başlanmıştır.

2002 yılına gelindiğinde ise AB, konu açısından önemli bir belge olan “2002/402/CFSP Sayılı Konsey Ortak Tutum Belgesi”ni yayımlamıştır. Bu belge ile

<sup>392</sup> The Council Of The EU, *Conclusions And Plan Of Action Of The Extraordinary European Council Meeting On 21 September 2001*,

[https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms\\_data/docs/pressdata/en/ec/140.en.pdf](https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140.en.pdf) (17 Ekim 2017).

<sup>393</sup> Umut Kedikli, “Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu,” *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, USAK, Cilt: 2, Sayı: 7, 2006, s. 74.

<sup>394</sup> Council Common Position, *On Combatin Terrorism (2001/930/CFSP)*, Official Journal Of The European Communities, 2001.

AB, doğrudan dini motifli terörizmin finansmanına yönelik önlemler almıştır. Zira bu belgede AB; El Kaide üyeleri, Usame Bin Ladin ve bunlarla bağlantılı kişi, grup ve kuruluşlara yönelik yaptırımlar uygulamayı amaç edinmiştir. Bu doğrultuda AB Konseyi, söz konusu örgüt ve kişilere yönelik BM Güvenlik Konseyi'nin 1999 yılında aldığı 1267 ve 2000 yılında aldığı 1333 sayılı kararlardaki önlemleri alacağını belgenin 1. Maddesinde ifade etmiştir. Belgenin 3. Maddesinde El Kaide üyelerinin, Bin Ladin'in, Taliban'ın ve bunlarla bağlantılı herkesin fon ve malvarlıklarının dondurulacağı açıklanmıştır. 4. Maddede ise Konsey, AB üye devletlere bahsi geçen kişi ve grupların ülke sınırlarında bulunmalarını engellemeye yönelik gerekli önlemleri almaya davet etmiştir.<sup>395</sup>

Aynı yılın 13 Haziranında ise, “2002/475/JHA Sayılı Terörizmle Mücadele Çerçeve Kararı” alınmıştır. Çerçeve Kararında, terörizmin “demokrasi, insan hakları ve özgürlüklere” yönelik en ciddi ihlal olduğu vurgulanmış 1995 yılında alınan “La Gomera Deklarasyonu”na atıf yapılmıştır. Çerçeve Kararı, üye ülkelerden terörizmle mücadele konusunda Birlik hukuku doğrultusunda iç hukuki düzenlemeleri yapmalarını talep etmiştir. Kararın 2. Maddesinin 1. Bendinde terörist grup kavramının her üye ülke için ne ifade edeceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, aynı maddenin ikinci bendinde ise, terörist gruplara fon sağlayanların cezalandırılması üye ülkelerden istenmiştir.<sup>396</sup> AB'nin aldığı bu karar, terörizmle mücadele konusunda Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlar gibi sadece El Kaide ve Usame Bin Ladin ile sınırlı kalmamıştır. Aksine bu karar, isim verilmeden tüm terörist grupları ve onlara finansal kaynak sağlayanları hedef alarak çıkarılmıştır.

11 Mart 2004 tarihinde El Kaide militanlarının Madrid'de gerçekleştirdiği bombalı saldırı neticesinde AB Konseyi, 24 Mart 2004 tarihinde “Terörizmle Mücadele Deklarasyonu”nu yayımlamıştır. Deklarasyonda, Madrid saldırısı ile AB'nin şoka uğradığı ve terör saldırılarının Birliğin kuruluş değerlerine bir tehdit olduğu ifade edilmiştir. Deklarasyon'un giriş kısmında Güvenlik Konseyi'nin 2001 yılında aldığı 1373 sayılı kararın öngördüğü tüm önlem ve yaptırımların Birlik üyelerince kararlı bir

---

<sup>395</sup> Council Common Position, *Concerning Restrictive Measures Against Usama Bin Laden, Members Of The Al-Qaida Organisation And The Taliban And Other Individuals, Groups, Undertakings And Entities Associated With Them (2002/402/CFSP)*, Official Journal Of The European Communities, 2002.

<sup>396</sup> The Council Of The European Union, *Council Framework Decision On Combatin Terrorism (2002/475/JHA)*, Official Journal Of The European Communities, 2002.



şekilde uygulanacağı belirtilmiştir. Bu Deklarasyon ile birlikte terörizmle mücadele konusunda hem EUROPOL ve diğer kurumların hem de üye ülkeler arasında işbirliğinin daha çok artırılması hedeflenmiştir. Madrid saldırısını gerçekleştiren örgüt dini motifli olmasına rağmen AB, yayımladığı bu Deklarasyon ile sadece dini motifli terör örgütlerini (El Kaide) değil bütün terörist grupları hedef alarak bir mücadele vermeye çalışmıştır. Deklarasyon'da AB, hem Güvenlik Konseyi'nin kararlarını hem de FATF'ın terörizmin finansal kaynaklarıyla mücadele konusunda aldığı tavsiye kararları özenle uygulamaya çalışacağını belirtmiştir.<sup>397</sup>

Ekim 2005 yılına gelindiğinde ise, AB Parlamentosu ve Konseyi toplanarak “2005/60/EC Sayılı Finansal Sistemin Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Dair Direktif”i yayımlamıştır. Direktif'in ilk maddesinde üye devletlerin terörizmin finansmanını ve ülke içinde yapılacak kara para aklama işlemlerini engellemeye ve yasaklamaya çağırılmıştır. Aynı maddenin 4. Bendinde ise, terörizmin finansmanının ne anlama geldiği belirtilmekte ve 2002 yılında alınan “2002/475/JHS Sayılı Konsey Çerçeve Kararı”nın 1. Ve 4. Maddesine atıf yapılmaktadır. Ayrıca Direktif'te, terörizmin finansmanı ve kara para aklamayla yapılacak mücadelede uluslararası işbirliğinin bir zorunluluk hali oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, üye ülkelerden de bilgi alışverişi konusunda işbirliğinin artırılması istenmiştir. Direktif'te El Kaide ve onunla bağlantılı olan dini motifli örgütlere yönelik özel bir madde çıkarılmamıştır. Bunun yerine Birlik, genel kapsayıcı kararlar almıştır.<sup>398</sup>

2005 yılının Kasım ayında kabul edilen “AB Köktencilik Ve Terörizme Üye Kazandırmayla Mücadele Etme Stratejisi,” konu açısından önem taşıyan başka bir belgedir. Bu strateji ile AB, dini motifli terör örgütü olan El Kaide ve onunla bağlantılı radikal grupların Birlik vatandaşları için büyük bir tehlike oluşturduğunu belirtmiştir. Aynı dönemde, terörizmle mücadele konusunda raporlar çıkaran EUROPOL ise, “İslami Terörizm” ve “İslamcı Terörist Propaganda” gibi kavramları “Terörizm Durumu ve Eğilimi (Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT)” raporunda

---

<sup>397</sup> The European Council, *Declaration on Combating Terrorism*, Brussels, 2004, <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf> (18 Ekim 2017).

<sup>398</sup> The European Parliament And The Council Of The European Union, *On The Prevention Of The Use Of The Financial System For The Purpose Of Money Laundering And Terrorist Financing (2005/60/EC)*, Official Journal of the European Union, 2005.

kullanmıştır.<sup>399</sup> EUROPOL bu tür kavramları kullanmasına rağmen AB, İslam ve terörizmi bağdaştırmaktan özellikle kaçınmış ve Müslüman ülkelerle işbirliği yapılmasını savunmuştur.

15 Ekim 2006 tarihinde ise yine AB Parlamentosu ve AB Konseyi tarafından “2006/1781/EC Sayılı Tüzük” çıkarılmıştır. Bu Tüzük ile AB, elektronik ortamdan yapılan para transferlerini denetlemeyi amaç edinmiştir. Tüzük’ün 3. Maddesinin 4. Bendinde elektronik ortamda cep telefonu veya benzeri teknolojik aletlerden 150 Euro’yu geçmeyen fon transferlerinin takip edilmeyeceği belirtilmiştir. 4. Maddede ise, fon transferi yapacak kişinin tüm bilgilerinin transfer hizmet sağlayıcısı tarafından alınması zorunluluğu getirilmiştir.<sup>400</sup> Böylelikle AB, üye ülkeler arasında ve üçüncü ülkelere olan para akışının denetlenmesini hedeflemiştir. Fakat El Kaide, İŞİD ve Boko Haram gibi terör örgütlerinin “Havale Sistemi” gibi bir sistemi kullandığı göz önünde bulundurulduğunda bu Tüzük’ün, terörizmin finansmanı ve kara para aklama ile mücadele konusunda önemli bir adım olduğu ama yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Zira havale sisteminde para transferi yapan Havaledarlar, bu işlemleri genel itibariyle gizli ve yasa dışı yollarla yapmaktadır. Ayrıca, havale sisteminde paranın elektronik ortamdan değil doğrudan telefonun ucundaki diğer Havaledarın cebinden ödeniyor olması da bu sistemin denetlenmesini zorlaştırmaktadır.

2008 yılına gelindiğinde ise AB Konseyi “Terörist Finansmanı Hakkında Gözden Geçirilmiş Strateji (Revised Strategy on Terrorist Financing)” yayımlamıştır. Bu gözden geçirilmiş strateji ile AB, terörizmin finansmanı ile daha kapsamlı bir mücadele vermeyi amaç edinmiştir. Stratejide küreselleşme çağıyla birlikte ortaya çıkan yeni ödeme sistemlerine değinilmiştir. Mobil ödeme ve internetten ödeme gibi yeni ödeme sistemlerinin kötüye kullanılmasından duyulan endişe belirtilmiş sadece 2006 yılında dijital ortamda mal ve hizmetler için bir milyar doların harcandığı tahmin edilmiştir. Bu yeni ödeme sisteminin terörizme fon sağlamaması için de FATF’ın önerdiği (müşteri kimlik bilgilerini alma gibi) önlemlerin alınması gerekliliği vurgulanmıştır. Terörist grupların para yatırma, aktarma ve kullanma risklerini önlemek için de üye devletlerin yargı yetkililerinin gerekli önlemleri alması tavsiye

---

<sup>399</sup> Şen, s. 131.

<sup>400</sup> The European Parliament And The Council Of The European Union, *On Information On The Payer Accompanying Transfers Of Funds (2006/1781/EC)*, Official Journal of the European Union, 2006.

edilmiştir. Ayrıca Strateji’de, Güvenlik Konseyi’nin El Kaide ve Taliban ile ilgili aldığı yaptırım kararları ve FATF’ın tavsiyelerinin uygulanacağı da belirtilmiştir.<sup>401</sup>

2010 yılında AB, terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda ABD ile bir antlaşma imzalamıştır. İmzalanan “Terörist Finansmanının İzlenmesi Programı Antlaşması (Terrorist Finance Tracking Programme-TFTP)” ile ABD ve AB arasında terörizmin finansmanına yönelik bilgi paylaşımı açık bir hale gelmiştir. Antlaşmanın 1. Maddesinin 1. Fıkrasının (a) bendine göre ABD Hazine Bakanlığı talep ettiği takdirde; “terörün finansmanının önlenmesi, soruşturulması, tespit edilmesi veya kovuşturulması amacıyla Avrupa’da gerçekleştirilen finansal ödemelerin tarihi, mesajlaşmaları” ve diğer gerekli bilgileri paylaşma açılacaktır. Aynı fıkranın (b) bendinde ise bahsi geçen bilgi paylaşımının EUROPOL veya EUROJUST aracılığıyla gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.<sup>402</sup>

2015 yılında ise Paris’te El Kaide ile bağlantılı kişiler tarafından Charlie Hebdo saldırısı gerçekleşmiş ve Konsey hemen toplanarak bu saldırıyı kınamıştır. Bu kınamadan birkaç ay sonra da AB Parlamentosu ve Konseyi tarafından “2015/849 Sayılı Direktif” yayımlanmıştır. Direktif ile AB; terörizmin finansmanı, organize suçlar ve kara para aklama gibi unsurların Birlik içinde ele alınması gereken önemli sorunlar olmaya devam ettiğini vurgulamıştır. Aynı şekilde, bu unsurların Birliğin iç pazarını ve finans sektörünün istikrarını da kötü yönde etkilediği belirtilmiştir. Bu nedenle, Direktif’in birinci maddesinin birinci fıkrasında Birliğin finansal sisteminin bahsi geçen unsurlar tarafından kötü kullanmasının engellenmesi esas amaç olduğu ifade edilmiştir. Direktif’in ikinci maddesinde ise, finansal kurum, kuruluş ve bireylerin para akışının kontrol edilmesinden bahsedilmiştir.<sup>403</sup> Böylelikle Birlik, üye ülkeler içinde gerçekleşen finansal transferleri denetlemeyi hedeflemiştir.

---

<sup>401</sup> The Council of the European Union, *Revised Strategy on Terrorist Financing (11778/1/08) REV 1*, Brussels, 2008, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011778%202008%20REV%201> (20 Ekim 2017).

<sup>402</sup> The European Union, *Agreement Between The European Union And The United States Of America On The Processing And Transfer Of Financial Messaging Data From The European Union To The United States For Purposes Of The Terrorist Finance Tracking Program-TFTP*, Official Journal of the European Union, 2010.

<sup>403</sup> The European Parliament And The Council Of The European Union, *Prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing (2015/849)*, Official Journal of the European Union, 2015.

Yukarıdaki hedefler doğrultusunda AB Komisyonu 2016 yılında “Kara Para Önleme ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele: Yeni Tehditlere Yanıt Vermek İçin Daha Güçlü Kurallar” adında bir bildiri yayımlamıştır. Bildiride son zamanlarda Avrupa’da yaşanan terör saldırılarına değinilmiş ve terörizmin finansmanı ile ilgili tehditlerin sürekli olarak geliştiğinden bahsedilmiştir. Bu nedenle, AB’nin gelişen tehditlere karşı yeni önlemler alması öngörülmüştür. Buna göre Bildiride, “Sanal ticaret platformlarının belirlenmesi, isimsiz araç gereç ödemelerinin önüne geçilmesi, Mali İstihbarat Birimi’ne yeni yetkilerin verilmesi” ve mülkiyet bilgilerine erişim ile ilgili bazı düzenlemeler getirilmiştir.<sup>404</sup>

4 Ağustos 2017 tarihinde ise AB Konseyi “2017/1426/CFSP Sayılı Karar”ı almıştır. Karar toplam 3 maddeden oluşmaktadır. Kararın 1. Maddesi “2001/931/CFSP Sayılı Konsey Karar”ını tekrarlamakta, 2. Maddesi “2017/154/ CFSP Konsey Karar”ının yürürlükten kaldırıldığını belirtmekte, 3. Maddesi ise “2017/1426/CFSP Sayılı Karar”ın resmi gazetede yayınlanmasıyla yürürlüğe gireceğinden bahsetmektedir. “2017/1426/CFSP Sayılı Karar”ın son kısmında terör örgütleriyle bağlantılı kişilerin ismi verilmektedir. Söz konusu kişilerin isimleri Tablo 3’te belirtilmektedir.<sup>405</sup>

**Tablo 3. AB’nin Terör Örgütleriyle Bağlantılı Kişiler Listesi**

1.	Hamed Abdollahi
2.	Abdelkarim Hussein Mohamed Al-Nasser
3.	İbrahim Salih Mohammed Al-Yacoub
4.	Manssor Arbabsiar
5.	Mohammed Bouyeri
6.	Hassan El-Hajj Hassan
7.	Hasan Izz-Al-Din
8.	Meliad Farah
9.	Khalid Sheikh Mohammed

<sup>404</sup> The European Commission, *Anti-Money Laundering and countering Terrorist Financing: Stronger Rules to Respond To New Threats*, 2016, [http://ec.europa.eu/justice/criminal/document/files/aml-factsheet\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/justice/criminal/document/files/aml-factsheet_en.pdf) (20 Ekim 2017).

<sup>405</sup> The Council of the European Union, *Updating The List Of Persons, Groups And Entities Subject To Articles 2, 3 And 4 Of Common Position 2001/931/CFSP On The Application Of Specific Measures To Combat Terrorism, And Repealing Decision (2017/154/ CFSP)*, Official Journal of the European Union, 2017

Öte yandan, EUROPOL çatısı altında 2017 yılında yayınlanan “EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)” çeşitli terör örgütlerinin saldırılarını, genel durumlarını, faaliyetlerini ve finansal kaynaklarını incelemektedir. TE-SAT 2017 raporunda, AB’deki terör saldırılarının hem yasal hem de yasa dışı yollarla finanse edildiğini belirtmiştir. Raporda, son zamanlarda “AB’de gerçekleştirilen saldırıların en az %40’nın uyuşturucu ticareti, soygun, taklit mal satışı, ev soygunları kredi dolandırıcılığı ve hırsızlık” gibi faaliyetlerden finanse edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca raporda, Avrupa’da cihatçı grupların sosyal ağları etkin bir şekilde kullanarak da finansal kaynak sağladığı vurgulanmıştır.<sup>406</sup>

Netice itibariyle, AB’nin aldığı karar ve yayımladığı belgelere bakıldığında BM Güvenlik Konseyi’nin terörizmle mücadele konusunda aldığı kararlardan daha genel kararlar aldığı görülmektedir. Yani AB, terörizmle mücadelede aldığı kararlarla sadece El Kaide, Usame Bin Ladin, Taliban ve bunlarla bağlantılı dini motifli gruplarla sınırlı kalmamış daha geniş kesimleri etkileyecek kararlar almıştır. AB’nin daha genel kararlar almasında ise; İngiltere, İspanya ve İtalya’da belli dönemlerde farklı terör örgütlerinin aktif olarak faaliyette olması neden gösterilebilir.

### 3.2. FATF ÇALIŞMA GRUBU

G7 ülkeleri<sup>407</sup> tarafından “Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü-OECD” çatısı altında 1989 yılında Paris Zirvesinde kurulan “Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF),” gelişmiş ülkelerin kara para aklama konusunda duydukları endişelere yanıt vermek ve bu konularda araştırmalar yapmak amacıyla kurulmuştur.<sup>408</sup> Kurulduğu ilk yıllarda FATF, 1988 yılında kara para aklamayla ilgili imzalanan Viyana Antlaşması’nın üye ülkelerce uygulanmasını ve üye ülkeler arasında kara para aklama konusunda işbirliğinin artırılmasını amaçlamıştır. 1998 yılından itibaren de bu mücadeleyi uluslararası bir boyuta taşımıştır.<sup>409</sup> FATF, 11 Eylül saldırıları sonrasında ise terörizmin finansman boyutuna da önem vermeye başlamıştır. Bu doğrultuda 11 Eylül saldırılarından sonra FATF, terörizmin finansman boyutunun

<sup>406</sup> EUROPOL, *EU Terrorism Situation and Trend Report 2017*, 2017, p. 12.

<sup>407</sup> G7 ülkeleri şunlardır: Kanada, Fransa, ABD, Almanya, Japonya, İngiltere ve İtalya.

<sup>408</sup> FATF, *History of the FATF*, <http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/> (22 Ekim 2017).

<sup>409</sup> FATF, *FATF Review To Identify Non-Cooperative Countries Or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness Of Anti-Money Laundering Measures*, (Paris: FATF Report, 2000), p. 1, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/1999%202000%20NCCT%20ENG.pdf> (22 Ekim 2017).

önlenmesi ve uluslararası işbirliğinin artırılması için dokuz Özel Tavsiye yayımlamıştır.<sup>410</sup> Söz konusu Özel Tavsiyeler şunlardır:<sup>411</sup>

**1. “BM Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konması:”** FATF bu tavsiyesiyle bütün ülkelere 1999 yılında BM çatısı altında hazırlanan “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”yi imzalayıp acilen uygulamaya geçirmeye çağırmıştır. Bu Sözleşme dışında Güvenlik Konseyi’nin aldığı 1267, 1373 ve diğer kararların da derhal uygulanmasını tavsiye etmiştir. FATF bu belge ve kararların uygulanmasını terörizmin finansmanı ile mücadele için çok önemli olduğunu belirtmiştir.

**2. “Terörizmin, Terörist Eylemlerin ve Terör Örgütlerinin Finansmanının Suç Haline Getirilmesi:”** Terörizmin finansmanı ile mücadelede bir diğer önemli boyut da şüphesiz bu eylemlerin suç haline getirilmesidir. Bunun farkında olan FATF, tüm ülkeleri bu konuda düzenlemeler yapmaya davet etmektedir.

**3. “Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi:”** BM belge ve kararlarını yürürlüğe koyan devletler bu belge ve kararların bir gereği olarak teröristlerin, terör örgütlerinin ve bunlarla bağlantılı kimselerin malvarlıklarını dondurması gerekmektedir. Çünkü bu malvarlıklarını dondurmak terörist eylemleri önleme ve azaltmakta çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle FATF, tüm ülkeleri terörizmin finansal kaynaklarını dondurmaya davet etmiştir.

**4. “Terörizmle İlgili Şüpheli İşlemlerin Bildirimi:”** FATF bu tavsiye kararıyla sadece ülkelere değil tüm işletme, kurum ve kuruluşlara da seslenmektedir. Buna göre; finansal transfer yapan tüm işletmeler ve kurumlar şüpheli bir para aktarımı söz konusu olduğunda bunu yetkili mercilere bildirmelidir. Terörist ağlar arasında para transferinin gerekli olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu tür şüpheli işlemlerin bildirilmesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

**5. “Uluslararası İşbirliği:”** Terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda şüphesiz olmazsa olmazlardan biri uluslararası işbirliğidir. Terörizmin küresel bir boyut kazandığı ve terörist hücreleşmenin dünyanın her yerinde olabileceği dikkate alındığında ülkeler arası işbirliğinin önemi daha çok anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda

<sup>410</sup> Çakmak, *Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri*, s. 226.

<sup>411</sup> FATF, *FATF IX Special Recommendations*, 2010, p. 2-3, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf-documents/reports/FATF/Standards/IXSpecial-Recommendations-and-IN/rc.pdf> (22 Ekim 2017).

FATF, terörist örgütlerin veya terörizmle bağlantılı olan kişi, grup ve kuruluşların yakalanıp cezalandırılması için tüm ülkelerin işbirliği içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Yani ülkeler, teröristlerin güvenle barındığı ve kolayca hareket ettiği yerler olmamalıdır

**6. “Alternatif Havale Yöntemleri:”** Bütün terör örgütleri gibi dini motifli terör örgütlerinin de en çok kullandığı yöntem Havale Sistemi'dir. Bu sistem daha önce değinildiği gibi yasa dışı ve gizli yollarla kullanılmaktadır. FATF, bu tür sistemlerin ülke içinde terörizme olan para akışlarını engellemek için her devletin etkin kontrol ve denetim sistemi geliştirmesini tavsiye etmiştir. Böylelikle FATF, ülke içinde para ve değerli eşya transferleri sağlayan tüm kişi, şirket ve kurumların kayıtlı ve yasal hareket etmesini hedeflemiştir.

**7. “Elektronik Transfer:”** AB'nin de üzerinde detaylı bir şekilde durmaya çalıştığı konulardan biri olan elektronik transfer, kara para aklama ve terörist gruplara fon aktarma konusunda kötüye kullanılabilir bir araç olabilmektedir. Bu nedenle FATF, ülkelere elektronik transferler için gerekli tüm düzenleme ve önlemleri almalarını tavsiye etmektedir. Buna göre ülkeler; dijital ortamda para transferi yapacak ve alacak olan kişi, şirket ve kurumların adres, isim, iletişim ve hesap numaraları gibi gerekli bütün bilgileri almaları ve gerekli incelemeleri yapmaları gerekmektedir.

**8. “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar:”** FATF'ın üzerinde dikkatle durmaya çalıştığı konulardan bir diğeri de kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Bu tür kuruluşlar özellikle dini motifli terör örgütleri tarafından oldukça kötüye kullanılabilir. Nitekim, önceki bölümlerde de değinildiği gibi El Kaide, IŞİD ve Boko Haram gibi terör örgütleri hem faaliyette buldukları ülkeler içinde hem de uluslararası alanda faaliyette olan hayır kuruluşlarından önemli miktarda gelirler elde etmektedirler. Bu nedenle FATF, terörizmin finansmanı ile mücadelede tüm ülkelere kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili bazı düzenlemeler yapmalarını tavsiye etmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar konusunda yapılması tavsiye edilen düzenlemeler kısaca: Yasal yollarla toplanan fonların yasa dışı yollarla terörist gruplara aktarılmasını engelleyecek tedbirlerin alınması, toplanan fonların terörist gruplarca kullanılmasını engellemek ve malvarlıklarını dondurmaktır.

**9. “Kuryeler Aracılığıyla Para Nakli:”** FATF bu tavsiyesinde ülkelere, sınır ötesine yapılan para ve diğer değerli madde transferlerini kontrol ve denetleyebilecek bir bildirim sistemi geliştirmelerini veya diğer tavsiye yükümlülüklerini de içerecek bazı önlemler almalarını tavsiye etmektedir.

### **3.2.1. El Kaide'nin Finansmanı ile Mücadele Çalışmaları**

FATF, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda birçok çalışmalar yapmış ve raporlar yayımlamıştır. 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren örgütün El Kaide olması nedeniyle FATF, bu örgüt üzerinde özenle durmuş ve bütün ülkeleri El Kaide başta olma üzere bütün terörist grupların finansmanı ile mücadeleye çağırmıştır. Bu doğrultuda FATF, Güvenlik Konseyi'nin özelde El Kaide, Taliban ve Usame Bin Ladin için aldığı 1267 ve 1373 sayılı kararları tüm devletlerin bir an önce kendi iç hukuki sistemlerine uygulamalarını tavsiye etmiştir. El Kaide'nin uluslararası alanda birçok hayır kurumundan, kişilerden ve çeşitli ülkelerdeki yasal görünümü işletmelerden önemli miktarda finansal kaynak sağladığı göz önünde bulundurulduğunda El Kaide'nin finansmanı ile mücadele konusunda bu kararların uygulanmasının önemi daha çok anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, El Kaide kaynaklarının engellenmesi ve malvarlıklarının dondurulması için de ülkelerin belirlenen iç düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir.

Terör saldırıları ve fon kaynakları arasında bir bağlantı olduğundan 2008'de FATF, 1998-2005 yılları arasında El Kaide'nin yapmış olduğu saldırıları ve maliyetleri tablo şeklinde vermiştir. Tabloda tahmin edilen maliyetler az olsa da terör saldırıları finansal kaynak bulmadan ya çok etkisiz ya da başarısız olacağı anlaşılmaktadır.

**Tablo 4. El Kaide Saldırılarının Tahmini Maliyeti**

<b>SALDIRI</b>	<b>TARİH</b>	<b>MALİYET (Tahmin)</b>
Londra	07.07.2005	8 000 Sterlin
Madrid	11.03.2004	10 000 Dolar
İstanbul	15-20.11.2003	40 000 Dolar
JW Marriott Hotel	05.08.2003	30 000 Dolar
Bali	12.10.2002	50 000 Dolar
USS Cole	12.10.2000	10 000 Dolar
Doğu Afrika Elçiliği	07.08.1998	50 000 Dolar

**Kaynak:** FATF, Terrorist Financing, 28 Şubat 2008.



Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi FATF, El Kaide'nin yapmış olduğu saldırılarda maliyetin düşük olduğunu tahmin etmiştir. Fakat maliyet düşük olmasına rağmen saldırıların gerek toplum içinde oluşturduğu korku ortamı gerekse de saldırılar neticesinde ortaya çıkan zararın çok daha büyük olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle FATF, terör örgütlerin finansmanı ile mücadelenin çok önemli olmakla beraber bir zorunluluk hali oluşturduğunu ifade etmiştir. Nitekim FATF, 2016 yılında yayımladığı bir raporda küresel ölçekte özellikle IŞİD, El Kaide ve onlarla bağlantılı gruplarla mücadelenin ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca aynı raporda FATF, ülkelerin terörizmin finansmanı ile mücadele edebilmeleri için gerekli güçlendirmeleri yapacaklarını ifade etmiştir.<sup>412</sup>

### 3.2.2. IŞİD'in Finansmanı ile Mücadele Çalışmaları

FATF, IŞİD'in giderek büyüyüp gerçek bir tehdit oluşturmasından duyduğu endişeyi 24 Ekim 2014 tarihinde kendi resmi internet sitesinde "IŞİD Terör Örgütü Üzerinde Çalışma" adıyla yaptığı bir açıklamada dile getirmiştir. Açıklamada FATF, bütün ülkeleri IŞİD'in giderek büyüyen finansal kaynak ağını kesmeye ve gerekli önlemleri almaya davet etmiştir. Bu doğrultuda FATF, ülkelerden Güvenlik Konseyi'nin 2014 yılında IŞİD ile ilgili aldığı 2170 sayılı kararı derhal yürürlüğe koymalarını istemiştir. Açıklamada FATF, IŞİD gibi terörist örgütlenmelerin finansmanı ile etkin bir mücadelenin yapılabilmesi için her ülkenin FATF standartlarına uyması ve Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararları uygulaması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca FATF, yaptığı açıklamada özellikle IŞİD'in finansmanı ile mücadele için devletlerin uygulaması gereken bazı tavsiyeleri de belirtmiştir. Buna göre FATF'ın 40 tavsiyesinden 5, 6, 8, 10, 13, 14, 16, 32, 37, 39 ve 40 numaralı tavsiyelerin ülkeler tarafından özellikle IŞİD için uygulanması gerekmektedir. Bu tavsiyeler kısaca; "ülkeler terör örgütlerinin ve terörist grupların finansmanını araştırmalı ve kovuşturmalıdır, finansal yaptırımlar her kim olursa olsun bir an önce uygulanmalıdır, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar denetlenmelidir" ve son olarak "her ülke; terörizmin finansmanı ile mücadelede soruşturma, kovuşturma, bilgi alış verişi

---

<sup>412</sup> FATF, *Consolidated FATF Strategy on Combatting Terrorist Financing*, p. 4.

yapma ve suçluların iade edilmesi gibi konularda işbirliği içinde olmalıdır” şeklinde sıralanabilir.<sup>413</sup>

FATF, 2015 yılının Şubat ayında yayımladığı bir raporda ise IŞİD’in nereden finansal kaynak bulunduğunu açıkça belirtmiştir. Rapora göre, IŞİD’in finans kaynakları beş ana kola ayrılmaktadır. Bunlar: 1- Soygun ve toprak işgalinde elde edilen gelirler. Bu kol altında; banka soygunları, petrol ve gaz satışları, vergiler, insan ticareti, tarihi eser kaçakçılığı ve tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirler yer almaktadır. 2- Adam kaçırmaya ve fidye almak. 3- Hayır kurumlarından alınan bağışlar. 4- Yabancı savaşçılardan elde edilen para ve diğer askeri malzemeler. 5- Sosyal ağlar kullanılarak toplanan bağışlar.

Raporun giriş kısmında IŞİD’in finansal kaynak bulmak noktasında kullandığı tekniğin farklı olduğu ve geleneksel yöntemlerle bu kaynakların önlenmesinin zor olduğu vurgulanmıştır. Fakat, tüm terör örgütleri gibi IŞİD’in de finansal ağlarının savunmasız olduğu ifade edilmiştir. Buna göre; komuta, kontrol ve ekonomik yapıdaki bir bozulma IŞİD’in operasyonlarını ve savaşçıları finanse etme kabiliyetini azaltacaktır. Bu nedenle FATF, bahsi geçen bu gelir kaynaklarının önlenmesi için bütün ülkeleri Güvenlik Konseyi’nin aldığı kararlara uymaya ve FATF standartlarını uygulamaya davet etmiştir.<sup>414</sup> Raporun son kısmında ise, IŞİD’in finansmanı ile etkin bir mücadele için uluslararası işbirliğinin önemine değinilmiştir.

### **3.2.3. Boko Haram’ın Finansmanı ile Mücadele Çalışmaları**

FATF, Boko Haram’ın finansal kaynaklarıyla ilgili birçok çalışma yapmış ve raporlar yayımlamıştır. Bu çalışmalardan biri 2013 yılında “Kara para Aklamaya Karşı Hükümetlerarası Batı Afrika Eylem Grubu-GIABA” ile yapılmıştır. Çalışma neticesinde “Batı Afrika’da Terörizmin Finansmanı” adlı bir rapor yayımlanmıştır. Raporun giriş kısmında Afrika’da 2011 yılında terör saldırılarının 2010 yılına göre yüzde 11,5 oranında arttığından bahsedilmiştir. Terör saldırılarındaki bu artış ise, önemli oranda Boko Haram’dan kaynaklandığı açıklanmıştır. Zira raporda, Boko Haram’ın 2010 yılında 31 terör saldırısı yaparken 2011 yılında 136, 2012 yılında ise 364 terör saldırısı gerçekleştirdiği ifade edilmiştir. FATF, bu saldırıları önleyebilmek

<sup>413</sup> FATF, FATF Action On The Terrorist Group ISIL, 2014, <http://www.fatf-gafi.org/publications-fatfgeneral/documents/fatf-action-isil.html> (24 Ekim 2017).

<sup>414</sup> FATF, *Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant*, s. 12-24.

için Boko Haram ve Afrika bölgesinde faaliyette bulunan diğer terör örgütlerinin finansmanı ile mücadele edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

FATF ve GIABA'nın hazırladığı bu raporda Boko Haram ve diğer Batı Afrika ülkelerinde faaliyette olan terör örgütlerinin finansal kaynak bulmak için kullandıkları dört ana yöntemin olduğu söylenmiştir. Bu yöntemler şunlardır:

1. Ticaret ve diğer kazanç sağlayan faaliyetlerde bulunmak
2. STK ve yardım kuruluşlarından alınan bağışlar ile halktan toplanan haraçlar
3. Silah ve değerli eşya kaçakçılığı
4. Uyuşturucu kaçakçılığında elde edilen finansal kaynaklar.<sup>415</sup>

Raporun son kısmında FATF, hem Batı Afrika ülkelerine hem de bütün ülkelere Boko Haram ve benzeri terör örgütlerinin finansmanı ile mücadele etmek için bazı tavsiyeler vermiştir. Buna göre FATF, özellikle Batı Afrika ülkelerine, BM kararlarını ve FATF standartlarını etkili bir şekilde uygulamayı ve ülke içinde para transferlerini takip edecek etkin bir mekanizma geliştirmeyi tavsiye etmektedir. Ayrıca FATF bölge ülkelerinden, özellikle bağış toplayan kuruluşları ve dini kullanarak dilenen kişileri denetlemeyi istemiştir. Çünkü bu tür kuruluş ve kişilerden terör örgütlerine bir para akışının olduğu ortaya çıkmıştır. FATF raporda, ülkeler arası işbirliğinin artırılması, terörizmin finansmanı ile mücadelede yetkili kurumların eğitilmesi, para transferlerini izleme ve erken uyarı sisteminin kurulmasını da tavsiye etmiştir.<sup>416</sup>

FATF 2015 yılının Ekim ayında yayımladığı “Emerging Terrorist Financing Risks” raporunda da Boko Haram'a değinmiştir. Raporda IŞİD, El Kaide ve Boko Haram'ın birbiriyle bağlantılı oldukları ve finansal kaynaklarıyla mücadele edilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.<sup>417</sup>

2016 yılında ise FATF, GIABA ve “Kara Para Aklamaya Karşı Orta Afrika Grubu-GABAC” ortaklaşa “Orta ve Batı Afrika'da Terörizmin Finansmanı” adıyla bir rapor yayımlamışlardır. Raporda Boko Haram'ın giderek daha tehlikeli bir boyuta ulaştığından duyulan endişe belirtilmiştir. Rapora göre örgüt 2014 yılında

---

<sup>415</sup> FATF And GIABA, *Terrorist Financing in West Africa*, (Paris: FATF Report, 2013), p. 17.

<sup>416</sup> a.g.e., s. 37.

<sup>417</sup> FATF, *Emerging Terrorist Financing Risks*, s. 13.

gerçekleştirdiği saldırılar neticesinde 5 bin, 2015 yılında ise 6 binden fazla kişiyi yaralamıştır. Böylelikle, Boko Haram'ın bölgede en tehlikeli terör örgütlerinden biri haline geldiği ifade edilmiştir.<sup>418</sup> Raporda Boko Haramın bu saldırı eylemleri için gerekli finansal desteği etkin olduğu bölgelerden temin ettiği belirtilmiştir. Ayrıca raporda örgütün, El Kaide'den de finansal destek aldığı söylenmiştir.<sup>419</sup> Raporun sonlarına doğru ise söz konusu bölgedeki ülkelerin terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda alması gereken önlemler sıralanmıştır. Tavsiye edilen önlemlere göre; bölge ülkeleri terörizmin finansmanını önlemeye yönelik daha çok çalışmalı, her ülke terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda zayıf olduğu noktaları iyi bilmeli ve ona göre gerekli düzenlemeleri yapmalı, ülkeler arasında işbirliği artırılmalı, ülke içinde özel sektör ve sivil toplum kuruluşları terörizmin finansmanı ile mücadelede daha etkin hale getirilmelidir.<sup>420</sup>

Özetle, FATF 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda önemli bir rol üstlenmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrasında başta El Kaide olmak üzere bütün terör örgütlerinin finansmanını araştıran FATF, terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda 9 özel tavsiye kararı çıkarmıştır. FATF, bu 9 özel tavsiye kararı dışında kara para aklamaya ilgili ülkelerin uyması gereken 40 tavsiye kararı da çıkarmıştır. Alınan bu tavsiye kararları terörizmin finansmanı ile mücadele konusuna önemli bir yere sahip olmuş ve çoğu ülke tarafından uygulanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda FATF; El Kaide, IŞİD ve Boko Haram ile ilgili yaptığı çalışmalarda da bütün ülkelere tavsiyelere uyma ve gerekli iç hukuki düzenlemeleri yapma çağrısında bulunmuştur.

---

<sup>418</sup> FATF, *Terrorist Financing in West and Central Africa*, p. 5.

<sup>419</sup> a.g.e., s. 1.

<sup>420</sup> a.g.e., s. 36.

## SONUÇ

Dini motifli terörizm olgusu çok eski olmakla birlikte uluslararası toplumun gündemine 11 Eylül saldırıları sonrası tekrar girmiştir. Bu saldırılar neticesinde, “Din şiddete neden olur mu?” tartışması alevlenirken bu tartışmaya taraf olanlar üç farklı düşünce etrafında görüş ayrılığı yaşamıştır. Genel itibariyle ağırlık kazanan ve çalışmanın da benimsediği düşünce ise, dinin şiddete neden olmayacağı görüşüdür. Zira tüm dinlerin, insanların barış ve huzur içinde yaşamaları, iyi olanı yapıp kötülükten kaçınmaları gerektiğini vurguladığı unutulmamalıdır. Nitekim, İslam’da bir insanı öldürmenin tüm insanları öldürmekle eşdeğer tutulduğu; Hristiyanlık’ta düşmanın bile sevilmesi gerektiği; Yahudilik’te ise, insanların birbirlerini sevmeleri gerektiği defalarca vurgulanmaktadır.<sup>421</sup> Tüm bunlara rağmen, dini motifli terör örgütleri dinsel söylemleri anlam bütünlüklerinden kopararak şiddet ve terör eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu durum ise, dinin şiddetle anılmasına neden olmaktadır. Öte yandan, bu tartışma ve görüş farklılıklarını bir kenara bırakıp mevcut duruma odaklanmak gerekirse, küreselleşmenin etkisiyle başta dini motifli terör örgütleri olmak üzere bütün terör örgütlerinin, sosyal ağları kullanarak daha geniş kitlelere ulaşabildiği görülecektir. Bu durumun bir sonucu olarak dini motifli terör örgütleri; etnik, kültürel ve sosyal kimliklerin üzerinde bir dini kimlik inşa ederek farklı uluslardan ve kültürlerden bireyleri aynı çatı altında toplayabilmektedir. Bu ise, dini motifli terör örgütlerinin bir anda büyüyüp daha etkin bir hale gelmelerini kolaylaştırmaktadır.

Benzer şekilde, El Kaide, İŞİD ve Boko Haram gibi dini motifli terör örgütlerinin ortaya çıkışı ve bir anda büyüyüp etkin hale gelmeleri, söz konusu terör örgütlerinin sosyal ve kültürel kimliklerin üzerinde dini bir kimlik oluşturmalarıyla mümkün olabilmektedir. Dini bir kimlik oluşturan ve güçlenen El Kaide, İŞİD ve Boko

---

<sup>421</sup> Çalışmanın “Din, Şiddet ve Terörizm” başlığı altında bu söylemlere değinilmiştir.

Haram'ın temel hedef kitlelerini ise; farklı dine mensup olanlar ve aynı dine mensup olmalarına rağmen söz konusu örgütlerin ideolojilerinden farklı düşünenler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, dini motifli terör örgütlerinin hedef kitleleri diğer terör örgütlerine göre çok daha geniş olduğu söylenebilir. Hedef kitlenin geniş olması ve eylem kabiliyetleri ile finansal kaynakları arasında bir bağın bulunması nedeniyle dini motifli terör örgütlerinin finans kaynaklarıyla etkin bir mücadele verilmesi gerekmektedir. Zira, finansal kaynak bulamayan dini motifli terör örgütleri hem eylem yapabilme hem de insani kaynak bulabilme potansiyelini çok önemli oranda kaybedecektir. Bu noktadan hareketle El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütlerinin finans kaynaklarına ve bu kaynakların önlenmesi gerekliliğine bakılmalıdır. El Kaide, IŞİD ve Boko Haram terör örgütünün yasal finans kaynakları; kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, zengin iş adamları ve hem yerli hem de bölge dışındaki halklardan sağlanan bağışlar oluşturmaktadır. Bahsi geçenler tarafından yapılan bağışları engellemek El Kaide, IŞİD ve Boko Haram'ın eylem yapabilme kapasitelerini önemli derecede etkileyeceği söylenebilir. Ayrıca, silah kaçakçılığı, soygunlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı, adam kaçırma ve baskınlar El Kaide, IŞİD ve Boko Haram'ın yasa dışı finans kaynaklarını oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra, bu üç terör örgütü ile yapılacak finansal mücadele örgüt bazında farklılıklar teşkil edebilmektedir. Örneğin, IŞİD'in petrol ve doğalgaz yataklarını ele geçirerek buralardan çok büyük miktarda finansal kaynak sağladığı göz önünde bulundurulduğunda IŞİD ile yapılacak mücadelede önem arz eden unsurun söz konusu kaynakların ya IŞİD'in elinden alınması ya da IŞİD'in bu kaynakları satacak bir pazar bulmasının engellenmesi olacaktır. Ayrıca IŞİD'in sosyal ağlardan bağış toplamasının da önüne geçilmelidir. Zira örgüt sosyal ağlardan önemli miktarda gelir elde edebilmektedir. Benzer şekilde, El Kaide'ye bakıldığında özellikle uyuşturucu madde üretiminde ilk sıralarda yer alan bir bölgede bulunması ve uyuşturucu madde satışından büyük bir gelir elde etmesi nedeniyle El Kaide'nin finansmanına yönelik yapılacak bir mücadelede uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi önemli olacaktır. Bununla birlikte El Kaide'nin, yardım kuruluşlarından bağış adı altında finansal destek almasının engellenmesi de El Kaide'nin finansmanıya mücadelede bir diğer önemli konu olacaktır. Aynı şekilde Boko Haram'ın; adam kaçırma eylemleri ve köy baskınları engellenmeye çalışılacak olunursa örgüt, finansal kaynak bulma noktasında önemli bir oranda zorlanacağı söylenebilir.

Tüm bunların dışında IŞİD, El Kaide ve Boko Haram'ın etkin olduğu bölgelerde yerel halkın ekonomik, sosyal ve kültürel durumunun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Zira bahsi geçen durumlar, dini motifli terör örgütlerinin oluşmasında veyahut güçlenmesinde çok önemli bir etkidir. Özellikle El Kaide ve IŞİD ele alındığında her iki örgütün de bir işgal ve sömürü sonucu ortaya çıktığı veya güçlendiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, Batılı devletlerin Müslüman ülkelere yaptığı işgal ve sömürüler ile Ortadoğu'da baskıcı ve anti-demokratik rejimlerin varlığı, İslam kimliğini kullanarak şiddete başvuran terör örgütlerinin ortaya çıkmasına veya hali hazırda var olan fakat eylem ve etki alanı çok dar olan terör örgütlerinin güçlenmesine neden olduğu söylenebilir. İşgaller ve baskılar sonucunda işini, evini ve akrabalarını kaybeden bireylerin bir kısmının radikalleşip dini motifli terör örgütlerine destek vermeleri veya katılmaları ise kaçınılmaz bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte, Batı'da İslamofobi nedeniyle baskı altında olan veya kendini baskı altında hisseden bazı bireyler de radikalleşip dini motifli terör örgütlerine katılmaktadır. Böylelikle, dini motifli terör örgütleri hem önemli oranda insani kaynak ve finansal destek bulabilmekte hem de terör eylemlerini artırma fırsatı yakalamaktadırlar.

Dini öğretileri kendi amaçları doğrultusunda kullanan dini motifli terör örgütleri; yerel halktan, zengin işadamlarından ve uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşlardan da finansal destek bulabilmektedir. Ayrıca, bu tür örgütlerin bazı devletlerden de finansal kaynak sağladığı bilinmektedir. Bu noktada, dini motifli terör örgütlerinin finansal kaynaklarıyla mücadele önem arz etmektedir. Fakat söz konusu terör örgütlerinin ortaya çıkmasını engellemek onların finansal kaynaklarıyla mücadele etmekten daha çok önem arz ettiği su götürmez bir gerçektir. Bu yüzden, özellikle Batılı ülkelerin Müslüman ülkelere olan işgalleri bir an önce son bulmalı ve baskıcı anti-demokratik rejimlerin demokratik geçişleri sağlanmalıdır. İşgal edilen veyahut baskıcı rejimler altındaki ülkelere ise ekonomik refah ve sosyal yaşam yükseltilmelidir. Zira El Kaide, IŞİD ve Boko Haram gibi ideolojik olarak "Cihatçı Selefilik"i benimsemiş dini motifli terör örgütlerinin bu işgallerden ve baskıcı rejimlerden beslendiği unutulmamalıdır.

Yukarıda bahsedilenler doğrultusunda BM, AB ve tüm uluslararası örgütler de üzerine düşen görevleri laikiyle yerine getirmelidir. Haklı bir neden olmadan bir ülkeyi

işgal etmek BM Antlaşmasına aykırı olduğu gibi insan vicdanına da aykırıdır. Bu nedenle, haksız işgal ve sömürülerin önüne geçilmesi için öncelikle BM üzerine düşenleri yapmalıdır. Aksi halde, bu işgaller dini motifli terör örgütlerinin ortaya çıkmasına ve güçlenmesine neden olmaya devam edecektir. Öte yandan, BM'nin terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda da daha etkin bir rol üstlenmesi gerekmektedir. BM, 2388 Sayılı Karar'ında Boko Haram'a da değinmiş olmasına rağmen aldığı çoğu kararda sadece El Kaide, IŞİD ve El Nusra gibi dini motifli terör örgütlerini hedefe koymaktadır. Bu yönüyle BM, dini motifli terör örgütlerinin finansmanı ile mücadelede önemli adımlar atarken diğer terör örgütlerini göz ardı ettiği söylenebilir. AB'nin ise BM'ye göre daha genel kararlar aldığı görülmektedir. Çünkü AB, bir yandan yayımladığı ortak tutum belgeleriyle BM kararlarını üye ülkelere uygulamaya çalışırken öbür yandan da yayımladığı deklarasyonlar ve çerçeve kararlarıyla terörizmin finansmanı ile daha genel bir mücadele vermeye çalışmaktadır. Bunların dışında, kara para aklamayı mücadele etmek için G7 bünyesinde kurulan ve 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmin finansmanı ile mücadele etmeye başlayan FATF Çalışma Grubu, dini motifli terörizmin finansmanı ile mücadelede yayımladığı raporlarla önemli bir rol üstlenmiştir. FATF; El Kaide, IŞİD ve Boko Haram'ın finansmanı ile ilgili özel çalışmalar yapmakla birlikte bütün terör örgütlerini ilgilendirecek çalışmalar da yapmaktadır. Bu noktada, FATF'ın dokuz özel tavsiyesinin çok önemli olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Sonuç olarak, tüm bu bilgiler ışığında dinlerin şiddetle anılmasının önüne geçmek ve dini kullanan terör örgütlerinin finansmanı ile daha etkin bir mücadele vermek için aşağıda verilen önerilerin uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir:

BM Güvenlik Konseyi'nin 2014 yılında aldığı 2170 sayılı kararda belirtildiği gibi başta İslam olmak üzere hiçbir dinin terörizmle anılmaması gerektiği her kesim tarafından dile getirilmelidir. Bunun için de uluslararası toplum üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmelidir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar daha çok denetlenmeli ve kontrol edilmelidir. Bu tür kuruluşlar çatısı altında toplanan bağışların nereye harcandığı takip edilmelidir.

Müslüman ülkeler, dini motifli terör örgütlerinin finans kaynaklarına yönelik mücadeleye daha çok önem vermeli ve gerekli tedbirleri almalıdırlar. Zira Müslüman



lkelerden dini motifli terör örgütlerine finansal kaynak akışının daha çok olduğu görülmüştür.

Batılı lkeler işgal ve smrlerine bir an önce son vermelidir. Zira bu durum, dini motifli terör örgütlerinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. İşgale uğrayan ülkelerin toparlanmaları için uluslararası toplum gerekli maddi ve manevi desteği sağlamalıdır. BM, terörizmin finansmanıyla mücadelede bütün terör örgütlerini kapsayacak kararlar almalıdır.

Tüm lkeler terörizm ve terörizmin finansmanıyla mücadele konusunda daha çok işbirliği yapmalıdır. Bu doğrultuda ülkeler, özellikle FATF tavsiyelerini i hukuki sistemlerine entegre etmelidirler.



## KAYNAKÇA

- Acar, Ü. (2012) *A'dan Z'ye Terörizm*, Ankara: Kripto Yayın.
- Adam, B. (2004) "Kutsal Toprak, Mesih ve Terör," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 65.
- Adams J. (1986), *The Financing Of Terror: Behind The PLO, IRA, Red Brigades, And M-19 Stand The Paymasters: How The Groups That Are Terrorizing The World Get The Money To Do It*, New York: Simon & Schuster.
- Al-Arifi, M. (2013) *The Essential Pearls and Gems of İbn Taymiyyah*, Riyadh: Darussalam.
- Alkan, N. (2016) *El Kaide'den İŞİD'e Din, Şiddet ve Terörizm*, Ankara: Karınca Yayınları.
- Altıntaş, H. (2004) "İslam'la Terör Bağdaşır mı?," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 123.
- Altunok, T. (2009) "Terörizmin Yasal Olmayan Finans Kaynakları," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, Ed.: H. Çakmak ve T. Altunok, Ankara: Barış Platin Kitabevi, s. 101.
- Artokça, İ. (2012) *Boko Haram Ve Eş Şebab Terör Örgütlerinin Yapısal Bakımdan Karşılaştırılması*, Ankara: Tasam, s. 11.
- Asker, A. ve Güven, İ. F. (2017) "Vaynahlarda Tarikat ve Selefilik," *Yeni Türkiye*, 98, s. 267.
- Asrar, N. A. (1975) "Hint-Pakistan Uyuşmazlığının Menşe'leri ve Bangladeş'in Doğuşunun Tarihiçesi," *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, 6, s. 60.
- Ataman, K. (2016) "Şiddetin Kaynağı Olarak Din: Mit mi? Gerçek mi?," *Din ve Şiddet Sempozyumu*, Rize: R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 11. s. 111.
- Aydın, A. H. ve Türkoğlu, M.E. (2011) "Dini Motifli Terör Kavramı," 38. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, Ankara: 1, s. 165.
- Aydınalp, H. (2010) "Sosyal Çatışma ve Din," *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 196.
- Aydınalp, H. (2011) *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör*, Ankara: Bileşik Yayınevi.
- Aykın, H. (2011) "Türkiye'nin Terörün Finansmanı İle Mücadele Sistemi," *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ed.: S. Özeren ve M. Sever, Ankara: Karınca Yayınevi, s. 262.
- Bal, İ. (2006) *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler*, Ankara: USAK, s. 366.
- Başeren, S. (2000) "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme," *Terörizm İncelemeleri: Teori, Örgütler, Olaylar*, Ed.: Ü. Özdağ, Ankara: ASAM Yayınları, s. 1.
- Batuk, C. (2016) "Ahimsa Versus Himsa, Hint Dinlerinin Şiddet/sizlikle Dansı," *Din ve Şiddet Sempozyumu*, Rize: R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 11. s. 153.
- Bergunder, M. (2014). "What is Religion?," *Method & Theory in the Study of Religion*, 26(3), p. 246-286.

- Boz, G. (2014) IŞİD Terör Örgütü ve Evrim Süreci: Irak El-Kaide'sinden Irak-Şam İslam Devleti'ne, Ankara: Ankara Strateji Enstitüsü Yayınları, s. 7.
- Boz, G. ve Kuru, N. O. (2015) IŞİD'in Finansmanı, Ankara: Ankara Strateji Enstitüsü, s. 12.
- Brisard, J. C. and Martinez, D. (2014) "Islamic State : The Economy-Based Terrorist Funding," *Thomson Reuters Accelus*, 2014, p. 6.
- Bulut, A. (2017) "Din Ve Şiddet," *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), s. 3.
- Bulut, H. İ. (2016) "Dini Şiddetin Fikri Arka Planı Olarak Haricilik ve Günümüze Yansımaları," *Usûl İslam Araştırmaları*, 11(11), s. 41.
- Bunyan, T. (1997) *Key Texts On Justice And Home Affairs In The European Union*, London: Statewatch Pub., p.1.
- Burke, J. (2004) *El Kaide Terörün Gölgesi*, Çev.: E. Kılıç, İstanbul: Everest Yayınları.
- Canikli, İ. (2004) "Dinî Terör Senaryoları," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 239.
- Çaşın, M. H. (2008) *Uluslararası Terörizm*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Cavanaugh, W. T. (2004) The Violence Of "Religion": Examining A Prevalent Myth, *Helen Kellogg Institute for International Studies*, Working Paper 310.
- Chiluwa, I. (2017) "The Discourse of Terror Threats: Assessing Online Written Threats by Nigerian Terrorist Groups," *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(4), p. 320.
- Council Common Position (1999, 15 Kasım) "Concerning Restrictive Measures Against The Taliban 1999/727/CFSP," *Official Journal of the European Communities*.
- Council Common Position (2001, 26 Şubat) "Concerning Additional Restrictive Measures Against The Taliban And Amending Common Position 2001/154/CFSP," *Official Journal of the European Communities*.
- Council Common Position (2001, 27 Aralık) "On Combatin Terrorism 2001/930/CFSP," *Official Journal Of The European Communities*.
- Council Common Position (2002, 27 Mayıs) "Concerning Restrictive Measures Against Usama Bin Laden, Members Of The Al-Qaida Organisation And The Taliban And Other Individuals, Groups, Undertakings And Entities Associated With Them (2002/402/CFSP)," *Official Journal Of The European Communities*.
- Council of The European Communities (1991, 10 Haziran) "On the Prevention Of The Use Of The Financial System For The Purposes Of Money Laundering and Terrorist Financing 91/308/EEC," *Official Journal of the European Communities*,
- Council Recommendation (1999, 9 Aralık) "On Cooperation In Combating The Financing Of Terrorist Groups 1999/C373/01," *Official Journal Of The European Communities*.

- Çakmak, H. (2009) "Terörizmin Finansman Boyutu ve Terörizmle Mücadeledeki Yeri," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, Ed.: H. Çakmak ve T. Altunok, Ankara: Barış Platin Kitabevi, s. 15.
- Çakmak, H. (2009) "Terörizmin Yasal Finans Kaynakları," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, Ed.: H. Çakmak ve T. Altunok, Ankara: Barış Platin Kitabevi, s. 123.
- Çakmak, H. (2009) "Terörizmin Finansmanına Karşı Küresel Mücadelede Birleşmiş Milletler ve G-8'in Faaliyetleri," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, Ed.: H.Çakmak ve T. Altunok, Ankara: Barış Platin Kitabevi, s. 175.
- Çakmak, H. (2009d) "Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Konusunda Avrupa Birliği ve Diğer Önemli Uluslararası Örgütlerin Faaliyetleri," *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi*, Ed.: H. Çakmak ve T. Altunok, Ankara: Barış Platin Kitabevi, s. 217.
- Çitlioğlu, E. (2005) *Gri Tehdit Terörizm*, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Del Cid Gomez, J. M. (2010) "A Financial Profile Of The Terrorism Of Al-Qaeda And Its Affiliates," *Perspectives on Terrorism*, 4(4), p. 8.
- Diyanet İşleri Başkanlığı,( 2011) *Kur'an-ı Kerim Meali*, haz. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Baskı.
- Doukhan, D. (2013) "Boko Haram: An Update Abd Some Thoughts About Who Is Sponsoring Boko Haram," *International Institute for Counter-Terrorism*, p. 9.
- Durkheim, E. (1995) *The Elementary Forms of the Religious Life*, Çev: J. W. Swain. New York: The Free Press.
- Düzgün, Ş. A. (2004) "Bir Şiddetin Anatomisi: Latin Batı'nın Haçlı Terörü," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 77.
- Erdem, M. (2004) "Din ve Terör Üzerine," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 9.
- Erdoğan, Ş. ve Deligöz, E. (2015) "Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği," *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(1), s. 10.
- Eroğlu, A. H. (2004) "Farklı İnanıcı Tehdit Olarak Algılamının Sonucu: Engizisyon Terörü," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 95.
- Esposito, J. L. (2002) *Unholy War: Terror in the Name of Islam*, New York: Oxford University Press.
- EUROPOL (2017) *EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017*.
- Fanusie, Y. J. and Entz, A. (2017) "Boko Haram Financial Assessment," *Center on Sanctions and Illicit Finance*, p. 2.
- Farooqui, M. R. (2013) *The Political Thought of Maulana Mawdudi*, Hyderabad: Osmania University, PhD Thesis.
- FATF and GIABA (2013) *Terrorist Financing in West Africa*, Paris: FATF Report, p. 17.

- FATF, (2000) FATF Review To Identify Non-Cooperative Countries Or Territories: Increasing The Worldwide Effectiveness Of Anti-Money Laundering Measures, Paris: FATF Report, p. 1,
- FATF, (2015) Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant, Paris: FATF Report, p. 19.
- FATF, (2015) Emerging Terrorist Financing Risks, Paris: FATF Report, p. 9.
- FATF, (2016) Consolidated FATF Strategy On Combatting Terrorist Financing, Paris: FATF Report, p. 3.
- FATF, GIABA and GABAC (2016) Terrorist Financing in West and Central Africa, Paris: FATF Report, p. 17.
- Fidan, A. (2009) Cemil Meriç'e Göre Toplumlarda Dinî Hayat, Rize: Rize Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Friedland, E. (2014) The Islamic State, Washington: Special Report of Clarion Project, p. 7.
- Friedland, E. (2015) The Islamic State, Washington: Special Report of Clarion Project, 2015, p. 7.
- Göksun, Y. (2016) Suriye Krizi Bağlamında Hizbullah'ın Medya Stratejisi, İstanbul: SETA, 163, s. 9.
- Gray, S. and Roos, J. (2014). "Intercommunal Violence in Myanmar: Risk and Opportunities for International Assistance," *Adapt Research and Consulting*, p. 10.
- Green, P. and MacManus, T. (2015) *Countdown To Annihilation: Genocide In Myanmar*, London: International State Crime Initiative pub., p. 59.
- Gücenmez, B. (2014) Terörizmin Finansmanı: PKK, ETA ve IRA Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması, Ankara: Kara Harp Okulu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gürkan, S. L. (2016) "Barış ve Şiddet Ekseninde Yahudilik," *Din ve Şiddet Sempozyumu*, Rize: R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 11, s. 117.
- Harb, M. and Leenders, R. (2005) "Know Thy Enemy: Hizbullah, 'Terrorism' And The Politics of Perception," *Third World Quarterly*, 26 (1), p. 176.
- Harman, Ö. F. (2016) "Hristiyanlık ve Şiddet," *Din ve Şiddet Sempozyumu*, Rize: R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 11. s. 167-168.
- Harrison, V. S. (2006). "The Pragmatics of Defining Religion in A Multi-Cultural World," *International Journal for Philosophy of Religion*, 59(3), p. 133-152.
- Hasanov, B. (2014). "Clifford Geertz'e Göre Kültürel Bir Sistem Olarak Din," *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), p. 79-96.
- Heibner, S., Neumann, P. R., Mccowan, J. H., and Basra, R. (2017) *Caliphate in Decline: An Estimate of Islamic State's Financial Fortunes*, London: ICRS, p. 7.

- Hendrickson, R. (2008) *The Facts On File Encyclopedia Of Word And Phrase Origins*, New York: Facts On File Pub.
- Janssen, F. (2009) " Hamas and its Positions Towards Israel," *Netherlands Institute of International Relations Clingendael*, p. 23.
- Jenkins, B. M. (1975) *International Terrorism: A New Mode Of Conflict*, California : Crescent pub., 48, p. 13.
- Jones, J. W. (2006) "Why does Religion Turn Violent? A Psychoanalytic Exploration of Religious Terrorism", *Rutgers University Community Repository*, p. 169.
- Jost, P. M. and Sandhu H. S. (2003) *The Hawala Alternative Remittance System and its Role in Money Laundering*, Vienna: INTERPOL, p. 5.
- Kadayıfçı, S. A. (2003). "Religion, Violence and the Islamic Tradition of Non-Violence," *Turkish Yearbook of International Relations*, 34, s. 23-62.
- Kamolnick, P. (2017) *The Al-Qaeda Organization And The Islamic State Organization*, Johnson City: United States Army War College Press, p. 18.
- Karacan, İ. (1984) "Terörizm: Kavram ve Yapısı,". *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı*, Düzenleyen: Ankara Üniversitesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 88, s. 198.
- Karlsson, I. (2005) *Din, Terör ve Hoşgörü*, Çev.: T. Kayaoğlu. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.
- Kartopu, A. (2009) *Dinler Tarihinde Dinin Tarifıyla İlgili Farklı Görüşler*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kedikli, U. (2006), "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu," *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, USAK, Cilt: 2, Sayı: 7.
- Kedikli, U. (2013) *Uluslararası Terörizm ve Devlet Sorumluluğu*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kedikli, U. ve Akça, M. (2017), "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa'da Artan İslamofobi" *TASAM Akademi Dergisi*, TASAM Yayınları, Cilt: 4, Sayı: 1
- Kekilli, E., Ömer, H. ve Abdoulaye, İ. B. (2017) *Bir Örgütün Anatomisi: Boko Haram*, Ankara: SETA, 214, s. 9.
- Kilcullen, J. D. (2009) "Countering Global Insurgency," *Journal of Strategic Studies*, 28 (4), p. 599.
- Kirman, M. A. (2004) "Küresel Bir Sorun Olarak Din ve Şiddet," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7 (20), p. 325.
- Knapp, M. G. (2003) "The Concept and Practice of Jihad in Islam," *Parameters*, 33 (1), p. 84.

- Krishnamurthy, R. (2014) Three Years After Osama bin Laden Al Qaeda Today: Transitions and Trajectories, New Delhi: Institute of Peace and Conflict Studies, IPCS Reports, 165, p. 5.
- Lawrence, B. (2005) *Messages to the World: The Statements of Osama Bin Laden*, Çev: J. Howarth, New York: Verso.
- Levitt, M. (2014) "Terrorist financing and the Islamic state." *The Washington Institute for Near East Policy*, p. 6.
- Lorenz, K. (2002) *On Aggression*, Çev: M. K. Wilson, London: Psychology Press.
- Mannik, E. (2009) "Terrorism: Its Past, Present And Future Prospects," *ENDC Proceedings*, 12, p. 151-171.
- Martin, G. (2011) *Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies*, California: SAGE pub.
- McGregor, A. (2003) "Jihad and the Rifle Alone: Abdullah Azzam and the Islamist Revolution." *Journal of Conflict Studies*, 23(2), p. 92.
- Meriç, C. (1979) *Bu Ülke*, İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Mikail, E. H., Karabulut, A. ve Değer, F. (2014) "Terör Grupları İçin Finans Kaynaklarının Önemine Genel Bakış," *İstanbul Barosu Dergisi*, 88(4), s. 114.
- Morris, S. C. M. D. (2007) "The Causes of Violence and the Effects of Violence On Community and Individual Health," Nev Haven: Yale School of Medicine, p. 6.
- Narula, S. (1999) "India Politics By Other Means: Attacks Against Christians in India," *Human Rights Watch*, 11(6), p. 5.
- Odhiambo, E. O. S. (2014). "Religious Fundamentalism and Terrorism," *Journal of Global Peace and Conflict*, 2(1), p. 187-205.
- Olgun, H. (2004) "Protestan Teolojide Şiddet Güdüleri ve İslam Terörü Algısı," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 114.
- Onat, H. (2004) "Küresel Şiddet ve Terör: İnsan Olma Onuruna Vurulan Darbe," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 26.
- Onuoha, F. (2014) "Boko Haram And The Evolving Salafi Jihadist Threat In Nigeria," *Boko Haram: Islamism, Politics, Security And The State in Nigeria, African Studies Centre*, 2, p. 160.
- Oosterveld W. T. and Bloem, W. (2017) *The Rise and Fall of ISIS*, Hague: The Hague Centre for Strategic Studies, p. 6.
- Özer, A. (2016), "Kabuk Devlet ve IŞİD," *Suriye, Çatışma ve Uluslararası Hukuk*, Ed: Fatma Taşdemir, Ankara: Nobel Yayınevi
- Özerkmen, N. (2012) "Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet," *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 28, s. 2.

- Pınar, F. (2015) "Hasan el-Benna ve Müslüman Kardeşler," *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, s. 143.
- Rabasa, A., Chalk, P., Cragin, K., Daly, S. A. and Gregg H. S. (2006) *Beyond al-Qaeda. Part 1. The Global Jihadist Movement*, Santa Monica: RAND, p. 57.
- Raevskiy, A. E. (2014) "Psychological Aspects of the Aum Shinrikyo Affair," *Psychology in Russia: State of the Art*, 7(1), p. 36.
- Rollins, J. (2011) *Al Qaeda and Affiliates: Historical Perspective, Global Presence, and Implications for U.S. Policy*, Washington: Congressional Research Service, p. 5.
- Roth, J., Greenburg, D., and Wille, S. (2004) "National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States," *Monograph on Terrorist Financing*, p. 67.
- Sambur, B. (2016) "Din Şiddet Üretir mi?," *Din ve Şiddet*, 11, s. 99.
- Sıradağ, A. (2015) *Sahra Altı Afrika'sında Terörist Grupların Yükselişi: Boko Haram ve Eş-Şebab*, İstanbul: SETA, 125, s. 9.
- Smith, M. (2015) *Boko Haram: Inside Nigeria's Unholy War*, London: Tauris pub.
- Şen, O. (2011) *Din, Terörizm ve El-Kaide*, Ankara: Sarkaç Yayınları.
- Tacar, P. Y. (1999) *Terör ve Demokrasi*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- The Council Of The European Union (2002, 13 Haziran) "Council Framework Decision On Combatin Terrorism (2002/475/JHA)," *Official Journal Of The European Communities*.
- The Council of the European Union (2017, 4 Ağustos) "Updating The List Of Persons, Groups And Entities Subject To Articles 2, 3 And 4 Of Common Position 2001/931/CFSP On The Application Of Specific Measures To Combat Terrorism, And Repealing Decision (2017/154/ CFSP)," *Official Journal of the European Union*.
- The European Parliament And The Council Of The European Union (2005, 26 Ekim) "On The Prevention Of The Use Of The Financial System For The Purpose Of Money Laundering And Terrorist Financing (2005/60/EC)," *Official Journal of the European Union*.
- The European Parliament And The Council Of The European Union (2006, 15 Kasım) "On Information On The Payer Accompanying Transfers Of Funds (2006/1781/EC)," *Official Journal of the European Union*.
- The European Parliament And The Council Of The European Union (2015, 20 Mayıs) "Prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing (2015/849)," *Official Journal of the European Union*.
- The European Union (2010, 13 Ocak) "Agreement Between The European Union And The United States Of America On The Processing And Transfer Of Financial Messaging Data From The European Union To The United States For Purposes Of The Terrorist Finance Tracking Program-TFTP," *Official Journal of the European Union*.



- Thornton, T. P. (1964). "Terror as a Weapon of Political Agitation,". *Internal War*, Ed.: H. Eckstein, New York: Routledge, 71-90.
- Topçu, N. (2011) *Yarınki Türkiye*, İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- Topkaya, H. ve Kocaer, A. (2013) "Terörün Finansmanı İle Mücadelede Yeni Dönem," *Uzman Bakış*, 1, s. 66.
- Tümer, G "Çeşitli Yönleriyle Din," *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28(1), s. 214.
- Türkoğlu, M. E. (2014) *Avrupa Birliği İslam Ülkeleri İlişkileri Bağlamında Dini Radikalizm*, Ankara: Polis Akademisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- United Nations, (2017) Report of the International Narcotics Control Board for 2016, New York: The International Narcotics Control Board Pub., p. 3.
- Weinberg, D. A. (2017) *Qatar and Terror Finance Part II: Private Funders of al-Qaeda in Syria*, Washington: Foundation for Defense of Democracies, p. 7.
- Wellman, J. K. and Tokuno, JR. K. (2004) "Dinsel Şiddet Kaçınılmaz mıdır?," Çev.: İ. Çapçioğlu, *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), p. 363.
- Whelan, R. (2006) *El-Kaidecilik İslam'a Tehdit, Dünya'ya Tehdit*, Çev.: H. Bağcı, Ankara: Platin Yayınları.
- Wilkinson, P. (2006) *Terrorism Versus Democracy: The Liberal State Response*, London: Taylor & Francis.
- Yaran, C. S. (2004) "Din ve Terör İlişkisinin Din Felsefesi Açısından Tahlili," *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 7(20), s. 47.
- Yıldırım, Z. (2012) *Hukuksal Açından Terörizmin Finansmanının Önlenmesi*, Adalet Yayınevi, s. 185.
- Yiğit, Y. (2008) *Din, Anarşi ve Terör*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

## İnternet Kaynakları

- Adopt Family Planning: Shiv Sena's Advice For Muslims To Control Population*, Indiatoday (2015, 6 Temmuz) <http://indiatoday.intoday.in/story/shiv-sena-muslim-population-control-family-planning-saamana/1/449362.html>. (9 Ağustos 2017).
- Aziken, E, et al., "We're on Northern gov's payroll Boko Haram," Vanguard (2012) <http://www.vanguardngr.com/2012/01/we-re-on-northern-govs-payrollboko-haram/> (24 Eylül 2017).
- Azzam, A. "Tevbe Suresinin Gölgesinde Cihad Dersleri," <https://ia800908.us.archive.org/24/items/CIHADDERSLERISeyhAbdullahAzzam/C4%20BOHAD%20DERSLER%20C4%B0-%20C5%9Eeyh%20Abdullah%20Azzam-.pdf> (21 Ağustos 2017).

- Babbar Khalsa, [http://www.sikhiwiki.org/index.php/Babbar\\_Khalsa](http://www.sikhiwiki.org/index.php/Babbar_Khalsa) (31 Aralık 2017).
- Bajrang Dal (2008, 18 Ekim) <http://bajrang-dal.weebly.com/>. (9 Ağustos 2017).
- BBC, *11th Attacks* (2001,) [http://www.bbc.co.uk/history/events/the\\_september\\_11th\\_terrorist\\_attacks](http://www.bbc.co.uk/history/events/the_september_11th_terrorist_attacks) (31 Aralık 2017)
- Benevolence International Foundation, Security Council Subsidiary Organs (2010, 19 Ekim) [https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq\\_sanctions\\_list/summaries/entity/benevolence-international-foundation](https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq_sanctions_list/summaries/entity/benevolence-international-foundation) (26 Ağustos 2017).
- Benoit, F. And Al Omran, “A. *Islamic State Steps Up Oil and Gas Sales to Assad Regime*,” The Wall Street Journal (2017, 19 Ocak) <https://www.wsj.com/articles/islamic-state-steps-up-oil-and-gas-sales-to-assad-regime-1484835563> (14 Eylül 2017).
- Blanchard, C. M. “*The Islamic Traditions of Wahhabism and Salafiyya*,” CSR Report For Congress (2008) <https://fas.org/sgp/crs/misc/RS21695.pdf> (18 Ağustos 2017).
- Boko Haram, World Almanac of Islamism (2017, 16 Ağustos) <http://almanac.afpc.org/boko-haram> (19 Eylül 2017).
- Boko Haram, World Almanac Of Islamism (2017) <http://almanac.afpc.org/sites/almanac.afpc.org/files/Boko%20Haram%202017%20Update.pdf> (20 Eylül 2017).
- Bronstein, H. “*Colombia Rebels, Al Qaeda in “Unholy” Drug Alliance*,” Reuters (2010, 5 Ocak) <http://www.reuters.com/article/us-drugs-colombia-qaeda-interview-idUKTRE6034L920100104> (29 Ağustos 2017).
- Bush: You Are Either With Us, Or With the Terrorists*, Voanews (2009, 2 Ekim) <https://www.voanews.com/a/a-13-a-2001-09-21-14-bush-66411197/549664.html>. (2 Ağustos 2017)
- Callimachi, R. (2014, 29 Haziran) *Paying Ransoms, Europe Bankrolls Qaeda Terror*, <https://www.nytimes.com/2014/07/30/world/africa/ransoming-citizens-europe-becomes-al-qaedas-patron.html> (31 Aralık 2017).
- Cavanaugh, W. T. *The Violence Of “Religion”: Examining A Prevalent Myth*, Saint Paul: Kellogg College (2004) <https://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/310.pdf> (25 Temmuz 2017).
- Dawkins, R. “*The God Delusion Famous*,” Age Of The Sage [http://www.age-of-the-sage.org/atheists/richard\\_dawkins.html](http://www.age-of-the-sage.org/atheists/richard_dawkins.html). (26 Temmuz 2017).
- Dearden, L. “*ISIS Claims To Mint Gold And Silver Coins For Currency Free From ‘Satanic’ Global Economy*,” Independent, (2015, 24 Haziran) <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-claims-to-mint-gold-and-silver-coins-for-currency-free-from-satanic-global-economy-10342632.html> (9 Eylül 2017).

- Doward, J. “Peer Raises Fears Over UK Charity's Alleged Links To Boko Haram,” The Guardian (2012, 9 Eylül) <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/09/uk-charity-boko-haram> (22 Eylül 2017).
- Ehrenfeld, R. “Drug Trafficking, Kidnapping Fund Al Qaeda,” CNN (2011, 4 Mayıs) <http://edition.cnn.com/2011/OPINION/05/03/ehrenfeld.al.qaeda.funding/index.html>. (29 Ağustos 2017).
- FATF, *FATF IX Special Recommendations* (2010) <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf> (22 Ekim 2017).
- FATF, *FATF Action On The Terrorist Group ISIL* (2014, 24 Ekim) <http://www.fatf-gafi.org/publications-fatfgeneral/documents/fatf-action-isil.html> (24 Ekim 2017).
- FATF, *History of the FATF*, <http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/> (22 Ekim 2017).
- Gregg, H. S. “Defining And Distinguishing Secular And Religious Terrorism,” Perspectives On Terror <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/336/html>. (28 Temmuz 2017).
- Grier, P. *Frozen Assets: US Has Crimped Al Qaeda Funds*, <https://www.csmonitor.com/2007/1030/p01s07-usgn.html> (31 Aralık 2017).
- Hamas: A Document Of General Principles And Policies, Hamas <http://hamas.ps/ar/uploads/documents/06c77206ce934064ab5a901fa8bfef44.pdf>. (7 Ağustos 2017).
- Hoffman, B. “Old Madness, New Methods,” RAND (1999) <https://www.rand.org/pubs/periodicals/rand-review/issues/rr-winter98-9/methods.html>. (31 Temmuz 2017).
- International Islamic Relief Organization <http://en.themwl.org/content/international-islamic-relief-organization> (27 Ağustos 2017).
- Irgun Tz'va'i Le'umi (Etzel): Background & Overview, (2000) <http://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-the-irgun-etzel> (31 Aralık 2017).
- ISIS is Losing Territory And Revenue, Down 60%, 80%, Oil and Gas (2017, 30 Haziran) <https://www.oilandgas360.com/isis-oil-revenue-tanks-85-study/> (15 Eylül 2017).
- IŞİD: Nereden Besleniyor, Finans Kaynakları Ne?, BBC (2014, 1 Eylül) [http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140901\\_isid\\_nasil\\_ayakta](http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140901_isid_nasil_ayakta) (10 Eylül 2017).
- IŞİD'in Elindeki Ezidi Kadınlar 'Serbest Bırakılmak İçin Satın Alınıyor', BBC (2015, 5 Haziran) [http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150612\\_ezidi\\_koleler](http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150612_ezidi_koleler) (15 Eylül 2017).

- İnam, A. “Şiddeti Anlamak” Mimoza Marmara <http://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/dersbelgeligi/kunduz/siddet/ahmetinam.htm>. (23 Temmuz 2017).
- Jewish Defense Organizations: Lohamei Herut Yisrael (Lehi), <http://www.jewishvirtuallibrary.org/lohamei-herut-yisrael-lehi> (31 Aralık 2017).
- Kirkland, R. “Defining Religion,” Faculty Franklin (2016) <https://faculty.franklin.uga.edu/sites/faculty.franklin.uga.edu.kirkland/files/RELDEFINER.pdf>. (17 Temmuz 2017).
- Larousse <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/terreur/77456?q=terreur#76544>. (24 Temmuz 2017).
- McPherson, P. “We Must Protect Our Country: Extremist Buddhists Target Mandalay’s Muslims,” The Guardian (2017, 8 Mayıs) <https://www.theguardian.com/cities/2017/may/08/buddhist-extremists-anti-muslim-mandalay-ma-ba-tha>. (4 Eylül 2017).
- Miller, C. B. *Encyclopedia* (2005) <http://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/religion>. (17 Temmuz 2017).
- Murr, V. “The Power of Ideas: Sayyid Qutb and Islamism,” Rockford College <http://www.stephenhicks.org/wp-content/uploads/2009/02/murr-qutb.pdf> (18 Ağustos 2017).
- Muslims, Christians Should Be Forcibly Sterilised: Sadhvi Deva Thakur, Indiatoday (2015) <http://indiatoday.intoday.in/story/sadhvi-deva-thakur-muslims-christians-forcibly-sterilised/1/429727.html>. (9 Ağustos 2017).
- Muslim Charity That Provided A Foothold For Al Qaeda in The United States: Benevolence International Foundation <http://www.discoverthenetworks.org/printgroupProfile.asp?grpId=6416> (26 Ağustos 2017).
- Myanmar Hükümeti Arakan Soruşturma Raporunu Yayımladı, Sondakika (2017, 7 Ağustos) <https://www.sondakika.com/haber/haber-myanmar-hukumeti-arakan-sorusturma-raporunu-9907431>. (10 Ağustos 2017).
- Myanmar'da Müslümanlara Şidde, Al Jazeera Turk (2012, 27 Temmuz) <http://www.aljazeera.com.tr/haber/myanmarda-muslumanlara-siddet>. (10 Ağustos 2017).
- Neville, R. C. “Some Definitions of Religion,” Kenyon (2015) <http://www2.kenyon.edu/Depts/Religion/Fac/Adler/Reln101/definitions.pdf>. (19 Temmuz 2017).
- O’Moore, M. “Defining Violence: Towards A Pupil Based Definition,” School Bullying <http://schoolbullying.eu/doc/Violencedefinition.pdf>. (22 Temmuz 2017).

- Oxford Dictionaries <https://en.oxforddictionaries.com/definition/violence>. (22 Temmuz 2017).
- Özsoy, A. (2017, 26 Ağustos) *IŞİD'in Dini Görüşü, Yapısı ve Yenilikçi Yöntemleri*, <https://www.stratejikortak.com/2017/08/isid-dini-ve-yontemleri.html> (17 Aralık 2017).
- Price, T. "Religion Causes Wars," Be Thinking (2005) <https://www.bethinking.org/is-religion-harmful/religion-causes-wars>. (26 Temmuz 201).
- Profile: Adel Abdul Jalil Batterjee, History Commons (2004, 11 Aralık) [http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=adel\\_abdul\\_jalil\\_batterjee](http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=adel_abdul_jalil_batterjee) (26 Ağustos 2017).
- RAND, (1998) <https://www.rand.org/pubs/periodicals/rand-review/issues/rr-winter98-9/methods.html>. (17 Temmuz 2017).
- Rusya Vatandaşlarının IŞİD'i finanse Ettiği İtiraf Edildi, QHA (2015, 20 Kasım) <http://qha.com.ua/tr/toplum/rusya-vatandaslarinin-isid-i-finanse-ettigi-itiraf-edildi/140809/> (12 Eylül 2017).
- Security Council Al-Qaida Sanctions Committee Deletes One Individual and 17 Entities from Its List, United Nations, <http://www.un.org/press/en/2012/sc10549.doc.htm> (28 Ağustos 2017).
- Selçuklu Devleti Haşhaşi'lerle nasıl mücadele etti, Haber7, <http://www.haber7.com/tarih-ve-fikir/haber/1239828-selcuklu-devleti-hashesilerle-nasil-mucadele-etti> (31 Aralık 2017).
- Shivsena Goals & Policies, Vijaychougule <http://www.vijaychougule.com/en/vijay-chougules-shivsena-goals-policies/>. (9 Ağustos 2017).
- Siyonizm ve İsrail'in Kuruluşundaki Terör Örgütleri, Stratejik Ortak, (2016, 24 Ağustos) <https://www.stratejikortak.com/2016/08/israil-teror-orgutleri.html> (31 Aralık 2017).
- Solomon, E., Kwong R. and Bernard, S. "Inside Isis Inc: The Journey Of A Barrel Of Oil," Financial Times (2015) <https://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/> (14 Eylül 2017).
- Terör Örgütlerinin Yeni Finansman Kaynağı Açıklandı, Vatan (2016, 28 Ocak) <http://www.gazetevatan.com/teror-orgutlerinin-yeni-finansman-kaynagi-aciklandi-909538-dunya/> (10 Eylül 2017).
- Tevrat ve İncil <http://www.yeniyasam.com/kutsalkitap/> (19 Aralık 2017).
- Tezkan, M. "Hurilerle Zıfaj," Milliyet (2017, 19 Temmuz) <http://m.milliyet.com.tr/yazarlar/mehmet-tezkan/hurilerle-zifaj-2487084/>. (30 Temmuz 2017).
- The Council Of The EU, *Conclusions And Plan Of Action Of The Extraordinary European Council Meeting On* (2001, 21 Eylül) [https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms\\_data/docs/pressdata/en/ec/140.en.pdf](https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140.en.pdf) (17 Ekim 2017).
- The Council Of The EU, *Special Council Meeting -General Affairs- C/01/318* (2001, 12 Eylül) [http://europa.eu/rapid/press-release\\_PRES-01-318\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-01-318_en.htm) (17 Ekim 2017).

- The Council of the European Union, *Revised Strategy on Terrorist Financing 11778/1/08* (2008) <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2011778%202008%20REV%20> (20 Ekim 2017).
- The European Commission, *Anti-Money Laundering and countering Terrorist Financing: Stronger Rules to Respond To New Threats* (2016) [http://ec.europa.eu/justice/criminal/document/files/aml-factsheet\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/justice/criminal/document/files/aml-factsheet_en.pdf) (20 Ekim 2017).
- The European Council, *Declaration On Combating Terrorism* (2004) <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/DECL-25.3.pdf> (18 Ekim 2017).
- The Word Al Qaeda*, Dictionary, <http://www.dictionary.com/browse/al-qaeda> (17 Ağustos 2017).
- Treasury Designates Al Haramain Islamic Foundation*, The U.S. Department of the Treasury <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/hp1043.aspx> (27 Ağustos 2017).
- Toplumsal Tarih* (28 Ekim 2012) <https://toplumsaltarih.wordpress.com/2012/10/28/tarih-boyu-hacl-katliamlari/>. (13 Temmuz 2017).
- Türk Dil Kurumu* <http://www.tdk.gov.tr>. (20 Temmuz 2017).
- Türk Militan Huri İçin Kendini Patlattı!*, Vatan (2014, 18 Şubat) <http://www.gazetevatan.com/turk-militan-huri-icin--kendini-patlatti--610675-dunya/>. (30 Temmuz 2017).
- U.S. Department Of The Treasury, *The Office of Foreign Assets Control* <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20170829.aspx> (10 Eylül 2017).
- United Nations, *The Islamic State In Iraq And The Levant And The Al Nusrah Front For The People Of The Levant: Report And Recommendations Submitted Pursuant To Resolution 2170* [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/2014/815](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/815) (1 Eylül 2017).
- UN, *Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances* (1988) [http://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/conventions-drug-control/1988\\_Convention.pdf](http://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/conventions-drug-control/1988_Convention.pdf) (9 Ekim 2017).
- UN General Assembly, *51/210. Measures To Eliminate International Terrorism* (1996) <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm> (9 Ekim 2017).
- UN General Assembly, *Measures To Eliminate International Terrorism* (1995) [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/49/60](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/49/60) (9 Ekim 2017).
- UN, *International Convention For The Suppression Of Terrorist Bombings* (1997) <https://www.un.org/ruleoflaw/files/english-18-9.pdf> (8 Ekim 2017).

- UN, *International Convention For The Suppression Of The Financing Of Terrorism* (1999)  
<https://www.un.org/ruleoflaw/files/International%20Convention%20for%20the%20Suppression%20of%20the%20Financing%20of%20Terrorism.pdf> (8 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1214/1998* (1998)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1214\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1214(1998)) (11 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1267/1999* (1999)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)) (11 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1333/2000* (2000)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1333\(2000\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1333(2000)) (11 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1363/2000* (2001)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1363\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1363(2001)) (11 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Afghanistan S/RES/1390/2002* (2002)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1390\(2002\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1390(2002)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Libyan Arab Jamahiriya S/RES/748/1992* (1992)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/748\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/748(1992)) (9 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Responsibility Of The Security Council In The Maintenance Of International Peace And Security S/RES/1269/1999* (1999)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1269\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1269(1999)) (11 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1368/2001* (2001)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1368\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1368(2001)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1373/2001* (2001)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1373\(2001\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1373(2001)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1455/2003* (2003)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1455\(2003\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1455(2003)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1526/2004* (2004)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1526\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1526(2004)) (12 Ekim 2017).

- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1617/2005* (2005)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1617\(2005\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1617(2005)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/1735(2006)*, (2006)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/1735\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1735(2006)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2170/2014* (2014)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2170\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2170(2014)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2255/2015* (2015)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2255\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2255(2015)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2341(2017)*, (2017)  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2341\(2017\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2341(2017)) (12 Ekim 2017).
- UN Security Council, *Threats To International Peace And Security Caused By Terrorist Acts S/RES/2368(2017)*, (2017),  
[http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=S/RES/2368\(2017\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2368(2017)) (19 Aralık 2017).
- Why *Is Religion Violent and Violence Religious?* Assets Press (2015)  
<http://assets.press.princeton.edu/chapters/i9566.pdf>. (13 Temmuz 2017).



## TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
<b>Tablo 1.</b> Terör Örgütleri Listesi.....	37
<b>Tablo 2.</b> IŞİD veya El Kaide İle Bağlantılı Olan Kişiler.....	100
<b>Tablo 3.</b> AB'nin Terör Örgütleriyle Bağlantılı Kişiler Listesi .....	111
<b>Tablo 4.</b> El Kaide Saldırılarının Tahmini Maliyeti.....	115



## ŞEKİLLER LİSTESİ

### Sayfa

Şekil 1. IŞİD'in 2014 Yılındaki Tahmini Gelir Dağılımı.....	70
Şekil 2. Boko Haram'ın Örgütsel Yapısı.....	76



## ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Siirt/Pervari’de doğdu. Lise öğrenimini Batman Fatih Lisesi’nde tamamladıktan sonra 2010 yılında Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans eğitimine başladı. 2013 yılında altı ay süreyle Polonya’da University of Szczecin’de bulundu. 2014 yılında dört ay süreyle Amerika’da bulundu. Daha sonra Macaristan/Budapeşte’de Immoweb Office Rent Info Şirketinde staj yaptı. Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Topluluğu Başkan Yardımcılığı ve Erasmus Asil Üyeliği görevlerini yürüttü. Bu görevleri yürütürken Çankırı Karatekin Üniversitesi çatısı altında çeşitli konferans ve bilgilendirme toplantılarının düzenlenmesinde rol aldı. 2018 yılında Karabük Üniversitesi SBE Uluslararası Politik Ekonomi alanında Yüksek Lisans eğitimini tamamlayan Erdoğan, iyi derecede İngilizce, başlangıç düzeyinde Lehçe bilmektedir. Akademik ilgi alanları arasında Terörizm, Ortadoğu, BM ve AB gelmektedir. Bunun yanı sıra Resim, Boks ve Futbol ile ilgilenmektedir.